

DRUGI DIO

Te noći je kišilo u Washingtonu. Ljutite, dijagonalne pljuskove tjerali su hiroviti vjetrovi, prisiljavajući i pješake da ne vjeruju u ono što vide; automobilska svjetla su se odbijala, rastapala, zaslijepljena u kutovima koji su se naglo mijenjali. Šofer za volanom limuzine koja je išla 14. ulicom prema Istočnim vratima Bijele kuće nije bio imun od tog problema. Pritiskao je kočnice i zaokrenuo da izbjegne sudar s kolima, što su dolazila, a čija su svjetla izazivala privid velikog insekta u napadu. Mala su kola bila dobrano lijevo na svojoj strani crte, pa je taj manevar bio nepotreban. Šofer se pitao nisu li njegovi veoma važni putnici zamijetili grešku.

— Oprostite, gospodo — rekao je, govoreći preko intercoma, gledajući u ogledalo koje je pokazivalo situaciju iza kola, i u staklenu ogradu koja ga je dijelila od njih.

Nitko mu nije odgovorio. Kao da ga nisu ni čuli; plavo svjetlo intercoma je bilo upaljeno što znači da mu je glas bio prenesen. Crveno svjetlo, dakako, bilo je mravno; nije mogao čuti ni riječi onoga što je bilo rečeno na stražnjem sjedištu. Crveno je svjetlo bilo uvijek isključeno, osim kad su vozača napućivali, a svakog dana je sistem bio dvaput provjeravan u garaži prije nego je vozači napuste. Bilo se govorilo da su instalirani mali prekidači kruga koji su se stavljali u funkciju kad bi netko i najmanje zapetljao s mehanizmom intercoma.

Ljudi koji su se vozili u tim limuzinama dobili su ih na raspolaganje od predsjednika Sjedinjenih Država, a šoferi koji su ih vozili bili su neprekidno podložni najstrožijim sigurnosnim provjerama. Svaki je bio neoženjen i bez djece, i svaki je bio veteran iz borbe — dokazan pod vatrom — s velikim iskustvom u gerilskom ratovanju i tehnikama snalaženja u najrazličitijim situacijama. Kola koja su vozili bila su izgrađena maksimalno sigurno. Prozori su mogli izdržati udarac zrna kalibra .45¹; uređaji za samonavođenje bili su ugrađeni ispod karoserije, a male mlaznice koje su otpuštale dva različita tipa plina pritiskom dugmeta nalazile su se na svim točkama šasije — jedan je plin samo omamljivao i upotrebljavao se za nemire i neobuzdane protestase, dok je drugi bio smrtonosni sastav dioksida, namijenjen teroristima. Šoferima je rečeno: »Čuvajte putnike svojim životom.« Ti su ljudi držali državne tajne; to bijahu najbliži Predsjednikovi savjetnici u vrijeme krize.

Vozač je bacio pogled na ploču s instrumentima. Bilo je devet i dvadeset, gotovo četiri sata pošto je ista kola odvezao natrag u garažu nakon izvršenja ranijeg zadatka, pričekao elektronsku provjeru i otišao s posla u noć. Trideset pet minuta poslije toga ispijao je piće u restoranu u Ulici K i baš se spremao naručiti večeru kad se jednotonski kriještavi signal začuo s njegovog beepera² zataknutog za pojasom. Telefonirao je broju neuvedenom u imeniku tražeći Sigurnosnu otpremu, pa mu je naredeno da odmah dođe u garažu: *Hitnost vodenjak jedan, škorpion u spuštanju*. Izvan konteksta i izvan putanje, ali je poruka jasna. U Ovalnom uredu su pritisnuli dugme; šoferi višeg ranga su sada bili na dužnosti, sva prethodna utanačenja pometnuta.

¹ Približni prečnik cijevi od 11,43 mm (*op. prev.*)

² Elektronski aparat koji emitira kratke visoke tonove što vlasnika upozoravaju da se javi određenoj osobi ili određenoj centrali emitenta (*op. prev.*)

Vrativši se u garažu bio je blago iznenađen vidjevši da su samo dva vozila bila pripremljena za transport. Očekivao je da će naći šest ili sedam crnih »abrahama«¹ izvučenih iz svojih spremišta spremnih za kotrljanje; umjesto toga, bila su samo dva — za jednoga je glasila naredba za jednu adresu u Berwyn Heightsu, Maryland, a drugi — njegov — imao je otići na aerodrom Andrews da pričeka dolazak dvojice ljudi u vojnim mlažnjacima, koji dolaze s dva otoka na Karibima. Vremena su koordinirana; približno vrijeme dolaska, ETA, bilo je petnaest minuta razmaka jedan od drugoga.

Mlađi od dvojice muškaraca doletio je prvi, a vozač ga je odmah prepoznao; to svatko ne bi bio kadar. Ime mu je Halyard,² poput užeta na jedrilici, ali je ugled stekao na zemlji: WW II,³ Koreja, Vijetnam. Čelavi je muškarac počeo kao komandir vodova i četa u Francuskoj i preko Rajne, zatim bataljona u Kesongu i Inčonu, i, konačno, armija u jugoistočnoj Aziji, gdje ga je vozač vidio više nego jednom u Danangu. On je bio drugačiji na svoj način u gornjim rangovima vojske; nije zabilježeno da je ikad održao konferenciju za štampu — vojnu ili civilnu, jednako — ma gdje se nalazio. »Nategnuto Uže« Halyard bio je vojnik kojeg su smatrali sjajnim taktičarem, jedan od prvih koji su ubilježeni u *Congressional Record*⁴ kao autori tvrdnje da je Vijetnam idiotizam bez mogućnosti pobjede. Publicitet je izbjegavao s istom žilavošću koju je pokazivao na bojnopolju, a njegov niski profil, govorilo se, sviđao se Predsjedniku.

General su ispratili do limuzine i, pošto je pozdravio vozača, čekao je na stražnjem sjedištu ne izgovorivši više ni riječi.

Drugi je muškarac stigao dvanaest minuta poslije. On je bio tako daleko od »Nategnutog Užeta« Hallyarda kao što je orao od lava, ali su obojica bili sjajni primjeri svojih vrsta. Addison Brooks je bio pravnik, međunarodni bankar, savjetnik državnika, ambasador, i konačno i sam stariji državnik i savjetnik predsjednika. Bio je utjelovljenje aristokracije Istočnog establišmenta,⁵ posljednji od gomile stara-školska-kravata⁶, *pravi WASP*⁷ koji je razblažavao image brzim dosjetkama i primjedbama koje bi mogle biti jednako blage i sučuvstvene kao i razarajuće. Političke je ratove preživio ispoljavajući istu spretnost koju je Halyard pokazao na bojnopolju. U biti, obojica su bili spremni na kompromis s realnošću, ali ne s principom. Dakako, to nije bio osobni šoferov sud; o tome je čitao u *Washington Postu*, kad mu je pažnju privukla politička kolumna koja je analizirala dvojicu savjetnika, jer je ambasadora znao a generala je vidio u Danangu. Vozio je ambasadora u nizu prilika, polaskan što se stari Brooks sjećao njegova imena i uvijek je nalazio nešto osobno da mu kaže: »Imam unuka koji se kune da vas je vidio kako igrate jednu svoju dvominutnu igru za Steelerse, Jack.«⁸ Ili: »Prokletstvo, Jack, zar vi nikad ne dobijete na težini? Moja me žena tjera da pijem svoj gin s nekim bogustrasnim dijetnim voćnim sokom.« To posljednje mora da je bilo pretjerivanje; ambasador je bio visok, vitak muškarac, a srebr-

¹ Američka limuzina marke »lincoln« (op. prev.)

² Dizač — uže za dizanje ili spuštanje jedra ili križa (op. prev.)

³ Kratica od *World War II*, drugi svjetski rat (op. prev.)

⁴ Službena edicija koju izdaje Kongres, a u kojoj je iscrpno zabilježen rad kongresnih tijela (op. prev.)

⁵ Američki aristokrat, osoba čiji su se preci doselili u SAD prije mnogo generacija, i koja raspolaze »starim novcem«, baštinom koja joj osigurava ugled (op. prev.)

⁶ I u SAD gotovo sve visoke škole imaju kravate sa svojim simbolima, a njihovi učenici dovijeka gaje lojalnost prema svojoj školi, druže se na toj osnovi i pomažu jedni drugima (op. prev.)

⁷ Američki izraz, često pogrđan: osoba koja potječe iz sjeverne Evrope, uglavnom protestantske vjere, koja često pripada grupi koja se u SAD smatra najutjecajnijom, najprivilegiranijom i najdominantnijom. Ak. od W(hite) A(nglo) S(axon) P(rotestant), bijeli anglo-saksonski protestant (op. prev.)

⁸ Momčad američkog nogometa (op. prev.)

na kosa, orlovske crte i savršeno njegovani brk činili su mu pojavu više engleskom nego američkom.

Večeras, međutim, nije bilo osobnih pozdrava na Andrews Fieldu, nije bilo viceva. Umjesto toga, Brooks je odsutno kimnuo kad mu je vozač otvorio stražnja vrata; onda je zastao kad su mu oči uspostavile dodir s generalom koji je već sjedio unutra. U tom je trenutku bila izgovorena samo jedna riječ. — Parsifal — rekao je ambasador, niskim glasom, ozbiljan; to je bio jedini pozdrav.

Onda su zašutjeli, ili se barem tako činilo vozaču kad bi mu god pogled načas odlutao do retrovizora. Nekoliko puta kad bi ih pogledao, kao što ih je sada gledao, i diplomat i vojnik su gledali ravno naprijed; nijedan nije govorio. Koja je god bila kriza koja ih je dovela u Bijelu kuću, svakog s jednog otoka na Karibima, njen je intenzitet bio izvan diskusije.

Vozačeve su se uspomene uskomešale kad je skrenuo kratkim prilaznim putem koji vodi do stražarske kućice na Istočnom ulazu. Poput mnogih srednjoškolskih atleta čije su sposobnosti dolazile donekle više do izražaja na igralištu negoli u učionici ili u školskom laboratoriju, on je pohađao kurs za razumijevanje muzike, koji su mu predložili njegovi treneri; to nije bilo baš lako. Pa ipak, sjećao se. *Parsifal* je Wagnerova opera.

Vozač »abrahama sedam« skrenuo je s Kenilworth Rooda u rezidencijalni dio Berwyn Heightsa, Maryland. Do kuće je vozio dvaput prije, što je bio razlog zašto su ga večeras odabrali za tu rutu, usprkos njegovom ranijem zahtjevu da ga više ne dodjeljuju na zadatak državnom podsekretaru Emory Bradfordu. Kad su ga u Sigurnosnoj otpremi upitali zašto, jedino je mogao odgovoriti da mu se taj čovjek ne sviđa.

— To se vas zapravo ne tiče, Yahoo — bio je odgovor. — Ono što ti voliš ili ne voliš još čeka da postane politikom ovdje. Samo obavljaj svoj posao.

Dakako, o tome se radilo — posao. Ako je dio posla da Bradfordov život zaštićuje na rizik, svoga, nije baš siguran da bi se toga držao. Prije dvadeset godina je hladni, analitički Emory Bradford bio jedan od najboljih i najumnijih; novi soj mladih pragmatista koji je u traženju nabadao na ražanj protivnike i slijeva i zdesna. A tragedija u Dallasu¹ nije ništa učinila da uspori njegovu potjeru za vlašću; žalovanje je ubrzo bilo zamijenjeno prilagođavanjem izmijenjenom stanju. Država je bila u opasnosti a oni koji su bili obdareni sposobnošću da razumiju agresivnu narav faksionaliziranog komunizma trebalo je da stoje čvrsto i okupljaju snage. Bradford, čovjek stisnutih usana, neemotivan, postao je bestrasni jastreb. Igra nazvana domino odjednom je postala teorijom na kojoj se zasnivalo preživljenje slobode.²

A u Idahou, jedri dječak s farme bio je zahvaćen groznicom. Odgovorio je na poziv; to je bila njegova osobna izjava o tome što misli o dugokosim ćudljivcima koji su spaljivali zastave i regrutacijske iskaznice, pljujući na ono što je pošteno i — *američko*. Osam mjeseci poslije toga, dječak s farme bio je u džungli i gledao razmrskane glave svojih prijatelja, i lica i ruke i noge. Vidio je vojnike ARVN³ kako bježe s poprišta borbe i njihove komandire kako prodaju puške, jeepove i cijele isporuke spakiranih bataljonskih obroka. Stao je shvaćati što je bilo svakome jasno osim Washingtonu i Komandi Sajgon. Takozvane žrtve takozvanih ateističkih hordi ne daju ni koliko

¹ God. 1963. u Dallasu je ubijen 35. predsjednik SAD, John Fitzgerald Kennedy (*op. prev.*)

² Aludira se na igru domina koji, kad stoje uzdignuti, svi padaju ako se jedan gurne; zapadna politička teorija (skovana za jugoistočnu Aziju) prema kojoj će »komunističko preuzimanje vlasti u jednoj ranjivoj državi izazvati sličnu promjenu i u susjednim zemljama« (Henry Kissinger, bivši amer. drž. sekretar) (*op. prev.*)

³ Akr. od *A(rmy) of the R(epublic) V(iet) N(am)*, vojska Republike Vijetnam (*op. prev.*)

je govnić za bilo što drugo osim za svoju kožu i profite. To su bili oni koji su pljuvali i spaljivali sve što se nije moglo zamijeniti ili prodati, oni koji su se smijali. *Isuse*, što su se smijali! Na račun svojih takozvanih spasilaca, sisančadi ružičastog lica i okruglih očiju, koji su primali vatru i nagazne mine, koji su gubili glave, lica, ruke, noge.

A onda se to dogodilo. Mahniti jastreb u Washingtonu, Emory Bradford, ugleđao je svjetlo, drugačije svjetlo. U izvanrednom javnom pokazivanju *mea culpe*, pojavio se pred senatskim odborom i objavio naciji da je nešto pošlo krivo, da su sjajni planeri — uključujući njega — žalosno pogriješili. Zastupao je neposredno povlačenje bestrasni jastreb pretvorio se u strastvenog goluba.¹

Ustali su i priredili mu ovacije. Dok su glave i lica i ruke bili razasuti po džungli, a dječak s farme iz Idahoa činio sve što je mogao da ne umre kao ratni zarobljenik. *Ustajanje, ovacije, prokletstvo!*

Ne, gospodine Emory Bradford, ja neću svoj život riskirati za vaš. Ja neću umrijeti za vas — opet.

Velika trokatnica u kolonijalnom stilu² bila je povučena iza njegovana travnjaka. Najbolji i najumniji također lakrdijaše, to im je dio životnog stila, to je prirodno njihovoj vrijednosti i imageu. Dječak s farme u Idaho se pitao kako bi se državni podsekretar Emory Bradford ponašao u kavezu punom vodenih štakora u delti Mekonga.³

Vozač ispruži ruku ispod ploče s instrumentima i izvuče izvlačni mikrofon. Pritisnuo je dugme i progovorio.

— »Abraham sedam«. Otpremi.

— Govori, »abraham sedam«.

— Stigao na lokaciju. Molim da teret izvijestite telefonom.

— Učinit ćemo, sedmico. Dobra pravovremenost. Vi i »abraham četiri« trebalo bi da stignete do Vodenjaka otprilike u isto vrijeme.

— Drago mi je zbog pohvale. Pokušavamo zadovoljiti.

Trojica su zajednički sišli liftom, dvojica starijih iznenađeni što će se konferencija održati u jednoj od podzemnih prostorija za strategiju, a ne u Ovalnom uredu. Državni podsekretar, s taškom u ruci, činilo se da razumije zašto je tako. Prednosti se, dakako, nalaze u opremi. Tu su bili kompjuteri i projektori koji su bacali slike i informacije na veliki zidni ekran, komunikacijski uređaji koji su Bijelu kuću povezivali gotovo sa svakim u svijetu, strojevi za obradu podataka koji su izolirali činjenice od gomile nekorisnih visokoumotvorina. Pa ipak, sva ta superrazvijena oprema u Washingtonu bila je sama po sebi bez koristi, ako nema prodora. Je li se to dogodilo? pitali su se stariji savjetnici dok su upitno gledali jedan u drugoga. Je li došlo do prodora, do proboja? Ako je bilo tako, Predsjednikovi pozivi nisu to spominjali ni ukazivali na to. Umjesto toga, preneseno je ili se stvarao dojam o obratnom. »Škorpion u silazu« bilo je ravno katastrofi, pa je svaki osjećao kako mu se stežu trbušni mišići čim su stigli do donjeg kata, kad su se otvorila vrata lifta otkrivši hodnik nekadašnjih bijelih zidova. Izašli su i hodali kao jedan prema sobi za sastanak s predsjednikom Sjedinjenih Država.

¹ »Jastreb« je osoba koja zastupa ili podupire rat ili ratobornu politiku, obratno od »goluba« (op. prev.)

² Neoklasicistička arhitektura karakteristična za brit. kolonije u Americi u 17. i 18. stoljeću (op. prev.)

³ Vijetnamski način mučenja kad se u rijeku spusti kavez s vodenim štakorima koji ne mogu umaći, i ljudskom žrtvom (op. prev.)

Predsjednik Charles Berquist je svakog pridošlicu učtivo pozdravio, a svaki je razumio. Nije u prirodi zdepastog Minnesotanca da bude hladan — tvrd, da, vrlo tvrd, ali ne hladan; bio je uplašen. Nestrpljivom kretnjom je pokazao na podignuti konferencijski stol u obliku slova U na kraju sobe; stol je bio nasuprot zidnom ekranu udaljenom deset metara, na kojemu projiciraju razni videomaterijal. Trojica su se uspela dvjema stepenicama s Predsjednikom i zauzela mjesta za stolom; kod svakog je mjesta bila mala svjetiljka »tensor«¹ iskošena na blok za zabilješke. Addison Brooks je sjedio Berquistu zdesna, general Halyard slijeva, a mladi Emory Bradford dalje od državnika; jedna je stolica bila uklonjena tako da se mogao obraćati trojici. Taj je red kljucanja² imao korijen u logici; većina će pitanja biti postavljena Bradfordu, a on će sa svoje strane postavljati i većinu pitanja usmjeravati na bilo koga, koga su pozvali na ispitivanje. Ispod U-stola, a suočen s njim na sredini do ekrana, bio je drugi stol, manji, četverokutan, s dvije zavrtne stolice koje su omogućavale onima što sjede na njima da se okreću i promatraju slike projicirane na platno.

— Izgledate umorno, gospodine Predsjedniče — rekao je Brooks kad su svi sjeli i kad su svjetiljke bile prilagođene potrebi.

— Ja *jesam* umoran — suglasio se Berquist. — Osim toga, žao mi je što sam Vas i Hala vratio u ovo loše vrijeme.

— S obzirom na činjenicu da ste smatrali potrebnim da nas pozovete — iskreno je komentirao Halyard — rekao bih da je vrijeme najmanji od naših problema.

— U pravu ste. — Predsjednik je pritisnuo dugme uloženo u stol s njegove lijeve strane. — Prva slika, molim vas. — Gornja su se svjetla ugasila, pa samo »tensori« ostadoše upaljeni; na ekranu koji se nije spuštao već slagao pojavile su se fotografije četvorice muškaraca. — Poznajete li bilo kojeg od tih ljudi? — upita Berquist, pa brzo nadoda: — Pitanje nije za Emorya. On ih poznaje.

Ambasador i general baciše pogled na Bradforda, a onda se okrenuše fotografijama. Progovorio je Addison Brooks. — Prijan s gornje desne strane zove se Stern. David ili Daniel Stern, vjerujem. On je u Stateu, zar ne? Jedan od evropskih specijalista, pametan, analitičan, dobar čovjek.

— Da — tiho je potvrdio Berquist. — Što je s tobom, Hal? Prepoznaješ li iko-ga?

— Nisam siguran — rekao je umirovljeni general, žmirkajući na ekran. — Onaj ispod tog Sterna, dolje desno. Mislim da sam ga vidio.

— Jeste — rekao je Bradford. — Proveo je neko vrijeme u Pentagonu.

— Ne mogu ga zamisliti u uniformi, s činom.

— Nije nosio uniformu, niti ju je imao. On je doktor; svjedočio je pred nizom panelki¹ o traumama POW.² I vi ste sjedili na dvije ili tri, mislim.

— Da, svakako, sada se sjećam. On je psihijatar.

— Jedan od vodećih autoriteta za ponašanje u stresu — rekao je Bradford, promatrajući dvojicu starih ljudi.

¹ Trg. naziv za stolnu svjetiljku s fleksibilnim »vratom« (op. prev.)

² Bilo koji hijerarhijski red među ljudima određene skupine; društveni red ili linija u kojem je mjesto svake osobe označeno stupnjem moći ljudi iznad nje ili njene moći da vlada onima ispod sebe (na temelju hijerarhije u prehrani koja vlada među stanovitim pticama); (op. prev.)

³ »Okrugli stol«; obično manji skup stručnjaka koji raspravljaju o određenoj temi (op. prev.)

⁴ Akkr. od *P(risoner) O(f) W(ar)*, ratni zarobljenik (op. prev.)

— Što je to bilo? — ambasador brzo upita. — Stresno ponašanje? Riječi su iznenadile savjetnike. Stari vojnik se nagnuo naprijed.

— Postoji li veza? — upitao je ambasador.

— S Parsifalom?

— Na što bih dovraga drugo mislio. Ima li *veze*?

— Postoji, ali to nije to.

— Što nije? — Brooks će sa zebnjom u glasu.

— Millerova specijalizacija. To mu je prezime. Dr Paul Miller. Mi ne mislimo da je njegova veza s Parsifalom u bilo kakvoj vezi s njegovim proučavanjem stresa.

— Hvala *Bogu* — promrmlja general.

— Onda što *jest* to? — nestrpljivo će stariji diplomat.

— Mogu li ja, gospodine Predsjedniče? — upita Bradford, s pogledom na vrhovnog komandanta. Berquist je tiho odobrio; podsekretar se okrenuo ekranu i fotografijama. — Dvojica s lijeve strane, gore i dolje, su John Philip Ogilvie i Victor Alan Dawson.

— Dawson je pravnik — upadne Addison Brooks. — Nikad ga nisam susreo ali sam čitao više njegovih sažetaka. On je sjajan na području pregovora o međunarodnim ugovorima. On ima dubinski osjećaj za strane pravne sisteme i njihove nijanse

— Sjajan — tiho se suglasio Predsjednik.

— Posljednji čovjek — brzo nastavi Bradford — nije bio manji stručnjak na svom terenu. Gotovo dvadeset godina je bio tajni agent, jedan od taktičara koji je najviše znao na polju prikrivenih operacija.

Podsekretarova upotreba prošlog vremena nije prošla nezapaženo dvojici savjetnika. Pogledaše jedan u drugoga, a onda u predsjednika Berquista. Minnesotanac je kimnuo.

— Oni su mrtvi — rekao je Predsjednik, podignuvši desnu ruku do čela, da bi zatim prstima nervozno masirao obrve. — Svi. Ogilvie je umro prije četiri dana u Rimu; posljedica metka koji mu nije bio namijenjen, okolnosti prihvatljive. Drugi nisu nesretni slučajevi; ovdje su ubijeni. Dawson i Stern istodobno, a Miller dvadeset milja dalje u isto vrijeme.

Ambasador se nagnuo, s pogledom na ekranu. — Četiri čovjeka — rekao je tjeskobno. — Jedan je stručnjak za evropska pitanja i politiku, drugi je pravnik čije je stručno područje bilo gotovo isključivo u međunarodnom pravu, treći je veteran, tajni agent s širokim taktičkim iskustvom, a četvrti psihijatar koji je priznat kao vodeći specijalist u stresnom ponašanju.

— Čudna zbirka ciljeva — zaključio stari vojnik.

— Oni su povezani, Hal — reče Brooks. — Jedan s drugim prije Parsifala. Jesam li u pravu, gospodine Predsjedniče?

— Neka Emory objasni — odgovori mu Berquist. — Na njega će se sručiti ono najvrelije, pa neka objasni.

Bradfordov je pogled prenio činjenicu kako je on vidi: da bi objašnjenje moglo biti njegovo ali da bi odgovornost trebalo da bude podijeljena. Pa ipak, način kako je

polako udahnuo i kako je tiho govorio također je upućivao na zaključak da se boji najgorega.

— Ti su ljudi bili stratezi Konzularnih operacija.

— Costa Brava! — Ime je eksplodiralo šapatom s ambasadorovih usana.

— Oni su to ogulili i našli nas — rekao je Halyard, čije su oči bile ispunjene vojnikovim ljutitim prihvaćanjem. — I platili su za to.

— Da — suglasio se Bradford — ali mi ne znamo kako se to dogodilo.

— Kako su oni bili *ubijeni!* — reče general s nevjericom.

— Mi to znamo — odgovori mu podsekretar. — Vrlo profesionalno, odluka je brzo donesena.

— Onda što vi ne razumijete? — Brooks nije mogao sakriti blagu iznerviranost.

— Veza do Parsifala.

— Ali vi ste rekli da je *bilo* veze — ustrajao je stariji državnik. — Ima je ili je nema?

— Mora je biti. Mi to jednostavno ne možemo slijediti.

— Ja ne mogu vas slijediti — rekao je vojnik.

— Počnite od početka, Emory — prekinu Predsjednik. — Kako vi razumijete početak. Od Rima.

Bradford je kimnuo. — Prije pet dana su stratezi dobili prioritetni telegram od spoja u Rimu, potpukovnika Baylora. On nadgleda mrežu tajnih aktivnosti.

— Larry Baylor?

— Da, generale.

— Vraški dobar oficir. Dajte mi dvadeset Negroa poput njega i možete baciti Ratni koledž.

— Pukovnik Baylor je crnac, gospodine ambasadore.

— Očito, gospodine podsekretaru.

— Za ime Krista, Emory — sada će Berquist.

— Da, gospodine Predsjedniče. Da nastavim, telegram pukovnika Baylora se odnosio na sastanak s... — Bradford je zastao. Ime je izrekao oklijevajući: — Michaelom Havelockom.

— Costa Brava — tiho promrmlja vojnik.

— Parsifal — doda Brooks, zastavši nakratko, a onda nastavivši; riječi su mu bile protest. — Ali je Havelock isključen. Nakon klinike i njegova odvajanja, bio je pod prismotrom, iskušavan je, njegov je svaki pokret bio postavljen pod, mislim da se zove, mikroskop. Bili smo uvjereni da nema ništa, apsolutno *ništa*.

— Manje od ništa — suglasio se čovjek iz Statea. — Pod kontroliranim okolnostima prihvatio je mjesto nastavnika — pomoćna profesura — na Concord University u New Hampshireu. U svemu je bio potpuno izvan i mi smo natrag s prvotnim scenarijem.

— Što ga je izmijenilo? — upita vojnik. — Što je promijenilo Havelockov status?

Bradford je opet zastao, pa nastavio oklijevajući. — Ta Karasova — najzad će tiho. — Pojavila se na površini; vidio ju je, u Rimu.

Tišina za stolom odavala je šok. Lica dvojice starijih ljudi su otvrdla, oba para očiju piljila su u podsekretara, koji je njihove poglede prihvaćao s granitnom pomirenošću. Najzad je ambasador progovorio. — Kad se to dogodilo?

— Prije deset dana.

— Zašto nismo bili obaviješteni, gospodine Predsjedniče? — nastavi Brooks, s očima i nadalje na Bradfordu.

— Sasvim jednostavno — odgovori podsekretar prije nego je Predsjednik progovorio; pogled mu se spleo s državnikom. — Zato jer *ja* nisam bio informiran.

— Ja to nalazim neprihvatljivim.

— Nesnosnim — oštro doda stari vojnik — Čime vi, dovraga tamo upravljate?

— Izuzetno efikasnom organizacijom koja odgovara inputu.¹ U ovom slučaju, možda suviše efikasnom, suviše prijemljivom.

— Objasnite to — naredi mu Halyard.

— Ta su četiri čovjeka — rekao je Bradford, pokazujući kretnjom na projicirane fotografije mrtvih stratega — bila uvjerena izvan svake sumnje da je Karasova ubijena kod Costa Brave. Kako su mogli misliti drugačije? Sve smo odigrali — sve smo *izveli* — sve do najsitnije pojedinosti. Ništa nije ostavljeno spekulaciji; Havelock je bio svjedokom njene smrti, koja je kasnije potvrđena krvavom odjećom. Htjeli smo da to bude jasno a nitko nije postavljao pitanja oko toga, najmanje od sviju Havelock.

— Ali je ona isplivala — inzistirao je Halyard. — Kažete da ju je vidio. Držim da je ta informacija bila u telegramu pukovnika Baylora.

— Da.

— Onda zašto nije odmah izviješteno o njoj? — zahtijevao je Brooks.

— Zato jer oni nisu vjerovali u nju — odgovori mu Bradford. — Mislili su da je Havelock lud — halucinirajuće lud, baš tako. Uputili su Ogilviea u Rim, što je samo po sebi bilo izuzetno, a ukazuje na to da su stanje smatrali ozbiljnim. Baylor je to potvrdio. Kazao je da mu je Ogilvie rekao da je Havelock prešao preko ruba, da vidi ono čega nema, a halucinacije su izazvane dubokim, latentnim neprijateljstvom i godinama pod pritiskom. Jednostavno je eksplodirao; to je barem ono što je Ogilvie prećutno podrazumijevao.

— To bi bio Millerov sud — prekinu ga Predsjednik. — Kad razmislim o tome, to je jedini zaključak do kojeg bi on došao.

— Havelockovo se ponašanje brzo pogoršavalo — nastavi podsekretar. — Zaprijetio je da će izložiti prošle i sadašnje pokrivene operacije, ako mu ne damo odgovore, objašnjenje. Čak je poslao brzojave koji izazivaju nered da bi pokazao što može. Stratezi su ga uzeli vrlo ozbiljno. Ogilvie je bio u Rimu ili zato da vrati Havelocka — ili da ga ubije.

— Umjesto toga, njega su ubili — rekao je vojnik. Tvrđnja.

¹ Podaci kojima se »hrani« kompjuer iz periferne jedinice; ulaz informacija u kompjuer (*op. prev.*)

— Tragično. Pukovnik Baylor je pokrивao Ogilvieov sastanak s Havelockom na brdu Palatine; to je bilo izolirano mjesto. Iznikla je raspra, prerana erupcija živčanog plina koju je izazvao Ogilvie, a kad to nije uspjelo, Havelock je htio na nj s oružjem. Kako to Baylor priča, čekao je sve dotle dok je mogao čekati. Ispalio je točno u trenutku kad je vjerovao da će Havelock ubiti Ogilviea, i očito je bio u pravu. Ogilvie mora da je i sam tako osjećao, jer se u istom trenutku bacio i uhvatio metak. Sve je to u Baylorovu izvještaju, koji vam je obojici na raspolaganju, dakako.

— To su bile prihvatljive okolnosti, gospodine Predsjedniče? — upita Brooks.

— Jedino u smislu objašnjenja, Addisone.

— Prirodno — rekao je Halyard, kimnuvši, gledajući u Bradforda.

— Ako su to riječi Larrya Baylora, nije mi potreban njegov izvještaj. Kako on to uzima? Ta crnčuga ne voli gubiti ili glupariti.

— Teško je ranjen u desnu ruku. Razmrskana mu je i možda se neće povratiti. Naravno, to će ograničiti njegovu aktivnost.

— Nemojte ga odbaciti s prljavom vodom; to bi bila pogreška. Stavite ga za desk gdje će raditi s terenom.

— To ću preporučiti Pentagonu, generale.

— Vratimo se stratezima Cons Opa — rekao je državnik. — Meni još nije jasno zašto nisu izvijestili o informaciji pukovnika Baylora, osobito o razlozima iza Havelockovih postupaka — o tim »telegramima koji unose nered«, tako ste se nekako izrazili. Usput, koliko su nemira unosili?

— »Uzbunjujući« je bolja riječ; još je bolje »lažna uzbuna«. Jedna je poruka došla ovamo — u nedavnoj prioritetnoj šifri šesnaest stotina — a u njoj stoji da je u Bijeloj kući duboko pokriveni sovjetski agent. Drugi je upućen kongresnom odboru za nadzor; u njemu stoji da je CIA u Amsterdamu korumpirana. U oba slučaja upotreba šifre i navođenje imena u Amsterdamu očito su dali autoritet podacima.

— Ništa tvarno? — upita vojnik.

— Ništa tvarno. Ali su reagiranja bila promjenljiva. Stratezi su znali da bi mogla postati gora.

— Sve je to razlog više zbog čega su morali izvijestiti o Havelockovim motivima — ustrajao je Brooks.

— Možda i jesu — tiho mu odgovori Bradford — Nekoga. Doći ćemo do toga

— Zašto su ubijeni? Kakva je njihova veza s Parsifalom? — General je spustio glas. — S Costa Bravom.

— Nije bilo »Costa Brave« dok je nismo pozvali, Hal — rekao je Predsjednik. — Ali i to mora biti ispričano u slijedu. To je jedini način kako možemo naći neki smisao u tome... ako ima ikakvog smisla.

— To se nije smjelo dogoditi — upleo se državnik srebrne kose. — Nismo imali pravo.

— Nismo imali *izbora*, gospodine ambasadore — rekao je Bradford, nagnuvši se naprijed. — Državni sekretar Matthias je izgradio slučaj protiv Karasové, mi to znamo. Bio mu je cilj, koliko smo mogli zaključiti, da Havelocka udalji od službe, ali u to ne možemo biti sigurni. Njihovo je prijateljstvo bilo čvrsto, vraćalo se godinama

unatrag, a njihove su obiteljske veze bile još čvršće, vraćale su se do Praga. Je li Havelock bio dio Matthiasovih planova ili nije? Je li bio voljni igrač koji slijedi naređenja, gradeći se da čini ono što bi drugi okrstili savršeno razumljivim, ili je bio svjesnom žrtvom strašne manipulacije? Mi to moramo iznaći.

— Mi to *jesmo* iznašli — tiho je protestirao Addison Brooks, uvrijeđeno. — U klinici u Virginiji. Sondirali su ga svačim čime doktori i laboratorije mogu isprobavati; nije znao apsolutno ništa. Kao što ste rekli, vratili smo se do prvotnog scenarija, ostajući potpuno u mraku. Zašto ga je Matthias htio vani? Na to pitanje nije odgovoreno, a možda je sada i nemoguće odgovoriti na nj. Kad smo to shvatili, trebalo je da Havelocku kažemo istinu.

— Nismo mogli. — Podsekretar se opet naslonio na stolicu. — Jenna Karas je iščezla; mi nemamo pojma je li ona živa ili mrtva. U tim okolnostima, Havelock bi postavio pitanja koja se ne mogu postaviti izvan Ovalnog ureda — ili sobe poput ove.

— Pitanja — doda Predsjednik Sjedinjenih Država — koja, ako budu otkrivena, mogu baciti svijet u globalni nuklearni rat već za nekoliko sati, ako Sovjeti ili Narodna Republika Kina saznaju da ova vlada nema uzde u svojim rukama. ICBM-ovi¹ bi bili lansirani iz obaju polutki, a tisuće podmornica postavljeno u oba oceana radi sekundarnih taktičkih udara — uništenje svega. A mi *nemamo* uzde.

Šutnja.

— Ima netko s kim bih htio da se sastanete — konačno će Bradford. — Uredio sam da doleti s alpskog prolaza nazvanog Col des Moulinets. On je iz Rima.

— Nuklearni rat — prošaptao je Predsjednik, pritisnuvši dugme na velikom zavojitom stolu. Ekran se zamračio.

¹ Akr. od I(nter) C(ontinental) B(allistic) M(issile), međukontinentalna balistička raketa (*op. prev.*)

Havelock je povukao dvije crte preko sedamnaestog i osamnaestog imena na popisu, spustio slušalicu zidnog telefona pa izišao iz derutnog caféa na Montmartru. Dva poziva jednim telefonom, to je bilo sve što si je dopustio. Najsuvremeniji elektronski tragači pronašli bi lokaciju za nekoliko minuta, a ako netko od onih koje zove budu »uhvaćeni« u elektronske uređaje u američkoj ambasadi, to bi bilo isto kao da pozove pariški kanal Cons Opa i odredi vrijeme za svoje smaknuće. Dva poziva s jednog telefona, a svaki telefon mora biti najmanje šest blokova udaljen od prethodnog; nijedan razgovor ne smije trajati duže od devedeset sekundi. Prošao je kroz polovinu popisa, a sada će ostatak imena morati pričekati. Bilo je gotovo devet sati; šarolika svjetla Montmartrea bombardirala su ulicu mahnitim erupcijama boje koja je bila u skladu s grozničavom kakofonijom noćnih zabava i zabavljača te četvrti. A on se ima susresti s Gravetom u uličici nedaleko Rue Norvins. Umjetnički kritičar je proveo poslije podne tražeći bilo koga u svom posebnom svijetu, koji bi mogao znati za Jennu Karas.

Na neki način, tako je i Michael proveo vrijeme, ali je njegov početni posao bio cerebralan. Uzeo je svoju odjeću iz ormarića u Métrou, kupio je osnovne toaletne potrepštine, notes, kemijsku olovku, a sobu je uzeo u jeftinom hotelu iza ugla La Couronne Nouvelle. Računao je na to da ranjeni oficir VKR-a, kad zatraži pomoć, neće pomisliti na to da svoje ubojice pošalje niz ulicu da potraže metu. Havelock se obrijao i okupao, pa je sada ležao na škripavu krevetu. Tijelo mu se odmaralo, ali ne i duh. Vratio se natrag u vremenu, disciplinirao je pamćenje, sjećajući se svakog trenutka koji su Jenna i on podijelili u Parizu. Tome je prišao akademski, kao što bi student mogao vjerno slijediti kronološki razvoj nekog događanja u kaotičnom razdoblju povijesti. On i Jenna, Jenna i on; gdje su bili, što su vidjeli, s kim su razgovarali, sve po slijedu. Svako mjesto i prizor imali su lokaciju i razlog zašto su tamo bili; naposljetku, svako lice koje je imalo značenja imalo je i ime, ili ako ne određeno ime, a ono identitet nekoga tko ga je poznavao.

Nakon dva sata i četrdeset minuta sondiranja, sjeo je na krevet, uzeo notes i pero koje je ostavio na stoliću pored kreveta, pa započeo popis. Pola sata kasnije, popis je bio gotov — gotov koliko mu je sjećanje dopuštalo. Opustio se, legao, znajući da će mu doći toliko potreban san. Isto je tako znao da će ga sat u svijesti probuditi kad okonča svjetlo dana. Tako je i bilo. Već za nekoliko minuta bio je na ulici, odlazio od jednog telefona do drugog, od jednog caféa koji je u izlogu imao znak TÉLÉPHONE do drugog, a svaki je bio šest blokova dalje od prethodnog.

Razgovore je počinjao brzo ali neusiljeno, pripremivši uši da uhvate bilo kakav znak uzbune u odgovorima. Pristup mu je uvijek bio isti: u podne se imao naći s Jennom u baru Meurice, ona i on su doletjeli u Pariz iz različitih gradova, ali mu je avion kasnio satima; a budući da je Jenna često spominjala ime te osobe — osjećajući i simpatiju spram nje — Michael se pita nije li ju nazvala, nju ili njega, tražeći poslijepodneвно društvo u gradu koji je jedva poznavala.

Većina je bila blago iznenađena čuvši Havelockov glas, tako neusiljen, ali još više iznenađena što im se Jenna Karas sjećala imena, a da i ne spominjemo to što ih se

sjeća s privrženošću, simpatijom; to su uglavnom bili samo kratki susreti i upoznavanja. Međutim, ni u jednom slučaju nije naišao ni na najmanje oklijevanje, osim normalnog opreza koji je potreban kad se suočimo s neočekivanim. Osamnaest imena. Ništa. Kamo je otišla? U Parizu ne može otići u podzemlje, ne može a da je on ne pronađe; ona to mora znati.

Stigao je do Rue Ravignan i počeo strmim uspinjanjem brežuljkom Montmartrea, prolazeći pored tamnih starih kuća koje su svojedobno bili domovi legendi, pa je izbio na malom trgu, Place Clément, te nastavio niz Rue Norvins. Uličica koju je Gravet opisao bila je baš prije uske Rue des Saules; ugledao je prekid u nizu starih zgrada ispred sebe, pa požurio.

Prolaz popločan starim ciglama bio je mračan i prazan. Havelock je stupio u prolaz i ruku instinktivno pomaknuo prema otvoru jakne gdje se magnum nezgrapno nalazio na svom mjestu. Gravet je kasnio, što je neučtivost koju bi sam kritičar ocijenio groznom. Što se dogodilo?

Michael je našao zasjenjeni ulaz u slabo osvijetljenoj uličici; naslonio se na okvir od cigli, izvukao cigaretu i zapalio je. Skrivajući dlanom cigaretu, misao mu je skočila natrag do Palatina, do kutije sa šibicama i do čovjeka koji mu je nastojao spasiti život, a ne uzeti ga. Umirući čovjek koji je umro nekoliko minuta kasnije, znajući da postoji izdaja u najvišim razinama vlade.

U Rue Norvins nastala naglo komešanje; kratko iskrenje temperamenata prilikom sudara dvojice muškaraca. Onda je visoki vitki muškarac na trenutak stao uspravno i pustio iz sebe potok psovki na francuskom. Njegov mnogo mlađi, krupniji protivnik, mrzovoljno je komentirao protivnikove pretke, pa krenuo dalje. Povrijeđena stranka je poravnala suvratke, okrenula se nalijevo i ušla u prolaz. Gravet je stigao, no bez svog uobičajenog *elana*.

— *Merde!* — ispljunu kritičar, ugledavši Havelocka koji je izišao iz sjene na slabo svjetlo. — To su te prljave, izrošvane terenske jakne koje nose! Jedan od njih! Odmah znam da mu kapa iz usta dok jede, i da su mu zubi žuti. Samo Bog zna kad su se posljednji put okupali ili govorili civilizirano. Žao mi je što kasnim.

— To je samo nekoliko minuta. Netom sam stigao.

— Kasnim. Namjeravao sam biti u Rue Norvins još prije pola sata da bih se uvjerio da vas ne prate.

— Ne prate me.

— Da, vi biste to znali, zar ne?

— Znao bih. Što vas je zadržalo?

— Mladi čovjek kojeg sam kultivirao a radi u katakombama Quai d'Orsaya.¹

— Iskreni ste.

— A vi krivo tumačite — Gravet se pomakao prema zidu, okrećući glavu, gledajući u oba ulaza u prolaz; bio je zadovoljan. — Otkad ste nazvali nakon vašeg posla u Couronne Nouvelle — poziva, usput, za koji nisam bio siguran da ćete ga ikad ostvariti — bio sam u dodiru sa svim zamislivim kontaktima koji bi mogli nešto znati o usamljenoj ženi u Parizu koja traži utočište, papire ili tajni prijevoz, ali mi nitko nije mogao pomoći. Zapravo je to sasvim nelogično; na koncu, postoji samo određeni broj izvora ilegalnih makinacija, a jedva ih je za koje ja ne znam. Čak sam proverio talijan-

¹ Francusko ministarstvo za vanjske poslove (*op. prev.*)

ske četvrti misleći da bi joj pratioci iz Col des Moulinetsa mogli dati jedno ili dva imena. Ništa... Onda mi je sinulo. *Ilegalni* pokušaji? Možda tražim na krivom području. Umjesto toga, možda ta žena traži legitimniju pomoć, a da ne mora podrobno nabrajati svoje nelegitimne razloge. Na kraju, ona je bila iskusan terenski operativac. Trebalo bi da zna — ili zna — za stanovite ljude u savezničkim vladama, mada samo preko vas.

— Quai d'Orsay.

— *Naturellement*. Ali donje strane, katakombe, gdje za vas moraju postojati posebne, nepublicirane pogodnosti.

— Ako ih je, ja ne znam za njih. Sastajao sam se s nizom ljudi u ministarstvima, ali nikad nisam čuo za katakombe.

— Londonski Foreign Office¹ ih naziva obračunskim centrima. A vaš State Department se odnosi spram njih manje tankoćutno. Odjel diplomatskih transfera.

— Imunitet — rekao je Havelock. — Jeste li nešto našli?

— Moj je mladi prijatelj proveo proteklih nekoliko sati tragajući. Rekao sam mu da je vremensko razdoblje povoljno suženo. Drugim riječima, ako se nešto dogodilo, trebalo je da se danas dogodi. Tako se on nakon večere vratio u svoju malu spilju pod jednim ili drugim izgovorom, pa je prorijfljao kroz današnje sigurnosne duplikate. Misli da je to našao, ali ne može biti siguran, a ne mogu ni ja. Međutim, možda biste vi bili kadri povezati.

— Što je to?

— Jutros u deset i četrdeset pet stigao je dopis iz Ministère des Affaires Etrangères² kojim se naručuje otvaranje identiteta. Subjekt: žena, bijele puti, rane tridesete godine života, jezici: slavenski³, ruski, hrvatskosrpski, pokrивно ime i statistika zahtjevu se odmah. A sada, ja znam da postoje tuceti...

— Koji odjel ministarstva? — prekinu ga Havelock.

— Četiri. Četvrti odjel.

— Régine Broussac — rekao je Havelock. — Madame Régine Broussac. Prvi pomoćnik zamjenika. Odjel-IV.

— To je veza. To je ime i potpis na zahtjevu.

— Ona mi je dvadeset deveta na popisu, dvadeset deveta od trideset jedan. Vidjeli smo je — *ja* sam je vidio — na kraće od minute, na ulici, prije gotovo godinu dana. Jedva da sam Jennu i predstavio. To jedva ima smisla; ona je jedva poznaje, *ne* poznaje je.

— Jesu li okolnosti vašeg susreta prije godinu dana bile značajne?

— Držim da je bilo tako. Jedan je od naših ljudi bio dvostruki agent u francuskoj ambasadi u Bonnu; periodično bi letio na Istok putem Luckenwaldea. Našli smo ga na krivoj strani Berlina. Na sastanku *Geheimdiensta*⁴

¹ Britansko ministarstvo za vanjske poslove (*op. prev.*)

² Ministarstvo za vanjske poslove (tran.); (*op. prev.*)

³ Tako je u originalu (*op. prev.*)

⁴ Tajna služba, nacistička tajna policija (njem.); (*op. prev.*)

— Izdanak SS¹-a na moskovskoj lutki. Rekao bih vrlo značajno. — Gravet je zašutio pa pustio ruke. — Ta Broussac. Ona je starija žena, zar ne? Prije dosta godina heroína Résistancea?².

— Ona i njen muž, da. Njega je ubio Gestapo; što su našli od njega nije bilo ugodno.

— Ali je ona nastavila. — Da.

— Jeste li, možda, bilo što od toga ispričali svojoj prijateljici? Havelock se vratio u mislima, povukavši dim, a zatim je bacio cigaretu i zgazio je. — Vjerojatno. S Régineom nije uvijek lako, može biti nagla, kaustična, neki je zovu kujom, ali ona to nije. Ona mora biti oštra.

— Onda mi dopustite da vas upitam nešto drugo: s odgovorom sam maglovito upoznat, ali se zasniva samo na govorkanju; ono što sam pročitao — nisu se gradili da je to službeni materijal. — Kritičar je opet prekrizio ruke. — Što je vašu prijateljicu navelo da učini što je učinila, da živi tom vrstom života kojim je živjela s vama, a očito i prije vas?

— 1968. — glatko odgovori Havelock.

— Invazija varšavskog bloka?

— Taj augustovski *černý den*. Crni dani. Roditelji su joj umrli, a ona je živjela u Ostravi s dvoje starije braće, jednim oženjenim. Obojica su bili Dubčekovi³ aktivisti, mlađi student, stariji inženjer kojemu su za vrijeme režima Novotnog zabranili svaki smisleni rad. Kad su ušli tenkovi, mlađi je brat bio ubijen na ulici, a starijeg su pokupile sovjetske izvidnice radi »saslušanja«. Obogaljen je za cijeli život — ruke i noge — potpuno bespomoćan. Prostrijelio si je mozak, a žena mu je nestala. Jenna je otputovala u Prag gdje je nitko nije poznao, i prešla u podzemlje. Znala je s kim mora uspostaviti vezu, znala je što hoće.

Gravet je kimnuo; njegovo je lice izgledalo nategnuto čak na slabom svjetlu. — Ljudi koji rade ono što vi radite, mirno, tako efikasno, svi vi imate različite priče, ali kroz njih prolazi zajednička tema. Nasilje, bol... gubitak. I nepatvorena osveta.

— Što ste očekivali? Samo si ideolozi mogu priuštiti da viču; mi uglavnom imamo druge misli na pameti. Zbog toga smo i upućeni. Ne treba nam mnogo pa da postanemo efikasni.

— Ili da prepoznate jedan drugoga, zamišljam.

— Pod određenim okolnostima, da. Mi iz toga ništa ne izvlačimo. Što želite reći?

— Broussacova. Vaša prijateljica s Costa Brave bi se sjećala nje. Muž, braća, bol, gubitak... sama žena. Takva bi se žena sjećala druge žene koja je izdržala.

— Očito da je tako, samo na to nisam mislio. — Havelock odsutno kimnu. — U pravu ste — tiho će. — Hvala vam što ste to stavili u perspektivu. Dakako da bi je se sjećala.

— Budite oprezni, Michael.

¹ Akr. od njem. Schutzstaffel, zaštitni odred; paravojna organizacija unutar nacističke stranke, koja je davala Hitlerovu tjelesnu stražu, snage sigurnosti, čuvar koncentracijskih logora, itd. (*op. prev.*)

² Francuski pokret otpora protiv njemačkih okupatora (*op. prev.*)

³ Aleksandar Dubček (1921-), čehoslovački državnik čije su reforme, dok je bio prvi sekretar KP ČSSR (1968-69), izazvale sovjetsku okupaciju zemlje i intervenciju trupa zemalja Varšavskog ugovora (*op. prev.*)

— Zbog čega?

— Iskrena, nepatvorena osveta. Među njima mora da postoji *sympathie*. Ona bi vas mogla izručiti vašima, uhvatiti vas u stupicu.

— Bit ću oprezan; ali i ona. Što mi još možete reći o tom dopisu? Je li spomenuto odredište?

— Ne, ona može kamo hoće. To će biti sređeno u *Affaires Etrangères* i o tome će se šutjeti.

— Što je s njenim pokrivačem? Ime?

— To je obrađeno ali izvan očiju mog mladog prijatelja, barem večeras. Možda će sutra moći zaviriti u arhiv koji je večeras zaključan.

— Prekasno. Rekli ste da je dopisom zatražen neposredan odgovor. Taj je pasoš lažno ispunjen i izdan. Ona je na putu da napusti Francusku. Moram se brzo kretati.

— Što je jedan dan? Dvanaest sati od sada — možda ćemo naći i ime. Nazovite zrakoplovne linije na bazi specijalne hitnosti, a oni će provjeriti u svojim manifestima. Znat ćete kamo je otišla.

— Ali ne sada.

— *Je ne comprends pas.*¹

— Broussac. Ako je toliko učinila za Jennu, učinit će i više. Ne bi je ostavila samu na nekom aerodromu. Sve bi se dogovorilo na drugi način, tajna utanačenja. Ja moram znati koja su.

— I mislite da će vam to ona reći?

— Mora. — Havelock je zakopčao svoju jaknu koja je nezgrapno stajala na njemu i povukao suvratke oko vrata. Prolaz je bio tunel za vlažne povjetarce odozdo, a osjećala se hladnoća. — Na jedan ili na drugi način, mora mi reći. Hvala, Gravet, dugujem vam.

— Da, dugujete.

— Večeras ću vidjeti Broussacovu a ujutru otići... ovako ili onako. Ali prije nego odem, želim vam reći da je u Parizu banka u kojoj imam depozit; ja ću to srediti i kod trezora ostaviti omotnicu za vas. Nazovite to djelomičnom isplatom. To je *Banque Germaine* na Aveniji *George Cinq*.

— Veoma ste smotreni, ali je li to mudro? U svoj skromnosti, ja sam nešto poput javne figure i moram biti pažljiv sa svojim poznanstvima. Netko bi vas tamo mogao znati.

— Ne po imenu za koje ste ikad čuli.

— Onda, koje ću ime upotrijebiti?

— Nijedno. Samo kažite »gospodin iz Texasa«; on je ostavio omotnicu za vas. Ako to čini da se bolje osjećate, kažite da me nikad niste vidjeli. Ja pregovaram o kupnji slike za anonimnog kupca u Houstonu.

— A ako bude komplikacija?

— *Neće ih biti*. Vi znate kamo idem večeras, pa, u produžetku, sutra.

¹ Ja ne razumijem (franc); (op. prev.)

— Na koncu, mi smo profesionalci, zar ne, Michael?

— Ne bih htio da bude drugačije. Čišće je. — Havelock je ispružio ruku. — Opet vam hvala. Vi znadete koliko ste mi pomogli. Ne želim ići u detalje.

— Možete zaboraviti na oмотnicu, ako hoćete — rekao je Gravet, rukujući se, gledajući u Michaelovo lice u sjeni. — Možda će vam trebati novac, a moji su troškovi bili minimalni. Ja to mogu dobiti prilikom vašeg idućeg dolaska u Pariz.

— Ne mijenjajte pravila, predugo smo živjeli s njima. Ali cijenim glas povjerenja.

— Uvijek ste bili civilizirani, a ja ništa ne razumijem u vezi s ovim poslom. Zašto nju? Zašto vas?

— Kunem se Bogom da bih to htio znati.

— To je ključ, zar ne? Nešto što znate.

— Ako je tako, ja nemam ni najmutniju predstavu o tome što bi moglo biti. Doviđenja, Gravet.

— *Non, au revoir.* Ja doista ne želim oмотnicu, *Mihail*. Vratite se u Pariz. To mi dugujete. — Ugledni kritičar se okrenuo i nestao u prolazu.

Biti nejasan s Réginom Broussac — ne bi imalo nikakva smisla; ona bi odmah osjetila okolišanje, a podudarnost vremena bila bi više nego nevjerovatna. S druge strane, dati joj prednost naznačivši rendezvous bilo bi jednako glupo; ona bi to područje osigurala ljudima za koje Quai d'Orsay nema pojma da su mu na platnom spisku. Broussacova je bila čvrsta, znala je kad njenu vladu treba a kada ne treba upetljivati, a u zavisnosti od onoga što joj je Jenna rekla, mogla bi smatrati da bilo kakvi kontakti s neuravnoteženim američkim terenskim obavještajcem više pozivaju na postupanje neslužbenim metodima. U tim metodima nema suzdržavanja; opasni su jer nema linije odgovornosti, samo je skrenut neki novac koji nitko ne želi priznati. Leziguzi, trutovi, i kako ih još nazvati po imenu ili po isplati, bili su prvi rođaci praktičarima nasilja — bez obzira da li ih je zaposlio Rim ili oficir VKR-a u jeftinom hotelu na Rue Etienne. U suštini svi nose smrt, a njihova je smrtonosnost samo pitanje stupnja, a sve ih treba izbjegavati ukoliko nemaju poslodavca. Havelock je shvatio; on mora Broussacovu naći sam, mora je uvjeriti da nije opasan — i mogao bi dobiti informaciju koja je izuzetno vrijedna.

Dok je silazio beskrajnim stepenicama Montmartrea, na pamet mu je pala čudna pomisao, kratko razmišljanje o istini. On će reći dio istine, ali ne svu. Lažljivci iskrivljavaju istinu, a ona bi mogla slušati njihovu verziju istine, ne njegovu.

Ime joj je bilo navedeno u pariškom telefonskom imeniku.

— ... Nikad vam nisam dao krivu informaciju, a neću početi ni večeras. Ali to je izvan sankcija. Izvan staze, izuzetno nekonvencionalno. Da biste mogli prosuditi koliko je to daleko, upotrijebite nečije drugo ime u Quai d'Orsayu i nazovite moju ambasadu. Upitajte za moj status, a pitanja uputite starijem atašeu Konzularnih operacija. Recite da sam vas nazvao odnekud s juga i da sam htio ugovoriti sastanak. Kao funkcioner prijateljske vlade, zahtijevajte instrukcije. Telefonirat ću vam za deset minuta, ne s ovog telefona, dakako.

— Dakako. Deset minuta.

— Régine?

— Da?

— Sjetite se Bonna.

— Deset minuta.

Havelock je otišao u smjeru juga, do Trga Berlioz, stalno gledajući na sat, znajući da će dodati pet do sedam minuta ugovorenim deset minuta. Razvlačenje vremena novog poziva pod pritiskom često otkriva više nego je primalac voljan otkriti. Na uglu je bila *cabine*, u kojoj je mlada žena vikala u slušalicu, uz istodobne grozničave kretnje. U nastupu vrelog temperamenta zalupila je slušalicom i izišla iz kabine.

— *Vache!*¹ — uzviknula je mlada djevojka prolazeći pored Havelocka, bijesno namještajući na ramenu remenje svoje velike torbe.

Otvorio je vrata i ušao; produženo vrijeme je sada iznosilo devet minuta. Nazvao je i slušao.

— Da? — Glas Broussacove začu se nakon prvog zvonjenja. Bila je zabrinuta; razgovarala je s ambasadom.

— Jeste li razgovarali s atašekom?

— Kasnite. Rekli ste deset minuta.

— Jeste li govorili s njim?

— Jesam. Sastat ću se s vama. Dođite u moj stan što prije možete.

— Žao mi je. Nazvat ću vas malo kasnije.

— *Havelock!*

Spustio je slušalicu i izišao iz kabine. Pogledom je pretraživao ulicu tražeći slobodni taksi.

Poslije dvadeset dvije minute bio je u drugoj kabini, a u polumraku je jedva razaznavao brojke. Zapalio je šibicu i nazvao.

— *Da!*

— Uzmite metro do stanice Bercy, pa iziđite na ulicu. Nekoliko blokova niže, zdesna, nalazi se niz skladišta. Ja ću biti na tom području. Dođite sami, jer ću znati bude li drugačije. A ako ne dođete sami, ja se neću pojaviti.

— To je *smiješno!* Sama žena po noći u Bercy!

— A ako u ovaj sat bude ikoga tamo, upozorit ću ga na vas.

— Protivno zdravu razumu! Na što vi *mislite?*

— Godinu dana ranije u drugoj ulici — rekao je Michael. — Na Bonn. — Slušalicu je spustio u vilicu.

Područje je bilo napušteno, niz skladišta mračan, ulična svjetla polusvijetla, jer je takva jačina svjetla određena općinskom odlukom. Bio je to pogodan sat i lokacija za susret koji obuhvaća više nego sastanak s nekim ili razmjenu neke robe. Moglo se razgovarati bez galame ulične vreve ili gurkanja s nestrpljivim pješacima, a za razliku od *caféa* ili gradskog parka, bilo je malo takvih mjesta gdje bi se nepoznati promatrač

¹ Krava (fran.); (op. prev.)

mogao sakriti. Nekoliko osoba koje tu stanuju, a izniknu iz rasvijetljenih kaverni met-roa gore uz ulicu mogu se uz malo pažnje držati na oku — oklijevanje ili nagli nestanak bili bi primijećeni; zalutali automobil se moglo vidjeti i nekoliko blokova dalje. Potpuna je prednost u tome, dakako, ako se na mjesto sastanka dođe prije dogo-vorenog vremena. I bio je; izišao je iz kabine i uputio se preko Boulevarda de Bercy.

Bila su parkirana dva kamiona, jedan iza drugog, na pločniku ispred platforme za ukrcaj. Njihove su otvorene karoserije bile prazne; stacionarni simboli ranojutarnje dužnosti vozača. Čekat će između dva vozila, pa će imati čistu vidnu liniju u svakom smjeru. Régine Broussac će doći; uzbuđena lovkinja, podstaknuta i izazvana, neće se moći suprotstaviti neobjašnjem.

Jedanaest odijeljenih puta čuo je prigušenu tutnjavu podzemnih vlakova i osjetio treperenje u betonu i zemlji ispod sebe. Započinjući sa šestim, usredotočio se na ulaz u metro; nije mogla doći prije. Međutim, radioveze su uobičajene i brze; nekoliko minuta poslije drugog poziva stao je proučavati ulice, nečeste automobile, još rjeđe bicikle. Nije vidio ništa što bi ga uzburnilo, a to bi izazvao i nebeznačajniji upad neke neočekivane okolnosti.

Dvanaesta tutnjava je prestala. Pod nogama je još odjekivalo slabo titranje, a kad je podzemna tutnjava opet započela ugledao je njenu nisku, široku figuru kako se iz jakog svjetla pomalja na slabo osvijetljenoj ulici. Prije nje su izišli muškarac i žena; Michael ih je pažljivo promatrao. Bili su stariji par, stariji od Broussacove; hodali su polako i pažljivo; oni joj ne bi mogli biti od koristi. Oni su skrenuli lijevo, iza četvrtaste željezne ograde ulaza, pa krenuli dalje od kamiona i skladišta; nisu pripadali nekoj noćnoj jedinici. Régine je nastavila naprijed oklijevajući kod svakog čudnog šuma, zbiljskog ili zamišljenog. Prošla je ispod uličnog svjetla i Havelock se sjetio: koža joj je bila siva kao i kratko šišana kosa, što je svjedočilo o godinama mučenja koje kao da nije priznavala, ali su joj široke plave oči smekšavale lice svojom izražajnošću, mada su bile zasjenjene. Kad je prolazila ispod svjetla u sjenu, Havelocku navriješe Gravetove riječi: »Nasilje, bol, gubitak.« Régine Broussac je živjela u svemu tome i preživjela — mirna, oprezna, tiha čvrsta i ni na koji način pobijedena. Uživala je u tajnoj, nevidljivoj moći koju joj je dala njena vlada; to joj je pomoglo u poravnanju. Michael je razumio; nakon svega, ona je jedna od njih. Preživjelih.

Pločnikom je došla do njegove visine ulice. Tiho ju je pozvao između kamiona. — Régine!

Zaustavila se, stajala nepokretno, s pogledom ravno ispred sebe, ne gledajući u njega. Rekla je: — Je li potrebno držati oružje upereno u mene?

— Ja nemam oružje upereno u vas. Ja imam pištolj, ali mi nije u ruci.

— *Bien!* — Broussacova se okrenula i podigla torbicu. Prasak je načinio rupu u materijalu; ispod Havelockovih nogu se razmrskale beton i kamen, a rasprsnuti komadići mu probiše hlače, okrznuvši mu noge. — Za ono što se učinili Jenni Karas! — viknula je žena, iskrivljena lica. — Ne mičite se! Jedan korak, jedna kretnja i načinit ću vam rupu u vratu.

— Što to *radite?*

— Što ste vi *učinili!* Za koga sada radite?

— *Za sebe*, prokletstvo! Za sebe i za *Jennu!* — Havelock je podigao ruku, instinktivan pokret, ali i molba. Nije bila prihvaćena.

Iz razmrskane torbe začu se druga eksplozija; metak mu je okrznuo vanjsku stranu dlana, pa rikošetirao s metala kamiona, zazviždivši u noći.

— *Arrêtez!*¹ Uskoro bih mogla izručiti i leš, kao i tijelo koje još diše. Možda ono prvo radije u vašem slučaju, *cochon*.²

— Izručiti kome?

— Rekli ste mi da ćete me nazvati »ubrzo« — nisu li nekako tako glasile vaše riječi. Dakle, uskoro će ovdje biti nekoliko mojih kolega, nakon isteka vremena kad sam htjela riskirati. Za manje od trideset minuta osjećali biste se sigurnim; pokazali biste se. Kad oni stignu, odvest ćemo se do kuće u pokrajini gdje ćemo imati sjedeljku s vama. Onda ćemo vas predati Gabrielu. Oni vas ludo trebaju. Nazvali su vas opasnim, to je bilo sve što je trebalo da znam... s onim što već znam.

— Ne *vama!* Ja sam opasan za *njih*, ne za vas!

— Za koga me uzimate? *Nas* uzimate?

— Vidjeli ste Jennu. Pomogli ste joj...

— Vidjela sam je. Slušala sam je. Čula sam istinu.

— Kako ona u nju vjeruje, a ne kako je uistinu! Slušajte *me!* Poslušajte *mene!*

— Govorit ćete pod prikladnim okolnostima. Vi ih znadete kao što ih ja znam.

— Meni nisu potrebne kemikalije, vi gruba žensko! Nećete čuti ništa drugačije!

— Slijedit ćemo proceduru — odgovori mu Broussacova, izvukavši ruku i pištolj iz izrupičane trobe. — Maknite se od tamo — nastavi, gestikulirajući s oružjem. — Stojite u sjeni. To mi se ne sviđa.

Svakako da joj se ne sviđa, pomisli Havelock, gledajući staru ženu kako trepće očima. A kao što je čest slučaj sa starijim ljudima, noć nije bila saveznica njenom vidu. Zbog toga je stalno micala glavom odlazeći od osvijetljena ulaza u metro; neočekivane su je sjene brinule kao i zvukovi. Morao je održavati razgovor, da skrene dio njene koncentracije.

— Vi mislite da će američka ambasada trpjeti to što radite? — upita je Michael, izišavši iz sjene koju su stvorile rebrenice otvorena kamiona i prosipanje uličnog svjetla.

— Neće biti međunarodnog incidenta; mi nemamo alternative već da vam damo sedative. Po njihovim riječima, vi ste opasni.

— Oni to neće prihvatiti i vi to znate.

— Imat će malo izbora. Gabrielu je rečeno da postoji krajnje abnormalna situacija u kojoj će bivši američki obavještajni oficir — stručnjak za tajne aktivnosti — možda pokušati kompromitirati funkcionera Quai d'Orsaya. Predviđena konfrontacija bit će dvadeset milja od Pariza, blizu Argenteuila, a od Amerikanaca se traži da u blizini imaju kola s naoružanim ljudima. Uspostavljena je radiofrekvencija. Mi ćemo američki problem predati Amerikancima čim saznamo prirodu iznuđivanja. Mi štitimo interese naše vlade. Savršeno prihvatljivo, čak velikodušno.

— Kriste, vi ste temeljiti.

¹ Stanite! (fran.); (op. prev.)

² Svinjo (fran.); (op. prev.)

— Vrlo. Poznavala sam ljude poput vas, a nekada smo takvim ženama šišali glave. Ja vas prezirem.

— Zbog onoga što vam je rekla?

— Poput vas, ja znam kad sam čula istinu. Ona nije lagala.

— Slažem se. Jer ona vjeruje u sve to — baš kao što sam i ja vjerovao. A nisam bio u pravu — *Bože*, kako sam se varao — baš kao što ona sada nije u pravu. Mi smo upotrijebljeni, oboje smo bili *upotrijebljeni*.

— Od vaših ljudi? S kojom svrhom?

— Ja to *ne znam!*

Slušala ga je, a koncentracija joj stade slabiti. Nije si mogla pomoći jer ju je neistraženo suviše podbadalo.

— Zašto mislite da bih vas nazvao? — upita je. — Za ime Krista, imao sam snagu da vas potražim, a mogao sam vas i zaobići! Vi mi ne trebate, Régine. Mogao sam bez vas saznati ono što sam htio saznati. Telefonirao sam vam jer sam vam vjerovao!

Broussacova je žmirnula, a sivo meso oko očiju joj se nabralo u mislima. — Imat ćete priliku da govorite — pod pravim okolnostima.

— Nemojte to činiti! — uzviknu Michael, zakoračivši kratki korak. Nije pucala; nije micala pištolj. — Stavili ste to u pokret, morat ćete me predati! Znam da sam to ja i bit ćete prisiljeni na to! Vaši će prijatelji inzistirati. Oni neće voditi računa o vašem mišljenju, bez obzira na to što biste čuli od mene — pod pravim okolnostima!

— Zašto bismo izgubili?

— Zato jer su lagali ambasadi. Lagali su im ljudi koji su vraški gore!

Oči stare žene su žmirnule dok se trzajem povukla. Nije pucala kad se on pomaknuo prije nekoliko sekundi.

Sad!

Havelock se bacio naprijed, ispružene desne ruke, ravne i čvrste poput željezne šipke. Uspostavio je dodir s pištoljem i gurnuo ga ustranu kad je treći prasak razbio tišinu napuštene ulice. Lijevom je rukom zgrabio cijev i istrgnuo joj pištolj iz ruke, a onda ju snažno odgurnuo na zid skladišta.

— *Cochon! Traître!*¹ — vikala je Broussacova, izobličena lica. — *Ubijte me!* Od mene nećete ništa saznati!

Podlakticu joj je držao na vratu — osjećajući jake bolove od rane na ramenu — i pritiskao joj glavu u cigle, s oružjem u svojoj ruci. — Ono što ja želim ne može se iz vas izvući silom, Régine — rekao je, hvatajući dah. — Zar to ne razumijete? To mora biti dano.

— *Ništa!* Koji su vas *terroristes* kupili? Meinhofove kukavice? Arapske svinje? Izraelski fanatici? Brigade rosse? Tko hoće ono što možete prodati?... Ona je znala. Ustvrdila je to! A vi je morate ubiti! Ubijte najprije mene, *izdajico!*

Havelock je polako popuštao pritisak svoje ruke i, još sporije, stade se odmicati od nje. Znao je rizik; nije ga uzeo lako. S druge strane, znao je Régine Broussac.

¹ Svinjo! Izdajice! (fran.); (op. prev.)

Nakon svega, ona je jedna od njih; preživjela je. Uklonio je ruku i stao ispred nje, pa stade nepokolebljivo gledati u njene oči.

— Ja nisam izdao nikog osim sebe — započe. — A kroz sebe osobu koju jako volim. Mislim to što kažem. Ne mogu vas prisiliti da mi kažete ono što moram znati. Između ostalog, mogli biste mi lako slagati, vrlo uspješno, pa bih bio natrag tamo gdje sam bio prije deset dana. Ja to neću učiniti. Ako je ne mogu pronaći, ako je ne mogu dobiti natrag, možda to nije ni važno. Ja znam što sam učinio i to me ubija. Ja je volim... potrebna mi je. Mislim da smo oboje potrebni jedno drugome više nego išta na svijetu, baš sada. Mi smo sve i to smo jedno drugom ostavili. — Podigao je pištolj lijevom, pa uzeo cijev desnom rukom. Pružio ga je njoj. — Ispalili ste tri puta; ostala su još četiri metka.

Broussacova je stajala mirno, zureći u njega, proučavajući mu lice, oči. Uzela je oružje i uperila mu ga u glavu, njen je ispitivački pogled tražio njegov. Konačno su se njene iskrivljene crte smekšale, a iznenađenje je zamijenilo neprijateljstvo. Polako je spustila oružje.

— *C'est incroyable*¹ — prošaptala je. — To je istina, onda.

— Istina.

Régine je pogledala na sat. — *Vite!*² Moramo otići. Bit će ovdje za nekoliko minuta; posvuda će tražiti.

— Kamo? Nema taksija...

— Métro. Uzet ćemo ga do Rochereaua. Ima mali park gdje možemo razgovarati.

— Što je s vašim timom? Što ćete im reći?

— Da sam iskušavala vašu budućnost — rekla je, uzevši mu ruku. — Zaputiše se pločnikom prema osvijetljenom ulazu u podzemnu željeznicu. — Da sam htjela vidjeti kako bi postupili u određenoj situaciji. To je dosljedno; kasno je, oni nisu na dužnosti, a ja sam kuja.

— Ali još imate ambasadu.

— Znam; bila sam u tome temeljita, pa ću o tome morati razmisliti.

— Moža se ja uopće nisam pojavio — rekao je Havelock, trljajući si rame, zahvalan što mu se bol smanjuje.

— *Merci*.

Park u Denfert Rochereau bio je mali travnjak s kamenim klupama, kvrgavim stablima i vodoskokom u sredini. Jedini izvor svjetla bila je ulična svjetiljka udaljena desetak metara. Svjetlo koje je prosipala cijedilo se kroz granje stabala. Sjeli su jedno pored drugoga na hladnu klupu. Michael je rekao Broussacovoj ono što je vidio — i što nije vidio — na Costa Bravi. Onda je morao postaviti pitanje. — Je li vam rekla što se dogodilo?

— Bila je upozorena, rečeno joj je da slijedi instrukcije.

— Čije?

— Visokog vladinog funkcionera iz Washingtona.

¹ To je nevjerovatno (fran.); (op. prev.)

² Brzo (fran.); (op. prev.)

— Kako ga je mogla prihvatiti?
— Doveo joj ga je čovjek identificiran kao stariji ataše madridskih Konzularnih operacija.
— Konzularnih... *Madrid?* Gdje sam ja bio?
— Madrid.
— *Isuse*, sve do tih trenutaka?
— Kojih trenutaka?
— Cijele te proklete stvari. Koje su joj instrukcije dali?
— Da se te večeri sastane s jednim čovjekom i s njim napusti Barcelonu.
— Je li to učinila?
— Nije.
— Zašto nije?

— Uхватила ju je panika. Prema njenim riječima, njoj se sve srušilo. Osjećala je da više ne može imati povjerenja ni u koga. Pobjegla je.

— Hvala Bogu. Ja ne znam tko je ubijen na toj obali, ali je smrt bila Jeni namijenjena. Na neki način, to cijeli događaj čini bestidnijim. Tko je bila ona? Netko tko nije imao pojma niočemu? Tamo su doveli neku ženu da baca frisbee¹ na mjesečini znajući unaprijed da će umrijeti. *Kriste*, koja vrst ljudi su oni?

— Ustvrđite preko Madrida. Ataše iz Konzularnih operacija.

— Ne mogu. Nahranili su je s još jednom laži. U Madridu nema jedinice Cons Opa; klima je suviše loša. Djeluje iz Lisabona, jedan sat udaljenosti.

Régine je šutjela, gledajući u njega. — Što se događa, Michael?

Havelock je gledao fontanu, vodoskok na tamnoj vodi. Njene raspršene kapi su slabile u dometu, nestajale su, umirale; negdje je nečija ruka okretala ručicu, zatvarajući vodu preko noći. — U mojoj vladi djeluju lažljivci na vrlo visokim mjestima. Oni su prodrli na područja za koja sam mislio da je u njih nemoguće prodrijeti. Oni kontroliraju, ubijaju — lažu. A netko u Moskvi radi s njima.

— *Moskva?* Jeste li sigurni.

— Siguran sam. U riječ čovjeka koji se nije bojao umrijeti, ali se bojao živjeti onako kako sam mu zaprijetio da će biti prisiljen živjeti. Netko u Moskvi, netko o kome kontrolori KGB-a ništa ne znaju, on je u dodiru s lažljivcima.

— Radi koje svrhe? *Vi?* Da bi uništili vašu vjerodostojnost, zatim vas ubili? Da bi obezvrijedili neki noviji pothvat rušeći profesionalnu prošlost mrtva čovjeka?

— Nisam ja; ja sam samo dio toga. Prije to nije bilo važno, sada sam važan. — Havelock je okrenuo glavu i pogledao u staru Broussacovu, čije je lice sada bilo blago i suosjećajno ali ipak pepeljasto na mutnom svjetlu. — Zato jer sam vidio Jennu, zato što sam našao da je živa. Sada moraju mene ubiti. I nju moraju ubiti.

— *Zašto?* Bili ste najbolji!

— Ne znam, ja samo znam da je Costa Brava mjesto gdje moram potražiti odgovore. Tamo je počelo za Jennu i mene... gdje je trebalo i da završi. Jedno od nas mrtvo, drugo umire iznutra, svršeno. Van.

¹ Trg. naziv za mali plastični disk, obično promjera 20 do 25 cm, koji se baca zaokretnom kretnjom radi rekreacije ili na takmičenju (*op. prev.*)

— Ona sada umire iznutra. Zapanjilo me da može funkcionirati kao što čini, kretati se kao što pokazuje. Ona je izuzetna. — Régine je zašutjela. Fontana više nije raspršivala kapi, pa su ostala samo prokapljavanja što su lijeno padala u bazen u obliku tanjura. — Voljela vas je, znate.

— Prošlo vrijeme?

— O, da. Svi se učimo prihvaćati nove realnosti, zar ne? U tome smo bolji od većine ljudi jer je nagla promjena stari znanac a može nam biti i neprijatelj. Mi stalno tražimo izdaju u drugima; mi je propovijedamo. A čitavo to vrijeme nas iskušavaju naši protivnici u čvrstoj namjeri da nam zavedu duh i apetite. Ponekad uspijevamo, ponekad oni. To je realnost.

— Beskorisnost — doda Havelock.

— Vi ste previše *philosophe* u ovom poslu.

— Zbog toga sam izišao. — Michael odvrati pogled. — Vidio sam joj lice u prozoru aviona u Col des Moulinetsu. Njene oči. Kriste, bilo je strašno.

— Uvjerena sam da je bilo tako. Događa se. Mržnja zamjenjuje ljubav, zar ne? To je jedina obrana u takvim slučajevima... Ubit će vas ako bude mogla.

— O, Bože... — Havelock se nagnu naprijed, s laktovima na koljenima, dok je bradu oslonio na dlanove, zureći u vodoskok. — Toliko je volim. Volio sam je i one noći kad sam je ubio, znajući da će dio mene uvijek ostati na toj obali do kraja mog života. Nešto unutar mene mi je pokušavalo reći da nam rade strašne stvari, ali nisam htio slušati... Bio sam previše pozlijeden da bih sebe slušao. Ja, ja, *mene!* Nisam mogao *sebe* maknuti s puta i čuti istinu koja više!

— Bili ste profesionalac u profesionalnoj krizi — blago će Régine, dodirnuvši mu ruku. — Prema svemu onome što ste naučili, s čime ste živjeli godinama, učinili ste što ste morali učiniti. Profesionalac.

Michael okrenu glavu i pogleda je. — Zašto nisam bio svoj? — upita jednostavno. — Zašto nisam slušao druge krike, one koje nisam mogao istjerati iz grla?

— Vi to znate.

— Znam da je volim... volio sam je i onda kad sam mislio da je mrzim, kad je taj profesionalac u meni očekivao da će je vidjeti kako umire, jer bih tako zatvorio zamku neprijatelju. Nisam je mrzio. Volio sam je. Znadete li zašto ja to znam?

— Zašto, *mon cher*¹?

— Zato jer nije bilo zadovoljstva u dobijanju, ni najmanjeg. Jedino preokret, jedino tuga... samo sam želio da bude kako nije moglo biti.

— Zbog toga ste izišli, zar ne? To je ono što smo čuli, u što mi je bilo veoma teško povjerovati. Sada razumijem. Veoma ste je voljeli. *Meni* je žao, Michael.

Havelock je zatresao glavom, zatvorio oči; tama mu je godila na trenutak. — U Barceloni — rekao je opet otvorivši oči, gledajući u mirnu površinu bazena ispred sebe. — Što joj se dogodilo? Kažite mi što vam je rekla.

— Ne može razumjeti što se dogodilo. Da li su vas Sovjeti uistinu kupili ili je Washington naredio njeno smaknuće? To joj je enigma — silna enigma. Otputovala je iz Španjolske i otišla u Italiju, išla je od grada do grada, tražeći onih nekoliko ljudi za

¹ Moj dragi (fran.); (*op. prev.*)

koje je mislila da u njih može imati povjerenja, nadajući se da će joj tako pomoći, sakriti je. Ali su uvijek bila pitanja: gdje ste *vi*? Zašto je sama, a ne s *vama*? Spočetka, nije se usudila reći, a kad bi rekla nitko joj nije htio povjerovati. Kada god bi ispričala svoju priču i bila odbijena, osjećala je da mora opet u bijeg, uvjereni da bi je neki od njih mogli zgrabiti, a vi biste došli za njom. Živi s košmarom da ste uvijek tamo, slijedite je — lovite je. A kad se nakratko smirila na sigurnom mjestu, pod pokrivačem, pojavio se jedan Rus, netko koga ste oboje poznavali u Pragu, koljač KGB-a. Podudarnost? Tko je mogao reći? Opet bi nagnula u trk, ali je tog puta ukrala veliku svotu novca od svog poslodavca.

— Pitao sam se u vezi s tim. Kako je mogla kupiti svoj izlazak iz Italije, preći preko granice, otići u Pariz. U usporedbi s nekim drugim rutama, putovala je prvoklasno.

Broussac se nasmijala. Plave oči su joj oživjele u sjeni, što mu je govorilo da će uslijediti kratki tren zabavnijeg tona. — Smijala se u vezi toga — tiho, dakako — ali je smijeh bio dobar; to što se mogla smijati bilo je dobro, Michael. Znae na što mislim? Na minutu-dvije bila je poput djevojčice koja se sjeća neke lakrdije.

— Čujem joj smijeh u snu... kad je ne čujem da vrišti. Njen je smijeh uvijek bio tih, nikad glasan, ali nekako pun... odjek duboko u njoj. Voljela se smijati; to joj je bilo opuštanje, nešto što obično nije bilo dopušteno, pa je u tome još više uživala kad bi se dogodilo. — Zastao je, a pogled mu je opet obuhvatio fontanu. — Kako je ukrala novac? Gdje?

— Milano.

— Sovjeti gmižu po cijelom Milanu. Koga god je vidjela — to je bila migracijska podudarnost... Oprostite, što se dogodilo?

— Radila je u onoj ogromnoj trgovini na Piazza del Duomo, u onoj gdje se prodaju knjige, časopisi i novine iz cijelog svijeta. Znadete li je?

— Vidio sam je.

— Zbog svojih jezika je dobila posao, pa je obojala kosu, nosila naočari, sve uobičajene stvari. Ali je njena figura izazvala nepodijeljenu pažnju vlasnika, svinje s krupnom ženom koje se strašno bojao, i s osmero djece. Stalno bi je pozivao u svoj ured, surovo postupao s njom i za njene usluge obećavao joj Galeriju Vittorio.¹ Jednog dana u podne u trgovinu je ušao Rus; prepoznala ga je i znala da mora bježati; bojala se da je povezan s *vama*, da vi pretražujete Evropu tražeći je... U vrijeme objeda, ona je doslovce napala vlasnika u njegovu uredu, tvrdeći da ona više ne može čekati na *njegove* usluge, te da se samo mali zajam nalazi između njih i apsolutne ekstaze. Sada je već imala skinutu bluzu, ali i novčarku sirotog čovjeka ispod stolice. Gotovo u stanju apopleksije, idiot je otvorio kasu, gdje je bio pohranjen utrošak od nekoliko dana — bio je petak, ako se sjećate.

— Zašto bih se sjećao? — prekinu je Havelock.

— Doći ćemo na to — rekla je Régine, s djelomičnim osmijehom na usnama. — Bez obzira na sve, kad je omatorjeli, znojni Lothario otvorio kasu a naša Jenna skidala grudnjak, on joj je drhtavih ruku izbrojao nekoliko tisuća lira a ona ga je udarila u glavu stolnim satom. Zatim je nastavila prazniti sef, osupnuta količinom novca koji je prepunio odjeljke u kasi. Taj joj je novac bio pasoš i ona je to znala.

¹ Poznata trgovačka galerija u centru Milana (*op. prev.*)

— A ujedno i poziv policiji da započne lov za njom.

— Lov koji se mogao dogoditi, a odgoda joj je omogućila da napusti Milano.

— Kako?

— Strah, pometnja, zbunjenost — odgovori mu Broussacova. — Jenna je zatvorila kasu, svukla vlasnika do gola i posvuda ga označila kratkim trakama od ruža za usne. Zatim je nazvala njegovu kuću i, razgovarajući s kućnom pomoćnicom, rekla da vlasnik hitno zahtijeva da njegova žena dođe u trgovinu za jedan sat, ni prije ni kasnije.

— Strah, pometnja, zbunjenost — suglasio se Michael, kimnuvši. — Oborila ga je još jednom, čineći sve da ostane gdje jest, pretpostavljajući da mu neće pasti na pamet da potrči do sefa ispred svoje žene, dodajući ričetu u kome je već bio... A, dakako, ona je sa sobom ponijela i njegovu odjeću — doda Havelock, nasmiješivši se, sjećajući se žene koja je bila Jenna Karas.

— Dakako. Idućih nekoliko sati je provela sakupljajući svoje stvari, znajući da će policija prije ili kasnije izdati potjernicu za njom. Skinula je boju s kose. Zatim se pridružila gomili na milanskoj željezničkoj stanici.

— Željeznica...? — Michael se nagnuo na klupu i pogledao u Réginu. — Vlak. Uzela je vlak za Rim! Eto tada sam je vidio!

— To je trenutak koji neće nikad zaboraviti. I eto vas tamo, stojite, zurite u nju. Čovjek koji ju je prisilio da se skriva, da bježi, koji ju je natjerao da promijeni izgled i promijeni slijed svojih jezika. Jedina osoba na zemlji koje se boji mogla bi je pronaći, ubiti je — a *ona* je tamo; sve njeno prerašavanje je otišlo, prepoznao ju je onaj kojeg se najviše bojala.

— Da šok nije bio tako paralizirajući, da sam samo bio brži... toliko toga bi bilo drugačije. — Michael je istegnuo vrat unazad i doveo ruke do lica, pokrivši oči. — O, *Kriste*, bili smo tako *blizu!* Vikao sam joj, vrištao i nastavljao vrištati, ali je ona iščezla. Izgubio sam je u vrevi; nije me čula — nije me *htjela* čuti — i izgubio sam je. — Havelock je spustio ruke i stegao rub kamene klupe. — Uslijedila je Civitavecchia. Je li vam pričala o tome?

— Da. Tamo je vidjela podivljalu životinju koja ju je pokušavala ubiti na molu...

— To *nije* bila ona! Kako je mogla pomisliti da sam tako mislio? Isuse, jebena kurva s dokova! — Michael se savladao; nema smisla izgubiti vlast nad sobom.

— Vidjela je što je vidjela — mirno će Broussacova. — Nije mogla znati što vi mislite.

— Kako je znala da ću otići u Civitavecchiu? Tamo mi je čovjek rekao da je mislila kako ću ispitivati taksiste. Nisam. Bio je štrajk, iako ih je nekoliko vozilo, mislim.

— Tako je, a vi ste najbolji među lovcima. Sami ste je naučili da je najbolji način da se nevideno izađe iz zemlje otići na zaposlenu obalu u ranim satima jutro. U luci uvijek ima nekoga tko je voljan posredovati oko mjesta, mada jedino u prostoru za teret. Pitala je ljude u vlaku, gradeći se da je supruga Poljaka u trgovačkoj mornarici, a muž joj je na teretnjaku. Ljudi nisu glupi; shvatili su; još jedan par napušta Medvjedove šape. 'Civitavecchia', rekli su joj. 'Pokušajte u Civitavecchii.' Pretpostavila je da biste i vi mogli doći do istog zaključka — bazirajući se na onome što ste je naučili — pa se tako pripremila. Bila je u pravu; vi ste stigli.

— Drugačijim putem — rekao je Havelock. — Zbog konduktera trećeg vagona vlaka koji se sjećao *belle ragazze*.¹

— Bez obzira na sve, ona je pretpostavila tu mogućnost i postupila je u skladu s njom, stavljajući se u položaj promatrača. Kao što sam rekla, ona je izuzetna. Napetost, pritisak. Učiniti to što je ona učinila bez panike, sama stvoriti strategiju... to je izuzetno. Mislim da ste bili sjajan učitelj, Michael.

— Imala je deset godina obuke prije nego sam je upoznao. Bilo je mnogo toga što je ona mene mogla podučiti, i tako je bilo. Vi ste joj dali pokrivač i diplomatsku potvrdu. Kamo je otišla? Kakve ste aranžmane učinili?

— Kako ste to saznali?

— Nemojte me činiti da platim cijenu, dugujem mu. Umjesto toga, dopustite mi da vam ga pošaljem. Nemojte ga izdati; sami ga upotrijebite. Nećete požaliti, ali mi je potrebna garancija.

— Prilično pravedno. Talente bi trebalo dijeliti, a ja poštujem pošiljaoca. Sjećam se Bonna.

— Kamo je otišla?

— U Sjedinjene Države.

Havelock je zapanjeno gledao u staru ženu. — Kako ste to *smislili*?

— Pregledavala sam odgovarajuće telegrame iz vašeg State Departmenta, tražeći bilo kakvo spominjanje Jenne Karas. Zaista, bilo je tamo. Jedini umetak datiran desetog siječnja, u kojem se ukratko navode događaji kod Costa Brave. Opisana je kao infiltratorica uhvaćena u obratnoj stupici, kojom je prilikom izgubila život, a smrt su potvrdila dva odijeljena opažanja i sudskomedicinsko ispitivanje njene okrvavljene odjeće. Taj je fascikl zatvoren na zadovoljstvo Konzularnih operacija.

— Rote² to imaju — nato će Michael. — Aye, aye, sir.³ Slijedeći slučaj, molim.

— Neuvjerljivost je bola oči, dakako. Viđenja svjedoka mogu biti kriva, ali forenzički laboratorij mora raditi s materijalima. Ali ih nisu mogli imati, ti materijali nisu mogli biti autentični. Ne samo da je Jenna Karas veoma živa i sjedila u mom uredu, već ona nije nikad ni bila na toj plaži u Costa Bravi. Sudskomedicinska potvrda je bila laž, a netko je to morao znati, netko tko je htio da laž bude prihvaćena kao istina. — Broussacova je zastala. — Pretpostavljala sam da ste to vi. Okončanje izvršno, smaknuće po planu. Ako su vas kupili Sovjeti, koji bi mogli imati bolji dokaz nego onaj što je od State Departmenta? Ako ste izvršavali vašingtonske instrukcije, niste im mogli dozvoliti da misle kako niste uspjeli.

— U svjetlosti onoga što vam je ona rekla, mogu razumjeti.

— Ali ja nisam bila zadovoljna; prihvaćanje je bilo suviše jednostavno, pa sam dalje gledala. Otišla sam do kompjutera za obradu podataka i stavila njeno ime u scanner⁴ sigurnosti koji se tiče protekla tri mjeseca... To je bilo izvanredno. Pojavila

¹ Lijepe djevojke (tal.); (*op. prev.*)

² Uobičajena ili mehanička rutina ili postupak; serija sudovanja »na brzaka« (*op. prev.*)

³ Osoba koja glasa afirmativno; da: arhaično ili dijalektalno osim kod vokalnog glasanja (engl.); (*op. prev.*)

⁴ Uredaj, obično elektronski, koji se upotrebljava za mjerenje ili ispitivanje neke količine ili stanja u određenom sistemu, regiji ili području (*op. prev.*)

se ne manje od dvanaest puta, ali nikad u komunikacijama State Departmenta. Sve sam to našla na telegramima iz Centralne obavještajne agencije, a ispisano na vrlo čudnom jeziku. Uvijek je bilo isto, telegram za telegramom: vlada SAD izdala je cirkular s njenim opisom i imenom Karas — koje je bilo treće ili četvrto na popisu pola tuceta *lažnih* imena. To je bilo vrlo klasificirano istraživanje, ali očito vrlo intenzivno. Tražila se najšira suradnja. To je bilo čudno, gotovo amaterski. Kao da jedna grana vaše obavještajne zajednice nije htjela da druga znade što radi.

— To nije mene oteretilo?

— Obratno. Pronašli su vas, laž je otkrivena.

— Onda, zašto nisu izdali cirkular zbog *mene*?

— Jesu, postoji. Od prije pet dana.

Pet dana, pomisli Havelock. Palatine. — Ali vi niste znali za to.

— Oni u Quai d'Orsayu koji su vas uveli kao američku vezu, oni su znali, a to bi rutinski stiglo na moj stol. Međutim, ni vi ni ja nismo spominjali jedno drugo u svojim izvještajima. To je bilo razumijevanje među nama.

— Služilo je svrsi. Je li cirkular ili poziv na oprez specifičan. Jesam li dobio priljepticu?

— Ne. Jedino da je imperativno da vas se locira — kao mjera unutrašnje sigurnosti. Opet, pretpostavljala sam ovako: otkriveni ste, ili kao prebjeglica, ili kao osoba koja je lagala svojim pretpostavljenima, pa iščezla. Zaista nije bilo važno što je od toga dvoga. Zbog Jenne Karas, vi ste bili neprijatelj u svakom slučaju. To mi je potvrđeno kad sam nazvala ambasadu.

— Zaboravio sam. Ja sam opasan.

— Jeste. Nekome. Provjeravala sam u Londonu, Bruxellesu, Amsterdamu i Bonnu. Oba su dopisa u cirkulaciji, oba imaju najviši prioritet, ali nisu povezani.

— Još mi niste odgovorili na pitanje. Zašto ste je uputili u Države?

— Upravo sam vam odgovorila; vi niste slušali. Potraga za njom — a sada i za vama — centrirana je na Evropu. Rim, Sredozemlje, Pariz, London... Bonn. Zaokret skreće na sjever, uzima se da je određište istočni blok. To je linija napredovanja na koju su se usredotočili, gdje su se njihovi agenti razvili u lepezu, povlačeći izvore i kontakte. Neće im pasti na pamet da gledaju u svoje dvorište, kraj suše.

— Stražnje dvorište — odsutno će Michael.

— *Qu'est-ce que c'est?*¹

— *C'est américain. Peu importe.*² Kad je otišla?

— U tri i trideset danas poslije podne... sada već jučer poslije podne. Air France do New Yorka, diplomatski status, pokrivno ime izvučeno iz mrtve arhive — neumrljano, dakako.

— I nepoznato.

— Da, to nije važno. Bit će izmijenjeno.

— Kakva su utanačenja?

¹ Što je to? (fran.); (op. prev.)

² To je američki. Nije važno (fran.); (op. prev.)

— Naći će se s jednim čovjekom; nema sumnje da se već sastala s njim. *On* će se pobrinuti za utanačenja, a naša je politika da nikad ne pitamo kakva su. Istu vrst ljudi imate ovdje — u Parizu, Londonu, Amsterdamu, gdje god hoćete. Oni ne razgovaraju s vama izravno.

— Posrednici na polovini puta — rekao je Havelock — koji ljude što im ih šaljemo vode na sigurne teritorije, osiguravajući im identitet, papire, obitelji s kojima će živjeti, pažljivo odabrana naselja i gradove. Mi plaćamo preko slijepih kanala, a nakon kontakta nismo više upregnuti. Nikad nismo čuli za njih; neznanje je na dnevnom redu. Ali, postoji i druga strana, zar ne? Mi doista ne znamo što se događa s tim ljudima, je li tako?

— Sa sigurnim transferom, naše su obaveze ispunjene. Oni više ne pitaju a mi više ne nudimo, takvo je uvijek bilo razumijevanje između nas. Ja, što se mene tiče, nikad nisam bila znatiželjna.

— Ja jesam *znatiželjan*, Régine, ludim od toga! Ona je sada na vidiku, mogu je naći! Ja *nju mogu naći!* Za Kristovo ime, pomozite mi! Kome ste je uputili?

— Vi mnogo tražite, Michael. Tražite od mene da prekršim povjerenje za koje sam se zaklela da ga neću prekršiti. Mogla bih izgubiti vrijednog čovjeka.

— Ja bih mogao *nju* izgubiti! Pogledajte me! Kažite mi da ne bih isto učinio za vas! Da je to vaš muž, a ja da sam tamo, i Gestapo je došao za njim, pogledajte me i recite mi da vam ne bih *pomogao*?

Broussacova je nakratko zatvorila oči, kao da je udarena. — Taj spomen nije ljubazan, a nije bez istine. Vi ste umnogome slični njemu... Da, pomogli biste mi.

— Izbavite me iz Pariza. Odmah. *Molim vas!*

Régine je šutjela na trenutak, dok su joj oči pretraživale njegovo lice. — Bilo bi bolje da to sami učinite. Ja znam da možete.

— Moglo bi potrajati danima! Morao bih se rutirati kroz stražnja vrata u Meksiku ili Montrealu. Ne mogu gubiti vrijeme. Ona je svakim satom sve dalje. Znae što se može dogoditi. Mogla bi biti progutana, dok se kreće iz jednog kruga u drugi, a da joj nitko ništa ne kaže. Mogla bi iščeznuti i ja je više nikad ne bih našao!

— Vrlo dobro. Sutra. Podnevni let u »concordeu«¹. Bit ćete Francuz, član delegacije u Ujedinjenim narodima. Dokument bacite u klozet i pustite vodu iste minute kad stignete na terminal u Kennedyu.²

— *Hvala*. A sada o čovjeku napô puta. Tko je on?

— Dobacit ću mu riječ o vama, ali on može odabrati da vam ništa ne kaže.

— Dobaciti riječ njemu. Tko je on?

— Taj se čovjek zove Handelman. Jacob Handelman. Sveučilište Columbia.

¹ Prvi komercijalni nadzvučni avion anglo-francuske konstrukcije, koji može letjeti brzinom od preko 2160 km/sat (*op. prev.*)

² Njujorški aerodrom za međunarodne letove (*op. prev.*)

Čovjek s jednom trakom na svakom obrazu sjedio je za malim stolom ispod zavojitog podija u prostoriji za strategiju, u podzemlju Bijele kuće. Meso na njegovu uglatu licu bilo je nategnuto; na mjestu su ga držali šavovi ispod smeđe samoljepive trake, tako da se doimao poput robota, jezovito. Odgovarao je prigušenim monotonom, a odgovori koje je davao jačali su o njemu sliku čovjeka koji nije sasvim svoj, ali koji ipak govori supersuzdržano. Istini za volju, bojao se: agent potvrde s Col des Moulinetsa bio bi još prestrašeniji prije trideset pet minuta, kad je skup ljudi što su ga okruživali bio potpun. Sada su bila četvorica. Predsjednik se uklonio. On je razvoj radnje promatrao iz jednog nevidljivog pregrađenog prostora iza platforme, kroz premazano staklo koje je bilo dijelom unutrašnjeg zida i nije se razlikovalo od njega. U sobi su izgovarane riječi koje ne mogu biti izgovorene u njegovoj nazočnosti; nije smio biti svjedokom naređenja za otpremu na alpskom prolazu, i ranijih komunikacija koje su uključivale frazu »izvan spasa«.

Ispitivanje je prošlo pola puta. Državni podsekretar Emory Bradford sondirao je ono što je najviše štrčalo, dok su ambasador Brooks i general Halyard bilježili u svoje blokove pod ostrim svjetlom »tensor« svjetiljaka.

— Neka ovo razjasnimo — rekao je Bradford. — Vi ste bili terenski oficir za potvrdu i jedini u dodiru s Rimom. Je li to točno?

— Da, sir.

— I sasvim ste sigurni da nijedan drugi član jedinice nije bio u kontaktu s ambasadam?

— Da, sir. Nije, sir. Ja sam bio jedini kanal. To je standardno ne samo iz razloga sigurnosti već da bi se izbjegla i svaka pometnja u naređenjima. Jedan ih čovjek prenosi, drugi ih prima.

— Pa ipak kažete da je Havelock dvojicu članova jedinice spominjao kao stručnjake za eksploziv, što je činjenica koje niste bih svjesni.

— Nisam.

— Ali kao terenski funkcioner potvrde...

— Agent potvrde, sir.

— Oprostite. Kao *agent* potvrde, zar nije trebalo da znate?

— Normalno. Trebalo je.

— Ali niste znali, a jedino objašnjenje koje ste nam dali jest u tome da je taj novi regrut, Korzikanac po imenu Ricci, unajmio dvojicu o kojoj je riječ.

— To je jedini razlog koji mogu smisliti. Ali je Havelock bio u pravu; ako nije lagao.

— Izvještaji iz Col des Moulinetsa ističu da je u to vrijeme bilo mnogo eksplozija u blizini ulaza na most. — Bradford je prelistavao papire ispred sebe. —

Uključujući i jaku detonaciju na cesti koja se dogodila otprilike dvanaest minuta nakon sučeljenja, ubivši tri talijanska vojnika i četiri civila. Očito je da je Havelock znao o čemu govori; nije vam lagao.

— Nisam mogao znati, sir. Bio sam u nesvjestici... krvario sam. Kurvin... Havelock me izrezao.

— Da li ste medicinski zbrinuti kako treba? — prekinu ga ambasador Brooks, podigavši pogled sa žutog bloka ispod svjetiljke.

— Da — odgovori mu agent; desna mu je ruka skliznula preko lijevog zglavka, pa je prstima gladio blistavo kućište svog kronometra. — Jedino doktori nisu sigurni hoće li rane zahtijevati plastičnu kirurgiju, a ja mislim da bi to trebalo.

— To je njihovo područje, dakako — rekao je državnik.

— Ja sam... koristan, sir. Bez operacije sam *označen*, sir.

— Uvjeren sam da će podsekretar Bradford prenijeti to bolnici Walter Read — rekao je general, čitajući notes.

— Kažete da nikad niste vidjeli tog čovjeka, Riccija — nastavi Bradford — da ga niste vidjeli prije brifmga u Rimu, netom prije nego je jedinica odletjela do Col des Moulinetsa. Je li to točno?

— Da, sir. Nisam, sir. Nikad ga nisam vidio. Bio je novi.

— I niste ga vidjeli kad vam se povratila svijest poslije događaja na mostu.

— Ne, nisam.

— Ne znate kamo je otišao?

— Ne, sir.

— Ne zna ni Rim — tiho je dodao podsekretar, naglašeno.

— Saznao sam da je kamion udario jednog talijanskog vojnika i prilično gadno ga udesio, tako da je vrištao kao da će mu prsnuti glava. Netko je rekao da je imao plavu kosu, pa sam pretpostavio da je to bio Ricci.

— I?

— Iz šume se pojavio neki čovjek — netko s otvorenom ranom na glavi, i odvezao ga.

— Kako ste to saznali?

— Pitao sam, mnogo sam pitao... pošto sam primio prvu pomoć. To mi je posao, sir. Tamo je bila ludnica, Talijani i Francuzi su se posvuda derali. Ali ja nisam napustio mjesto događaja sve dok nisam utvrdio sve što sam mogao — ne dopuštajući nikome da *mene* pita.

— Trebalo bi vam odati priznanje — rekao je ambasador.

— Hvala vam, sir.

— Recimo da ste u pravu. — Bradford se nagnuo naprijed. — Plavokosi muškarac je *bio* Ricci, a netko s ranom na glavi ga je izvukao odanle. Imate li ikakvu predstavu o tome tko je to mogao biti?

— Mislim, da. Jedan od ljudi koje je doveo sa sobom. Drugi je ubijen.

— I tako su Ricci i taj drugi čovjek otišli. Ali Rim nije ništa čuo o Ricciju. Da li biste rekli da je to normalno?

— Nikako, sir. Ni najmanje normalno. Kad se god nešto dogodi nekome od tih ljudi, oni nas stisnu zbog svega što bi mogli dobiti, i oko toga ne gube vrijeme. Naša je politika u crnim operacijama čista. Ako ne možemo evakuirati ranjene...

— Mislim da razumijemo — prekinu ga Halyard; antene starog vojnika uhvatile su signal skriven u vojnikovu rječniku.

— Onda, ako je vaše mišljenje da su Ricci i njegov stručnjak za rušenja otišli nedirnuti, oni bi uspostavili vezu s našom ambasadom u Rimu što je prije moguće.

— Da, sir. S ispruženim rukama i vičući cijelim putem. Očekivali bi pronto pažnju i prijetili nam na način koji ne želimo — ako ne bi osigurali traženu pažnju.

— Što mislite da se dogodilo?

— Rekao bih da je to prilično očito. Nisu se probili.

— Kako to mislite? — upita ga Brooks.

— Nema nikakvog drugog objašnjenja. Ja znam te ljude, sir. Oni su smeće; ubili bi svoju majku ako je prava cijena. Oni bi uspostavili vezu s Rimom, vjerujte mi.

— 'Nisu uspjeli?' — ponovi Halyard, zureći u čovjeka s Col des Moulinetsa. — Što mislite reći?

— Ceste, sir. One zavijaju gore i dolje po tim planinama poput vadičepa, ponekada miljama nema nikakva svjetla. Ranjeni čovjek vozi, a drugi je sav slupan i dere se. To je vozilo kandidat za pad u lijepu provaliju.

— Rane na glavi mogu zavaravati — komentirao je Halyard. — Krvavi nos izgleda paklenski gore nego jest.

— Upada mi u oči — rekao je Brooks — da je taj isti čovjek djelovao uz veliku prisutnost duha usred kaosa. Funkcionirao je...

— Oprostite mi, gospodine ambasadore — prekinu ga Bradford, koji je malo povisio glas ali ne napuštajući stalno prisutnu notu poštovanja. Taj upad nije značio povredu ponašanja već je bio signal. — Mislim da je terenski oficir dobro opazio. Temeljito istraživanje tih cesta će nesumnjivo otkriti vozilo negdje na dnu klanca.

Brooks je razmijenio pogled s čovjekom iz Statea; signal je bio potvrđen. — Da, svakako. Realistički gledano, nema drugog objašnjenja.

— Još samo jedna ili dvije napomene i gotovi smo — rekao je Bradford, ponovno složivši svoje papire. — Kao što vam je poznato, sve što je ovdje rečeno je povjerljivo. Nema skrivenih mikrofona, nema uređaja za bilježenje; riječi koje su ovdje izgovorene pohranjene su samo u našem pamćenju. To je radi zaštite svih nas — ne samo vas, prema tome osjećajte se sasvim slobodno i govorite iskreno. Ne pokušavajte smekšati istinu; mi smo u istom čamcu.

— Razumijem, sir.

— Vaša su naređenja u pogledu Havelocka bila sasvim jasna i nedvosmislena. On je službeno klasificiran kao 'izvan spasa' a riječ iz Rima glasila je da ga se terminira s 'krajnjom netrpeljivošću'. Je li to točno?

— Da, sir.

— Drugim riječima, trebalo ga je smaknuti. Ubiti kod Col des Moulinetsa.

— Tako je značilo.

— A vi ste te napute dobili od starijeg atašea, Konzularne operacije, Rim. Čovjek po imenu Warren, Harry Warren.

— Da, sir. Bio sam u stalnom kontaktu s njim, čekao sam na odluku... čekao da mu je Washington da.

— Kako možete biti sigurni da je čovjek s kojim ste razgovarali bio Harry Warren.

Agent je izgledao zbunjen, kao da je pitanje glupo, premda čovjek koji ga je postavio nije bio ni najmanje glup. — Između ostaloga, ja sam s Harryem radio više od dvije godine. Znao sam mu glas.

— Samo glas?

— I broj u Rimu. To je bila direktna linija do radiosobe ambasade, neuvedena i vrlo klasificirana. I to sam znao.

— Je li vam se učinilo da je bio pod prisilom kad vam je dao vaše posljednje instrukcije. Protiv svoje volje?

— Ne, sir, ni najmanje.

— To vam uopće nije palo na pamet?

— Da je bilo tako, on bi mi rekao.

— S pištoljem uperenim u svoju glavu? — sada će Halyard. -Kako?

— Bio je utemeljen kôd i on ga je upotrijebio. To ne bi učinio da nešto nije bilo u redu.

— Objasnite to, molim — rekao je Brooks. — Koji kôd?

— Riječ ili nekoliko riječi koje potiču iz Washingtona. Na njih se poziva kad se prenose odluke; tako znate da postoji ovlaštenje bez spominjanja imena. Da nešto nije bilo u redu, Harry ne bi upotrijebio kôd, a ja bih znao da nešto nije u redu. Upitao bih ga i on bi mi dao drugačije. Nije, pa nisam ni ja. Upotrijebio je pravi.

— Koji je bio kôd za Col des Moulinets? — upita ga Emory Bradford,

— Dvosmislenost, sir. To je došlo izravno od Cons Opa, iz Washingtona, i bit će ubilježeno u telefonske upisnike ambasade, klasificirana arhiva!

— Što je dokaz ovlaštenja — rekao je Bradford, davši svoj stav.

— Da, sir. Datumi, imena i porijeklo odobravanja nalaze se u tim ubilježnicama.

Bradford je držao fotografiju formata 13 puta 18 muškarčeva lica, namještajući »tensor« svjetiljku tako da se može jasno vidjeti. — Je li ovo Harry Warren?

— Da, sir. To je Harry.

— Hvala vam. — Podsekretar je fotografiju odložio na stol i stavio oznaku na rubu svojih zabilježaka. — Dopustite mi da se malo vratim; ima nešto u što nisam siguran da je jasno. Što se tiče žene, recite mi, nju je trebalo poslati preko granice neozlijeđenu, ako je moguće. Je li to točno?

— Operativne riječi su glasile 'ako je moguće'. Nitko ne bi trebao ništa riskirati zbog nje. Ona je bila samo igla.

— Igla?

— Za zabadanje u Sovjete. Neka Moskva zna da mi ne grizemo u mamac.

— Što bi trebalo značiti da je ona rusko oruđe. Žena slična pojavom — možda osoba koja je bila podvrgnuta kozmetičkoj kirurgiji — koju su Sovjeti opetovano izbacivali na površinu na odabranim mjestima za Havelocka, puštajući mu da se približi, ali nikad dovoljno blizu da je uzme. Je li to želite reći?

— Da, sir.

— Cilj je bio da se Havelocka šokira do stanja duševne nestabilnosti, sve do točke prebježišta?

— Učiniti da ga to poremeti, da, sir. Držim da je to upalilo; 'izvan spasa' je stigao iz Washingtona.

— Od Dvosmislenosti?

— Dvosmislenosti, sir.

— Čijem je identitetu moguće ući u trag kroz telefonske knjige ambasade.

— Da, sir. Knjige.

— I tako je izvan svake sumnje ustanovljeno da žena na mostu *nije* bila Jenna Karas.

— Izvan sumnje. Ona je ubijena kod Costa Brave, svi su to znali. Sam je Havelock bio agent potvrde na toj obali. Poludio je.

Ambasador Brooks je lupnuo olovkom o stol i nagnuo se naprijed, proučavajući čovjeka iz Col des Moulinetsa. Oštri, odjekujući udarac olovke, kao i sama kretnja, bili su više od prekida; kombinirano pokazivali su protivljenje. — Ta cijela operacija, nije li vam se učinila... dakle, *bizarnom*, da se kaže najmanje? Da budemo sasvim iskreni, je li smaknuće bilo jedino rješenje? Znajući ono što svi vi znate — što se uzima da znate — niste li mogli pokušati uhvatiti tog čovjeka, poštedjeti mu život, vratiti ga ovamo na liječenje?

— S poštovanjem sir, to je mnogo lakše reći nego učiniti. To je Jack Ogilvie pokušao u Rimu i više nije napustio Palatine. Koliko mi znamo, Havelock je ubio trojicu ljudi na tom mostu; možda su dosad još dvojica mrtva, a vjerojatno i jesu. Zario mi je nož u lice, on je psiho. — Agent je zastao ali nije dovršio. — Da, sir. Uzimajući sve u obzir, ubijamo ga. To je 'izvan spasa' i nema ništa sa mnom. Ja slušam naređenja.

— Jedna od veoma poznatih fraza, sir — rekao je Brooks.

— Ali opravdana s obzirom na okolnosti. — Bradford je brzo upao, ispisujući riječ *Dvosmislenost* na stranici ispred sebe, pa nastavio prije nego je itko drugi mogao progovoriti ili se usprotiviti. — Što se dogodilo sa Havelockom? Jeste li saznali?

— Govore da je jedan *assassino pazzo* — luđak, ubojica — prevezao kola preko mosta kao da je pakao iza njega, pa nestao. To mora da je bio Havelock. Upućena su upozorenja na budnost u svim provincijama — gradićima i gradovima, gore i dolje uz sredozemnu obalu. On je 'radio' obalu; doći će u kontakt s nekim i naći će ga. Kažu da je ranjen; neće dospjeti daleko. Moje je nagađanje još najviše dva-tri dana pa je u mreži, a želio bih da sam tamo da ga sâm uzmem.

— Opet, sasvim opravdano — rekao je Bradford. — A mi vam želimo zahvaliti na vašoj večerašnjoj suradnji. Bili ste vrlo koncizni i pomogli ste nam. Sada možete otići, i dobra vam sreća.

Čovjek je ustao, nespretno kimnuo i otišao do vrata. Stao je, dodirnuo lijevi obraz i traku, pa se okrenuo licem u lice prema moćnim ljudima na podiju. — Ja zaslužujem kirurgiju — rekao je.

— Uvjeren sam u to — odgovorio mu je podsekretar.

Agent potvrde iz Col des Moulinetsa, pripadnik obavještajne operative koja u svim obavještajnim službama svijeta nosi tako priglup naziv, otvorio je vrata i stupio u hodnik bijelih zidova. Istog trenutka kad su se vrata zatvorila, Halyard se okrenuo Bradfordu i viknuo mu: — Zgrabite Rim! Nabavite te ubilježbe i nađite tu *Dvosmislenost!* To ste nam pokušavali reći, zar ne? To je veza s Parsifalom!

— Da, generale — odgovori Bradford. — Kôd Dvosmislenost je uspostavio direktor Konzularnih operacija, Daniel Stern, čije se ime pojavljuje na ubilježbama u ambasadi, a bilježio je stariji ataše Cons Opa, Harry Warren. Warren je jasno ubilježio; pročitali su mi prijepis. Napisao je slijedeće — podsekretar je uzeo zabilješku na vrhu svojih papira — »kôd Dvosmislenost. Predmet: M. Havelock. Odluka u toku«.

— 'U toku'? — upita Brooks. — Kad je to *učinjeno*?

— Prema dnevnicima u ambasadi te noći više nije bilo nikakvog spominjanja *Dvosmislenosti*, Havelocka, ili jedinice kod Col des Moulinetsa.

— Nemoguće — protestirao je general. — Čuli ste tog čovjeka. Dano je odobrenje da se proslijedi, dan je kôd ovlaštenja. On nije kosao riječi. Taj je poziv *morao* doći.

— Došao je.

— Da li vi govorite da je ubilježba izbrisana? — upita ga Brooks.

— Nije ni učinjena — odgovori mu Bradford. — Warren to nije ubilježio.

— Onda ga uhvatite — rekao je Halyard. — Pritisnite ga. On zna s kim je razgovarao. Prokletstvo, Emory, dohvatite tu *slušalicu*. Ovo je Parsifal! — Okrenuo se na stolici, obrativši se zidu. — Gospodine *Predsjedniče*?

Nije bilo odgovora.

Podsekretar je odijelio papire ispred sebe i iz ostatka izvukao tanku omotnicu. Otvorio ju je, izvadio drugu fotografiju i predao je bivšem ambasadoru. Brooks ju je gledao, a uz prvi pogled je naglo udahnuo. Bez riječi ju je predao Halyardu.

— *Isuse...* — Halyard je fotografiju stavio ispod mlaza svjetlosti iz »tensora«. Površina je bila zrnasta, a linije su bile rezultat stroja za prijenos; no, slika je bila jasna. Bila je to fotografija leša ispruženog na bijelom stolu, s razderanom i krvavom odjećom; lice je bilo stucano, ali čisto oprano radi identifikacije. Lice mrtvaca bilo je isto kao na prvoj fotografiji koju je Bradford pokazao agentu s Col des Moulinetsa prije nekoliko minuta. Pripadalo je Harryu Warrenu, starijem atašeu, Cons Op, Rim.

— To su nam teleksirali u jedan sat danas poslije podne. To je Warren. Prije dva dana, rano izjutra pregažen je u Via Frascati. Bilo je svjedoka, ali oni nisu mogli mnogo pomoći, jedino što su našim ljudima rekli da je to bila velika limuzina snažnog motora; grmila je ulicom, očigledno hvatajući brzinu baš prije udarca. Tko god ju je vozio, nije htio promašiti; zahvatio je Warrena dok je zakoračio na pločnik i nabio ga

u stup ulične rasvjete, izazvavši priličnu štetu na automobilu. Policija traži ta kola, ali nema mnogo nade. Kola su vjerojatno na dnu rijeke.

— Tako je veza otišla. — Halyard je gurnuo fotografiju prema Brooksu.

— Ja žalim tog čovjeka — rekao je podsekretar — ali nisam siguran koliko je on bio veza.

— Netko je tako mislio — rekao je vojnik.

— Ili je pokrivaio bok.

— Što mislite reći? — upita ga Brooks.

— Tko god je posljednji nazvao ovlastivši 'izvan spasa' nije mogao znati što je Stern rekao Warrenu. Sve što *mi* znamo jest da odluka nije bila donijeta.

— Molim vas budite jasniji — ustrajno će državnik.

— Recimo da su stratezi Konzularnih operacija zaključili da ne mogu *donijeti* odluku. Površinski gledano, to se ne bi činilo tako teškim, donijeti odluku — psihopat, agent koji se odmetnuo, a kadar je izazvati izuzetno veliku štetu, potencijalni prebjeg, ubojica — dakle, odluka nije bila takva da bi im prenategla savjest. Ali recimo da su nešto saznali, u nešto posumnjali, nešto što je sve dovodilo u pitanje.

— Karasova — rekao je Halyard.

— Možda. Ili možda komunikacija, ili signal od Havelocka koji je bio u suprotnosti s tvrdnjom da je on manijak. Da je zdrav kao i oni; zdrav čovjek ulovljen u strašnoj dilemi koju nije on stvorio.

— Što je, dakako, istina — tiho ga prekinu Brooks.

— Istina — suglasio se Bradford. — Što bi učinili?

— Potražili pomoć — rekao je Halyard. — Savjet.

— Smjernicu — dodao je državnik.

— Ili, praktično govoreći — rekao je podsekretar — osobito ako činjenice nisu jasne, oni bi proširili odgovornost za odluku. Nekoliko sati kasnije su to učinili, a ovi su bili mrtvi... a mi ne znamo tko je to učinio, tko je posljednji telefonirao. Samo znamo da je to bio netko tko je dovoljno sigurnosno podoban, u koga se imalo dovoljno povjerenja da bi mu rekli za kôd Dvosmislenost. Taj je čovjek donio odluku; on je telefonirao u Rim.

— Ali to Warren nije zabilježio — javi se Brooks. — Zašto nije? Kako se to moglo dogoditi?

— Onako kako se i ranije događalo, gospodine ambasadore. Rutirana linija kojoj bi vodio trag do jednog telefonskog kompleksa negdje u Arlingtonu, ovlaštenje verificirano kôdom, i zahtjev postavljen na bazi *interne* sigurnosti. Neće biti upisa, ni trake, nikakva spominjanja razgovora; zapravo, to je naredba. Primalac je polaskan; njega su odabrali, ljudi koji donose važne odluke njega su počastili povjerenjem, smatrajući ga osobom koja je pouzdanija od ostalih. A u čemu je razlika? Trasa do ovlaštenja vodi preko kôda — u ovom slučaju preko direktora Cons Opa, Daniela Sterna. Samo, on je mrtav.

— To je grozno — rekao je Brooks, gledajući u svoje zabilješke.

— Čovjeka treba smaknuti zato jer je u pravu, a kad pokušaj ne uspije, proglašavaju ga odgovornim za smrt oni koji su ga pokušali ubiti i stavljaju mu

naljepnicu ubojice. A mi ne znamo tko je službeno izdao naredbu. Mi ga ne možemo naći. Kakva vrst ljudi smo mi?

— Ljudi koji čuvaju tajne. — Glas je došao iza podija. Predsjednik Sjedinjenih Država se pojavio iz bijelo obojanih vrata postavljenih u bijelom zidu. — Oprostite mi, ja sam vas promatrao, slušao. To je često korisno.

— Tajne, gospodine Predsjedniče?

— Da, Hal — rekao je Berquist, uputivši se prema stolici. — Sve te riječi su tu, nisu li? Vrhunska tajna, samo za oči, visoko klasificirano, zahtijeva se maksimalna sigurnosna podobnost, umnožavanje zabranjeno, ovlaštenje mora biti uz pristupni kôd — toliko riječi. Mi pretražujemo sobe i telefonske linije s instrumentima koji nam kažu jesu li postavljene bube ili presreti, a onda razvijamo hardware¹ koji krivo usmjerava te iste scannere koje umećemo u naše uređaje. Ometamo radioemisije — uključujući satelitske transmisije — i uklanjamo ometanja laserskim zrakama što nose riječi koje želimo uputiti. Stavljamo pokrov nacionalne sigurnosti na informaciju koju čuvamo od javnosti, kako bismo mogli procuriti odabrane dijelove koje želimo, dok ostatak držimo nepovredivim. Mi jednom odjelu, ministarstvu ili agenciji, kažemo jednu stvar a drugoj sasvim drugu, kao da želimo sakriti treći set činjenica — istinu koja je štetna. U najrazvijenijem razdoblju komunikacija u historiji, činimo sve što možemo da ih zašljivimo, pometemo, da ih, zapravo, krivo upotrebljavamo. — Predsjednik je sjeo, pogledao na fotografiju mrtvog čovjeka u Rimu, pa je okrenuo na drugu stranu. — Držanje tajni i skretanje toka točnih informacija, to su prvi ciljevi naše tehnologije koja se stalno širi, tehnologije komunikacija. Ironično, zar ne?

— Nažalost, ali i vitalno važno, sir — javio se Bradford.

— Možda. Kad bismo samo mogli biti sigurni kad ih primjenjujemo. Često se pitam — kasno noću, gledajući svjetla na stropu dok pokušavam zaspati — da nismo pokušali zadržati tajnu prije tri mjeseca, da li bismo danas bili suočeni s ovim čime jesmo, sada.

— Naše su opcije bile izuzetno ograničene, g. Predsjedniče — čvrsto će podsekretar. — Mogli smo se suočiti s još gorim.

— *Gorim*, Emory?

— Ranije, hoću reći. Jedino je vrijeme na našoj strani.

— A mi moramo upotrijebiti svaki prokleti minut — suglasio se Berquist, gledajući najprije u generala, a onda u Brooksa. — Sada ste vas dvojica svjesni onoga što se dogodilo u protekla sedamdeset dva sata, i zašto sam vam morao telefonirati da se vratite u Washington.

— Osim najrelevantnije činjenice — rekao je državnik. — Parsifalova reakcija

— Nikakva — odgovori Predsjednik.

— Onda on ne zna — brzo i naglašeno će Halyard.

— Ako to budete imali ispisano u kamenu, moći ću noću spavati.

— Kad je posljednji put komunicirao s vama? — upita ga Brooks.

— Prije šesnaest dana. Nije imalo smisla da vas potražim; radilo se o još jednom zahtjevu, jednako nečuvenom poput drugih, a sada i besmislenom.

¹ Kompjuterska tehnologija — fizička oprema koja se upotrebljava u kompjuterskom sistemu, kao što su centralna procesna jedinica, periferni uređaji i memorija (*op. prev.*)

— Nije bilo ničega u smislu ranijih zahtjeva? — nastavi državnik.

— Ništa. Prije petnaest dana smo kanalizirali osam stotina milijuna dolara u banke diljem Bahama, Kajmana i srednje Amerike. Postavili smo svaki... — Predsjednik je zašutio dodirnuvši fotografiju ispred sebe, presavijajući joj kut sve dok se nije vidjela okrvavljena nogavica od hlača — svaki kôd i kontrakôd koji je tražio, pa je depozite mogao provjeriti kada je god htio, mogao je imati novac upućen na bankovne račune u Zürichu i Bernu, gdje će mu biti pristupačni. Nije pokrenuo ni jednu centu, a osim triju verifikacija nije stupio ni u kakav dodir s drugim bankama. Nema interesa za novac; to je samo sredstvo potvrđivanja naše ranjivosti. On zna da ćemo učiniti sve što traži. — Berquist je opet zastao; kad je progovorio glas mu je bio jedva čujan. — Neka nam Bog pomogne; ne možemo si priuštiti drugačije ponašanje.

Nasta šutnja na podiju, priznanje nezamislivog. Šutnju je prekinuo general svojim poslovnim komentarom. — Ovdje ima nekoliko rupa — rekao je, gledajući u zabilježke, a zatim u podsekretara. — Možete li ih ispuniti?

— Mogu spekulirati — odgovori mu Bradford. — Ali da bih i to učinio, moramo se vratiti na sami početak. Prije Rima.

— Costa Brava? — upita Brooks s prezirom.

— Prije toga, g. ambasadore. U vrijeme kad smo se svi suglasili da mora *biti* Costa Brava.

— Meni je prigovoreno, ukoren sam — ledeno će državnik. — Molim vas nastavite.

— Vraćamo se do onda kad je sam Matthias započeo istragu o Jenni Karas. Bio je to sam veliki čovjek, a ne njegovi pomoćnici, koji je prenosio informacije od neimenovanih informanata, izvora tako duboko u sovjetskoj obavještajnoj službi da je čak razglabanje o njihovom identitetu bilo ravno otkrivanju naših operacija.

— Ne budite skromni, Emory — prekinu ga Predsjednik. — Mi nismo saznali da je to bio Matthias. *Vi* ste saznali. Bili ste pronicivi pa ste zaobišli 'velikog čovjeka', kako ga zovete.

— Jedino s osjećajem tuge, sir. Bih ste vi, gospodine Predsjedniče, koji ste zahtijevali istinu od jednog od vaših pomoćnika u Ovalnom uredu, i on ju vam je rekao. Rekao je da oni ne znaju odakle je stigla informacija, jedino da ju je sam Matthias donio. On to meni ne bi nikad rekao.

— To je *soba* učinila, ja nisam — rekao je Berquist. — Ne laže se čovjeku koji sjedi u njoj... ukoliko niste Anthony Matthias.

— Budimo pravedni, g. Predsjedniče — mekano će Brooks — nije mu bila namjera da vas zavara. Vjerovao je da je u pravu.

— Vjerovao je da je trebalo da on sjedi na mojoj stolici, u mom uredu! Dobri Kriste, on u to još *vjeruje*. Čak sada! Nema kraja njegovoj bogomproklesoj megalomaniji. Nastavite, Emory.

— Da, sir. — Bradford je podigao pogled. — Zaključili smo da je Matthiasov cilj da Havelocka prisili da se umirovi, da dobije svog bivšeg studenta i jednog od najboljih ljudi koje smo imali u Konzularnim operacijama. Mi smo o toj temi već govorili; tada nismo znali zašto, a ni sada ne znamo zašto.

— Ali on je išao dalje — sada će Berquist — a mi nismo znali što imamo. Slomljenog funkcionera vanjske službe koji nije htio dalje, ili podvaljivača — gore od

podvaljivača. Matthiasova lakeja, koji je htio vidjeti tu ženu ubijenu kako bi sa strane mogao raditi za *velikog* čovjeka. O, i kakav je posao mogao obavljati! Međunarodni emisar za svetog Matthiasa. Ili je to car Matthias, vladar svih država i teritorija republike?

— Hajde, Charley. — Halyard je dodirnuo Predsjednikovu ruku. — S tim je gotovo. Nismo zbog toga ovdje.

— Da nije tog kurvinog sina Matthiasa ne bismo *bili* ovdje! Držim da mi je *to* teško zaboraviti. A tako bi mogao i svijet jednoga dana... ako je itko ostao sa sjećanjem.

— Onda, možemo li se vratiti toj beskrajno zlokobnijoj krizi, g. Predsjedniče?
— Brooks će blago.

Berquist se naslonio na stolicu; pogledao je u aristokratskog državnika, a onda u starog generala. — Kad mi je došao Bradford i uvjerio me da postoji uhodani slijed varanja na najvišim razinama Statea, a u koje je upleten Anthony Matthias, zatražio sam da dođete vas dvojica — i samo vas dvojica. Barem za sada. Bit će bolje da izdržim vašu kritiku, jer je očekujem od vas.

— Upravo zbog toga ste nas tražili, sir! — rekao je Halyard.

— Ti kvariš igru, Hal. — Predsjednik je kimnuo prema čovjeku iz Statea. — Žao mi je. U redu, tada nismo znali, ali ni danas ne znamo zašto je Matthias htio Havelocka vani. Ali nam je Emory donio scenarij.

— Nevjerojatni scenarij — suglasio se Bradford, položenih ruku na vrhu papira jer mu bilješke više nisu trebale. — Slučaj koji je Matthias zamiješao protiv Karasove svakako je studija cjepidlački obrađenog izuma. Preobraćeni terorist iz Baader-Meinhofa odjednom se pojavljuje tražeći oprost; on će svoje informacije zamijeniti za premještaj i brisanje svoje smrtne kazne. Bonn pristaje — oklijevajući — i mi kupujemo njegovu priču. Žena koja je tada radila s terenskim oficirom Cons Opa u Barceloni zapravo je član KGB-a. Opisan je metod prenošenja naređenja koji obuhvaća čitav slijed: predaju ključa, mali kofer za noć koji se ostavlja na aerodromu, *njen* kofer, pun dokaza koji su potrebni da bi ju se optužilo — detaljne analize aktivnosti u koju su ona i Havelock bili uključeni tokom prošlih pet tjedana, sadržaji dubinskih, klasificiranih informacija koje je Havelock uputio State Departmentu, i kopije tekućih šifara i radiofrekvencija koje smo upotrebljavali na terenu. U tom kovčežiću bile su i instrukcije iz Moskve, uključujući i KGB-ov kôd s kojim će se poslužiti bude li joj trebao kontakt s KGB-ovim sjeverozapadnim sektorom. Probali smo kôd i bio je autentičan, dobili smo odgovor.

Brooks je podigao lijevu ruku ali ne više od desetak centimetara od poviše postavljenog stola; kretnja čovjeka koji je naučio komandirati pažnju. — General Halyard i ja upoznati smo s većinom toga, ali ne i s pojedinostima. Držim da postoji razlog zašto vi to iznosite tako detaljno.

— Postoji, gospodine ambasadore — suglasio se Bradford. — Tiče se Daniela Sterna. Molim vas izdržite.

— Onda, kad ste već kod toga — nato će general — kako ste verificirali KGB-ov kôd?

— Upotrebljavajući tri temeljne pomorske frekvencije za taj dio Sredozemlja. To je standardan postupak za Sovjete.

— To je viraški jednostavno kod njih, nije li?

— Ja nisam stručnjak, generale, ali bih rekao da je to prilično mudro. Proučio sam način kako mi to radimo — morao sam — i nisam siguran da je naš način djelotvorniji. Frekvencije koje odabiremo obično su slabije, ne uvijek čiste, i lako ih je ometati. Ne miješaš se s pomorskim kanalima, bez obzira na to koliki je promet, a ipak šifre prolaze nakon prihvatljivog čekanja.

— Vrlo ste uvjerljivi — rekao je Brooks.

— Prošao sam niz udarnih lekcija u toku protekla tri mjeseca. Zahvaljujući izvršnom naređenju Predsjednika, imao sam i povlasticu: podučavali su me najbolji mozgovi u obavještajnoj zajednici.

— Razlog za to izvršno naređenje nije objašnjen — prekinu ga Berquist, bacivši pogled na starijeg čovjeka, a onda se okrenuo Bradfordu. — U redu, vi ste verifikacijom ustvrdili da je to autentičan KGB-ov kôd.

— Od dokumenata u koferu taj je najviše inkriminirao; nije mogao biti falsificiran. I tako joj je ime pušteno kroz kotače Centralne obavještajne službe — vrlo duboke kotače. — Bradford je zastao. — Kao što možda znate ili ne znate, generale — gospodine ambasadore — to je bio trenutak kad sam izišao na scenu. Nisam tražio da me se uključi; tražili su me ljudi s kojima sam radio za vrijeme Johnsonove administracije... i u jugoistočnoj Aziji.

— Ostaci dobrotivog AID-a¹ u Vijentijanu koji su ostali s Aгенčijom? — zajedljivo upita Halyard.

— Da — odgovori podsekretar; u njegovu odgovoru nije bilo opravdavanja ni isprike. — Dvojica ljudi čije ih je veliko iskustvo u tajnim operacijama — probitačno i neprobitačno — dovelo da su postali, kako se to zove, izvorni nadzornici za doušnike duboko u sovjetskom aparatu. Jedne noći telefonirali su mi kući; rekli su da su u mjesnom baru u Berwynu i zašto im se ne pridružim na piću — u ime starih vremena. Kad sam rekao da je kasno, onaj s kojim sam razgovarao rekao je da je kasno i za njih, a do Berwyn Heights je duga vožnja od McLeana i Langleya. Razumio sam i pridružio im se.

— Ja to nikad nisam čuo — prekinu ga bivši ambasador. — Treba li da zaključim da ti ljudi nisu raportirali kroz normalne kanale već su se, umjesto toga, izravno obratili vama?

— Da, sir. Bili su uznemireni.

— Hvala Bogu na zajedništvu i pričesti bivših grešnika — rekao je Predsjednik. — Kad su se vratili tim normalnim kanalima, učinili su to na naš način. To je izvan njihova djelokruga, izjavili su. Izvukli su se i sve ostavili u Bradfordovu krilu.

— Tražena informacija o Karasovoj bila je osnovno obavještajno pitanje — rekao je Halyard. — Zašto su oni bili uznemireni?

— Zato jer je to bilo visoko negativno istraživanje koje je pretpostavljalo da je subjekt suviše duboko, suviše skriven za CIA-ino opažanje. Bit će pronađena krivom bez obzira s čime se pojavi Agencija.

— Znači da ih je naljutila ta arogancija? — napomenu Brooks.

¹ Akr. od engl. A(gency) for I(nternational) D(evelopment), (američka) Agencija za međunarodni razvoj, u kojoj je vladao prvenstveno utjecaj CIA-e (*op. prev.*)

— Ne, naučili su se da to očekuju od Statea. Ono što ih je *uznemirilo* bilo je uvjerenje da pretpostavka ne može biti istinita. Uspostavili su dodir s pet različitih izvora u Moskvi, izvora od kojih nijedan ne zna za druge — krtice koje imaju pristup svakom crnom fasciklu u KGB-u. Svaka proba je dala negativan rezultat. Ona je bila čista, ali ju je netko u Stateu htio prljavu. Kad je jedan od tih ljudi rutinski pozvao jednog Matthiasovog pomoćnika da bi dobio daljnju dubinsku informaciju od Cons Opa, jednostavno mu je rečeno da pošalje neproduktivni izvještaj — State ima sve što je potrebno. Drugim riječima, objesili su je bez obzira na to što je Agencija poslala, a kontroloru izvora se činilo, imao je nekakav takav daleki dojam da će State pokopati sve što mu se pošalje. Ali Jenna Karas nije nikad bila dijelom KGB-a.

— Kako su vaši prijatelji objasnili KGB-ov kôd? — zanimalo je vojnika.

— Netko u Moskvi ga je dao — objasni Bradford. — Netko tko radi s Matthiasom.

Šutnja na podiju je opet ukazivala na nezamislivo, a general ju je opet prekinuo. — Mi smo isključili! — viknuo je.

— Ja bih to htio oživjeti — sada će Bradford tiho.

— Mogućnost smo ispitali do iscrpljenja — rekao je Brooks, gledajući u Bradforda. — Praktički i konceptualno, u toj teoriji nema vrijednosti. Matthias je nepopustljivo vezan za Parsifala; jedan ne postoji bez drugoga. Kad bi Sovjetski Savez nešto znao o Parsifalu, deset tisuća višestrukih bojevih glava bilo bi u položaju da uništi pola naših gradova i sve naše vojne objekte. Rusi ne bi imali drugog izbora već da lansiraju, postavljajući svoje konačno pitanje poslije prvog udara. Mi imamo obavještajni prodor koji bi nas upozorio na takvo postavljanje raketa; nije bilo takvog upozorenja. Po vašim riječima, gospodine Bradford, jedino je vrijeme na našoj strani.

— Ostat ću uz taj sud, gospodine ambasadore. Pa ipak, šifra KGB-a je našla put u fabricirani dokazni materijal protiv Karasove, iako je ona čista. Ne mogu vjerovati da je to bilo na prodaju.

— Zašto ne? — upita general. — Što nije na prodaji?

— Ne šifra poput te. Ne *kupuješ* kôd koji se mijenja periodički, u neregularnim terminima, bez rasporeda promjena.

— Što želiš reći? — prekinu ga Halyard.

— Netko je u Moskvi *morao* pribaviti taj kôd — rekao je Bradford, podižući glas. — Možda smo bliže Parsifalu nego što mislimo.

— Koja je vaša teza, gospodine podsekretaru? — Brooks se nagnu naprijed, s laktovima na stolu.

— Ima netko tko pokušava naći Parsifala jednako grozničavo kao mi. Tko god je to, on je ovdje u Washingtonu — možda je to netko koga vidamo svakog dana, a ne znamo tko je. Jedino znam da on radi za Moskvu, a razlika između njega i nas je u tome što on traga duže nego mi. Za Parsifala je znao *prije* nas. A to znači da i netko u Moskvi zna. — Bradford je zastao. — To je razlog većine bogustrašnih kriza s kojima se ova zemlja ikad suočila — s kojima se svijet ikad suočio. Ovdje u Washingtonu postoji krtica koja može prevagnuti jezičac moći — osnovnog globalnog priznanja naše fizičke i moralne superiornosti, što *jest* moć — ako prvi stigne do Parsifala. A mogao bi jer on zna tko je to, a mi ne znamo.

Čovjek u ogrtaču i sa šeširom spuštenu ruba što mu je zaklanjao lice izišao je iz dvobojnog coupea; s teškoćom je izbjegao da ne zakorači u veliku lokvu pored vozačevih vrata. Posvuda su se čuli zvukovi noćne kiše; kapi su se odbijale od kućišta motora i udarale u staklo vjetrobrana; tabale su po vinilskom krovu i eruptirale u mirijadama lokvica koje su se oblikovale cijelim napuštenim parkiralištem uz obalu rijeke Potomac. Muškarac gurnu ruku u džep, izvuče zlatom obloženi butanski upaljač i upali ga. Čim se plamen pojavio ugasio ga je; vrativši upaljač u džep, u njemu je zadržao šaku s rukavicom na njoj. Otišao je do ograde i pogledao dolje na mokro lišće i granicu debelog blata koja je iščezavala u crnoj vodi što je tekla. Podignu glavu i stade pretraživati suprotnu obalu; svjetla Washingtona treperila su kroz gustu kišu. Čuvši korake iza sebe, kožu koja je strugala preko mokrog šljunka, okrenuo se.

Približavao se muškarac koji je dolazio na vidik između blokova mraka. Nosio je platneni poncho¹ ukrašen nejasnim oblicima zelene i crne boje, što je značilo vojno porijeklo. Na glavi je imao teški kožnati šešir široke rubnice, križanac između safarija i Diggera.² Lice pod šeširom odavalo je tridesete godine života; bilo je oštro, neobrijano, imalo je široko razmaknute oči koje su se jedva mogle vidjeti između žmirkava mesa. Bio je pijan; cerekanje što je uslijedilo nakon pozdrava bilo je groteskno kao i cijela njegova pojava.

— Hej, što misliš o ovome, *ha?* — uzviknu čovjek u ponchou, govoreći grleno, nejasno. — *Bam! Tres! Bum...* kabuum! Poput jebenog gooka³ vozača rikše kad ga udari tenk! *Barn!* Ovako nešto još nisam vidio!

— Vrlo dobar posao — rekao je čovjek u ogrtaču.

— Moš' se kladiti u svoje dupe! Uhvat'o sam ih kod prolaza i *kabuum!* Hej, jedva te vidim. To *jesi* ti, a?

— Jesam, ali me razočaravaš.

— Zašto? Dobro sam obavio!

— Pio si. Mislio sam da smo se dogovorili da više nećeš.

— Nekoliko pićenceta, to je sve. U vlastitoj sobi, ne u nekoj krčmetini.. ne sir!

— Jesi li razgovarao s nekim?

— *Kriste*, nisam!

— Kako si došao ovamo?

— Kao što si rekao. Autobusom... tri autobusa... a posljednjih nekoliko kilometara sam prošetao.

¹ Vrst ogrtača koji se prvobitno nosio u Južnoj Americi, načinjen od kvadratnog ili okruglog komada tkanine s rupom za glavu u sredini (*op. prev.*)

² Šešir širokog oboda koji je bio prvenstveno karakterističan za Australiju i Novi Zeland (*op. prev.*)

³ U amer, slangu, pogrdna riječ za osobu iz dalekoistočne zemlje (*op. prev.*)

— Cestom?

— *Van* ceste. Nekako, kao što su bili S & D¹ u Danangu.

— Dobro. Zaslužio si svoj R & R².

— Hej, majore...? Oprostite, hoću reći... sir.

— Što je?

— Kako to da ništa nije bilo u novinama? Hoću reći, bio je to jedan lijep prasak! Mor'da je satima gorilo, vidjelo se nekoliko kilometara daleko. Kako to?

— Oni nisu važni, narednice. Bili su samo ono što sam ti rekao da su bili. Loši ljudi koji su izdali ljude poput tebe i mene, koji su ostali ovdje, a nas pustili da ginemo.

— Jaa, dobro, poravnao sam nekoliko računa. Držim da bi sada trebalo da se vratim, ha? U bolnicu.

— Ne moraš. — Civil koji je bio oslovljen kao »major«, polako je izvukao iz džepa ruku u rukavici, držeći automatik kalibra .22³, sakriven mrakom i kišom. Podigao ga je sa strane i jednom opalio.

Čovjek je pao; krvava glava mu je utonula u mokri poncho. Civil istupi i očisti oružje o tkaninu svog ogrtača. Kleknuo je i raširio prste mrtvačeve desne ruke.

Dvobojni coupe svladao je zaokret na pokrajinskoj cesti, dok su mu reflektori pretraživali merilensko polje išarano kamenjem. Visoka trava se savijala pod snagom vjetera i noćne kiše. Vozač u tamnom ogrtaču i sa šešikom nisko spuštene rubnice vidio je što je očekivao da će vidjeti i usporio, ugasivši svjetla prije nego je zaustavio kola. Sa strane puta, pored ograde od bodljikave žice, nepomično su stajala blistava bijela ambulantna kola, s registracijom koja je pripadala federalnoj vladi; crna slova na vratima vozila naznačivala su suvlasništvo s poreznim obveznikom kao i identifikaciju: MORNARIČKA BOLNICA BETHESDA, JEDINICA ZA HITNE SLUČAJEVE 14.

Sad je vozač doveo coupe duž dugog bijelog vozila. Izvukao je upaljač, odmaknuo vršak i nakratko zadržao plamen prema suprotnom prozoru. Vrata ambulantnih kola su se otvorila i na kišu je iskočio muškarac kasnih dvadesetih godina života. Službeni kišni ogrtač se razdvojio otkrivši bijelu uniformu bolničkog službenika.

Vozač je pritisnuo dugme i spustio desni prozor. — Ulazi! — viknuo je kroz bubnjanje kiše. — Sav ćeš se smočiti!

Čovjek se uspeo u kola, zalupio vratima, pa desnom rukom obrisao lice. Bio je Hispanac¹; njegove velike oči bile su dva blistava tvrda ugljena, kosa mu je bila sasvim crna, sukladna tamnoj puti čela.

— Duguješ mi, mama² — rekao je Latinac. — Oh, velika mama mi duguje veliki *montón de dinero*³.

¹ U amer. vojnom slangu oznaka za akciju »Search and Destroy«, pretraži i uništi (*op. prev.*)

² Amer. vojni leksik - »R(est) and R(ecreation)«, odmor i rekreacija (*op. prev.*)

³ Kalibar 5,6 mm. Jedan od najpopularnijih metaka svih vremena, velike polazne brzine, veoma opasan (*op. prev.*)

⁴ Osoba koja potječe iz Španjolske ili bivših španjolskih kolonija (*op. prev.*)

⁵ U američkom španjolskom slangu — budža, čovjek i po, ljudina, gazda, momčina, i sl. (*op. prev.*)

⁶ Gomila novaca (španj.); (*op. prev.*)

— Bit će ti plaćeno, mada pretpostavljam da bih mogao reći da si jednostavno izbrisao stari dug prema meni.

— *Olvidalo*¹, mama majore!

— Bio bi smaknut na polju ili bi još gurao kamenje oko Leavenwortha² da nije bilo mene. Nemoj to zaboraviti, kaplaru.

— Za tebe sam udesio onog shrinkera³! Ti *placaš*!

— Ti si udesio, kao što si rekao, dvojicu iz MP⁴ u Pleiku, koji su te ulovili kako kradeš narkotike iz medicinskog vozila. Nisi li bio sretan što sam se ja tamo našao? Još dvojica MIA⁵ u rijeci.

— Svakako, mama, *vrlo* sretan! Tko je bio *puerco*⁶ koji mi je rekao za ono vozilo? *Ti*, majore.

— Znao sam da si poduzetan. Tih prošlih godina imao sam oko na tebi. Ti me nisi nikad vidio, ali ja tebe jesam. Uvijek sam znao gdje ću te naći, jer dugove treba platiti.

— Daa, dobro, ti si u krivu, majore. Vidio sam te neke večeri u TV vijestima. U Ujedinjenim narodima, zar ne. To si *bio* ti, zar ne?

— Sumnjam.

— Svakako, to si ti bio! Ja znam veliku mamu kad je vidim. Ti mora da si netko! Ti *placaš*, mama. Ti ćeš puno platiti.

— Moj Bože, počinješ me ljutiti.

— Samo mi plati.

— Najprije oružje — rekao je čovjek u ogrtaču. — Dao sam ti ga i želim ga natrag. Zaštićivao sam te; nitko mu nije mogao balistički ući u trag.

Bolnički radnik posegnu u džep svog ogrtača i izvuče mali pištolj, istovjetan po obliku i kalibru s pištoljem koji je vozač coupea upotrijebio prije jedan sat na parkiralištu uz Potomac.

— U njemu nećeš naći metaka — rekao je Hispanac, držeći automatik u mraku. — Evo, uzmi ga.

— Daj mi ga.

— *Uzmi* ga! Za ime Krista, ja ovdje ništa ne vidim! *Au! Govno!* Što se *dovraga...*?

Vozačeva je ruka skliznula iza kratke cijevi pištolja, djelomično odgurnuvši bolničarev široki rukav uz podlakticu. — Oprosti — rekao je čovjek za volanom. — Moja identifikacijska narukvica se malo iskrivila. Jesam li te ogrebao?

— Zaboravi to, mama. Novac. Daj mi jebeni *dinero*!

¹ Zaboravljeno (španj.); (*op. prev.*)

² Američka vojna kaznionica (*op. prev.*)

³ U engl. slangu — psihijatar; doslovce, osoba koja nešto steže ili smanjuje, poput stanovitih lovaca na ljudske glave koji ih smanjuju kuhanjem i balzimiranjem (*op. prev.*)

⁴ Ak. od *M*(ilitary) *P*(olice), Vojna policija (*op. prev.*)

⁵ Ak. od engl. *M*(issing) *I*(n) *A*(ction), nestao u akciji (*op. prev.*)

⁶ Svinja (španj.); (*op. prev.*)

— Zacijelo. — Čovjek je gurnuo pištolj u džep. Uze upaljač iz krila i upali ga; na mjestu između njih bila je hrpa novca povezanog gumenom elastikom. — Evo ga. Pedeset jedna stotina dolarskih novčanica — opranih¹, dakako. Želiš li ih izbrojati?

— Zašto bih? Sada znam gdje te mogu naći — rekao je bolničar, otvarajući vrata. — A mene ćeš često vidati, velika mama.

— Očekujem to — odgovori mu vozač.

Vjetar je opet rastvorio bolničarev službeni ogrtač, otkrivši mu bijelu uniformu čim je zalupio vratima i uputio se prema ambulatnim kolima. Čovjek u coupeu nagnuo se u sjeni, gledajući kroz suprotni prozor. Držao je prste na kvaci vrata pored sebe, spreman da iskoči iz kola istog trenutka kad ugleda ono što je očekivao vidjeti.

Bolničar stade posrtati; izgubivši ravnotežu nagnu naprijed, ispruženih ruku. Uhvatio se za stranu ambulatnih kola. Podigao je glavu i vrisnuo, dok su mu krupne kapi udarale u lice; tri sekunde poslije srušio se na mokru travu.

Čovjek u ogrtaču iskočio je iz kola i prošao oko prtljažnika, dok je iz lijevog džepa izvlačio predmet od cjevastog stakla. Prišao je bolničaru, kleknuo i povukao gore široki rukav nepokrenute ruke. Zatim je staklenu cjevčicu namjestio u lijevoj ruci, a desnom je izvukao hipodermičku iglu. Uronio ju je u mekano meso i pritisnuo vratilo sve dok se fijala bijele tekućine nije ispraznila u ruku, a onda je dugu iglu ostavio gdje je bila, čvrsto zabodenu u kožu. Ispružio je ruku preko bolničareva tijela i beživotnu ruku povukao prema fijali, pritisnuvši prste oko nje, tako da je palac bio čvrsto na uranjalki, a onda je pustio ruku da padne.

Čovjek je ustao i na noćnom svjetlu vidio razbacane novčanice, dok je težina bolničareva tijela mnoge držala na jednom mjestu. Okrenuo se i otvorio vrata ambulatnih kola; unutrašnjost je bila uredna, oprema na mjestu, kao što priliči vjernom službeniku Mornaričke bolnice Bethesda. Iz džepa je izvukao mali automatik i bacio ga na sjedište. Zatim je posegnuo u drugi džep i izvukao sadržaj. Četiri dodatne staklene fijale, dvije pune, dvije prazne. Provjerio je naljepnice:

Mornarička bolnica Bethesda
Opskrba sigurnosne kontrole
Sadržaj: C₁₇ H₁₉ NO₃ H₂O - MORFIN

Uzeo ih je i bacio na pod ambulatnog vozila.

Odjednom je s polja dohujao nagli nalet vjetra, prisiljavajući kišu da pada u dijagonalnim potočićima. Čovjek podignu ruku prema šeširu, ali je bilo kasno. Ulovljen uzgonom, šešir mu se podigao s glave i zavitlao se u stranu coupea. Krenuo je preko trave da ga podigne. Čak se i u mraku mogao vidjeti pramen bijele kose, koji se kroz valovitu crnu kosu progurao do čela.

Istini za volju, Nikolaj Petrovič Maljekov je bio uznemiren, a mokra mu je kosa bila samo dio razloga njegovoj uzrujanosti. Vrijeme leti. U svom identitetu kao državni podsekretar Arthur Pierce mora presvući odjeću i pojaviti se kako mu pristoji. Čovjek njegova položaja u vladi Sjedinjenih Država ne skitara se po blatu i pljusk; čim dođe kući telefonirat će da mu pošalju limuzinu. Pristao je da se kasno navečer nađe na piću s britanskim ambasadorom, jer je iznikao neki novi problem s OPEC-om²; državni poslovi koje je morao obaviti.

¹ Nezakonito stečen novac koji kroz niz »sivih« financijskih transakcija, kroz »pranje«, stječe zakonito ruho (*op. prev.*)

² Akkr. za *O*(rganization) of *P*(etroleum) *E*(xporting) *C*(ountries), Organizacija zemalja izvoznika nafte stvorena 1961. radi vođenja zajedničke politike u prodaji nafte (*op. prev.*)

To nije ono što su njegovi ljudi u Moskvi htjeli, ali ne treba odbaciti saznanje o novoj anglo-američkoj naftnoj strategiji. Sve su takve informacije dovodile Voennaju bliže moći kojoj teže otkad ih je Jagoda usmjerio prije pola stoljeća. Ali bi ipak čovjek kojeg se ne može pronaći, čovjek koji je znao tajnu Anthony Matthiasa, mogao dovesti Voennaju do njene sudbine — za dobro svijeta.

Arthur Pierce, odrastao na jednoj farmi u Iowi, ali rođen u ruskom selu Ramenskoje, okrenuo se prema kolima na kiši. Nije bilo vremena da bude umoran jer šarada nikad ne prestaje. Ne za njega.

Ambasador Addison Brooks je gledao u Bradforda preko stola. — Kažete da ta krtica *zna* tko je Parsifal, *znala* je za nj prije *nas!* -uzviknuo je. — Na temelju čega zasnivate tu izuzetnu izjavu?

— Costa Brava — rekao je podsekretar. — I protekla sedamdeset dva sata.

— Uzmite ih u slijedu — naredi mu Predsjednik.

— U posljednjim satima Costa Brave Havelock je dobio radioodašiljač čije su kalibracije frekvencije izmijenili tehničari CIA-e u Madridu. Radili su po 'slijepim' naređenjima; nisu imali pojma čemu će poslužiti taj odašiljač ni tko će ga upotrijebiti. Kao što vam je poznato, čitav zadatak oko Costa Brave nadzirao je Steven MacKenzie, najiskusniji oficir za crne operacije u Centralnoj obavještajnoj agenciji; sigurnost je bila garantirana.

— Potpuno — prekinu ga Berquist. — MacKenzie je umro od koronarke tri tjedna pošto smo ga izvukli iz Barcelone. Nije bilo ništa sumnjivo. Doktor je uvažen, dobro poznat liječnik, kojeg su temeljito ispitali. MacKenzieova je smrt prirodna.

— Jedino je *on* znao sve podrobnosti — nastavi Bradford. — On je unajmio čamac, dvojicu ljudi, plavokosu ženu koja je govorila češki i koja je imala zadatak da vrišti na udaljenosti — u mraku — za vrijeme sablasnog prizora koji su režirali na toj plaži. Njih troje su bili talog — mali dileri narkotika i prostitutka — a pobrali su lijep honorar. Nisu postavljali pitanja. Havelock je poslao svoju transmisiju u šifri KGB-a onima za koje je mislio da su ljudi Baader-Meinhofa u čamcu nedaleko obale. MacKenzie je to uhvatio na scanneru i signalizirao čamcu da dođe. Nekoliko minuta kasnije, Havelock je vidio što je htio vidjeti — ili je *mislio* da je vidio. Operacija Costa Brava bila je završena.

— Opet — nestrpljivo ga prekide ambasador. — General Halyard i ja smo svjesni suštine...

— Bila je završena i osim Predsjednika i nas trojice više nitko nije znao za to — rekao je podsekretar žureći riječima. — MacKenzie je to izgradio u dijelovima, pa nijedna grupa nije znala što druga radi. Jedino što smo pustili bila je verzija o dvostrukom agentu uhvaćenom u stupicu. Nije bilo zakopanih izvještaja, nije bilo fascikla unutar fascikla koji su u proturječnosti. A smrću MacKenziea otišao je posljednji čovjek izvana, koji je znao istinu.

— Možda posljednji muškarac — rekao je Halyard. — Ali ne i posljednja žena. Jenna Karas je znala i zna. Otišla je od vas, ali je znala.

— Znala je jedino što joj je bilo rečeno, a ja sam bio onaj koji je s njom razgovarao u hotelu u Barceloni. Priča koja joj je ispričana imala je dvostruku svrhu. Prvo, da je zaplaši pa da postupi točno onako kako to od nje traže, kako bismo joj

tobože spasili život; i drugo, da joj uznemirimo duh kako bismo iznenadili Havelocka, što bi nam pomoglo da ga uvjerimo da je *ona* oficir KGB-a, ako ima ikakvih sumnji ili emotivnih prepreka. Bude li slijedila moje napute bit će sigurna. Ili, kad bismo je pronašli, ona ne bi bježala od ljudi koji je sada trebaju ubiti — i ubiti Havelocka — kako bi istina o Costa Bravi ostala tajnom. Zato jer oni *znaju* istinu.

Ambasador Brooks je tiho zazviždao. — Stigli smo do posljednjih sedamdeset dva sata — rekao je — počevši od telefonskog poziva Rimu kojemu se ne može ući u trag, a kojemu je prethodio kôd autorizacije koji je uspostavio Daniel Stern.

— Da, sir. Col des Moulinets. Vidio sam obrise povezanosti kad sam čitao izvještaj agenta potvrde, ali ništa nije bilo jasno. Samo obrisi, sjene. A onda je postalo jasno kad nam je uvečer ispričao svoju priču.

— Neki Ricci kojeg nikad prije nije vidio — rekao je Brooks — i dvojica stručnjaka za eksploziv o kojima ništa nije znao.

— I velika eksplozija koja je detonirala nekih dvanaest minuta *nakon* vatre iz oružja na mostu — doda Bradford. — Onda njegov opis žene kao 'igle' za Sovjete, ruska ubačenica koju Moskva može imati natrag i tako naučiti lekciju.

— Što je bila laž — usprotivio se Halyard. — Ta je bomba bila namijenjena automobilu u kojemu je ona bila. Ubila je koliko? Sedam ljudi na putu za most? Kriste, znači da je bila dovoljno snažna da uništi kola i svakoga u njima bez mogućnosti raspoznavanja. A naši vlastiti ljudi nije trebalo da o tome imaju pojma.

— I to sve putem čovjeka koji se preziva Ricci — rekao je Bradford — Korzikanca kojeg nitko ne poznaje, i dvojice pomoćnika s malim oružjem, koji su zapravo bili stručnjaci za eksploziv. Uputio ih je Rim, ali dvojica koja su pobjegla nisu ni u snu pomišljala da nakon događaja uspostave dodir s našom ambasadom. Po riječima našeg agenta, to nije normalno. Nisu se usudili vratiti u Rim.

— Uputili su ih naši ljudi — rekao je Berquist. — Ali oni nisu *došli* od naših ljudi. Imali su poseban dogovor s istom osobom koja je taj posljednji put telefonirala iz Washingtona u Rim, a kojoj ne možemo ući u trag kao ni razgovoru. *Dvosmislenost*.

— Ta ista osoba, gospodine Predsjedniče, koja može uspostaviti vezu s Moskvom i izvući autentični KGB-ov kôd — Havelock ne bi prihvatio ništa manje od toga. Netko tko je znao istinu o Costa Bravi, i koji je jednako tjeskobno, možda čak i očajnički, nastojao sve to zadržati u mraku.

— Zašto? — upita general.

— Zato jer bismo, vratimo li se natrag i ispitamo svaku stranu te operacije, mogli pronaći da je bio tamo.

Predsjednik i general su reagirali kao da je svaki čuo za neočekivanu smrt; jedino je Brooks ostao nepomičan. Pomno je promatrao Bradforda; prvorazredni um priznavao je prisutnost drugoga.

— To je paklenski skok, sine — rekao je Halyard.

— Ja ne mogu smisliti nikakvo drugo objašnjenje — rekao je Bradford. — Havelockovo je smaknuće bilo sankcionirano, a sankciju su razumjeli čak i oni koji su poštovali njegovu djelatnost i prošlost. Okrenuo se na drugu stranu; bio je 'psiho', ubojica, opasan za svakog čovjeka na terenu. Ali zašto je žena kod Col des Moul-

netsa trebala da bude upućena preko granice? Zašto se reklo da je ona 'igla', ubačenica? Zašto je njen bijeg trebao da bude pouka Rusima, kad bi je bomba s odgođenim djelovanjem uskoro digla u zrak zajedno s kolima i učinila je lešom koji se ne može prepoznati?

— Da bi se održala iluzija kako je ona umrla kod Costa Brave — rekao je Brooks. — Ostane li živa mogla bi potražiti utočište i ispričati svoju priču; time ne bi ništa izgubila.

— Prisiljavajući tako nadležne da ponovo ispituju događaje na toj plaži, obali — rekao je Predsjednik, dovršivši misao. — Trebalo je da bude ubijena dalje od mosta dok bi se istodobno čuvala laž da je umrla kod Costa Brave.

— A osoba koja je telefonirala ovlašćujući naše ljude da smaknu Havelocka — rekao je Halyard, namrgodivši se, s nesigurnošću u glasu — osoba koja je upotrijebila kôd Dvosmislenosti, i stavila tog Riccija i dvojicu nitro ljudi na Col des Moulinetsu, preko Rima... kažete da je te noći bila na obali?

— Sve ukazuje na to, generale.

— Za ime Krista, *zašto?*

— Zato jer ona znade da je Jenna Karas živa — odgovorio je Brooks, i dalje gledajući u Bradforda. — Ako ništa drugo, taj čovjek zna da Karasova nije ubijena kod Costa Brave. Nitko drugi to ne zna.

— To je spekulacija. To je moglo ostati u tišini, ali mi je tražimo već gotovo četiri mjeseca.

— A da nismo nikad priznali da je to *bila* ona — objasnio je podsekretar — nikad ne priznajući da ona *jest* živa. Uzbuna je bila za osobom, ne za imenom. Žena koju je njena stručnost kao duboko pokrivenog agenta mogla dovesti do ljudi s kojima je prije radila pod brojnim identitetima. Naglasak je na fizičkoj pojavi i jezicima.

— Ono što ne mogu prihvatiti je vaš skok. — Halyard je zatresao glavom; bila je to kretnja vojnog stratega koji je uočio pukotinu u planu za terenski manevar. — MacKenzie je Costa Bravu sastavio u komade, raportirajući samo vama. CIA u Langleyu nije znala o Madridu, a Barcelona je skrivena od obje strane. Pod kojim okolnostima, kako netko može prodrijeti u nešto što nije bilo tamo? Ukoliko ne mislite da vas je MacKenzie prodao ili da je sve ispreturao, zaušljio.

— Ja ne mislim ni jedno ni drugo. — Podsekretar je zastao. — Ja mislim da je čovjek koji je preuzeo kôd Dvosmislenost bio već prije više mjeseci obuhvaćen Parsifalom. Znao je na što se treba koncentrirati ali se uzbunio kad je Havelocku naređeno da ode u Madrid pod sigurnošću Četiri-Nula.

— Netko iz State Departmenta koji je dobio maksimalnu sigurnosnu podobnost — upade ambasador. — Netko tko ima pristup povjerljivim izvještajima i papirima.

— Da. On je pratio Havelockovu aktivnost i vidio da se nešto događa. Odletio je u Španjolsku, pokupio ga u Madridu i slijedio ga natrag u Barcelonu. *Ja* sam bio tamo; isto tako i MacKenzie. On bi me gotovo sigurno prepoznao, a kako sam se s MacKenziem dvaput sastao, razborito je pretpostaviti da nas je vidio zajedno.

— Uzimajući da je bilo tako, isto je tako razborito pretpostaviti da je Moskva imala o MacKenziu dovoljno debeli fascikl da uzbuni sovjetske obavještajce. — Brooks se nagnuo naprijed, opet ukrstivši pogled s Bradfordovim. — Fotografija je

žicom upućena KGB-u, pa je čovjek kojega tražimo, koji vas je vidio zajedno u Barceloni, znao da je crna operacija krenula i da traje.

— Moglo se dogoditi i na taj način, da.

— Uz mnogo nagađanja s vaše strane — rekao je Halyard.

— Ja ne mislim da je državni podsekretar završio, Mal. — Ambasador je kimnuo glavom na papire koje je Bradford upravo razdvojio i pregledavao. — Ja ne vjerujem da bi on svojoj mašti dopustio da odluta na tako egzotična područja ukoliko ga nešto nije podstaklo. Jesam li u pravu?

— U suštini, da.

— Kako bi bilo čuti jednostavni da — sada će Predsjednik.

— Da — rekao je čovjek iz Statea. — Držim da bih mogao biti gonjen zbog onoga što sam učinio danas poslije podne, ali sam to smatrao vrlo potrebnim. Morao sam otići dalje od telefona i prekida; morao sam ponovno pročitati neke od ovih materijala i upotrijebiti svu maštu koju imam. Otišao sam do tajne arhive Cons Opa, uzeo Havelockov sažetak Costa Brave pod 'Kemijska terapija' i to odnio kući. Proučavao sam to od tri sata — sjećajući se MacKenzieva verbalnog izvještaja kad se vratio iz Barcelone. Postoje nepodudarnosti.

— U čemu? — upita Brooks.

— U onome što je MacKenzie planirao i što je Havelock vidio.

— Vidio je ono što smo htjeli da vidi — rekao je Predsjednik. — Vi ste to naglasili prije nekoliko minuta.

— Možda je on vidio više nego mi mislimo, više nego je MacKenzie izgradio.

— MacKenzie je bio tamo — usprotivio se Halyard. — O čemu vi, dovraga, govorite?

— On je bio približno sedamdeset metara udaljen od Havelocka, samo s perifernim pogledom na obalu. Više ga je zanimalo da prati Havelockovo reagiranje nego ono što se dolje događalo. Imao je nekoliko probi s dvojicom muškaraca i plavokosom ženom. Prema tim praktičnim susretima, sve se imalo događati blizu vode; pucnjevi ispaljeni na površini, žena koja pada na mokri pijesak, njeno tijelo koje se kotrlja s valovima, čamac koji je blizu, na dohvat. Udaljenost, mrak — sve je bilo radi efekta.

— Vizualno uvjerljivo — prekinu ga Brooks.

— Vrlo — suglasio se Bradford. — Ali to nije bilo ono što je Havelock opisao. Ono što je on vidio bilo je *beskrajno* uvjerljivije. Pod kemikalijama u klinici u Virginiji on je doslovce ponovo proživio taj događaj, uključujući emotivnu traumu koja je bila dio toga. Opisao je metke kako prskaju u pijesak, ženu koja trči gore prema cesti, a ne uz vodu, i dvojicu ljudi kako odnose tijelo. *Dvojicu* ljudi.

— Dvojica su bila unajmljena — rekao je Halyard iznenađeno. — U čemu je problem?

— *Jedan* je morao biti u čamcu; čamac je bio sedam metara od obale, s upaljenim motorom. *Drugi* je čovjek imao ispaliti hice, odvući ženu u vodu, ubaciti 'mrtvo tijelo' u čamac. Udaljenost, mrak, snop svjetla — to su bili dijelovi MacKenzieve scene, onoga što je uvježbavao s ljudima koje je unajmio. Ali je

baterijsko svjetlo bila jedina konstanta između onoga što je MacKenzie planirao i što je Havelock vidio. On nije vidio cijelu glumu; vidio je samo kad su ženu ubili.

— *Isuse!* — General se leđima opet oslonio na stolicu.

— MacKenzie nije nikad spomenuo nešto od ovoga? — upita Brooks.

— Ne mislim da je on ovo vidio. Sve što mi je rekao bilo je: 'Moj poslodavac mora da je izveo vrašku predstavu'. Nekoliko je sati ostao tamo gdje je bio, na brežuljku iznad ceste promatrajući Havelocka. Otišao je kad se stalo daniti; nije mogao dopustiti da ga Havelock vidi.

Addison Brooks je podigao desnu ruku do brade. — I tako je čovjek kojega tražimo, čovjek koji je povukao obarač na Costa Bravi, kojega je Stern upoznao s kôdom Dvosmislenost i koji je Havelocka gurnuo u kategoriju 'izvan spasa' — sovjetski agent u State Departmentu.

— Da — kratko će podsekretar.

— I on želi pronaći Parsifala jednako očajnički poput nas — zaključio je Predsjednik.

— Da, sir.

— Pa ipak, ako vas pratim — brzo će Brooks — postoji enormna nesklapnost. On svoju iznenađujuću informaciju nije prenio normalnoj kontroli KGB-a. Da je to učinio, mi bismo znali. Dobri *Bože*, znali bismo!

— Ne samo da ju je zadržao, gospodine ambasadore, već je namjerno krivo izvijestio jednog od visokih direktora KGB-a. — Bradford je uzeo gornju stranicu svojih bilježaka i s poštovanjem ju je dodao državniku srebrne kose na njegovoj desnoj strani. — Ovo sam sačuvao za kraj. Ne, usput rečeno, da vas prenerazim ili šokiram, već zato što to ne bi imalo nikakva smisla sve dok ne razmotrimo sve drugo u vezi s tim. Iskreno, još nisam siguran da razumijem. To je brzoglav Pjotra Rostova u Moskvi. On je direktor Vanjskih strategija, KGB.

— Telegram od *sovjetske obavještajne službe*? — upita Brooks, iznenađen. Podigao je papir.

— Nasuprot onome što većina vjeruje — dodao je podsekretar — stratezi iz suprotnih obavještajnih službi često uspostavljaju dodir jedan s drugim. To su praktičari u smrtonosno praktičnom poslu. Oni si ne mogu doputiti krive signale... Prema Rostovu, KGB nema nikakve veze s Costa Bravom i želi da mi to znamo. Usput, pukovnik Baylor je u svom izvještaju napisao da je Rostov uhvatio Havelocka u stupicu u Ateni, i premda ga je mogao izvesti iz Grčke u Rusiju preko Dardanela, izabrao je da to ne učini.

— Kad ste ovo dobili? — upita ga državnik.

— Prije dvadeset četiri sata — odgovorio je Predsjednik. Mi smo ga prostudirali, nastojeći sve shvatiti. Očito, ne traži se nikakav odgovor.

— Pročitajte to, Addison — rekao je Halyard.

— Upućeno je D.S. Sternu, direktoru Konzularnih operacija, Ministarstvo za... Brooks pogleda u Bradforda. — Stern je ubijen prije *tri dana*. Zar to Rostov nije znao?

— Ne bi ovo uputio da je znao. On ne bi dopustio ni najmanju spekulaciju da je KGB upleten u Sternovu smrt. Uputio je ovaj telegram jer nije znao da je Stern mrtav — ni ostali.

— Jedino je Millerova smrt objavljena — rekao je Berquist. — O tome nismo mogli šutjeti; to su znali svi u Bethesdi. Stavljamo zamračenje na Sterna i Dawsona, barem za sada, dok ne saznamo što se dogodilo. Njihove smo obitelji prebacili u sigurnosni krug Cheyenne u Colorado Springsu.

— Pročitajte to — rekao je general.

Brooks je stranicu držao pod svjetlom tensorske svjetiljke. Govorio je polako, čitao u monotonu. — 'Izdaja kod Costa Brava nije bila naša, niti je mamac uzet u Ateni. Ozloglašene Konzularne operacije nastavljaju svoje provokativne akcije, a Sovjetski Savez nastavlja protestirati protiv njihova nepoštivanja ljudskog života kao i protiv zločina i terorističkih akata koje ta organizacija vrši nad nevinima — pojedincima i nacijama, podjednako. A ako ta zloglasna grana američkog Ministarstva za vanjske poslove vjeruje da ima suradnike unutar zidova Dzeržinskog, budite uvjereni da će takvi izdajnici biti iskorijenjeni i da će dobiti kaznu koju zaslužuju. Ponavljam, Costa Brava nije naša.' — Državnik je završio; telegram je bio pročitao. Pustio je da mu lijeva ruka padne na povišeni stol, ali je stranicu još držao između palca i kažiprsta. — Svemogućí Bože! — promrmljao je.

— Ja razumijem riječi — javio se Halyard — ali ne što nam pokušavaju reći.

— 'Bolje Satana koju poznaješ od one koju ne poznaješ', odgovori mu Brooks. — Na Trgu Dzeržinski nema zidova.

— To je *to* — rekao je Bradford, okrenuvši se Predsjedniku. — To je ono što nismo povezali. Zidovi su u *Kremlju*.

— Izvan i iznutra — nastavi bivši ambasador. On nam kaže da se Costa Brava ne bi mogla dogoditi bez kolaboracionih ili kolaboracionista u Moskvi...

— Mi to razumijemo — prekinu ga Berquist. — Što je sa zidovima? Kremlj? Kako to čitate?

— Upozorava nas. Kaže nam da on ne zna tko su oni, a budući da ne zna, njih je nemoguće kontrolirati.

— Zato jer su oni izvan normalnih kanala komunikacije? — upita Predsjednik.

— Čak i abnormalnih kanala — doda Brooks.

— Bitka za vlast. — Berquist se okrenuo podsekretaru. — Je li sa strane naših obavještajnih odjela bilo nešto ozbiljno u vezi s ovim?

— Samo uobičajena trvenja. Stara garda odlazi, mladi komesari su uznemireni, ambiciozni.

— Gdje generali stoje? — upitao je general.

— Pola ih želi dignuti u zrak Omahu¹ a pola želi SALT III.

— A Parsifal bi ih mogao ujediniti — rekao je državnik. — Sve bi njihove ruke bile na nuklearnim prekidačima.

— Ali Rostov ne zna o Parsifalu — protestirao je Bradford. — On nema predstavu...

— On to njuši — javio se ambasador. — On zna da je Costa Brava bila operacija State Departmenta nekako u vezi s elementima u Moskvi. Pokušao im je ući u trag ali ne može; to ga strašno uzbuđuje. Postoji jedna neravnoteža, pomak od norme na najvišim razinama.

¹ Grad u ist. Nebraski, na rijeci Missouri; najveći centar za prodaju stoke i obradu mesa u SAD (*op. prev.*)

— Zašto to kažeš? — Predsjednik je uzeo telegram od Brooksa, ispitujući ga kao da nastoji naći ono što prije nije vidio.

— To nije tu, sir — rekao je Bradford, kimnuvši Brooksu dok je govorio. — Osim riječi 'mamac', koja se odnosi na Havelocka. Sjetite se, on nije Havelocka uzeo u Ateni. Rostov je svjestan vrlo neuobičajenih odnosa između Michaela Havelocka i Anthonya Matthiasa. Čeh i Čeh, učitelj i učenik, zapravo preživjeli — na mnogo načina otac i sin; gdje jedno prestaje a počinje drugo? Je li samo jedan ili obojica imaju posla s nekim u Moskvi? I radi kojeg cilja? Razumni ciljevi mogu biti isključeni; na to bi ukazivalo izbjegavanje normalnih kanala. Ne prije mnogo vremena pitali smo se isto: što je Matthias učinio i gdje Havelock stoji? Zbog toga smo stvorili Costa Bravu.

— A onda nas je Parsifal našao i to više nije značilo nikakvu razliku — prekinu ih Berquist. — Bili smo kod zida. Još smo pred zidom — jedino, sada je postao veći, pa se razdvojio u dva zida, a mi smo leđima okrenuti prema zidovima bez obzira na to kako se okretali. Traganju za Parsifalom pridružilo se traganju za drugim čovjekom. Za nekim tko je ovdje i koji promatra svaki pokret koji učinimo. Sovjetska krtica koja je kadra iz Moskve izvući zakopani kôd, i dovoljno duboko promijeniti lice Costa Brave... Moj *Bože*, moramo ga izbaciti iz zemlje! Ako Parsifala pronađe prije nas, on i luđaci kojima odgovara u Kremlju mogu ovoj zemlji diktirati uvjete koje god žele.

— Vi znate gdje je — nato će general. — Krenite za njim! On je u Stateu. Visoko; s pristupom telegramima ambasada, a očito prokleta blizak Matthiasu. Jer, ako vas *ja* sada razumijem, on je zakucao Karasovu. On je dao kôd; on ga je stavio u njen kovčežić. On ju je *pribio!*

— Držim da je on sve nabavio. — Bradford je polako tresao glavom, nabravši obrve kao da se sjeća nemogućeg. — Uključujući kofer, doušnika iz Baader-Meinhofa naše kôdove i instrukcije iz Moskve. Sve se jednostavno pojavilo u Barceloni — od niotkuda. A nitko ne zna, doista, kako.

— Mislim da nema svrhe još pritiskati Matthiasa? — upitno će Brooks, koji je ipak to pitao.

— Bez svrhe — odgovori mu Bradford. — On ponavlja ono što je govorio od početka. 'Dokazi su bili tamo. To je bila istina. Bilo je kanalizirano na mene.'

— Zvona čuje sveti Anthony! — eksplodirao je Predsjednik.

— Krtica u *Stateu* — ustrajao je Halyard. — Dobri *Kriste*, pronaći ga ne može biti tako teško. S koliko je ljudi Stern razgovarao? O koliko se vremena radi? Nekoliko minuta? Nekoliko sati? Vratite se i udite u trag svakom pokretu koji je učinio.

— Stratezi Cons Opa djelovali su u potpunoj tajnosti — rekao je Bradford. — Nije bilo kalendara s ugovorenim sastancima, nije bilo rasporeda konferencija. Određenoj osobi gore došao bi poziv, ili u Agenciju, ili u NSC-u¹ i sve bi bilo očišćeno za bilo kojeg od stratega, a sastanak nikad ne bi bio ubilježen. Unutrašnja sigurnost opet; doušnici s pristupom takvim ubilježbama ili službenim dopisima, ili podsjetnicima, mogli bi iz toga sastaviti lijepe cjeline.

— Krivo usmjerite tok točnih informacija pod svaku cijenu — tiho će Predsjednik.

¹ Akr. od *N(ational) S(ecurity) C(ouncil)*, Vijeće za nacionalnu sigurnost (*op. prev.*)

— Prema našim ocjenama, Stern je mogao razgovarati s bilo kojom između šezdeset i sedamdeset pet osoba — nastavio je Bradford — a možda i *potcjenjujemo* taj broj. Postoje autoriteti unutar timova specijalista, specijalisti među onima koje se smatra autoritetima. Popis je beskrajan, a svi ti ljudi dobili su maksimalnu sigurnosnu podobnost.

— Ali mi govorimo o *State Departmentu* — naglašeno će Brooks. — Negdje između Sternova posljednjeg razgovora s Rimom i četiri sata kasnije, kad je dato ovlaštenje za Col des Moulins. To znatno sužuje mogućnosti.

— A tko god je to, on to zna — rekao je podsekretar. — To još više zamračuje njegove pokrete. Ni različite provjere to ne mogu dokazati, pa ni dnevnicu raznih funkcionera, ni upisi posjetilaca.

— Je li itko *vidio* Sterna? — uporno će Brooks. — Dakako, pitali ste.

— Što smo tiše mogli. Nijedan od onih s kojima smo razgovarali nije potvrdio da ga je vidio unutar dvadeset četiri sata koji su nas interesirali, ali nismo ni očekivali da će onaj koji ga je vidio to i reći.

— *Nitko* ga nije vidio? — upita general, namrgodivši se u nevjerici.

— Dakle, da, netko ga je vidio — odgovori mu Bradford. — To je vanjski recepcionist na petom katu, Sekcija L. Dawson je ostavio poruku za Sterna; on ju je uzeo na putu prema liftu. Mogao je biti u bilo kojem od sedamdeset pet ureda iza vrata recepcije.

— Tko je bio unutra u to vrijeme? — Ambasador je zatresao glavom čim je to upitao, kao da je htio reći »oprostite, nije važno«.

— Točno — rekao je Bradford, prihvaćajući državnikovu neizgovorenu misao. — To nije pomoglo. Dvadeset tri osobe su uvedene da nisu izišle. Bilo je sastanaka, sekretarice su pisale zabilješke, bilo je brifinga među odjelnim osobljem. Sve je provjeren. Nitko nije izbio sa sastanka tako dugo da bi obavio taj telefonski razgovor.

— Ali, prokletstvo, vi imate jedan kat! — uzviknu vojnik. — Sedamdeset pet ureda, sedamdeset pet ljudi. To nije sto i pedeset ili tisuću; to je sedamdeset pet, a jedan od njih je krtica! Započnite s onima koji su najbliži Matthiasu i izvucite ih. Stavite svakog od tih prokletnika u kliniku ako morate!

— Izbila bi uzbuna; čitav State Department bi bio demoraliziran

— rekao je Brooks. — *Ukoliko...* postoji li klika, posebna grupa najbliža Matthiasu?

— Vi ga ne razumijete. — Bradford je sklopljenim rukama dodirnuo bradu, tražeći riječi. — On je prvo, posljednje i uvijek *dr. Matthias*, učitelj, prosvjetitelj, podstrekač misli. On je radišni Sokrat na Potomacu, koji okuplja svoje vjernike gdje ih god može naći, koji hvali one koji vide svjetlo, a nevjernike udara najokrutnijim humorom koji sam ikad čuo. Okrutnim, ali uvijek zaodjenutim sjajno čednim riječima. I poput većine samoimenovanih arbitara jedne elite, njegova ga nabusitost čini paklenski kolebljivim. Jednom će mu jedna grupa privući pažnju i to će neko vrijeme biti njegovi plavokosi dječaci i djevojčice, sve dok ne iskrсне druga skupina i polaska mu u pravom trenutku, pretvarajući se u novo jato udvorica koje će podučavati. Naravno, tokom prošle godine to je postalo još gore. — Bradford si je dopustio početak nategnutog smiješka. — Ali, no, možda ja govorim opterećen predrasudama. Meni nikad nije bio dopušten pristup u jedan od tih začaranih krugova.

— Zašto mislite da ste bili isključeni? — upita ga ambasador.

— Nisam siguran. Svojedobno sam i ja imao svoju reputaciju; možda mu je bilo neugodno zbog nje. Ali mislim da je to zato što bih ga promatrao vrlo pomno, vrlo oštro. Bio sam neodoljivo privučen, a znam da to njemu nije bilo ugodno... Vidite, ljudi poput njega su mnogim čudnim putevima vodili najbolje i najumnije. Neki od nas su odrasli, a mislim da Matthias nije odobravao taj rast. S tim dolazi skepticizam. Tomistički skok više nije dovoljno dobar; slijepa vjera može iskvartiti vid — i perspektivu. — Bradford se nagnuo naprijed, s očima na Halyardu. — Žao mi je, generale. Moj odgovor vama obojici, vama i ambasadoru Brooksu, jest u tvrdnji da ne postoji nijedna grupa na koju bih se ustremio, nikakva garancija da bismo našu krticu mogli uhvatiti prije nego se uspaniči i pobjegne. A ne smijemo dopustiti da se to dogodi. Ja znam da sam u pravu. Ako ga pronađemo, on nas može dovesti do čovjeka kojeg mi nazivamo Parsifal. Možda ga je privremeno izgubio, ali on zna tko je Parsifal.

— Stariji su zašutjeli; gledali su jedan u drugoga, a onda se okrenuli Bradfordu. General se namrgodio, dok mu se u jasnim očima iščitavao ispitivački pogled. Predsjednik je polako kimnuo, prinijevši desnu ruku do obraza i zureći u čovjeka iz Statea.

Progovorio je ambasador, čija je vitka figura bila ukočena na stolici. — Odajem vam priznanje, gospodine podsekretaru. Mogu li pokušati rekonstruirati novi scenarij?... Iz nepoznatih razloga, Matthiasu je trebala neoboriva konstrukcija protiv Karasove, koja bi dovela do Havelockova odlaska u mirovinu. Ali je sada, zbog onoga što je učinio, Matthias postao Parsifalova marioneta — njegov zatvorenik, uistinu — ali Parsifal zna da mu je u interesu da sprovedi Matthiasovu opsjednutost. On odlazi dobro ukopanom sovjetskom agentu u gornjim slojevima State Departmenta i osiguravaju se inkriminirajući dokazi protiv Karasove; dokazi su prikupljeni, proučeni, odobreni. Osim što dvojica kontrolora izvora iz CIA-e dolaze k tebi i kažu ti da to ne može biti istina — ništa od svega toga — pa vi, Emory Bradford, ulazite u sliku. Zapravo, Predsjednik, alarmiran zbog onoga što se doima poput urote u Stateu, odlučuje da nas *sve* unese u sliku — a mi regrutiramo operativca za crne operacije da stvori vježbu pod naslovom Costa Brava. Ta vježba, taj prizor, okreće u ubojstvo, a u tom je trenutku vaša teza da je krtica izgubila Parsifala s vidika.

— Da. Parsifal, ma tko to bio, dobio je što je htio od krtice, pa ju je odbacio. Krtica je osupnuta, vjerojatno pomamna. Nesumnjivo je da je obećavao Moskvi, zasnivajući to na Parsifalovim obećanjima, veliki poraz američke vanjske politike, a vjerojatno i njeno rušenje.

— I jedno i drugo — upleo se Predsjednik tihim monotonim glasom — bila bi dobrodušna alternativa.

— A onaj tko ima informaciju sadržanu u Parsifalovim dokumentima, taj će preuzeti vlast u Kremlju. — Brooks je ostao ukočen, njegovo aristokratsku lice blijedo, zategnuto. — Mi smo u ratu dodao je meko.

— Ponavljam — opet će Halyard. — Krenite za onim gore, pročešljajte onih sedamdeset pet funkcionera u Stateu. Pometite ih, nazovite to medicinskom karantenom; to je jednostavno ali djelotvorno, čak prihvatljivo. Učinite to rano uvečer kad napuste posao. Pokupite ih u njihovim kućama, restaurantima; odvučite ih i stavite u svoje laboratorije. Pronađite krticu! — Generalovo snažno opisivanje taktike impresioniralo je civile, koji su šutjeli. Halyard je snizio glas. — Ja znam da to smrdi, ali mislim da nemate izbora.

— Potrebno je dvije stotine ljudi da poziraju kao medicinski tehničari, plus vozači — rekao je Bradford. — Između trideset i četrdeset vladinih vozila. A da nitko ništa ne zna.

— Imali bismo posla i s obiteljima i sa susjedima, dok 'tehničari' noću lupaju na vrata — usprotivio se Berquist. — *Kriste*, taj kurvin sin? Taj *čovjek* za sve *sezone!* — Predsjednik je stao, duboko uzdahnuo, pa nastavio: — Nikad se ne bismo mogli izvući iz toga; govorkanja bi se proširila poput mesabi¹ vatre u suhom srpnju. Štampa bi to iščakala, nazivajući nas svim i svačim, svime što zaslužujemo. Masovna hapšenja bez objašnjenja — ima li neko koje bismo mogli dati? — ispitivanja bez poštivanja pravnog postupka, udarne jedinice... kemikalije. Nabijali bi nas na križ na svakoj stranici uvodnika u zemlji, optuživali bi nas sa svake propovjedaonice, sa svakog govorničkog sanduka.

— Što je još važnije, gospodine Predsjedniče — rekao je ambasador — a žao mi je što moram reći da to mislim, sama akcija bi Parsifala nesumnjivo uspaničila. Vidio bi što radimo, znao bi koga želimo iskopati kako bismo njega pronašli. Mogao bi ostvariti svoje prijetnje, izvesti nezamislivo.

— Da, znam. Prokleti smo ako se pokrenemo, bespomoćni ako to ne učinimo.

— To bi *moglo* uspjeti — ustrajno će general.

— Sprovedeno korektno, moglo bi, gospodine Predsjedniče -doda Bradford.

— Za ime Božje, kako?

— Svatko tko bi se uporno i žilavo protivio, čak do točke odbijanja ili izbjegavanja, vjerojatno bi bio naš čovjek — odgovori mu Bradford.

— Ili netko tko skriva nešto drugo — blago će Brooks. — Mi smo u vremenu tjeskobe i zabrinutosti, g. podsekretaru, a ovo je grad s niskim pragom za privatnost. Mogli biste stjerati u kut osobu koja ne sakriva više od neotvorena ormara, mržnje prema pretpostavljenom, nepopularnog gledišta ili ljubavne avanture u uredu. Parsifal će vidjeti samo ono što ga njegovo bezumlje tjera da vidi.

Bradford je slušao, prihvaćajući s oklijevanjem državnikov sud. — Ima još jedan pristup koji nismo imali vremena sprovesti. Provjera putovanja. Provjeriti mjesto boravka svake osobe na tom katu za vrijeme tjedna Costa Brave. Ako smo u pravu, ako se ja ne varam, on nije bio tamo. Bio je u Madridu, u Barceloni.

— On će se pokriti — suprotstavi mu se Halyard.

— Bez obzira na to, generale, morat će opravdati zašto je izbivao iz Washingtona. Koliko bi tih odsustvovanja moglo biti?

— Kad možete početi? — upita Berquist.

— Prva stvar ujutru.

— Zašto ne noćas? — presiječe ga general.

— Kad bi ti dokumenti bili pristupačni, mogao bih. Nisu, a nekoga pozvati da ih otvori u ovo doba noći moglo bi izazvati govorkanje. To sebi ne možemo priuštiti.

— Čak ujutru — rekao je ambasador. — Kako možete potisnuti znatiželju, držati sve u tišini?

Bradford je zastao prije nego je odgovorio, spuštenu pogleda.

¹ Područje Mesabi u Minnesoti koje je obraslo suhom travuljagom (*op. prev.*)

— Proučavanje vremena, tako se to zove — odgovorio je, sada podigavši pogled; njegove su riječi graničile s pitanjem. — Reći ću onome tko vodi brigu o takvom upisniku da je to rutinsko proučavanje vremena. Netko uvijek obavlja slično ispitivanje radi boljeg rasporeda putovanja, efikasnosti rada itd.

— Prihvatljivo — suglasio se Brooks. — Banalno i prihvatljivo.

— Ništa nije prihvatljivo — tiho je rekao Predsjednik Sjedinjenih Država, gledajući u bijeli zid na kome su prije jedan sat bila projicirana lica četvorice mrtvih ljudi. — 'Čovjek za sva vremena', zovu ga. Original je bio učenjak, državnik, kreator Utopije... i spalitelj heretika — to lijepo zaboravljaju, zar ne? 'Osudite nevjernike; oni ne vide što ja vidim, a ja sam sankrosanktan'. Prokletstvo, kad bih ja imao svoj put, učinio bih ono što je debeli Henry učinio s Thomasom Moreom. Matthiasu bih odsjekao glavu, a umjesto na londonskom mostu, postavio bih je na vrh Vašingtonskog spomenika kao podsjetnik. I heretici su građani republike pa tako, *sveti* čovječe, ne može biti hereze! *Proklet* bio!

— Vi znadete što bi se dogodilo, zar ne, g. Predsjedniče?

— Da, g. ambasadore, znam. Ljudi bi gledali u krvavi vrat i u to uvijek dobrostivo lice — nema sumnje da bi naočari s okvirom od kornjačevine ostale netaknute — pa bi u svojoj beskrajnoj mudrosti govorili da je bio u pravu, da je uvijek bio u pravu. Građani — uključujući heretike — dakle, građani bi ga kanonizirali, i u tome je ušljiva ironija.

— On bi to još mogao učiniti, mislim — Brooks je glasno razmišljao. — Mogao bi otići i vika bi odmah započela. Ponudili bi mu krunu, on bi je odbio, a oni bi bili uporni — sve dok to ne bi postalo neizbježno. Još jedna ironija. Pozdravite ne Cezara već Anthonya — krunidba. Kroz Dom i Senat bi utabali ustavni amandman i predsjednik Matthias bi sjedio u Ovalnom uredu. Koliko se to god čini nevjerovatnim, on bi još to mogao izvesti. Čak sada.

— Možda bi trebalo da mu to dopustimo — Berquist će tiho, ogorčeno. — Možda je narod — u svojoj *beskrajnoj* mudrosti — u pravu, na koncu konca. Možda je i *on* oduvijek u pravu. Ponekad više ništa ne znam. Možda on doista vidi ono što drugi ne vide. Čak sada.

Aristokratski državnik i general jednostavnih riječi napustili su podzemnu prostoriju. Četvorica će se opet sastati sutradan u podne. Svaki će doći odijeljeno od južnog Ulaza sa stupovima, što dalje od znatizeljnih očiju štaba novinara u Bijeloj kući. Ako ujutru bude nekih iznenađujućih razvoja u Bradfordovom traženju u Stateu, vrijeme sastanka će biti pomaknuto unaprijed, a Predsjednikov kalendar izbrisan. Krtica ima prvenstvo. Mogla bi ih dovesti do luđaka kojeg Predsjednik i njegovi savjetnici zovu Parsifal.

— Ja vas pohvaljujem, gospodine podsekretaru — rekao je Berquist, spuštajući glas u amaterskoj imitaciji ambasadorova tečnog i uglađenog govora. Bila je to imitacija sa samo tragom pakosti; poštovanje nije iščezlo. — On je posljednji od originala, zar ne?

— Da, sir. Nije ih mnogo ostalo, a nijednom od onih koje ja znam nije stalo. Porezi i velika demokratizacija su ih uklonili — čak ih otuđili. Osjećaju se neugodno, a ja mislim da je to gubitak za zemlju.

— Ne budite tako morbidni, Emory, to vam ne pristoji. Treba nam; oni moćnici na Hillu još osjećaju strahopoštovanje spram njega. Ako je ikad postojao

odgovor Matthiasu, to je Addison Brooks. *Mayflower*¹ i Plymouth Rock,² njujorške Četiri stotine³ i blaga stečena na grbačama imigranata — što je nasljednike navelo do osjećaja krivnje. Dobrostivi liberali koji plaču kad ugledaju nabrekle crne trbuhe u delti Mississippia.⁴ Ali, za Kristovo ime, ne uzimajte im Château d'Yquem.⁵

— Da, gospodine Predsjedniče.

— Mislite 'ne, gospodine Predsjedniče'. To vam je u očima, Emory; uvijek je u očima. Nemojte me krivo shvatiti, ja se divim starom elegantnom dupetu, poštivam ono što mu je u glavi. Kao što mislim da je Nategnuto Uže Halyard jedan od nekoliko vojnih relikata koji su uistinu pročitali Ustav i razumiju što civilna vlast zapravo znači. Nije to da je rat previše važan da bi ga se ostavilo generalima; to je sranje. Obojica bismo istrulili manevrirajući uz Rajnu. To je *završetak* ratova. Generali oklijevajući prihvaćaju prvo, a nemaju predstavu o drugom. Halyard je drugačiji, a to Pentagon zna. Šefovi štabova ga uvažavaju, generalštab ga sluša jer je bolji od njih. I njega trebamo.

— Slažem se.

— Tako treba shvatiti ovaj ured. Treba. Ne, voli ili ne voli, jedino — treba. Ako se ikad vratim u Mountain Iron, Minnesota, živ i u komadu, tada mogu razmišljati da li nekoga volim ili ne. Ali sada to ne mogu. Važno je samo što mi treba. A ono što mi sada treba jest zaustavljanje Parsifala, zaustavljanje onoga što je učinio, što je učinio Anthonyu Matthiasu. — Predsjednik je zastao, zatim nastavio. — Ja mislim ono što sam rekao — što je *on* rekao, ja vas pohvaljujem. To je vraški posao.

— Hvala vam, sir.

— Osobito ono što niste rekli. Havelock. Gdje je on?

— Zasigurno u Parizu; tamo se zaputila Jenna Karas. Između listanja stranica, danas poslije podne, telefonirao sam ljudima koje poznajem u Skupštini, Senatu, u nekoliko ministarstava, Quai d'Orsayu, i našoj ambasadi. Primijenio sam pritisak, nago-vješćujući da moja naređenja dolaze iz Bijele kuće, ali ne spominjući vas po imenu.

— Mogli ste.

— Ne još, g. Predsjedniče. Možda jednom, ali zacijelo sada ne.

— Onda mi razumijemo jedan drugoga — sada će Berquist.

— Da, sir. Potreba.

— Halyard bi mogao shvatiti; on je vojnik praktičar. Brooks ne bi; ispod te diplomatske vanjštine on je temeljiti moralist.

— To je bila moja ocjena, razlog zašto nisam razjasnio Haveloc-kov status.

— Ostaje što je bilo kod Col des Moulinetsa. Ako je on razotkrio Costa Bravu, to bi Parsifala moglo uspaničiti brže nego bilo što, što bismo mogli učiniti u State Departmentu. Havelock je bio u centru — od početka.

¹ Brod u kome su engleski puritanci otplovili iz Plymoutha u Massachusetts 1620. godine, gdje su osnovali Plimutsku koloniju (*op. prev.*)

² Obala Massachusettsa za koju se tradicionalno misli da je bila mjesto iskrcavanja puritanskih »hodočasničkih otaca« 1620. godine (*op. prev.*)

³ Najekskluzivnija ili najutjecajnija društvena klika u nekom mjestu ili području SAD (*op. prev.*)

⁴ Tradicionalno najsiromašniji crnački dio SAD (*op. prev.*)

⁵ Slatko bijelo stolno vino koje se proizvodi u vinogradima Yquem na području Sauternes pored Bordeauxa (*op. prev.*)

— Razumijem, sir.

Berquistove su oči odlutale do sada neosvijetljenog bijelog ekrana na kraju sobe. — U drugom svjetskom ratu, Churchill je morao donijeti odluku koja ga je rastrzala. Njemački mašinski kôd Enigmu provalila je saveznička obavještajna služba, pothvat koji je značio presretanje vojnih strategija iz Berlina, čime se moglo spasiti stotine tisuća — u konačnici možda milijuna — života. Tako se saznalo da Nijemci pripremaju veliki zračni napad na Coventry. To je bila samo jedna transmisija, šifrirana kroz Enigmu. Ali bi informacija o tome, evakuiranje grada ili čak uspostavljanje nagle, pojačane obrane, moglo otkriti da je zagonetka Enigme riješena... Coventry je imao biti bombardiran, kojom je prilikom razoreno pola grada, samo da bi se sačuvala tajna. Tajnu Costa Brave ne može se otkriti iz istog razloga — na vazi su milijuni ljudi.... Pronađite Havelocka, gospodine podsekretaru. Pronađite ga i ubijte ga. Osnažite naredbu za njegovo smaknuće.

Havelock je znao da su ga opazili: dok je hodao između konopaca na stupićima Air Franceove sale za iskrcaj na Kennedyu prema hodniku koji je vodio do imigracije, netko je naglo spustio novine. Imao je prvenstvo zbog svog diplomatskog statusa; papiri koje mu je osigurala Broussacova garantirali su mu brz izlaz kroz američku carinu, a s obzirom na sve to znao je da papire mora uništiti što je prije moguće. Nosio je mali kovčežić — službeno zatvoren i oblijepljen trakom na kojoj je u Parizu udaren žig *Diplomatique*. Čim prođe kroz hodnik, propustit će ga kroz teška metalna vrata koja vode u terminal. Bit će dovoljno da pokaže svoje vjerodajnice Ujedinjenih naroda i da izjavi kako nema drugog prtljaga. Njegovo će ime biti provjereno prema imenu na manifestu, pa će biti slobodan da pretražuje Sjedinjene Države ili bude ubijen. Sve je bilo tako jednostavno.

Međutim, zbog zaštite Régine Broussac — a u konačnici i zbog svoje — morao se otarasiti lažnih papira koji su mu sve to omogućili. Osim toga, mora ustvrditi tko je osoba koja je spustila novine. Čovjek siva lica polako je ustao, savio novine i stavio ih ispod ruke, pa se uputio prema vanjskom, prepunom hodniku koji je bio paralelno s unutrašnjim hodnikom što je vodio do sumnjive slobode. Tko je taj čovjek?

Ako to ne uzmogne saznati, moguće je da će ga ubiti prije nego se pobrine oko toga, i prije nego stigne do posrednika napo puta, Jacoba Handelmana.

Uniformirani službenik bio je pronicljiv, uljudan. Pitaو ga je prava pitanja, netremice ga gledajući u oči.

— Vi nemate prtljaga, sir?

— Non, monsieur. Samo ovo što držim u ruci.

— Onda ne očekujete da ćete se dugo zadržati u Prvoj aveniji?

— Dan, četrdeset osam sati — odgovorio je Michael, slegnuvši ramenima na galski način. — *Une conférence*.

— Uvjeren sam da se vaša vlada pobrinula za prijevoz po gradu. Hoćete li pričekati i na ostale iz vaše grupe?

Službenik je bio *vrlo* dobar, pomisli Havelock. — Oprostite mi, monsieur, prisiljavate me da budem iskren. — Michael se nespretno nasmiješio. — Jedna me dama čeka; viđamo se vrlo rijetko. Možda je to zabilježeno u vašoj informaciji, bio sam na dužnosti u Prvoj aveniji nekoliko mjeseci prošle godine. Žurba, *mon amie*, žurba mi je na pameti.

Službenik mu je polako uzvratio osmijeh provjerivši ime, pa je pritisnuo dugme. — Dobar provod, sir — rekao mu je.

— Mnogo hvala — rekao je Havelock i brzo prošao kroz otvorena čelična vrata. *Vivent les amours des gentilhommes français*,¹ pomisli.

¹ Živjele ljubavi francuske gospode (fran.); (op. prev.)

Čovjek siva lica stajao je pored kratkog niza telefona, od kojih je svaki bio zauzet; bio je drugi u redu iza trećega. Novine koje je imao ispod ruke, sad je brzo otvorio. Nije mogao telefonirati, a s obzirom na okolnosti to je bilo najbolje što se Michael nadao da će vidjeti.

Uputio se u smjeru tog čovjeka, brzo prošao pored njega gledajući naprijed. Najprije je skrenuo lijevo u ukrštavajući široki hodnik ispunjen potocima putnika koji su išli prema izlazima. Zaokrenu desno u užu hodnik, u kojemu je bilo znatno manje ljudi, a većina je bila u uniformama raznih zrakoplovnih kompanija.

Opet lijevo, duži hodnik, još uzak, čak manje ljudi, većinom u bijelim kombinezonima i u košuljama kratkih rukava; ušao je u neku vrst teretnog kompleksa; službeni dio. Nije bilo putnika, nije bilo poslovnih odijela, nije bilo poslovnih kovčežića ili torbi s naramenicama.

Nije bilo ni javnih telefona. Zidovi su bili goli, isprekidani širokim staklenim vratima. Najbliži je telefon bio daleko otraga, iza ugla u prvom, glavnom hodniku. Izvan vidokruga.

Pronašao je mušku toaletu na kojoj je pisalo SAMO ZA SLUŽBENIKE AERODROMA. Ušao je unutra. Bila je to velika prostorija sa zidovima u pločicama, bez prozora, ali su na zidu bila dva velika ventilatora koja su usisavala zrak i vraćala svježi. Slijeva je bio niz toaletnih kabina, dok su umivaonici i urinali bili zdesna. Ispred četvrtog urinala stajao je čovjek na čijem su kombinezonu bila utisnuta slova *Excelsior Airline Cateters*;¹ u nekoj od kabina netko je pustio vodu. Havelock je prišao umivaoniku, stavivši kovčežić ispod njega.

Čovjek kod urinala je odstupio i povlačio patentni zatvarač na kombinezonu; pogledao je u Michaela, uhvativši pogledom skupo odijelo koje je tog jutra kupio u Parizu. A onda, kao da kaže »u redu, gospodine šefe, ja ću oprati ruke«, skrenuo je prema najbližem umivaoniku i okrenuo pipac za vodu.

Iz kabine se pojavio drugi čovjek. On je čvrsto stegnuo pojas i zaputio se vratima, psujući; za košulju mu je bila pričvršćena pločica I.D.² pokazujući da je nadglednik, a lice mu je odavalo da se zbog nečega kinji.

Čovjek u kombinezonu istrkao je papirnati ubrus iz mašine od nerđajućeg čelika, na brzinu osušio ruke, pa smeđi papir bacio u sud. Otvorio je vrata i zakoračio. Kad su se vrata pokrenula natrag, Havelock je potrčao da ih uhvati. Držao ih je otvorenim samo dva-tri centimetra vireći vani.

Nepoznati osmatrač bio je u hodniku, udaljen petnaestak metara; ovlaš se naslonio na zid pored vrata nekog ureda, pa je čitao presavijene novine. Pogledao je na sat, a zatim na matirana staklena vrata; bio je slika posjetitelja koji čeka na prijatelja da izađe i pridruži mu se na kasni ručak ili na piće. Nije odavao nikakvu prijetnju, ali je Michael znao da je u tom neiskazivanju prijetnje, svladavanju, profesionalizam.

No, obojica su se mogla svladavati, obojica čekati, obojica se ponašati profesionalno. Prednost je pripadala onome tko je iza vrata, unutra. Onaj vani si nije mogao priuštiti da ode — možda do telefona — jer kad se jednom izgubi s vidika, plijen će mu pobjeći.

¹ Uslužno-opskrbljivački servis zrakoplovne kompanije Excelsior (*op. prev.*)

² Dokumenti identifikacije (*op. prev.*)

Čekati. Svladavati se. I otarasiti se lažnih papira, koji bi progonitelje mogli dovesti do Régine Broussac i čovjeka što se zove Jacob Handelman. Ime na avionskom manifestuje beznačajno, umetnuto kompjuterima koji ne mogu otkriti tko je izbušio ključeve, ali bi papiri mogli dovesti do onog tko ih je izdao. Havelock je dokumente istrgao u komadiće, bacio ih u zahodsku školjku i povukao vodu. Džepnim je nožem skinuo traku *Diplomatique*, koja je garantirala da neće biti službene inspekcije, i otvorio kovčežić u kabini na kraju reda. Ispod složene odjeće izvukao je automatik »llamu« kratke cijevi, i omotnicu za pasoš, u kojoj su bili njegovi autentični papiri. Prezentirani na uredan način, njegovi su dokumenti u biti bili bezopasni. Međutim, nije mu bio cilj da ih uopće prezentira, a na ulicama njegove usvojene zemlje rijetko kad su mu trebali, što je bila jedna od pogodnosti zbog koje je bio jako zahvalan.

Za vrijeme dok je uništio svoje lažne papire i pasoš u koricama i oružje stavio na njihova mjesta, toalet za muškarce imao je još dva posjetitelja. Došli su zajedno — pilot Air Francea i njegov prvi oficir, koliko se moglo zaključiti na temelju njihova razgovora. Michael je ostao u kabini. Oni su raspravljali, urinirali, psovali neke birokratske mjere prije leta, pa se pitali koliko bi njihove »havane monte cristo«¹ donijele u baru »L'Auberge au Coin«, restoranu koji se očito nalazio usred Manhattana. I na odlasku su nastavili govoriti o svojoj zaradi.

Havelock je skinuo jaknu od odijela, zamotao je i čekao u kabini. Vrata je držao otvorena samo jedan centimetar i gledao na sat. U toj je prostoriji gotovo petnaest minuta. To će se uskoro dogoditi, razmišljao je.

Dogodilo se. Netko je potegnuo velika metalna vrata i Havelock je najprije ugledao rame a zatim rub presavijenih novina. Nepoznati osmatrač *bio* je profesionalac: nije bilo presavijene jakne ili kaputa u kojima je skriveno oružje — nije bilo nabrane tkanine koju bi se moglo zgrabiti i iskrenuti, upotrijebiti je na štetu onoga tko je drži — samo ovlaš spremljene novine koje se moglo lako odbaciti i »čisto« pucati iz oružja

Čovjek je zaobišao vrata, s leđima na metalnoj ploči, dok je očima pretraživao zidove, ventilatorske otvore, redove kabina. Zadovoljan, savio se u koljenima, spustivši se, ali ne da bi provjeravao otvorene prostore ispod vrata prvih nekoliko kabina. Oči su mu letjele lijevo-desno. Tijelo je imao okrenuto od Michaela. Što on radi?

A onda je to uradio, a Michaelu se pojavila slika drugog profesionalca na mostu kod Col des Moulinetsa, plavokosog profesionalca u uniformi talijanskog stražara. Ali je ubojica »Ricci« došao pripremljen, znajući što je oko njega, znajući da na stražarskoj kućici postoje vrata koja treba onemogućiti u jednoj funkciji. Ovaj profesionalac sivog lica je improvizirao; ispit domišljatosti na licu mjesta. Slomio je komad drveta, komadić jeftinog industrijskog oblika — kojeg ima na desecima mjesta u svakom aerodromskom hodniku — pa ga je postavljao ispod vrata. Ustao je, stavio nogu na drvo, pa povukao metalnu ručicu na vratima. Vrata su bila uklještena; bili su sami. Čovjek se okrenuo.

Virkajući iz kabine, Havelock ga je proučavao. Na prvi pogled, nije čovjekova fizička sprema bila prijatnijom. Bio je možda na sredini između četrdesete i pedesete godine, a iznad siva lica s gustim obrvama i visokim jagodicama rijedila mu se kosa. Nije bio viši od sto sedamdeset centimetara, a ramena su mu bila uska, čvrsta, zbijena. Ali Michael mu je onda ugledao lijevu ruku — desna mu je bila skrivena ispod novi-

¹ Jedna od tri najskuplje kubanske cigare (*op. prev.*)

na; bila je to krupna, snažna seljačka ruka, koju su oblikovale godine rada s teškim predmetima i opremom.

Čovjek se uputio prema nizu kabina, kojima su strane bile uzdignute pet centimetara iznad popločanog poda, što ga je prisililo da bude metar ispred svakih vrata pa da se uvjeri je li kabina zauzeta ili nije. Budući da je imao cipele s debelim gumenim potplatima, kretao se u potpunoj tišini. Odjednom je desnu ruku zavrtio u krugu, odbacivši novine. Havelock je zurio u pištolj dok se upadač približio trima posljednjim kabinama. Bio je ljutit ali i zbunjen — oružje, to je bio »graz-burija«. Rus se sagnuo...

Sad. Michael je svoju smotanu jaknu odbacio preko zida kabine, sebi zdesna. Zvuk je učinio da Rus skoči i okrene se ulijevo, s podignutim automatikom.

Istodobnim pokretima, Havelock je zgrabio ručicu svog kovčega i lupio u vrata otvorivši ih, a zatim je teški kofer zabacio obilaznim lukom prema čovjeku siva lica. Lijevom je rukom zgrabio »graz-buriju« i iščupao mu ga iz ruke. Rus se okrenu natrag, a njegove snažne ruke su blokirale Havelocka; Michael ih je upotrijebio — čovjekovu je lijevu ruku zabravio ispod svoje desne, pa je zaokrenuo naprijed sve dok se Rusu nije lice izdužilo od boli. Pištolj je olabavio u ruci, a onda je s cijevi udario u neznančevu glavu. Kad je Rus stao padati, Havelock se sagnuo i ramenom ga udario u bubreg, odgurnuvši ga natrag prema nizu urinala.

Čovjek sivog lica pao je na koljena, podupirući se na desnoj ruci, dok je u boli lijevu držao preko prsiju. Hvatao je dah i tresao glavom. — *Njet, njet* — gušio se. — Razgovarati jedino! Jedino *razgovarati!*

— S vratima koja su kao zaključana i s oružjem u ruci?

— Da li biste vi pristali na razgovor da sam vam prišao i predstavio se? Na ruskom, možda?

— Trebalo je da pokušate.

— Niste ostali dovoljno dugo... Mogu li? — Na koljenima, Rus se odmakao unazad, držeći ruku i dižući jednu nogu, moleći dopuštenje da ustane.

— Naprijed — rekao je Havelock, čvrsto držeći »graz-buriju« u ruci. — Pokušavali ste telefonirati.

— Zacijelo. Da prenesem riječ da ste pronađeni. Što ste mogli učiniti? Ili ne znam, možda ne bi trebalo da pitam.

— *Što* vi znate? Kako ste me našli? — Michael podignu pištolj, ciljajući u čovjekovu glavu. — Savjetovat ću vam da mi kažete istinu. Ja nemam što izgubiti s vašim lesom ovdje.

Rus je zurio u cijev a onda u Havelockove oči. — Ne, vi nemate što izgubiti; ne biste oklijevali. Ovdje je trebalo poslati mlađeg čovjeka.

— Kako ste znali da sam bio u tom avionu?

— Nisam. Nitko mi nije rekao... Oficir VKR-a je nastrijeljen u Parizu; nije se imao kome obratiti osim nama.

— Uvozna firma na Beaumarchaisu? — prekinu ga Michael. — Sjedište KGB-a, Pariz.

Rus je prešao preko tog prekida. — Znali smo da imate veza u američkoj vladi. Vojna obavještajna služba, Quai d'Orsay, deputati. Bila vam je nakana da

napustite Francusku, a postojao je samo jedan način kako to možete postići. Diplomatski prekrivač. Pod paskom su svi letovi Air Francea koji na popisu putnika imaju i one s diplomatskim statusom. Posvuda. London, Rim, Bonn, Atena, Holandija, cijela Južna Amerika — posvuda. Moja je nesreća da ste izabrali vratiti se baš ovuda; to nije bilo očekivano. Vi ste »izvan spasa«.

— Čini se da su tu informaciju dobro publicirali.

— Cirkulirala je u stanovitim krugovima.

— Je li to ono o čemu ste htjeli da razgovaramo? Jer ako je tako, Moskva gubi mnogo radnih sati na svim tim aerodromima.

— Nosim vam poruku od Pjotra Rostova. Misli da biste je poslije Rima htjeli čuti.

— *Rima?* Što je s Rimom?

— Palatin. Čini se da je to bilo zaključno za vas. Trebalo je da umrete na Palatinu.

— Tako? — Havelock je gledao u čovjekove oči, u ponašanje njegovih usana. Dakle, Rostov je znao za Palatin; to se moglo i očekivati. Tamo su pronađena tijela: leš bivšeg američkog agenta poznatog po smrtonosnim operacijama i njegova dva talijanska ranjena truta koji nisu imali što izgubiti, a mogli su čak nešto i dobiti govoreći istinu. Moskva zacijelo zna. Ali Rostov ne zna o Jenni Karas ili Col des Moulinetsu, inače bi i njih uključio u svoj otvoreni mamac. Pod drugačijim bi okolnostima moglo biti potrebno brzo izvikivati riječi: *Jenna Karas je živa! Col des Moulinets!* Ta su dva događaja bila mnogo uvjerljivija. — Koja je poruka?

— Kaže da vam reknem da se mamac ponovno razmatra. On će ga sada uzeti i misli da ćete se suglasiti. Kaže da vam više nije neprijatelj, već drugi koji bi mogli biti i njegovi.

— Što to znači?

— Ne mogu vam na to odgovoriti — rekao je čovjek, čije su debele obrve nepomično stajale iznad duboko usađenih seljačkih očiju. — Ja sam samo glasnik. Na vama je da znate suštinu, a ne na meni.

— Znali ste za Palatine?

— Smrt manijaka brzo putuje, osobito ako vam je protivnik — a osobito ako je ubio nekoliko vaših prijatelja... Koje su mu ono ime nadjenuli njegovi? Gunslinger, vjerujem. Romantični lik iz vaših vesterna, koje, usput, jako volim gledati. Ali u historiji, takav je prijan neopozivo prljava, neprincipijelna svinja, lišena morala ili ideologije, motivirana jedino zaradom ili patološkom surovošću. U ovim bi vremenima mogao biti predsjednikom neke ogromne korporacije, ne?

— Poštedite me. Ostavite to za državne škole.

— Rostov bi htio odgovor, ali ga ne morate dati odmah. Ja vas mogu potražiti. Za dan, dva dana — za nekoliko sati. Možete navesti mjesto. Mi vas možemo izvući. U sigurnost.

Michael je opet proučavao lice Rusa. Poput Rostova u Ateni prije njega, čovjek prenosi istinu — kako ju je znao i kako je znao riječ svojih pretpostavljenih u Moskvi. — Što Rostov nudi?

— Rekao sam vam. Sigurnost. Vi znate što vas ovdje čeka. Palatine.

— Sigurnost u zamjenu za što?

— To je između vas i Rostova. Zašto bih ja izmišljao uvjete? Vi ne biste povjerovali u njih.

— Kažite Rostovu da se vara.

— Oko Rima, Palatina?

— Palatina — rekao je Havelock, pitajući se nakratko da li bi direktor KGB-a, udaljen deset tisuća milja, shvatio suštinsku istinu unutar veće laži. — Nije mi potrebna sigurnost Lubjanke.

— Vi odbijate tu ponudu, dakle?

— Odbijam mamac.

Začu se nagli udarac na vratima muške toalete, a iza njega je uslijedio prigušeni glas koji je psovao, pa opetovano lupao po metalnim vratima. Komadić drveta umetnut ispod vrata zaškripao je po pločicama; vrata su se ipak otvorila najviše dva centimetra, što je bilo dovoljno da kroz pukotinu upadač viče, nastavljajući se lupanjem. — Hej, što je dovraga ovo! Otvorite!

Rus je bacio pogled na vrata; Havelock nije. Čovjek je brzo govorio: — Ako promijenite mišljenje, u parku Bryant postoji niz kanti za smeće, iza vaše Javne biblioteke. Na prednji dio jedne od njih stavite crvenu oznaku — predlažem flomaster ili, još bolje, poliš za ženske nokte. A onda, upućujući se u deset sati iste večeri, hodajte sjeverno i južno po Broadwayu, između Četrdeset druge i Pedeset treće ulice, ostajući na istočnom pločniku. Netko će vam se pridružiti i dati vam adresu za kontakt. To će biti vani, dakako. Nikakve stupice.

— Što se tamo događa? *Za ime Krista*, otvorite ta prokleta vrata!

— Mislio sam da ste mi nagovijestili da bih mogao samo dobiti poruku s detaljima.

— Možete. Samo kažite čovjeku koji dođe do vas gdje želite sastanak. Samo nam dajte tri sata.

— Da je uzmete?

— Kurvin sin! *Otvorajte!* — Novi je udarac pomakao vrata za još nekoliko centimetara, dok je drvo ispod vrata zagrebalo po pločicama.

Drugi, autoritativni glas se pridružio bijesnom upadaču. — U redu, o čemu se radi?

— Vrata su blokirana! Ne mogu ući ali ih čujem kako govore! Blokirali su jebena vrata! — Novi udarac, nova suha škripa, još dva-tri centimetra.

— Mi poduzimamo mjere opreza kao i vi — rekao je Rus. — Ono što je između vas i Rostova... *jest* između vas i Moskve. Mi nismo u Moskvi, *ja* nisam u Moskvi. Ja ne pozivam policiju kad sam u nezgodama u New York Cityu.

— Dakle vi *tamo!* — viknuo je drugi glas u službovnom donjem registru. — Lijepo vas upozoravamo, vi bludnici! Ometanje normalnih operativnih postupaka na međunarodnom aerodromu znači teško krivično djelo, a to uključuje i toaletu! Pozvat ću Sigurnost aerodroma! — Čovjek ozbiljna glasa obratio se upadaču. — Kad bih bio na vašem mjestu pronašao bih drugu mušku toaletu. Ta djeca upotrebljavaju igle; opiju se narkoticima i postaju prilično nasilni.

— Moram ispustiti takav potok, čovječe! A oni ne *zvuče* kao djeca... Evo pajkana! Hej, *Fuzz!*¹

— Ne može vas čuti. Brzo hoda. Otići ću do telefona.

— *Govno!*

— Hajdemo — rekao je Havelock, sagnuvši se po jaknu, koju je odmah obukao.

— Moj život, onda? — upita ga Rus. — Bez leša u muškoj toaleti?

— Želim da moj odgovor bude izručen. Zaboravite na lak za nokte na onim kantama za smeće.

— Onda, ako smijem, moje oružje, molim vas?

— Nisam tako milosrdan. Vidite, *vi* ste moj neprijatelj. Već dugo.

— Teško je objasniti oružje koje nedostaje. Razumijete li me?

— Kažite im da ste ga prodali na otvorenom tržištu; to je prvi korak u kapitalizam. Kupite jeftino — ili dobijte za ništa — a prodajte skupo. »Burija« je dobar pištolj; donio bi veliku zaradu.

— *Molim vas!*

— Vi ne razumijete, *druže*. Bili biste iznenađeni koliko bi vas poduzetnih ljudi u Moskvi poštivalo. Hajde! — Havelock je čovjeka zgrabio za rame i gurnuo ga prema vratima. — Izbacite trijesku — naredio mu je, gurnuvši oružje za pas i uzevši kofer.

Rus je učinio kako mu je rečeno. S bočnom stranom cipele je pritisnuo komadić drveta, mičući ga naprijed-natrag, dok je vrata zatvorio. Umetak je olabavio; odgurnuo ga je nogom i otvorio vrata.

— *Isuse Kriste!* — viknuo je čovjek u radnom kombinezonu nebeski plave boje. — Dvojica jebenih homića!

— *Dolaze!* — viknuo je čovjek u košulji kratkih rukava, dotrčavši kroz uredska vrata preko hodnika.

— Mislim da ste zakasnili, gospodine nadglednice — rekao je službenik širokih očiju, gledajući u Havelocka i Rusa. — To su vaši jebeni guzolizi. Dvije stare kraljice² koje su zaključile da je na parkiralištu suviše hladno.

— *Hajdemo!* — prošapće Havelock, zgrabivši Rusa za lakat.

— *Gadljivo! Odvratno!* — vikao je nadglednik. — U vašim godinama? Zar vas nije *stid*? Perverznejaci posvuda!

— Nećete promijeniti mišljenje o oružju? — upita Rus, hodajući bez daha hodnikom, trznuvši se kad mu je Michael zgrabio povrijeđenu lijevu ruku. — Bit ću oštro disciplinski kažnjen. Nisam ga upotrebljavao godinama; to je zapravo oblik odjeće, znate.

— Kažem vam da će vas unaprijediti ako pravi ljudi budu mislili da ste me zgrabili.

¹ Slang za policiju ili policajca; fon. »faz«; (*op. prev.*)

² U amer, slangu »pederi« (*op. prev.*)

Stigli su do drugog hodnika, pa skrenuli lijevo prema sredini terminala. Kao i prije, i sada su tu milili ljudi u kombinezonima, gledajući u poneku sekretaricu koja bi se pojavila na uredskim vratima. Naprijed je bio glavni hodnik; gomila se valjala u oba smjera, prema izlazima za polazak i područjima za prtljagu.

Za nekoliko sekundi ih je pomeo tok novopridošlica. Nekoliko sekundi kasnije vidjeli su trojicu uniformiranih policajaca kako se probijaju kroz struju putnika koji prolaze, gurkajući ramena, kovčežiće i plastične vrećice. Havelock je zamijenio strane s Rusom, gurnuvši ga ulijevo, a policajci su im došli paralelno sa suprotne strane. Michael je ramenom udario u svog suputnika, koji se opet zabio u plavu uniformu.

— *Njet! Kiški!*¹ — viknuo je Rus.

— Prokletstvo! — viknuo je policajac izgubivši ravnotežu; spotakao se o svog kolegu, koji pade na stariju plavokosu ženu.

Havelock je ubrzao, probijajući se kroz iznenađene putnike koji su žurili prema pomičnim stepenicama s desne strane, što su vodile do prtljažnog dijela. Slijeva je bila nečija ideja nebeskog lûka, koji je vodio u centralni terminal; zaputio se tamo, hodajući sve brže kako je ispred sebe nailazio na manje putnika. U terminalu je jarko poslijepodnevno sunce prodíralo žarnim zrakama kroz velike prozore od poda do stropa. Pogledao je unaokolo, krenuvši prema izlazu iznad kojeg je pisalo: *Taksi*. Ispod panoplja redova letenja s bijelim slovima nalazili su se redovi tezgi; slova su bila u stalnom pokretu. Na sredini kupolaste zgrade bile su kružne lože u kojima su se prodavale razne sitnice, sjajne bezvrijedne tričarije koje postoje zbog putničke psihologije naivnih. Duž zidova su bili redovi telefona i uleknuté police s telefonskim imenicima. Skrenuo je prema najbližemu.

Što je tražio pronašao je za trideset sekundi: Handelman, J. Adresa je bila u gornjem Manhattanu, na 116. ulici, Morningside Heights.

Jacob Handelman, čovjek-međupostaja, mešetar utočišta za progonjene i razvlaštene. Čovjek koji će sakriti Jennu Karas.

— Stanite tamo — rekao je Havelock, nagnuvši se naprijed na sjedištu, pokazujući na plavu nebnicu ukrašenu malom zlatnom krunom i nazivom THE KING'S ARMS HOTEL preko valova zastora. Nadao se da neće morati tu provesti noć — svaki protekli sat sve više udaljuje Jennu i njega — ali, s druge strane, mogao bi hodati oko Sveučilišta Columbia noseći samo mali kovčežić, dok traži Jacoba Handelmana. Vozaču taksija je rekao da krene preko mosta Triborough, pa na zapad prema Hudsonu, te na jug u Morningside Heights; htio je proći adresu na 116-toj, a onda naći sigurno mjesto gdje će ostaviti svoj prtljag. Bila je sredina poslijepodneva i posrednik će se nalaziti negdje unutar širokog kompleksa urbanog campusa.

Michael je bio u Columbiji dvaput dok je bio student na Princetonu: jednom radi predavanja o Evropi nakon Napoleona, koje je održao dosadnjaković, profesor iz Oxforda, a drugi put radi među-školskog seminara u povodu pupajućeg Carla Schorskesa.² Nijedna zgoda nije se usjekla u pamćenje, obje su bile kratke, pa kao rezultat toga zapravo nije ništa znao o tom mjestu. To vjerojatno nije važno, ali nije irelevantna činjenica da sasvim ništa nije znao o Jacobu Handelmanu.

King's Arms je bio iza ugla od Handelmanova stana. Bio je to jedan od onih malih hotela koji nekako uspijevaju očuvati svoj stil unutar okoline gradskog sveučili-

¹ Ne! K vragu sve! (ruski slang); (*op. prev.*)

¹ Američki filozof i lingvist (*op. prev.*)

šta; odgovor gornjeg Manhattana starom Taftu¹ u New Havenu ili, malo nategnuvši, Innu u Princetonu — u biti, sveučilišni krupni inventar, više privremeni smještaj za predavače posjetioce nego mjesto lokanja za srednjoškolce i studente. Imao je izgled engleske ugrade u stilu stare kože, i miris Akademije. Mada u to nije baš osobito vjerovao, ipak se odlučio da se raspita za Handelmana, budući da mu je stan tako blizu, pa uvijek postoji mogućnost da ga netko poznaje.

— Zacijelo, gospodine Hereford — rekao je recepcionist čitajući registracijsku karticu. — Dr Handelman tu i tamo navrati ovdje — malo vina ili večera s prijateljima. Prekrasan gospodin, najšarmantniji osjećaj za humor. Mi ga svi ovdje, poput većine ostalih, zovemo rabin.

— To nisam znao. To da je rabin, to želim reći.

— Nisam siguran je li formalno, mada sumnjam da bi netko dovodio u pitanje njegove vjerodajnice. On je jarmainski² profesor filozofije, a saznajem da često drži predavanja u Jevrejskom teološkom seminaru. Bit će vam ugodan razgovor s njim.

— Uvjeren sam u to. Hvala vam.

— Front — rekao je recepcioner, pritisnuvši zvono.

Stambena zgrada u kojoj je stanovao Handelman bila je između Broadwaya i Riverside Drivea, ulica koja se iskosila prema Riverside parku i Hudsonu. Bila je to čvrsta zgrada od teškog bijelog kamena — svojedobno spomenik njujorškom 'bumu' izgradnje uvis — kojoj je bilo dopušteno da blago stari i da prođe kroz razdoblja kratke renesanse, da bi se povukla u to groblje visokih ukrašenih zgrada, previše nespretnih za efikasnu ekonomiju. Nekoć je vratar stajao ispred fasade od stakla i željeza, a sada su bile dvostruke brave na unutrašnjim vratima, i komunikacijski sistem između posjetitelja i stanara.

Havelock je pritisnuo zvonce, htijući se samo uvjeriti je li Handelman kod kuće; iz glasoprijenosnika nije bilo odgovora. Opet je pozvonio. Ništa.

Odmakao se od kuće, pa prešao ulicu i stao kod uvučenih vrata, razmatrajući mogućnosti. Telefonirao je u sveučilišni informacijski centar, pa su mu dali lokaciju i broj Handelmanova ureda. Drugi poziv — telefonirao je anonimno kao službenik administracije i zamolio raspored za četvrtak — otkrio je činjenicu da Handelman ima doktorantske sastanke koji će potrajati možda i do iza četiri sata poslije podne. Sada je bilo gotovo pet sati i Michaelov osjećaj osujećenja je rastao. Gdje je Handelman? Dakako, nema nikakve garancije da će se s posla vratiti ravno kući, ali posrednik za utočišta koji je upravo smjestio — ili smješta — ženu koja je pobjegla iz Pariza, zacijelo ima stanovitih obaveza. Havelock je pomišljao i da mu ode u ured ili da ga presretne na ulici; opet je razmatrao te dvije opcije. Možda je neki ugovoreni susret duže potrajao, ili je prihvatio poziv na večeru; možda tamo još ima nekoga tko bi o tome mogao znati, tko bi mu mogao pomoći.

Svladavajući napetost čekanja, osjećao je bolove, istinsku fizičku bol u truhu. Duboko je disao; s posrednikom se nije mogao suočiti u njegovu uredu, ili na ulici, ili na javnom mjestu; znao je to. Sastanak mora biti na mjestu gdje su imena i brojevi, karte i kodovi; to je posredničko oruđe. To se sve mora pohraniti na sigurnom mjestu, na doseg ruke. Ispod poda, ili duboko u zidu, ili mikroskopski reducirano, pa u vršku cipele ili umetnuto u dugmad za košulju.

¹ Sveučilište u južnom Connecticutu koje je dobilo ime po 27. američkom predsjedniku Williamu Howardu Taftu (1857-1930), a osnovano je u 18. stoljeću (*op. prev.*)

² Jedna židovska obrazovna institucija (*op. prev.*)

Nije vidio Handelmanovu fotografiju, ali je znao kako on izgleda. Barmen ru-mena obraza u hotelu King's Arms — i on očigledno inventar sveučilišta, s pronica-vošću i rječitošću petorazrednog pjesnika iz Dublina — opisao je »rabina«. Jacob Handelman je srednje visine s dugom bijelom kosom i kratkom sivom bradom, malči-ce naginje debljini, a trbuh mu se ističe više nego malčice. Hoda »polako i dostojan-stveno«, rekao je barmen, »kao da je judejske kraljevske krvi, sir, stalno rastavlja vode ili se uspinje u arku da razgovara sa životinjama. Ali ima sjaj u očima i krasno srce, sir«.

Havelock je slušao čovjeka, naručivši dvostruki scotch.

Tri minute iza pet. *Diši duboko. Uporno tako diši i misli na Jennu, misli na ono što ćeš joj reći. Moglo bi biti još jedan sat ili dva, ili duže, možda pola noći. Pola noći za čovjeka napô puta. Ne zadržavaj se na tome.*

Suton se vukao; narančasto je sunce zapalilo obzorje New Jerseya iza rijeke Hudson. Glavna cesta West Side bila je krcata automobilima, a Riverside Drive, uspo-redo s njom, jedva nešto manje. Temperatura je padala i sivi oblaci su se pridružili nebu što se smračivalo; snijeg je bio u zraku.

A s druge strane ulice nogostupom je polako išao čovjek srednjeg rasta, širok u pasu, u dugačkom crnom ogrtaču. Držanje mu je doista bilo dostojanstveno, u skladu s otmjenom slikom koju je stvarala njegova sasvim bijela kosa, što je padala nekoliko centimetara ispod ruba crnog šešira. Na svjetlosti ulične svjetiljke, Michael je vidio i sivu bradu; to je bio čovjek napo puta.

Jacob Handelman je stigao do vanjskih staklenih vrata svoje stambene zgrade, pa ga je sada osvjetljavalo jače svjetlo ulaznih svjetiljaka. Havelock je zurio, istodobno hipnotiziran i uznemiren; ne zna li on tog čovjeka? Nije li »rabin« bio dijelom jedne operacije... prije deset godina? Možda na Bliskom istoku, u Tel Avivu, Libanonu? Michael je imao snažan osjećaj da ga je *znao*. Je li to u hodu? Promišljeno hodanje koje se doimalo gotovo anakronističkim, kao da se ta figura šeće u srednjevjekovnim haljama? Ili je to bilo u naočarima čelična okvira, tako čvrsto postavljenim u sredini velikog lica?

Trenutak je prošao; dakako, moguće je da je posrednik ukrstio put s njegovim u nizu situacija. Mogli su biti na istom sektoru u ovo ili ono vrijeme; uvaženi je profesor navodno na odmoru ali, u zbilji, on se sastaje s nekim poput Régine Broussac. Sasvim moguće.

Handelman je ušao u zgradu, uspeo se unutrašnjim stepeništem i zaustavio kod niza poštanskih sandučića. To je bilo sve što je Michael mogao učiniti kako bi se zadržao; želja da pređe ulicu i suoči se s tim čovjekom gotovo ga je savladala.

On može izabrati da vam ništa ne kaže. Broussac.

Stari čovjek, ako ne želi pregovarati, može vrisnuti na stepeništu i vikom zatražiti pomoć. A onaj kojemu je *potrebna* pomoć ne zna što je iza vrata preko ulice, što je grupa pametnih gradskih žitelja smislila da bi se obranila od napadača u hodnicima. Sigurnosni alarmi su preplavili tržište; mora čekati dok Jacob Handelman ne bude siguran u svom stanu. A onda kucanje na vrata i riječi »Quai d'Orsay« — to će biti dovoljno

Starac je iščezao kroz unutrašnja vrata. Havelock je čekao tri minute; svjetlo se upalilo u nekoliko prednjih prozora na četvrtom katu. Logično je što je broj Handelmanova stana bio 4A. Posrednik ima zacijelo nešto zajedničko s terenskim

osobljem pod dubokim pokrivačem, i sovjetskom VKR; moraju biti u položaju da osmatraju ulice.

Sada nije osmatrao; iza prozorskih zavjesa nije bilo nikakve figure. Michael je istupio i prešao ulicu. Unutar ukrašenog ulaza upalio je šibicu i držao je u visini pása, gledajući u niz imena iznad dugmadi.

R. Charles, *nadglednik ID*.

Pritisnuo je dugme i stavio usne blizu mrežastog zvučnika. — Da, tko je to? — upita muški glas čistim, dobro govorenim engleskim.

— Vlada Sjedinjenih Država, Ministarstvo za...

— Što?

— Nema razloga za uzbunu, gospodine Charles. Ako biste mogli doći do vrata, možete kroz staklo provjeriti moju identifikaciju, pa, ili ćete me pustiti, ili ću vam dati broj da nazovete.

R. Charles je šutio, a onda je polako odgovorio: — Mislim da je u redu.

Trideset sekundi kasnije, u hodniku iza vrata pojavio se krupni mišićavi mladi muškarac u sportskim kratkim hlačama i s majicom na kojoj je bila ispisana velika brojka 20. Ili je to objavljenje njegovih godina ili mrežasti — tako su bila otisnuta slova — identitet jednog od većih linijskih igrača Columbije u američkom nogometu. Dakle, to je zaštita koju su izabrali stanari zgrade na Morningside Heightsu. Opet, logično: pobrini se za svoje da bi se pobrinuo za sebe. Znači, besplatan stan za osobu koja ulijeva poštovanje svojom pojavom. Michael je držao svoju staru ID kartu u crnim plastičnim koricama; dakako, datume je zamutio.

R. Charles je žmirkao kroz staklo, slegnuo ramenima, pa otvorio vrata. — Što je, dovraga, ovo? — upita glasom koji je više odavao znatiželju nego neprijateljstvo. Čovjek njegove građe ne mora biti agresivan: njegove debele noge i vrat, i mišićave ruke, djeluju dovoljno zaplašujuće. I njegova mladost.

— Ovdje je čovjek kojeg bih htio vidjeti zbog službenog posla Ministarstva za vanjske poslove, ali ga nema. Pozvonio sam, dakako; on mi je prijatelj.

— Tko je to?

— Dr Jacob Handelman. On je naš savjetnik, ali to ne oglašuje.

— Fino staro momče, Handelman.

— Najbolji, g. Charles. Međutim, mislim da bi se uzbunio pomisli li da bih mogao biti prepoznat. — Havelock se nasmiješio. — Osim toga, vani je proketo hladno.

— Ne mogu vas pustiti u njegov stan. Ja vas *neću* pustiti unutra.

— A ja vam to ne bih ni dopustio. Čekat ću ovdje, ako je to u redu.

R. Charles je oklijevao, spustivši pogled na otvorene korice koje je Michael još držao u ruci. — Daa, dobro, okay. Rekao bih vam da dođete kod mene, ali moj sobni kolega i ja izravnavamo grbe za sutra.

— Molim vas, ne bih na to ni pomislio...

Havelocka je prekinula pojava još krupnijeg mladog čovjeka na vratima, na kraju hodnika. On je bio u trenerci; knjigu je držao u jednoj ruci, a naočari u drugoj. — Hej, čovječe, što je?

— Ništa. Netko traži rabina.

— Još jedan? Hajde, gubimo vrijeme. Ti si mozak, ja se sutra želim provući.

— Vaš sobni kolega također u timu? — upita ga Michael, pokušavajući zvučati suvremeno.

— Ne. On rve. To jest, rva se dok ga ne izbace zbog nedozvoljenih zahvata. Okay, Samsove, dolazim. — Kolega mu se vratio u stan.

— Opet hvala.

— U redu. Vi čak zvučite službeno. Rabin bi se morao pojaviti svakog minuta.

— Prilično točan, ha?

— Kao švicarski sat. — Broj 20 se okrenuo, a zatim opet pogledao u Havelocka. — Znae, mislio sam da će biti kao što je bilo. Poput vas, mislim.

— Kako to?

— Ne znam... ljudi koji ga posjećuju, držim. Ponekad kasno u noći; nisu baš tipovi s campusa.

Upita li, ne može ništa izgubiti, pomisli Michael. Sam mladić mu je dao otvaranje. — Najviše se brinemo oko jedne žene, ne ustručavam se to vama reći. Za rabinovu dobrobit, nadamo se da je došla ovamo. Jeste li je slučajno vidjeli! Plavokosa žena, otprilike sto šezdeset pet centimetara, vjerovatno u ogrtaču, možda sa šeširom. Jučer? Danas?

— Sinoć — odgovorio je mladić. — Ja nisam; bio je Samsov. Lisičava dama, rekao mi je; zgodna. Ali nervozna; pozvonila je na krivo dugme i dobila starog Weinberga — on je u IV B i još nervozniji.

— Osjećamo olakšanje što je ovdje. Kad sinoć?

— Kao sada, držim. Bio sam uz telefon kad nas je Weinberg nazvao preko intercoma.

— Hvala vam. — *Dvadeset četiri sata. Posrednik gore. Bila je na doseg* — *mogao je to osjetiti.* — Usput, čistom podudarnošću, dobili ste privilegiranu informaciju. Molim vas da to poštujuete.

— Čovječe, a što ste *službeni*. Nikad vas nisam vidio, gospodine Havalatch. Ali ako ponovo uvedu vojnu obvezu, potražit ću vas.

— Učinite tako. Hvala vam.

— Pazite se. — Krupni student je krenuo hodnikom prema otvorenim vratima.

Istog trenu kad su se vrata zatvorila, Havelock se brzo zaputio prema širokom kamenom stepeništu u sredini hodnika. Stepenice su bile glatke, izlokane desetljećima uporabe. Nije se smio poslužiti liftom; njegov bi zvuk mogao uzbuniti povjerljivog mišićavog studenta, koji bi odjednom mogao odbiti koncepciju privilegirane informacije u prilog manje ezoteričnih odgovornosti.

Kad je Michael u Parizu kupio skupe crne cipele da mu budu u skladu s odijelom, zatražio je da ih podone s tvrdom gumom. Dobro su ga poslužile na stepeništu; peo se brzo, tiho, dvije do tri stepenice odjednom, zaokrećući oko odmorišta bez šuma. Za manje od pola minute stigao je do četvrtog kata; stan IVB bio je na kraju popločanog, slabo osvjetljenog hodnika. Stajao je nekoliko trenutaka

hvatajući dah, zatim je prišao vratima i pritisnuo malo dugme u zidnom vjenčiću. Iza vrata je čuo zvonce a nekoliko sekundi kasnije začu i zvukove koraka.

— Da? — javio se čudno visoki glas s evropskim grlenim akcentom.

— Dr Jacob Handelman?

— Tko je to, molim? — Govor je bio njemački s jevrejskim korijenom.

— Imam vijesti iz Quai d'Orsaya. Možemo li razgovarati?

— Vos? — Tišina je bila kratka, ali su uslijedile brzo izgovorene riječi. — Prevarili ste se. Nemam pojma o čemu govorite. Ne poznajem nikoga u... kako kažete, Quai d'Orsayu.

— U tom slučaju moram izvijestiti Pariz i reći svom kontaktu da je učinila strašnu grešku. Naravno, ime Jacoba Handelmana bit će uklonjeno iz kompjuterskog terminala u katakombama.

— Samo minutu, molim. Moram zdrmati sjećanje ovog starca. Havelock je opet čuo zvukove koraka, sada brže, pa slabije; zvuci su se vratili prije nego je istekla obećana minuta. Iza debele ploče vrata začuše se metalni zvuči nekoliko brava; vrata su se otvorila i posrednik je gledao u njega, pa mu kretnjom glave dao znak da uđe.

Što je to bilo? Zašto je bio tako siguran da zna tog čovjeka, tog starca sive brade i dugačke bijele kose? Veliko je lice bilo blago, ali oči, izborano meso iza naočara s debelim lećama i tankim čeličnim okvirom, bilo je... Nije bio siguran, nije mogao reći.

— Vi ste u mojoj kući, sir — rekao je Handelman, zatvorivši vrata i manipulirajući bravama. — Mnogo sam putovao, dakako, ne uvijek po svojoj želji, poput mnogih tisuća u mojoj situaciji. Možda imamo zajedničkog prijatelja kojeg se u ovom trenutku ne mogu sjetiti. U Quai d'Orsayu. Naravno, ja poznajem jedan broj profesora na Sorbonni.

Je li to bilo u visokom, pjevuckavom glasu? Ili u ispitivačkom naklonu glave? Ili u načinu kako je stari čovjek stajao, čvrsto postavljenih nogu, mekana položaja tijela, ali donekle ukočenog? Ne, to nije bilo ništa pojedinačno, bio je to njihov skup... nekako.

— »Zajednički prijatelj« nije sasvim točno. Vi znate to ime. Broussac, Ministarstvo za vanjske poslove Odjel IV. Trebalo je da danas uspostavi vezu s vama; ona je osoba od riječi. Mislim da je to i učinila.

— Ah, ali moj je ured ispunjen desetinama poruka za koje zna samo moja sekretarica, gospodine... gospodine...?

— Havelock.

— Da, gospodine Havellacht. Uđite, uđite. U starim sam danima poznao jednog Habernichta u Berlinu. Friedrich Habernicht. Prilično slično, zar ne?

— Blizu, držim. — *Je li to u načinu hoda? Isti svjesni korak koji je učinio vani. Dostojanstveni... nabusiti koraci koji bi trebalo da su obavijeni srednjovjekovnim haljama, ili reverendom visokog svećenika. Mora ga upitati. — Mi smo se već susreli, jesmo li?*

— *Mi?* — Posrednikove obrve su se nadvile; namjestio je svoje naočari s čeličnim okvirom i zapiljio se u Michaela. — Ne bih si mogao predstaviti gdje.

Ukoliko niste bili student u nekoj mojoj velikoj klasi, ali je to moralo biti prije mnogo godina, rekao bih. U takvom slučaju, vi biste se mene sjećali, ali ne bi trebalo da se ja vas sjećam. Godine i čista masa brojeva, razumijete li?

— Nije važno. — *Prije mnogo godina. Prije koliko godina?* — Da li mi kažete da niste dobili glas od Broussacove?

— Ja vam ništa ne kažem... sjedite, izvolite sjesti... Ja samo kažem da ne znam. Kažete da mi je ta osoba, Broussac, danas poslala poruku, a ja kažem da primam na desetke poruka *svakog* dana do kojih često ne dolazim dok ne protekne *mного* dana. Opet, godine i čista masa brojeva.

— Čuo sam vas prije — prekinu ga Havelock, koji je ostao na nogama i pogledom pretraživao prostoriju. Posvuda police s knjigama, stari namještaj — pretapecirane stolice, svjetiljke s rojtama, jastučić za klečanje — ništa spartansko. Još jednom miris Akademije. — Jenna Karas! — odjednom će Michael, brzo, povisivši glas.

— Druga poruka? — bezazleno ga upita Handelman. — Toliko poruka. Moram razgovarati sa svojom sekretaricom. Previše me štiti.

— Jenna Karas vas je sinoć posjetila, ja to znam!

— Tri... ne, *četiri* osobe su me sinoć posjetile, svaka je moj student. Čak ovdje imam i njihova imena, sažetke njihovih diplomskih radova. — Handelman se uputio prema izrezbarenom stolu pored zida.

— Prestanite! — viknuo je Havelock. — Vi ste je upakirali a ja je *moram* naći! To je poruka Broussacove.

— Toliko poruka — intonirao je posrednik, kao da čita iz Talmuda. — Ah, evo imena, evo sažetaka radova — nastavi Handelman, sagnuvši se nad neurednom gomilom papira. — Toliko posjetilaca ... toliko poruka. Tko to može pratiti?

— *Slušajte* me! Borussacova mi ne bi dala vaše ime i rekla mi gdje ću vas naći kad ja ne bih govorio istinu. Moram *doprijeti* do nje! Učinjena joj je strašna stvar — *nama* — a ona to ne razumije.

— »Filioque Denials in the Councils of Arius«¹ — pjevušio je Handelman, koji je sada stajao uspravno i držao hrpu papira pod svjetlom stolne svjetiljke. — To bi bilo nikejsko odbijanje istočne Crkve oko petog stoljeća. Vrlo malo shvaćeno, govoreći o razumijevanju.

Može izabrati da vam ništa ne kaze. — Prokletstvo, kamo ste je *poslali*? Prestanite se *igrati* sa mnom! Jer, ako budem morao, ja ću...

— Da? — Jacob Handelman je okrenuo glavu na svjetlosti stolne svjetiljke i opet stao virkati kroz naočari čelična okvira. Učinio je nekoliko koraka nalijevo i stavio papire na stol.

Bilo je tu, u tom trenutku. Sve je bilo tu. Oči iza tankog čeličnog okvira naočala, ukočeno držanje mekana tijela... hod. Ne odmjereni korak visokog crkvenog prelata ili srednjevjekovnog baruna koji ulazi u veliku dvoranu... već kočoperenje čovjeka u uniformi. U crnoj uniformi!

¹ »Pobijanja filioquea u Ariusovim vijećima«; »filioque« (»i od sina«) je formula koja se nalazi u vjerovanju rimokatoličke crkve, a odnosi se na proishođenje Duha Svetoga, oko čega je došlo do velike shizme između istočne i zapadne Crkve; doktrina grčkog kršćanskog teologa Ariusa (začetnika učenja arijanizma), koja je proglašena heretičkom na Nikejskom koncilu, jer tvrdi da Krist nije od iste stvari kao Otac, već da je stvorenje koje je Otac podigao do dostojanstva Sina Božjeg (*op. prev.*)

Udarci munje ispuniše Havelockove oči. Glava mu je eksplodirala... *tada i sada, sada i tada!* Ne prije osam ili deset godina, već su to bile rane godine, strašne godine! Bio je jedan od *njih!* Slike iz sjećanja su mu to potvrdile; čovjeka ispred sebe vidio je sada kao što ga je onda vidio. Široko lice, bez brade, kosa ravna i dugačka, ne bijela već *arijevski žuta*. Hoda... *kočoperan...* dolje do niza jaraka. *Vatra iz mašinskog oružja. Krici.*

Lidice!

Kao u transu, Michael se uputio prema posredniku, čovjeku napô puta, zategnutih i ukrućenih ruku, prstiju koji su se pretvorili u pandže, napet pred borbu s drugom životinjom — nižim oblikom životinje.

— Vos? — Handelman je sibilant *s* izvukao svojim visokotonskim cvilenjem. — Što je s vama? Jeste li ludi, možda? Pogledajte se... jeste li bolesni? Ostanite dalje od mene!

— *Rabin...?* O, Kriste, vi kurvin sine! Vi *nevjerojatni kurvin sine!* Što ste vi ono bili — *Standartenführer? Sturmbannführer?...* Ne, bio je to *Obergruppenführer!* To ste bili *vi!* *Lidice!*

Starčeve se oči raširiše; povećane debelim lećama, izgledale su monstruozno. — Vi ste ludi, potpuno, sasvim *ludi!* Napustite moju kuću! Vi ovdje niste dobrodošli. Uz bolove koje sam prepatio, ja neću slušati mahnitosti luđaka!

Jako pjevušenje riječi u alternativnom ritmu pokrilo je posrednikov pokret. Desna mu je ruka skliznula do stola, do hrpe papira. Havelock se bacio kad se pištolj pojavio u Handelmanovoj ruci. *Obergruppenführer* ga je tu postavio prije koje minute: čovjek nije mogao zaboraviti svoju prošlost. Čovjek napô puta bio je ubojica Čeha, Poljaka i Jevreja, čovjek koji je uzeo identitet odrpanog zatvorenika kojeg je uputio pod plinski tuš ili u oganj.

Havelock je, dakle, zgrabio ruku s pištoljem, uguravši svoj srednjak iza obarača, pa s oružjem opetovano udarao o rub stola. Nije ga mogao olabaviti iz ruke! Posrednik je bio izvijen ispod njega, ne puštajući desnu ruku; lice mu je bilo groteskno, usne raširene kao u bijesna psa, mekano tijelo mu je odjednom otvrdlo, grčevito se kvrčilo. Handelman je podigao lijevu ruku i sručio je u Michaelovo lice, kopajući mu prstima u oči.

Havelock se silovito okretao naprijed-natrag, i posrednik je skliznuo ispod njega. Bili su na rubu stola, onemogućeni rukama onog drugog do točke prsnuća. Odjednom je Michael oslobodio desnu ruku. Skupio ju je u šaku i svom snagom zamahnuo u udarcu koji se sručio u Handelmanovo lice.

Naočale s čeličnim okvirom su se rasprsnule. Nijemac je vrisnuo a pištolj je zveknuo na pod, dok je obje ruke prinosiso licu.

Havelock je odskočio unazad, uspravivši Nijemca na noge, a zatim mu je dlanom zabravio usta. Pekle su ga oči, a suze i kapi krvi su mu maglili vid. Ali on je mogao gledati; nacist nije.

— Podignite glas, starce, i ja ću vas ubiti istog trenutka. Sjedite! Odvukao je Nijemca od stola i gurnuo ga u najbližu stolicu takvom snagom da mu je vrat odskočio unazad. Razbijena su stakla, međutim, ostala na Handelmanovu licu; bila su dijelom tog lica, dijelom ružnoće.

— Oslijepili ste me! — zajaukao je vojnik iz Lidica. — Luđak dolazi u moj stan...

— Zaboravite to! — rekao mu je Michael. — Ja sam bio *tamo!*

— Ludilo! — Hvatajući zrak, Handelman je podigao ruke da skine naočari.

— Ostavite ih na mjestu! — naredi mu Havelock. — Neka ostanu tamo gdje jesu.

— Mladi čovječe, vi ste...

— Ne govorite, slušajte. Ja mogu sastaviti trag za čovjekom koji se sada zove Jacob Handelman, trag koji se vraća pedeset godina unazad. U tom će tragu biti sve o njemu — stare fotografije, Nijemci koji su još živi a poznaju ga, ako je ikad postojao. Zatim će cirkulirati vaša fotografija, bez brade, dakako, u stanovitim četvrtima Praga. Bili ste tamo; kasnije sam vas vidio i htio vas ubiti. Dječak od devet ili deset godina htio vam je zariti nož u vrat negdje na ulici. A netko tko još živi u Pragu, ili Rudni, ili Kladnu, želio bi to i sad učiniti. To je donja crta, vi *kopile!* I tako mi nemojte govoriti o onima koji sinoć nisu bili ovdje, već o onima koji su bili. *Gdje je ona?*

— Ja sam vrijedan čovjek...

— Kladio bih se u to. Tko bi mogao više znati o nalaženju sigurnih teritorija od onoga koji se u tome tako iskazao. I tko bi mogao sebe bolje zaštititi od onoga koji bi mogao razotkriti boravište tolikih ljudi. Vi ste sebe pokrili, *Morder!* Ali ne kad sam ja u pitanju, razumijete li to? Jer meni nije stalo. A sada, gdje je *Jenna Karas*.

— Iako se neću osvrtni na nemoguće optužbe koje mi upućujete — cičao je Nijemac — moglo bi se razmotriti pitanje razmjene.

— Imate svoj život — rekao mu je Havelock. — Ne zanima me. Dovoljno je da znate da sam ja tamo negdje i da ga mogu okončati kad mi bude drago. To je vaša razmjena. Gdje je ona?

— Gornja ladica stola — posrednik je pokazao svojom drhtavom rukom; oči mu se nisu vidjele iza razbijenih naočala. — Podignite kutiju s olovkama. Tu je savijeni zeleni papir.

Michael je pošao do stola, otvorio ladicu i izvukao konkavnu kutiju za pera i olovke. Tu se nalazio papir svijetlozelene boje. Uzeo ga je i otvorio. Bio je to papir s memorandumom Columbia University Graduate Faculty of Philosophy² Preciznim, rukopisnim velikim slovima bila je ispisana informacija zbog koje bi Havelock ubio; bila mu je sve.

BROUSSAC. MOLBA ZA DOKTORSKOG KANDIDATA
IME: ARVIDAS CORESCU. C/O KOHOUTEK
RFD 3, MASON FALLS, PENNA

— Je li Corescu ime kojim se služi? — oštro ga upita Havelock.

— Privremeno. Papiri su samo privremeni; trebalo ih je izraditi za nekoliko sati. Drugi će slijediti... ako će slijediti.

— Što znači?

— Treba ih platiti. Ništa nije za ništa.

— Naravno; udica je zaronila a povraz se odvrće. Mora da tamo imate neku veliku ribu.

¹ Ubojice (njem.); (*op. prev.*)

² Filozofski fakultet Sveučilišta Columbia

— Mogli biste reći da imam moćne prijatelje. Na mnogim mjestima.

— Tko je taj Kohoutek?

— Slaven — odgovorio je posrednik, zatresavši ramenima pogrdno. — On ima farmu.

— Kad je otišla?

— Jutros su je povezli.

— Koji je njen pokrivač?

— Još jedna jadna izbjeglica — nećakinja, možda — koja je pobjegla s Balkana, ili od bilo kuda. Što dalje od Medvjeda¹, kako oni kažu. Kohoutek će joj naći posao; ima prijatelje u tekstilnim sindikatima.

— Od čega će plaćati njega i vas, ili papiri neće uslijediti.

— Čovjeku su potrebni papiri — zacvilio je Handelman — da bi vozio kola, išao u banku.

— Ili da ga imigracija ostavi na miru — prekinu ga Michael. — Ta je prijetnja uvijek prisutna, zar ne?

— Mi smo pravna država, sir.

— Izazivate mi *mučninu* — nato će Havelock, približivši se stolici i gledajući dolje na životinju iz Lidica. — Mogao bih vas sada ubiti i pritom osjetiti radost — dodao je tiho. — Možete li vi to razumjeti, filozofe? Ali neću, jer ja želim da znate kako se čovjek osjeća kad zna da se to može dogoditi svakog trenutka, svakog dana, svake noći. Uz kucanje na vratima. Živi s tim, *du altes Luder*.² *Heil Hitler!*

Okrenuo se i uputio prema vratima.

Začu se oštar zvuk, kao da je nešto kvrcnulo iza njega. Naglo se okrenuo i ugledao dugo sječivo noža što se ustremilo ravno u njegova prsa. Posrednik je skinuo razmrskane naočari i dograbio oružje skriveno u prenabujalom naslonjaču; pljesnjivi vonj akademije odjednom se pretvorio u smrdljivi miris ničije zemlje na udaljenom ratištu. Havelock je odskočio, ali ne prije nego je sječivo usjeklo jaknu odijela; poput brijanja oštar rub se urezao i u meso, označivši bijelu košulju mrljama krvi.

Desnom je rukom posegao za automatikom "llama«. Žestoko je udario nogom ispred sebe, nadajući se da će zahvatiti bilo koji dio Nijemčeva tijela. Kad je nož krenuo natrag, odmakao se iz njegove putanje i podigao pištolj gađajući u lice.

Dvaput je ispalio; posrednik je pao na pod; glava mu je bila okupana krvlju, a jedno oko izbijeno.

Oružje je smirilo drugo oružje iz Lidica. Ali nije bilo radosti; više mu to nije bilo važno.

Postojala je samo Jenna. Našao ju je! Sada ga ne može zaustaviti da dopre do nje. Mogla bi se ubiti, ali mu prvo mora pogledati u oči. To *jest* važno.

»Llamu« je zataknuo za pas. Papir zelene boje je stavio u džep i izjurio iz stana.

¹ Metafora za SSSR (*op. prev.*)

² Ti stara mrcino (njem.); (*op. prev.*)

20

— Ime je Broussac, gospodine Predsjedniče — rekao je Emory Bradford u telefonsku slušalicu za svojim stolom u State Departmentu. — Madame Régine Broussac. Quai d'Orsay, Ministarstvo za vanjske poslove, Odjel IV. Preksinoć je kontaktirala s našom ambasadam, i dala instrukcije jedinici u radiokolima da bude u blizini Argenteuila, kako bi pokupili bivšeg američkog obavještajnog oficira s kojim će se tamo susresti. Pod veoma neuobičajenim okolnostima, rekla je.

— Havelock?

— Toliko je rekla, da.

— I?

— Kola su se vozikala gore-dolje ulicama Argenteuila cijelu noć. Nije bilo nikakva kontakta.

— Što je ta Borussacova rekla? Držim da su je ispitivali.

— Ljutito. Ona tvrdi da se osoba nije ni pojavila.

— Dakle?

— Naši ljudi misle da ona laže.

— Zašto?

— Jedan od naših ljudi je otišao u njen stan i postavio još neka pitanja. Saznao je da se kući vratila u jedan sat izjutra. Ako je bilo tako, a očito je bilo — dva su susjeda to potvrdila — zašto nije telefonirala u ambasadu i odjavila kola?

— Jesu li je upitali o tome?

— Ne, sir. Naši ljudi čekaju na instrukcije. Nije uobičajeno da osoblje ambasade ide unaokolo i postavlja sumnjičava pitanja o funkcionerima Quai d'Orsaya.

Charles Berquist je zašutio, a onda čvrsto progovorio. — Neka ambasador Richardson telefonira toj madame Broussac i neka s poštovanjem zahtijeva da prihvati poziv i posjeti ambasadu čim joj to bude pogodno, po mogućnosti unutar jednog sata. Bit će joj upućena limuzina, dakako. Predsjednik Sjedinjenih Država želi s njom razgovarati na bazi povjerenja.

— Gospodine *Predsjedniče*...

— Samo učinite kako sam vam rekao, gospodine podsekretaru.

— Da, sir.

— I Emory?

— Sir?

— Kako se razvija drugi zadatak? Sedamdeset i više diplomata koji su mogli biti izvan grada za vrijeme španjolskog problema?

Bradford je zastao prije nego će odgovoriti. Kad je progovorio bilo je jasno da želi savladati svoj glas. — U ovom trenutku, još petorica nedostaju.

— Što?

— Nisam vam htio ništa reći do podneva, sve dok ne sakupim sve informacije, ali posljednji izvještaj upućuje na to da devetnaest osoba nije bilo u uredu. Za četrnaest je objašnjeno, za petoricu još nije.

— Uхватite to. Uхватite sve informacije.

— Nastojim.

— Do podne! Dobijte sve!

Sinoćnja hladna kiša još je razvlačila s padanjem ali uz smanjenu snagu; nebo iznad Ovalnog ureda bilo je tamno. Spusti li se temperatura za stupanj ili dva, pojavit će se mrlje snijega na travnjaku Bijele kuće. Berquist je stajao pored prozora, pitajući se nakratko koliko su duboki nanosi u Mountain Ironu, Minnesota. I mislio kako bi, tako mu Krista, sad htio biti tamo. Začu se zujanje s nosača telefona. Vraćajući se stolu bacio je pogled na sat; bilo je jedanaest i petnaest.

— Da?

— Vaš poziv iz Pariza, sir.

— Hvala vam. — Berquist je pritisnuo crveno dugme. — Madame Broussac?

— *Oui, Monsieur le Président.* Čast mi je, sir. Počasćena sam što sam pozvana da razgovaram s vama. — Glas stare žene bio je snažan, ali ne bez iznenađenja. I doze straha.

— Veoma sam vam zahvalan, madame. Kao što sam zahtijevao, vi ste sami?

— Da, *monsieur le Président.* Ambasador Richardson mi je najučtivije dopustio upotrebu njegova ureda. Da budem sasvim iskrena, ja sam, kao što biste mogli reći, zbunjena.

— Imate riječ predsjednika Sjedinjenih Država da *jesmo* sami, madame Broussac. Nema nikakvog uplitanja u ovaj telefon, nema trećih strana ili mehaničkih uređaja za bilježenje našeg razgovora. Hoćete li prihvatiti moju riječ?

— Zasiurno. Zar bi jedna takva ličnost varala običnog funkcionera Quai d'Orsaya?

— Zbog mnogo razloga. Ali vas ne zavaravam.

— *Mais oui.* Onda sam uvjeren.

— Dobro. Potrebna mi je vaša suradnja u stvari koja je od najveće važnosti i osjetljivosti. Ni najmanje se ne tiče vlade Francuske, ali bi bilo koja pomoć koju nam pružite mogla biti u njenim krajnjim interesima. Opet, vi imate moju riječ za ovo, riječ mojeg ureda.

— To je dovoljno, *Monsieur le Président.*

— Imperativno je da stupimo u vezu s umirovljenim službenikom inozemne službe, koji se nedavno odvojio od State Departmenta. Njegovo je ime Michael Havelock.

— *S'il vous plaît, Monsieur le...*

— Ne, molim vas — prekinu ju Berquist. — Dopustite mi da završim. Ovaj ured se itekako žaca od upetljavanja u vaše poslove, ili u aktivnosti u koje je bio uključen g. Havelock. Ja vas samo molim da nam pomognete da ga nađemo. Odredište, ruta, ime kojim se služi. Sto god mi vi kažete bit će sačuvano u najstrožoj tajnosti; nitko neće biti kompromitiran, niti će išta biti upotrebljeno protiv vas ili vaše aktivnosti. Ja vam to obećavam.

— *Monsieur...*

— I na kraju — nastavi Predsjednik nametnuvši se njenom glasu — bez obzira na ono što vam je mogao reći, njegova ga vlada nikad nije htjela povrijediti. Imamo previše poštovanja za njegov doprinos službi, suviše smo mu zahvalni za sve što je učinio. Tragedija za koju misli da je njegova zapravo je svih nas. To je sve što vam mogu reći, ali se nadam da ćete uzeti u obzir izvor — ured iz kojeg vam stiže ovaj glas. Hoćete li nam pomoći, meni pomoći, madame Broussac?

Berquist je mogao čuti disanje preko telefona, ali i udaranje u svojim prsima. Pogledao je kroz prozor; sitne bijele mrlje su se miješale s prugastom kišicom. Djevičanski nanosi na poljima Mountain Irona najljepši su u sutonu; čovjek ih miluje pogledom, dodirujući boje iz daljine, ne želeći da se prizor ikad izmijeni.

— Kao što ga vi pokušavate pronaći — započe Broussacova -tako on traži nekog drugog.

— Mi to znamo. I mi je tražimo. Da joj spasimo život. Da spasimo njegov. — Predsjednik je zatvorio oči; bila je to laž koje će se sjećati kad se vrati u brda Mesabija. Ali, uostalom, sjećat će se i Churchilla i Coventrya. Enigma... Costa Brava.

— Ima jedan čovjek u New Yorku.

— New York? — Berquist je sjeo naprijed, zapanjen. — On je *ovdje*? Ona je..

— To vas iznenađuje, *Monsieur le Président*?

— Veoma.

— Na to sam i mislila. Ja sam poslala nju. Poslala njega.

— Taj čovjek u New Yorku?

— Njemu treba pristupiti s velikom — kako ste spomenuli — osjetljivošću. On ne može biti kompromitiran. Vi imate iste takve ljude u Evropi; svima nam trebaju, *Monsieur le Président*. Čak kad znamo za one koji pripadaju drugim... kompanijama, ostavljamo ih na miru.

— Sasvim razumijem. — To je bila istina; upozorenje je bilo jasno. — Taj nam čovjek može reći gdje je on?

— On vam može reći gdje je *ona*. To je, ono što vam je potrebno da znate. Ali mora biti uvjeren da neće biti kompromitiran.

— Uputit ću samo jednog čovjeka i samo on će znati. Moja riječ.

— *Je le respecte.*¹ Moram vam reći da ga ja ne poznajem, osim kroz njegov dosje. On je veliki čovjek s mnogo suosjećajnosti, on je jedan od preživjelih, *monsieur*. U travnju 1945. su ga odveli iz logora Bergen-Belsen u Njemačkoj.

— Prema njemu će se postupiti sa svim poštovanjem dostojnim ovog ureda, a neće biti zaboravljena tajnost koju sam vam obećao. Njegovo ime, molim vas.

¹ Ja to poštujem (fran.); (*op. prev.*)

— Jacob Handelman, Columbia University.

Trojica su pažljivo slušala dok je Emory Bradford u prostoriji u podzemnom kompleksu Bijele kuće, polako, metodički govorio što je našao i saznao. Govoreći smotrenim monotonom, opisao je potvrđena izbivanja devetnaestorice članova osoblja State Departmenta, s petog kata, Odjel L, dakle onih koji nisu bili u Washingtonu za vrijeme događaja na Costa Bravi. Kad je završio, na licu svakog čovjeka se ocrtavala bol i osujećenost, a Predsjednik u tome nije bio iznimkom. Nagnuo se naprijed na stol, a njegovo snažno skandinavsko lice bilo je izmučeno i izborano, a inteligentne oči ljutite.

— Jutros ste bili tako *sigurni* — rekao je. — Rekli ste mi da petorica nedostaju, da se za njih ne može dati odgovor. Što se dogodilo?

— Bio sam u krivu, gospodine Predsjedniče.

— *Prokletstvo*, to nisam htio čuti.

— Nije ni kralj Richard kad mu je stigla vijest da se Richmond iskrcao — tiho će Addison Brooks. — Udario je glasnika.

Berquist se okrenuo svom ambasadoru, gledajući u nj prije nego će odgovoriti. — Richard III je već primio dvije poruke koje je smatrao lažnima. Možda je testirao posljednju poruku.

Brooks je zatresao glavom, s divljenjem u očima. — Uvijek me iznenađujete, gospodine Predsjedniče.

— Ne bi trebalo. Radili ste za Trumana. On je o historiji znao više od svih Commagera i Schlesingera¹ zajedno. I ja sam nešto čitao, a ovo je gubljenje vremena. — Berquist se okrenuo podsekretaru u Stateu. — Tko su bila ta petorica?

— Žena koja se podvrgla operaciji. Abortus. Njen je muž pravnik i u Haagu je imao proces, spor koji se vukao mjesecima. Bili su odijeljeni. Slika je prilično jasna.

— Kako ste uopće pomišljali na neku ženu? — zahtijevao je Halyard. — Ne želim da me okrivljujete zbog dvostrukog standarda, ali bi žena negdje ostavila svoj znak.

— Ne ako bi, preko Moskve, vladala nad muškarcima. Zapravo sam se prilično uzбудio kad joj je ime izbilo na površinu. Pomislio sam, dobri Bože, pa to je savršeno. Nije tako bilo.

— Tko su ostali?

— Dvojica atašea u našoj ambasadi u Meksiku. Njih su pozvali radi brifinga s temom promjene politike, ali se nisu vratili u Ciudad de México do petog siječnja.

— Objašnjenje? — upita Predsjednik.

— Vrijeme dopusta. Otišli su odijeljenim putovima, a pridružile su im se obitelji. Jedni su otišli u skijašku kuću u Vermontu, a drugi na Karibe. Sve su potvrdili računi preko kreditnih kartica.

— Tko još? — inzistirao je Predsjednik.

— Arthur Pierce.

¹ Američki pisci i povjesničari (*op. prev.*)

— Pierce? — prekinu ga general, iznenađen. — Momak koji je sada pri UN?

— Da, generale.

— Ja bih mogao izgledati na drugom mjestu, ali je to sada Addisonova domena

— I Matthiasova — suglasio se Bradford. — Ako u Stateu ima itko ko već dugo ima čist pristup Matthiasu, ne znam tko bi to mogao biti osim njega. On je imenovao Piercea u UN s očitom namjerom da ga progura na mjesto ambasadora.

— Ako mi dopustite jedan ispravak — javio se Berquist. — *Ja* sam ga imenovao kad nam ga je Matthias dao pa ga uzeo od nas. On je nekoliko mjeseci prošle godine radio ovdje s NSC-om, prije nego je veliki čovjek rekao da ga treba u New Yorku.

— A on je bio momak za kojeg sam rekao Pentagonu da podmiti svakoga ne bi li ga zadržao — uzviknu general. — Htio sam ga zadržati u vojsci; bio je predobar da bi ga se izgubilo. Njemu se metež u jugoistočnoj Aziji nije sviđao više nego meni, a njegova je prošlost tamo bila jednako dobra kao i moja... Suočimo se s tim; bila je i bolja.

Ambasador se nagnuo na naslonjač stolice. — Ja znam Piercea. Jedan starolinijški funkcionar Statea od karijere skrenuo mi je pažnju na njega. Mislim da sam ja bio odgovoran koliko svi drugi za njegov dolazak u State Department. Koliko je meni poznato, on je dječak s farme u Iowi, prilično skromnog porijekla, vjerujem, a stekao je i sjajnu diplomu, sve s najboljim ocjenama, sve na stipendiji. On je jedan od nekolicine danas i u ovo vrijeme, koji je uistinu prešao put od krpa do kraljevstva, od krpa do bogatstva. Dobro, više utjecajan nego bogat, ali je mogao biti. Više od desetak najvećih korporacija u zemlji kaskalo je za njim, da i ne spominjem Rand i Brookings Institution.¹ Ja sam bio uvjerljiv i vrlo praktičan. Patriotizam nastranu, naglasio sam mu da bi mu posao u State Departmentu mogao samo povisiti cijenu na tržištu. Dakako, on je još relativno mlad; sa svojim ostvarenjima, ako napusti vladu, njegovo će ime određivati njegovu cijenu. On je istinska američka priča o uspjehu — kako ste uopće mogli pomisliti na moskovsku vezu?

— Ja nisam ništa predzamislilo, osobito ne u ovom slučaju -rekao je Bradford. — Arthur Pierce mi je prijatelj — a nemam ih mnogo. Smatram ga jednim od najboljih ljudi koje imamo u Stateu. Ali usprkos našem prijateljstvu, tragao sam po izvještajima koje sam dobio. Samo ja, uzgred rečeno. Ne moja sekretarica ili pomoćnik. Samo ja.

— Što ste dobili što vas je navelo na pomisao da bi Pierce mogao imati ikakvu vezu sa sovjetskom obavještajnom službom? Kriste, on je majka, Bog, pita od jabuka i zastava.²

— Greška u upisnicima poruka iz UN. Prvotni izvještaj je pokazao da u toku posljednjih dana prosinca i prva tri dana siječnja -tjedan Costa Brave — Pierce nije odgovorio na četiri odijeljena upitnika od Sekcije za Bliski istok. A onda su se, dakako, pokazali — četiri odgovora koja bi mogla naći mjesto u priručniku za diplomatskog analitičara. Bili su prodorni kao najbolje što sam čitao o tom području i iskorišteni s nekim drugim specifičnim materijalom u Vijeću sigurnosti. Istini za volju, upotrebljeni su radi blokade jednog osobito agresivnog sovjetskog prijedloga.

— Objašnjenje je bilo u grešci u upisnicima? — upita Brooks.

¹ Američki »trustovi mozgova« (op. prev.)

² Tradicionalni simboli »pravog« patriotskog Amerikanca (op. prev.)

— To je zaludujuće. Uvijek postoji neko objašnjenje, zatim potvrda objašnjenja. Promet porukama vrlo je gust, pa se dvadeset posto toga nađe na krivom mjestu. Pierceovi su odgovori bili tamo od početka.

— Tko je posljednji čovjek? — Berquist nije htio odustati. Iz pogleda mu je bilo jasno da nije spreman od prve prihvatiti izmijenjene nalaze.

— Jedan za koga sam bio tako uvjeren da je krtica da sam gotovo rekao Tajnoj službi Bijele kuće da ga pokupe. Hvala Bogu, nisam to učinio; nepostojan je, kričalo.

— Tko?

— Nikolaj Sitmarin. Rođen i odgojen u Lenjingradu, roditelji disidentski imigranti od prije četrnaest godina. On je najcjelovitiji analitičar sovjetskih unutrašnjih pitanja, a točnost njegovih analiza iznosi otprilike sedamdeset posto. On je premija, pa sam u njegovu slučaju pomislio — ima li boljeg načina za Moskvu da ubaci krticu? Osamnaestogodišnji sin imigranata, a disidenti su dobili obiteljsku vizu kad ju je bilo vraški teško dobiti.

— Je li Sitmarin Jevrej? — upita general.

— Nije, ali očekujem da većina ljudi misle da je; to je po mom mišljenju pomoglo pokrivaču. Sovjetsko disidentstvo nije isključivo područje sovjetskih Jevreja, iako se čini da je to opće mišljenje. Osim toga, bio je prilično izložen medijskoj pažnji — tridesetgodišnji *Wunderkind* ponesen osobnom vendetom.¹ Sve se to doimalo tako logično smotano, tako točno.

— Koje su bile okolnosti? — Predsjednik je odsjekao riječi.

— Opet, neobjašnjena odsutnost. U uredu ga nije bilo od sredine božićnog tjedna pa sve do osmog januara. Jednostavno nije bio u Washingtonu, a nije zabilježen neki njegov zadatak koji bi pravdao što ga nema. Rekao sam svom čovjeku da nazove šefa sekcije; objašnjenje je dano.

— A bilo je? — ustrajno će Berquist.

— Dopušteno mu je osobno odsustvo. Sitmarinova majka bila je teško bolesna u Chicagu.

— Lijepa prokleta pogodna bolest, zar ne?

— Toliko da je gotovo umrla. To je potvrdila Opća bolnica Cook Country.

— Ali nije umrla — prekinu ga Brooks.

— Razgovarao sam osobno s liječnikom koji ju je liječio, a imao je vrlo jasno predstavu težine mog zanimanja. Čitao je iz službenih bolničkih papira.

— Neka nam to pošalje — naredio je Predsjednik. — Ima prokleta mnogo objašnjenja; jedno od njih je laž.

— Slažem se, ali koje? — doda Bradford. — Ne samo ovih pet, već svih devetnaest. Netko tko misli da svom pretpostavljenom čini bezazlenu uslugu skrivajući *Dvosmislenost* od nas, sakrivajući krticu. Što se dešava kroz nekoliko ekstra dana skijanja, ili boravka na Karibima, ili boravka s ljubavnikom ili ljubavnicom — oprostite mi.

— Oh, za ime Krista. Vratite se i zasijecite u svako objašnjenje koje ste dobili. Pronađite ono koje se neće održati.

¹ Osveta (tal.); (op. prev.)

— Ono u kojemu ima nesuvislosti — dodao je ambasador. — Sastanci koji nisu održani, konferencija koja je odgođena, računi preko kreditnih kartica kad su potpisi sumnjivi, teško bolesna žena koja je možda dobila neko drugo ime.

— To će uzeti vremena — rekao je podsekretar.

— Toliko toga ste obavili za otprilike nešto više od dvanaest sati — nastavi Brooks suosjećajući. — Opet, ja vas pohvaljujem.

— A imate ovlaštenja ovog ureda da dobijete što vam je potrebno, sve što vam je potrebno. Upotrijebite to! Pronađite krticu! — Berquist je zaklimao glavom u razdraženosti. — On i mi smo u tri za luđakom kojeg nazivamo Parsifal. Ako Sovjeti prvi stignu do njega, ova zemlja više nema održivu vanjsku politiku. A ako se Parsifal uspaniči, to neće značiti neku veliku razliku. — Predsjednik je stavio ruke na uzdignuti stol. — Ima li još nešto? Dvojicu znatizeljnih senatora puštam da me čekaju a nije vrijeme da tako postupam. Oni su u Odboru za vanjske poslove, a imam neki osjećaj u stomaku da su nanjušili za Matthiasa. — Berquist je zašutio; ustao je i pogledao u Bradforda. — Ponovo me uvjerite da je *svaki čovjek* na Poole's Islandu¹ siguran.

— Da, sir. Svaki je pregledan sve do otisaka prstiju, a dok to traje nitko neće napustiti otok.

— I to će ići svojim tokom — rekao je Brooks. — Koliko će to potrajati? To nije prirodno stanje.

— Ovo su neprirodne okolnosti — upadne general Halyard. — Patrole su naoružane, mjesto je tvrđava.

— Naoružane? — Predsjednik je govorio tiho, obuzet svojom mukom. — Dakako da su naoružani. Bezumno!

— Što je s Havelockom? — upita Brooks. — Je li bilo ikakve informacije.

— Ne — odgovori vrhovni komandant, silazeći s podija i zaputivši se prema vratima. — Nazovite me poslije, gospodine podsekretaru — rekao je bez objašnjenja. — Pozovite me u tri sata.

Snijeg, mada ne gust, sad je bičevao. Skretao je od vjetrobrana. Sićušne bijele pahuljice usmjeravale su se na staklo a onda tiho odskakale poput tisuća minijaturnih asteroida koji prolaze kroz galaktički prostor. U unajmljenom automobilu, Havelock se nekoliko minuta prije provezao pored znaka; slova koja je odražavalo svjetlo automobila govorila su: MASON FALLS 3 MILJE.

Odjavio se u hotelu King's Arms, osjetivši olakšanje što je na recepciji vidio drugog službenika. Zatim se taksijem odvezao do aerodroma La Guardia. Iz karte koju je na brzinu kupio ustanovio je gdje je Mason Falls, Pannsylvania. Let do Pittsburgha bio mu je jedini izbor. Za neko se vrijeme više nije brinuo o daljnjem sovjetskom osmatranju. Rus kojega je uhvatio u stupicu nesumnjivo je izvjestio o njegovu dolasku, ali čak i da nije, LaGuardia nije međunarodni aerodrom. Na njegovim izlazima se ne pojavljuju diplomati pristigli međunarodnim letovima.

U posljednjem je trenutku dobio mjesto u avionu kompanije US Air u 7,56 h poslije podne. U Pittsburgh je stigao u devet i petnaest. Unajmio je kola i potpisao kreditni dokument koji mu dopušta da kola ostavi na bilo kom mjestu gdje je poslovnica Hertza. U devet i četrdeset pet vozio je na jug kroz duga prostranstva mračne pokrajine, po Cesti 51.

¹ Nenastanjeni otočić uz američku obalu; vojna baza (*op. prev.*)

MASON FALLS
UTEMELJENO 1858.

Kroz uskovitlane hrpice snijega — sada gušćeg, punijeg — Michael je mogao vidjeti sjaj neonskog svjetla naprijed s desne strane. Približio se, usporio, pročitao slova; nametnuo se dodir apsurdnog:

HARRY'S BAR¹. Ili je netko duž obala Monongahele imao osjećaj za humor, ili je postojao čovjek po imenu Harry koji nije znao koliko je udaljen od Venecije ili Pariza. Ili je možda znao.

Očito je znao. Unutra su bile uvećane fotografije snimljene za vrijeme drugog svjetskog rata, koje su prikazivale pariške prizore, a nekoliko ih je pokazivalo vojnika kako stoji izvan vrata pariškog Harry's Bara na Desnoj obali. Lokal je bio rustičan — debelo drvo potamnijelo od upotrebe i sasvim netaknuto od laka za namještaj — teško staklo i barske stolice s visokim naslonom. Jukebox u kutu je meketao country muziku šestorici ili sedmorici posjetitelja koji su se dosađivali za barom. Bili su u skladu s okolinom: svi muškarci, obilje kockastih flanelskih košulja crvene boje, široke hlače od rebraste pamučne tkanine, cipele do gležanja koje se nose na polju i u hambarima. Bili su to farmeri i njihovi radnici; toliko je mogao uočiti i po kamionetima parkiranim izvan lokala, ali mu je pažnju odvratilo vjetar što je ujedao — to i činjenica da se nalazi u Mason Fallsu, u Pennsylvania.

Pogledom je potražio telefon na zidu. Našao ga je; bio je neprikladno postavljen dva metra od jukeboxa. To mu nije davalo brige, ali ga je brinulo što nema telefonskog imenika; treba mu jedna adresa. Na aerodromu LaGuardia nije imao vremena da nađe pravi imenik za Mason Falls, a kako je Pittsburgh međunarodni aerodrom htio je otići iz terminala što je prije mogao. Otišao je do šanka, stao između dvije prazne stolice, pa čekao da ga posluži jedan ostarjeli Harry mrzovoljna izgleda.

— Daaa, što bi bilo?

— Scotch s ledom i telefonski imenik, ako ga imate, molim. Vlasnik je proučavao Havelocka, ali nakratko. — Ovdje mnogo ne traže scotch. Nije najbolji.

— Vjerojatno najbolji ne bih ni razaznao.

— Grlo ga razaznaje. — Harry ispruži ruku ispod bara na svojoj desnoj strani, ali umjesto čaše s ledom ispred Michaela je stavio tanki telefonski imenik. Zatim ode nalijevo, prema nizu boca na osvijetljenoj polici.

Havelock je brzo prelistavao, a kažiprst mu se zaustavio kod početka niza imena što su počinjala slovom K.

— *Kohoutek Janos RFD 3 Box 12.*²

Taj dio, cestovni broj 3, mogao je biti gdje mu drago u Mason Fallsu koji je, mada malen po broju stanovnika, zauzimao veliko prostranstvo u kvadratnim kilometrima. Jutra i jutro, hektari i hektari zemlje, farmi, putevi koji su zavijali probijajući se okolinom. A nazvati taj broj znači izazvati uzbunu; ako postoje posebne riječi, on ih nije znao, a uzevši sve zajedno, nesumnjivo su *postojale* specijalne riječi. Telefonirati i spomenuti Jacoba Handelmana isto je što i zatražiti da se potvrdno telefonira u New York. Neće biti odgovora s telefona mrtvog posrednika sve dok ga ne pronađu, moguće ujutru, možda tek za nekoliko dana.

¹ Harry's Bar u Parizu jedan je od najpopularnijih i najpoznatijih u svijetu; (*op. prev.*)

² Akr. od engl. R(oad) F(ree) D(elivery); pošt. oznaka koja znači da se poštanske pošiljke isporučuju u sandučić na početku puta do neke kuće (*op. prev.*)

— Evo ga — rekao je Harry i stavio piće na tezgu.

— Da li biste znali nekog čovjeka koji se zove Kohoutek? — upita ga Havelock tiho. — Janoš Kohoutek?

Vlasnik je zažmirio zauzet mišlju. — Znam ime, ne njega, zapravo. On je jedan od onih stranaca sa zemljom na zapadnoj strani.

— Da li biste znali gdje na zapadnoj strani?

— Ne. Zar tu ne kaže? — Harry je kretnjom pokazao na telefonski imenik.

— Navodi samo RFD i broj poštanskog sandučića.

— Nazovite ga, za Kristovo ime.

— Radije ne bih. Kao što kažete, on je stranac; možda neće razumjeti preko telefona.

— Hej! — viknu Harry nadjačavši zvukove country glazbe. — Je li neki od vas guzica zna tipa po imenu Kohoutek?

— Stranac — odgovorio je jedan od odjevenih u flanelne košulje s crvenim kockama.

— Ima više od četrdeset jutara tamo na zapadu — doda netko s lovačkom kapom. — Jebene izbjeglice s lovom koju su im dale njihove vlade mogu si to priuštiti, mi ne možemo.

— Da li biste znali gdje je to? — upita Havelock.

— To je u Chamberlainu, ili Youngfieldu, možda Fourforks, ne znam točno. Zar to ne kaže u knjizi?

— Ne, samo RFD-tri, to je sve. I broj sandučića.

— Put broj tri — javio se drugi gost. — To je put Daveya Hookera. On je raznosač, i taj kurvih sin ih dobro muze. Dobio je posao preko ujaka, jebenog podmitljivca.

— Da li biste znali gdje je taj put?

— Svakako. Fourforks Pike. Ide na zapad od željezničke stanice, jednu milju niz Pedeset prvu.

— Mnogo vam hvala. — Michael je podigao čašu i ispio gutljaj. Piće nije bilo dobro; to čak nije bio scotch. Iz džepa je izvukao novac i na šanku ostavio dva dolara. — Opet hvala — rekao je vlasniku.

— To je šezdeset centi — začu se Harry.

— Za račun starih vremena — odgovori mu Havelock. — Za drugi lokal u Parizu.

— Hej, ti *bio* ondje?

— Jednom ili dvaput.

— Trebalo je da mi to kažeš! Dobio bi poštenu whisky! Dopusti da ti kažem, '45. ja i...

— Zaista mi je žao. Nemam vremena.

Michael se otisnuo od tezge i uputio prema vratima. Nije vidio čovjeka u kutu prostorije koji je ustao i otišao do telefona.

Fourforks Pike se pretvorio u blago zavojitu, beskrajnu, povučenu pokrajinsku cestu, manje od milje zapadno od stare željezničke stanice. Prvi poštanski sandučić bio je označen s 5; dobro ukotvljen u tlu s njegove desne strane, bio je jasno vidljiv kroz snijeg na blještavilu njegovih putnih svjetala. Međutim, idući bi Havelock propustio da odjednom nije postao svjestan prekida u lišću i travu-ljazi; bio je to uski zemljani put njemu slijeva, ali se sandučić nije mogao ugledati od vila. Bio je to broj 7, negirajući pravilo da parni i neparni brojevi znače različite strane na ruti dostave. Mora voziti polaganije i budnijim pogledom.

Iduća tri sandučića su bila unutar pola milje, svaki u slijedu, posljednji broj 10. Dvjesto metara iza, put se dijelio. Pošao je ravno. Broj 11 se nije pojavio dok se nije vozio gotovo milju i po: kad ga je ugledao nakratko je zatvorio oči u olakšanju, jer je nekoliko bolnih trenutaka bio uvjeren da je krenuo krivim putem. Pritisnuo je stopalo na gas, ukočenih mišića lica i napetih očiju.

Ako se put doimao kao beskrajan — utisak koji su sada pogoršavale uvojnice snijega što su udarale u vjetrobran — čekanje da konačno ugleda ono što je očekivao bilo mu je strašno, kao vožnja po mukama. Našao se na dugom, ravnom terenu koji se doimao kao da nema kraja. Put je, koliko je mogao vidjeti, s jedne i druge strane graničio poljima ili pašnjacima; ali nije bilo kuća, nigdje svjetla. Je li prošao pored kuće? Je li mu tiho udaranje snijega tako iskrivilo vidno polje, da je prošao pored poštanskog sandučića ne opazivši ga? Postoji li neka nevidljiva cesta zdesna ili slijeva, a metalna kućica sa strane puta, možda i pokrivena? To nije logično; snijeg je padao gušće ali nije bio težak, a vjetar je bio presnažan da bi snijegu dopustio da se smiri na tlu.

Tamo je! S desne strane. Velika crna kutija za poštu, oblikovana kao minijatura »quonset«;¹ pokriveni je otvor bio dovoljno širok da primi male pakete. Broj 12 je bio ispisan bijelom bojom — debeli bijeli emajl koji je u mraku odbacivao svjetlo kao da je izazvan. Havelock je usporio i virnuo kroz prozor; opet nije bilo nikakvih svjetala, nikakva znaka života. Činilo se da je pred njim samo dugački put koji je nestajao u zidu drveća i u daljnjem mraku.

Vozio je dalje, naprežući oči, tražeći nešto drugo, nešto što neće propustiti ako i kad stigne do toga. Samo se nadao da neće propustiti ono što traži. Jedino se nadao da će to biti uskoro, a nekoliko stotina metara iza sandučića broj 12, naišao je na prihvatljiv faksimil. Ne idealan, ali sa snijegom, prihvatljiv. Bio je to niz divljih izraslina koje su puzale prema rubu ceste; kraj vlasništva, demarkaciona linija koja je značila kraj odgovornosti. Sto god to bilo, poslužiti će.

Prešavši kraj ceste odvezao se u grmlje i visoku travu. Ugasio je svjetla i otvorio kofer na prvom sjedištu. Izvukao je sve identifikacijske papire i gurnuo ih u stražnji džep, zatim je izvukao tešku poolovljenu plastičnu torbu koja je sigurna od rendgen-zraka, ona vrst koja se često upotrebljava za prijenos osvijetljenog filma. Oprezno ju je otvorio i izvukao automatik »llama«; magazin je bio pun. Najzad je iz kofera izvukao nož za skidanje krljušti s ribe, koji je upotrijebio kod Col des Moulinetsa; nalazio se u tankim kožnatim koricama pričvršćenim na vrhu metalnom kvačicom. Nezapamteno je povukao strane ogrtača i potegao ih odostraga, gdje ih je spojio i pričvrstio pojasom, što je izgledalo čudno, ali je njemu bilo pogodno za njegov cilj. Nadao se da mu nijedno oružje neće trebati. Riječi su beskrajno povoljnije, često djelotvornije.

Izišao je iz kola, zatvorio ih, izvukao i izgurao snijegom pokrivena grana oko kola, izbrisao tragove iza sebe i krenuo niz Fourforks Pike prema P.O. Box 12, RFD 3, Mason Falls, Pennsylvania.

¹ Trg. naziv za američku vojničku baraku od lima s polukružnim srednjim dijelom (*op. prev.*)

Hodao je ne dalje od deset metara od ceste i našao se na dugom uskom putu koji se činilo da iščezava u zidu mraka. Jesu li to bile godine koje je proveo instinktivno proučavajući strano zemljište — svjestan činjenice da bi nepoznata staza u noći mogla prijetiti smrtonosnim iznenađenjima — ili je to bio vjetar s polja koji ga je prisiljavao da sagne glavu i zaštiti se od vjetra, nije mogao reći... Jednostavno je bio zahvalan što je to vidio: sićušna zelena točka svjetla s njegove desne strane, oko šezdesetak centimetara iznad, tu i tamo snijegom pokrivene zemlje. Činilo se da je to ovješeno, ali je znao da nije. Umjesto toga, to je bilo žicom spojeno do kraja tanke crne metalne cijevi koja je bila ukopana u zemlju još šezdesetak centimetara radi stabilnosti. Bila je to fotoelektrična ćelija, čiji je suprotni dio bio preko puta; nevidljiv snop svjetla koji prolazi kroz mrak, povezujući oba terminala. Sve što prekine taj snop duže od sekunde ili s gustoćom težine više od dvadeset pet kilograma negdje će povući alarm. Male životinje to ne mogu izazvati; automobili i ljudska bića ne mogu ne izazvati.

Michael je oprezno krenuo udesno kroz hladno mokro grmlje, da bi zaobišao uređaj. Opet se zaustavio kod ruba ispremiješana raslinja, zamijetivši treperavo bjelilo usporedo s njegovim ramenima; odmah je shvatio da postoji još jedna prepreka. Bila je to ograda od bodljikave žice koja je graničila sa susjednim poljem; pahuljice snijega su se kratko zadržavale na bodljama prije nego ih je vjetar odnio. On to nije vidio kad je ušao na pokrajni put označen poštanskim sandučićem broj 12; pogledao je natrag i shvatio. Ograda nije počinjala sve dok lišće nije bilo dovoljno visoko da je sakrije. A to je značilo da je još nešto shvatio: opet, gustoća težine. Dovoljan pritisak na rijetko raspoređene žice izazvao bi daljnje uzbune. Janoš Kohoutek je očito bio čovjek koji je itekako vodio računa o sigurnosti. Uzimajući u obzir njegovu lokaciju, platio je za najbolje što je mogao dobiti.

Dakle, ovo je staza, pomisli Havelock. Između ovješena zelena svjetla i ograde od bodljikave žice u visini ramena. Jer ako postoji jedan fotoelektrični alarm, postoje i drugi duž puta, jer je očekivanje prekida ili poremećene funkcije logičan dio zaštitne tehnologije. Pitao se koliko je dug »put«; nije mogao vidjeti ništa osim lišća i mraka, i uskovitlana snijega ispred sebe. Stao se doslovce gurati naprijed, sklanjajući zapleteno grmlje i spletene grane rukama i nogama, dok mu je pogled bio zakovan za zemlju, tražeći točke sablasnog zelenog svjetla.

Prošao je tri, zatim četiri, udaljene jedna od druge od pedeset do sto metara. Stigao je do zida visokog drveća, pa je ograda sada rasla uvis kao po komandi prirode. Bio je moker, ledena lica, bijelih obrva, ali mu se bilo lakše kretati između stabala debelih debla, koja su izgledala kao da su tako slučajno zasađena, ali su ipak oblikovala vizualni zid. Odjednom je shvatio da se ravnina terena mijenja, da silazi. Pogledao je dalje, na put; kosina je bila oštija, a više se nije vidjela išarana površina zemlje sa snijegom. U stablima je bio prekid; uska kosa staza kojom je morao ići, još je bila pokrivena travuljagom i drugim raslinstvom; visoka trava i nesputano grmlje savijali su se na vjetru i caklili se bjelinom.

A onda se ispred njega pružio prizor koji ga je hipnotizirao i uznemirio, na isti način kako je reagirao kad je prvi put ugledao Jacoba Handelmana. Zaronio je kroz guštaru, dvaput pao u ledeno bodljikavo grmlje, dok su mu oči budno gledale u zapanjujući prizor ispred njega, dolje.

Na prvi pogled to je bila farma kao svaka druga, ukopana dublje u blago izdubljeni teren, naprijed zaštićena kosim poljima, a odostraga beskrajnom šumom. Bila je tu skupina zgrada, čvrsto građenih, jednostavnih, izgrađenih od teškog drveta

da odole oštrim zimama; svjetla u raznim prozorima treperila su na snježnoj vijavici. Uz glavnu kuću bilo je nekoliko staja, silos, kućice za oruđe i alat, skloništa za traktore, plugove i opremu za žetvu. Bilo je to ono što se doimalo da jest, ali je, priznajući to, Havelock znao da sve to predstavlja više. Mnogo više.

Počinjalo je s vratima na kraju kosog puta. Bila su nepretenciozno uokvirena željeznim cijevima; žičana ograda bila je obična žičana ograda, ali je bila viša nego je trebalo da bude, viša nego je uobičajeno za ulaz na farmu. Ne viša od visine koja bi bola oči, već jednostavno viša nego je bilo potrebno, kao da je onaj tko ju je podizao blago pogriješio u određivanju visine, ali je odlučio da živi s tom pogreškom. Onda je bila ograda koja se širila s obje strane ne baš neodoljivih vrata; i ona je bila čudna, nekako kriva, također viša nego je trebalo da bude radi zadržavanja životinja koje pasu izvan ograde. Je li to bila samo visina? Nije bila viša od dva i po metra, procijenio je Michael približavajući se; s vrha se doimala mnogo kraćom — opet ništa čudno... ali nekako krivo. A onda je shvatio što je to, zašto mu je pala na pamet riječ »kriva«. Vrh bodljikave žice bio je nagnut prema *unutra*. Ograda nije smišljena zbog zadržavanja životinja, već je bila smišljena da bi ljudima onemogućila da pobjegnu iz prostora unutar ograde.

Odjednom je zasljepljujući snop svjetla iz reflektora grunuo s gornjeg dijela silosa; svjetlo je u luku prošaralo pored njega — prema, *njemu*.

Bile su osamdesete godine ovog stoljeća, ali unatoč tome on je stajao pred simbolom krvoprolića koji ga je vraćao četrdeset godina unazad! Bio je to koncentracioni logor!

— Pitali smo se koliko će vam vremena trebati — začu se glas iza njega.

Strelovito se okrenuo i posegnuo za oružjem. Bilo je prekasno.

Snažne ruke su ga siegle oko vrata, izvijajući ga unazad, dok su mu druge ruke pritiskivale mekanu, mokru tkaninu kiselog mirisa u lice.

Snop svjetla iz reflektora zadržao se na njemu. Mogao ga je vidjeti, osjetiti, dok su ga nosnice stale peći. Zatim je došao mrak i više nije mogao ni vidjeti ni osjećati.

21

Najprije je osjetio toplinu; nije nalazio da je osobito ugodna već da se samo razlikovala od hladnoće. Kad je otvorio oči vid mu je bio zamagljen, ali mu se polako vraćao u žarište; istodobno je osjećao mučninu u grlu i peckanje na licu. Ujedljivi miris mu je lebdio u nosnicama; anestetizirali su ga čistim etil eterom.

Ugledao je plamen; cjepanice su gorjele iza zaslona crna ruba, u velikom kaminu od cigle. Bio je na podu ispred ognjišta od brusilovca; ogrtač su mu skinuli, a mokra odjeća se neugodno zagrijavala na njemu. Međutim, dio neugodnosti poticao je od donjeg dijela leđa; nož za krljušti još je bio na svom mjestu u kožnoj futroli, pa mu je iritirao kožu. Bio je zahvalan toj boli.

Polako se okretao, centimetar po centimetar, napola zatvorenih očiju, promatrajući što je mogao uz svjetlo vatre i nekoliko stolnih svjetiljaka. Čuo je zvuk prigušenih glasova; dvojica muškaraca su tiho razgovarala pored obične smeđe sjedeljke s druge strane sobe; stajali su u hodniku. Nisu primijetili da se pomakao, ali su ga čuvali. Sama prostorija bila je u skladu s rustičnom strukturom izvana — solidan, funkcionalan namještaj, debele nabrane krpare razbacane po podu od širokih greda, prozori oivičeni kockastim zavjesicama koje kao da su došle iz kataloga Sears Roebucka.¹

Bila je to jednostavna soba za dnevni boravak u pokrajinskoj farmerskoj kući, ništa više ili manje — ili nešto drugo — da bi uznemiravalo posjetiteljeve oči. Ako bilo što, soba je bila spartanska, bez dodira žene, sasvim muška.

Michael je polako kliznuo rukom da pogleda na sat. Bio je jedan sat ujutru; u nesvjesci je bio četrdeset pet minuta.

— Hej, on je budan! — uzviknu jedan od ljudi.

— Pozovi gospodina Kohouteka — nato će drugi, uputivši se preko sobe do Havelocka. Zaobišao je sofu i ispod kožnate jakne izvukao pištolj. Nasmiješio se; njegovo oružje bio je španjolski automatik »llama«, koji je doputovao od izmagličasta doka u Civitavecchii, preko Palatina i Col des Moulinetsa, sve do Mason Fallsa, Pennsylvania. — Mislim da je ovo dobra roba, g. Bezimeni. Već godinama nisam vidio nešto ovakvo. Mnogo vam hvala.

Michael je bio na rubu da mu odgovori, ali ga prekidoše brzi, teški koraci čovjeka koji je izišao iz hodnika noseći u ruci čašu s tekućinom koja se pušila.

— Vi ste vrlo slobodni s nekim stvarčicama — zagrmio je Janos Kohoutek. — Budite oprezni ili ćete bos hodati po snijegu.

*Nie shodz sniegu bez butow.*²

Kohoutekov akcent bio je dijalekt s Karpata, južno od Otokovica. Riječi koje su aludirale na gole noge u snijegu bile su českomoravsko upozorenje ništarijama koji ne zarađuju ni za hranu ni za odjeću. *Da bi shvatio hladnoću, hodaj bos po snijegu.*

¹ Najveći lanac robnih kuća u SAD (*op. prev.*)

² Ne hodaj po snijegu bez cipela (polj.); (*op. prev.*)

Kohoutek je obišao stražara i sada mu je Michael vidio cijelu pojavu. Bio je bik od čovjeka, a otvorena košulja mu je naglašavala debljinu vrata i prsiju; nategnuta odjeća je označavala širinu teških ramena; godine mu nisu dodirnule fizički izgled. Nije bio visok ali je bio krupan, a jedino mu je lice ukazivalo na godine — više laloke nego lice. Lice mu je bilo duboko izbrazdano, oči duboko postavljene, a meso navorano od više od šezdeset godina radnih napora. Vrela, tamnosmeđa tekućina u čaši bio je čaj — crni karpatski čaj. Čovjek koji ga je držao bio je Čeh po rođenju, Moravac po uvjerenju.

— Dakle, tu je naš upadač! — zagrmio je, zureći u Havelocka. -Čovjek s pištoljem ali bez identifikacije, čak bez vozačke dozvole ili kreditne kartice, ili lisnice u kojoj bi nosio takve stvari — a napada moju farmu poput komandosa!¹ Tko je taj šuljalac u noći? Koji je njegov posao? Njegovo ime?

— Havliček — odgovori mu Michael niskim mrzovoljnim glasom, izgovorivši svoje prezime akcentom bliskim moravskom. — Mihail Havliček.

— *Ceský?*

— *Ano.*

— *Obchodní?* — viknuo je Kohoutek.

— *Má žena* — rekao je Michael, odgovorivši mu na pitanje. — *Žena.*

— *Co, žena?* — zahtijevao je ostarjeli grmalj.

— Ona koja je ovdje jutros dovedena — rekao je Havelock, nastavljajući na češkom.

— Dvije su doveli jutros! Koja?

— Plavokosa... kad smo je posljednji put vidjeli.

Kohoutek se nacerio, ne bez zabave u izražaju. — *Chlipný*² — rekao je, prepredeno.

— Mene ne zanima njeno tijelo, već informacija koju ima. — Michael se podigao. — Smijem li ustati?

— *Vládním případě!*³ — Brdski bik je opet zauriao pojurivši naprijed, izbacivši desnu nogu, zahvativši Havelocka čizmom u vrat, prisilivši ga natrag do škrljevastog ognjišta.

— *Proklatě!* — viknuo je Havelock, zgrabivši se za vrat. Bio je to trenutak kad treba ljutito reagirati, a najvažniji je bio početak. — Ja sam *platio!* — viknuo je na češkom. — Što vi mislite da radite!

— Vi ste platili što? Da na cesti pitate za mene? Da se prišuljate mojoj kući usred noći? Da nosite oružje na moju farmu? Ja ću *vas* platiti!

— Učinio sam kako mi je rečeno!

— Tko vam je to rekao?

— Jacob Handelman.

— Handelman? — Kohoutekov puni, razbijeni glas razvukao se u izraz smetenosti. — Vi ste platili Handelmanu? *On* vas je poslao?

¹ U nas se pogrešno udomaćilo da i u jedini govorimo i pišemo »komandos«, što je množina (*op. prev.*)

² Podlac (češ.); (*op. prev.*)

³ Ni u kom slučaju (češ.); (*op. prev.*)

— Rekao mi je da će vam telefonirati, da će stupiti u vezu s vama — brzo će Michael, posluživši se istinom iz Pariza koju je posrednik zaniijekao u New Yorku, zaniijekao da radi za zaradu. — Nisam vam smio telefonirati ni u kojem slučaju. Trebalo je da kola ostavim na cesti prešavši vaš sandučić za poštu, pa da putem došćem do vaše farme.

— Cesta? Vi ste u cafću na cesti pitali za mene!

— Nisam znao gdje je Fourforks Pike. Kako sam mogao znati? Jeste li imali čovjeka tamo? Je li vam telefonirao?

Čeh-Moravac je zatresao glavom. — To nije važno. Jedan Talijan s kamionetom. On ponekad vozi moje proizvode. — Kohoutek je stao; prijetnja mu se vratila u oči. — Ali vi niste išli po mom putu. Došli ste kao kradljivac, kao naoružani kradljivac!

— Ja nisam budala, *přiteli*. Ja znam što vi ovdje imate, pa sam tražio žice od alarma. Pronašao sam ih i bio oprezan; nisam htio da me napadnu psi ili da ljudi pucaju na mene. Zašto mislite da mi je trebalo toliko vremena od cafća na cesti.

— Vi ste *platili* Handelmana?

— Vrlo dobro. Mogu li ustati?

— Ustanite! Sjedite, *sjednite!* — naredio mu je brdski bik pokazujući na kratku đakonsku klupu s lijeve strane kamina. Sada mu je izraz lica bio još zbunjeniji nego prije. — Vi ste mu dali novac?

— Mnogo. Rekao mi je da ću doći do točke na putu odakle ću vidjeti farmu dolje. Netko je trebalo da me čeka uz vrata i da mi dade znak baterijskom svjetiljkom. Nije bilo nikoga koga sam mogao vidjeti, nikoga pored vrata. Ali je vrijeme bilo loše, pa sam ja išao.

Stežući čašu čaja iz koje se pušilo, Kohoutek se okrenuo i pošao preko sobe do stolića pored zida. Na njemu je bio telefon; spustio je čašu, uzeo slušalicu i stao birati.

— Ako zovete Handelmana...

— Ja ne zovem Handelmana — upadnu mu u riječ Čeh-Moravac.

— Ja nikad ne telefoniram Handelmanu. Ja telefoniram čovjeku koji telefonira drugome; taj telefonira Nijemcu.

— Mislite na rabina?

Kohoutek je podigao glavu i pogledao u Havelocka. — Da, na rabina — rekao je bez komentara.

— Dakle tko god... iz njegova stana neće biti nikakva odgovora. To je sve što sam vam htio reći.

— Zašto neće?

— Rekao mi je da putuje u Boston. Drži predavanja u nećemu što se zove Brandese ili Brandeis.

— Jevrejska škola — rekao je bik, a zatim progovorio u slušalicu.

— Ovdje je Janos. Telefoniraj u New York. Prezime koje ćeš dati je Havlíček, jesi li to uhvatio? *Havlíček*. Želim jedno objašnjenje.

— Spustio je slušalicu, dohvatio čaj, pa krenuo natrag prema kaminu.

— Skloni to! — naredio je čuvaru u kožnatoj jakni koji je “llamu« trljao o rukav. — Stoj u hodniku. — Čovjek je otišao dok se Kohoutek približio vatri, pa sjeo nasuprot Michaelu u stolici-ljuljački rustična izgleda. — Sada čekamo, Mihaile Havličeku. Neće dugo potrajati, nekoliko minuta, deset-petnaest možda.

— Ja ne mogu biti odgovoran ako on nije kod kuće — rekao je Havelock, stisavši ramenima. — Ne bih bio ovdje da nismo sklopili sporazum. Ne bih vam znao ime ili gdje da vas nađem, da mi on to nije rekao. Kako bih mogao?

— Vidjet ćemo.

— Gdje je žena?

— Ovdje. Mi imamo nekoliko zgrada — odgovori mu čovjek s Karpata, ispijajući čaj i ljuljajući se polako. — Ona je uznemirena, dakako. Nije to baš ono što je očekivala, ali će razumjeti; svi to razumiju. Mi smo im jedina nada.

— Kako uznemirena?

Kohoutek je zaškiljio. — Zainteresirani ste?

— Samo profesionalno. Ja je jedino moram izvesti i ne želim nikakvih nepri-
lika.

— Vidjet ćemo.

— Je li u redu? — upita ga Michael, svladavajući tjeskobu.

— Poput nekih drugih, obrazovanih, neko je vrijeme izgubila pamet. — Koho-
utek se nacerio, a zatim se ružno nakašljao, pijući čaj. — Objasnili smo pravila, a ona
je rekla da nisu prihvatljiva. Možete li zamisliti? Nisu *prihvatljiva!* — Bik je rikao, a
onda je spustio glas. — Na nju će se pomno paziti, a prije nego bude upućena vani
razumjet će. Kao što su svi razumjeli.

— Ne treba da se brinete. Ja je uzimam.

— To vi kažete.

— Ja sam platio.

Kohoutek se nagnuo naprijed, zaustavivši kretanje stolice. — Koliko?

Bilo je to pitanje koje je Čeh-Moravac htio upitati prije nekoliko minuta.
Michael je znao da je na konopcu; u New Yorku neće nitko odgovoriti. Sada je
trebalo pregovarati, a to su obojica znala.

— Ne biste li vi to radije čuli od Handelmana? Ako je kod kuće.

— Možda bih to radije čuo od vas, *příteli*.

— Kako znate da mi možete vjerovati?

— Kako znam da mogu rabinu vjerovati? Kako *vi* znate da mu možete vjero-
vati?

— Zašto ne bih? Ja sam vas pronašao, pronašao sam ovo mjesto. Nije to način
na koji sam htio, ali ovdje sam.

— Vi mora da predstavljate utjecajne interese — rekao je Kohoutek, brzo
prevrćući, kao što je običaj gorštaka kad pregovaraju.

— Tako utjecajnih da ne nosim identifikaciju. Ali, uostalom, vi to znate.

Ostarijeli lav se opet stade ljuljati. — Takav utjecaj međutim, uvijek nosi novac

— Dovoljno.

— Koliko ste platili Handelmanu? — Nakon pitanja, prekinuti su svi pokreti tijela i stolice.

— Dvadeset tisuća američkih dolara.

— *Dvadeset...?* — Kohoutekovo išibano lice izgubilo je nešto od svoje boje, a duboko usađene oči zapiljiše se u Michaela. — Znatna svota, *príteli*.

— Rekao je da je pravična. — Havelock je prekrizio noge; mokre hlače su mu se uzgrijale uz vatru. — Bili smo pripremljeni na to.

— Jeste li pripremljeni da znate zašto nije uspostavio kontakt sa mnom?

— Uz to zamršeno utanačenje kako uspostavljate dodir, nisam iznenađen. Polazio je na put u Boston, a ako nekoga nije bilo pored telefona...

— Netko je uvijek uz telefon; on je bogalj. A vi ste bili na putu za stupicu koja vas je mogla koštati života.

Michael je odkrižao noge, a pogled mu je uronio u Kohoutekov. — Svjetla za spoticanje?

— Govorili ste o psima; mi imamo pse. Oni napadaju samo kad im se naredi, ali upadač to ne zna. Oni ga okružuju i prijeteći laju. Što biste učinili?

— Upotrijebio bih pištolj, dakako.

— I zbog toga bi vas ustrijelili.

Obojica su zašutjela. Konačno, Havelock progovori: — I rabin ima dvadeset tisuća dolara o kojima vi ne znate, a ja vam to ne mogu reći jer sam mrtav.

— Sada vidite.

— On bi vam to *učinio* — za dvadeset tisuća dolara?

Brdski bik stade se opet ljuljati. — Bilo bi i drugih razmatranja. Ja sam ovdje imao manjih nezgoda, ništa što ne možemo prevladati, ali ovo je nerazvijeno područje. Niču stanovite ljubomore kad imate uspješnu farmu. Handelman bi me možda htio zamijeniti, možda ima razlog da me zamijeni.

— Ja to ne razumijem.

— Mogao sam imati leš na rukama, leš koji je mogao telefonirati dok je bio živ. Trebalo je da nekome kaže kamo se zaputio.

— Vi pucate na upadača, čovjeka s oružjem, koji ga je vjerojatno upotrijebio. Branili ste svoju imovinu, zbog toga vas nitko ne bi mogao kriviti.

— Nitko — suglasio se Kohoutek, ljuljajući se. — Ali bi to bilo dosta. Moravac izaziva teškoće, ne možemo ga sebi priuštiti. Odsijecimo ga.

— Od čega?

Brđanin je uzeo gutljaj čaja. — Potrošili ste dvadeset tisuća dolara. Jeste li spremni platiti više?

— Možda bi me se moglo uvjeriti. Nama je potrebna žena; ona je radila s našim neprijateljima.

— Tko su »mi«?

— To vam neću reći. Ne bi vam ništa značilo kad bih vam... Dakle, odsjeći vas od čega?

Kohoutek je slegnuo teškim ramenima. — To je samo prvi korak za te ljude — kao i za tu ženu, Corescu.

— To nije njeno ime.

— Uvjeren sam da nije, ali to nije moja briga. Poput drugih, i ona će se smiriti ili će je se smiriti; radit će ovdje mjesec ili dva, pa će biti upućena na drugo mjesto. Jug, jugozapad — sjeverni Srednjozapad¹ gdje je god smjestimo. — Bik se nacerio. — Papiri su uvijek u dolasku — još jedan mjesec, još jedan kongresmen kojeg treba platiti, senator do koga se mora doprijeti. Nakon nekog vremena, oni su poput luda.

— Čak se i lude mogu pobuniti.

— S kojom svrhom? Koji bi bio kraj? Da ih se pošalje natrag odakle su došli? Pred streljački stroj, ili u gulag, ili na garotu² u nekoj zabitoj ulici? Vi to morate razumjeti, to su uspaničeni ljudi. To je *fantastičan* posao!

— Da li papiri ikad stignu?

— O da, često. Osobito za talentirane, za produktivne. Isplata se vuče godinama

— Mislim da može biti i rizika. Netko tko odbija, netko tko vam zaprijeti da će vas razotkriti.

— Onda osiguravamo drugi papir, *příteli*. Potvrdu o smrti, smrtovnicu.

— Moj red za pitanje. Tko je »mi«?

— Moj red da vam odgovorim. Neću vam reći.

— Ali vas rabin želi »odsjeći« od ovog fantastičnog posla.

— Moguće je. — Zazvonio je telefon, čije je zvonce više strugalo nego zvonilo. Kohoutek je ustao i brzim koracima pošao do ruba sobe. — Možda ćemo sada saznati — rekao je, ostavivši čaj na stolu i podignuvši slušalicu usred drugog zvonjenja. — *Da?*

Havelock je nehotice zadržao dah; bilo je toliko mogućnosti. Znatizeljni sveučilišni atlet kojemu je dobrobit stanara bila u okviru njegove odgovornosti, možda je ušao u predsoblje; student koji je imao zakazani sastanak. Toliko nesretnih slučajeva...

— Pokušavaj i dalje — rekao je Karpaćanin. Michael je opet disao.

Kohoutek se vratio do stolice, ostavivši čaj na stolu. — Nema odgovora s Handelmanova telefona.

— U Bostonu je.

— Koliko bi vas se moglo uvjeriti da platite?

— Ja ne nosim sa sobom velike svote novca — odgovori mu Havelock, ocjenjujući količinu gotovine u koferu. Bilo je blizu šest tisuća dolara — novac koji je iznio iz Pariza.

— Imali ste dvadeset velikih za rabina.

¹ Područje SAD koje se sastoji od država koje graniče s Velikim Jezerima, a često uključuju i doline gornjeg Missisippia i Missouria (*op. prev.*)

² Španjolski metod ubijanja gušenjem ili lomljenjem vrata (*op. prev.*)

— Tako je bilo unaprijed dogovoreno. Mogao bih vam platiti ratu.

— Ratu za što?

— Bit ću iskren — sada će Michael, sagnuvši se naprijed na đakonovoj stolici.
— Žena nama vrijedi trideset pet tisuća dolara; tolika je svota određena za to. Potrošio sam dvadeset.

— Uz pet, to ostavlja deset.

— To je u NewYorku. Novac možete sutra imati, ali ženu moram noćas vidjeti

— I biti u avionu s mojih deset tisuća dolara?

— Zašto bih to učinio? To je budžetska stavka a ja se ne brinem oko financija. Osim toga, pretpostavljam da ćete lijepu svoticu prikupiti od Handelmana. Lopov ulovljen da krade od lopova. Sada ga imate; sada možete *njega* odsjeći.

Kohoutek se sad smijao na svoj bikovski način. — Vi ste s brda, *Cechu!* Ali koju garanciju imam?

— Pošaljite s nama svog najboljeg čovjeka. Ja nemam oružja; recite mu da mi ga drži naciljanog u glavu.

— Kroz aerodrom? Ja nisam blesav kao koza!

— Vozit ćemo se.

— Zašto noćas?

— Očekuju me rano ujutru. Moram je odvesti čovjeku na uglu Šezdeset druge ulice i Avenije York, do ulaza na East River Drive. On ima preostali novac. On će je odvesti na aerodrom Kennedy, gdje je sve već uređeno da je se prebaci u avion Aero-flota. Vaš čovjek mora biti siguran; on neće ući u kola dok se ne isplati novac. Što još hoćete?

Kohoutek se ljuljao i žmirkao. — Rabin je lopov. Je li to i *Cech*?

— Gdje je rupa? Zar nemate povjerenja u svog najboljeg čovjeka?

— Ja sam najbolji. Pretpostavimo da sam to ja?

— Zašto ne?

— *Učinjenol* Putovat ćemo zajedno, žena na stražnjem sjedištu sa mnom. Jedan pištolj u njenu glavu, drugi u vašu. Dva pištolja, *přiteli!* Gdje je pet tisuća dolara?

— U mojim kolima na putu. Pošaljite nekoga sa mnom, ali ja uzimam novac; on ostaje vani. To je uvjet ili nema dogovaranja.

— Vi komunisti ste svi tako sumnjičavi.

— To smo naučili u brdima.

— *Cechu!*

— Gdje je žena?

— U stražnjoj zgradi. Prije je odbila da jede, bacila je poslužavnik na Kuban-
ca. Ali ona je obrazovana; to doduše nije uvijek pogodno, premda kasnije donosi višu cijenu. Prvo je treba slomiti, možda je Kubanac već počeo. On je *macho* vrelog temperamenta, s jajima što mu se klata do poda. Njen tip žene mu je najdraži.

Michael se nasmiješio; bio mu je to najteži osmijeh u životu. — Jesu li sobe ožičene?

— Zbog čega? Što oni rade? Kakve planove mogu sami smisliti i izvesti? Osim toga, uvođenje takvih stvari izaziva govorkanja. Alarmi na cesti su dovoljna neprilika; dolazi čovjek iz Clevelanda koji ih obilazi.

— Želim je vidjeti. A onda želim otići odavde.

— Zašto ne? Kad ugledam pet tisuća dolara. — Kohoutek se prestao ljuljati; okrenuo se na lijevu stranu vičući na engleskom. — *Ti!* Vozi našeg gosta kamionetom do njegovih kola. Neka on vozi i drži mu pištolj uperen u glavu!

Šesnaest minuta kasnije, Havelock je izbrojao novac u ruke Moravca.

— Idi do žene, *přiteli* — rekao je Kohoutek.

Prelazio je preko imanja ograđenog žicom lijevo od silosa, a iza njega je koračao čovjek sa španjolskom »llamom«.

— Tamo, desno — rekao mu je stražar.

Uz rub šume bio je hambar, odnosno to je bilo nešto više od hambara. Na katu je prodiralo svjetlo kroz nekoliko prozora. A na tim svjetlima su se vidjele siluete ravnih crnih linija; to su bile rešetke. Tko god je bio iza tih prozora, nije mogao vani. To je bila zatvorenička baraka. *Ein Konzentrationslager*.

Michael je osjećao pritisak kožne futrole na dnu kičme; njegov nož za krljušti još je bio na mjestu. Znao je da sada može uzeti stražara i »llamu« — pokliznut će se na snijegu ili će izgubiti ravnotežu preko zaleđene trave i čovjek u kožnatoj jakni je mrtav čovjek — ali ne još. To će doći kasnije, kad Jenna shvati, kad je — i ako je — uvjeri. A ako ne uspije, oboje će umrijeti.

— Pokucajte na vrata — rekao je čovjek iza njega.

Havelock je pokucao na drvo. Odgovorio je glas s latinskim akcentom.

— Da? Što je?

— Otvorite, naređenje gospodina K. Ja sam Ryan. Požurite! Zdepasti muškarac u boleru i grubim pamučnim radnim hlačama, odškrinuo je vrata samo nekoliko centimetara. Najprije je zurio u Michaela, a onda je ugledao stražara i potpuno otvorio vrata.

— Nitko nije zvao — rekao je.

— Mi smo mislili da ste možda zauzeti — rekao je čovjek iza Havelocka, s lažnim osmijehom u glasu.

— S kim? Dvije svinje i jedna luđakinja.

— On je želi vidjeti.

— Bit će bolje da ima *pene*¹ poput kamena. Ja vam ne lažem! Provirio sam prije deset minuta; ona spava. Mislim da možda nije spavala nekoliko dana.

— Onda je može zaskočiti — rekao je stražar, gurnuvši Michaela kroz vrata.

Uspeli su se stepenicama i ušli u uski hodnik s vratima na obim stranama. Čelična vrata s prorezima u sredini; pomične pločice kako bi se moglo virkati unutra.

Mi smo u pokretnom zatvoru. Gdje je to bilo? Prag? Trst?... Barcelona?

¹ Penis (španj.); (op. prev.)

— Ona je u ovoj sobi — rekao je Latinac, zaustavivši se pred trećim vratima.
— Želite pogledati?

— Samo otvorite vrata — rekao je Havelock. — I čekajte dolje.

— *Ojalá!*...

— Naređenje g. K. — prekinu ga stražar u kožnatoj jakni. — Učini kako ti čovjek kaže.

Kubanac je izvukao ključ s pojasa, otključao ćeliju i stao sa strane.

— Odlazite odavde — rekao je Michael.

Dvojica su otišla hodnikom.

Havelock je otvorio vrata.

Mala je soba bila mračna, a tamno svjetlo noći se škrto prosipalo kroz prozor, dok su se bijele pahuljice odbijale od stakla i rešetaka. Ugledao ju je na krevetu, više uskom lakom ležaju nego krevetu. Potpuno odjevena, ležala je s licem nadolje, dok joj se plava kosa rasipala niz ramena; jedna joj je ruka otrombljeno visila niz krevet, tako da su joj prsti dodirivali pod. Ležala je na pokrivačima, neuredne odjeće; položaj tijela i šum dubokog disanja bili su dokaz njene iscrpenosti. Gledajući je, osjeti bolove; bol mu je u prsima udarala zbog boli koju je ona izdržala. Povjerenje je odletjelo kao ptica, instinkti su odbijeni, ljubav sasvim potisnuta; on nije bio manje životinjom od životinja koje su joj ovo učinile — stidio se. I bio ispunjen ljubavlju.

Ugledao je obris podne svjetiljke pored kreveta; upaljena, obasjala bi je. Hladni strah je neumorno letio kroz njega, dok mu se vrat stezao. I ranije se suočavao s rizicima, ali nikad s opasnošću poput ove, nikad u trenutku koji mu je toliko značio. Ako ga izgubi — ako nju izgubi, veza između njih će se nepopravljivo raspasti, ništa neće biti važno osim smrti lažljivaca. Ali je i čekanje mučenje koje si sam nanosiš; koje su bile riječi? *Između vršenja onoga što je strašno i prve kretnje, sve u međuvremenu je poput priviđenja ili strašna sna.* To će završiti ili će početi kad upali svjetiljku. Tiho je krenuo do kreveta.

Ruka je poletjela u mraku. Blijeda koža zasja na prigušenom svjetlu, ruka mu zaroni u trbuh. Osjetio je udarac zašiljena predmeta — ne noža, nečeg drugog. Odskočio je i zgrabio ruku, savijajući je i ne savijajući je — nije joj htio zadavati daljnju bol. Nije je mogao pozlijediti.

Ubit će vas ako bude mogla. Broussac.

Jenna se otkotrljala s kreveta, savijene lijeve noge; koljenom ga je udarila u bubreg, a oštrim noktima zgrabila vrat, zarivajući ih u kožu. Nije ju mogao udariti, to nije mogao učiniti. Pograbila ga je za kosu, lice mu povukla dolje, a desnim je koljenom prasnula u most njegova nosa. Tama se raspršila u fragmente bijela svjetla.

— *Cuně*² — viknula je zamućenim glasom, kojem je bijes dao grlenost.

Razumio ju je; dobro ju je učio. *Upotrijebi neprijatelja. Ubij ga jedino ako moraš. Ali ga najprije upotrijebi.* Namjera joj je bila da pobjegne; tako se tumačila njena neuredna odjeća, suknja povučena da joj otkriva bedra. On je to pripisao njenoj iscrpljenosti, ali se varao; bio je to prizor za *prase* koje je virilo kroz otvor na vratima ćelije.

¹ Dabogda! (španj.); (op. prev.)

² Prase (češ.); (op. prev.)

— *Stůj!* — oštro joj je prošaptao držeći je, ne iskrivljujući je, ne pozlijeđujući je. — *Těšimě!* — Oslobodio je lijevu ruku i povukao njeno tijelo koje se grčevito svijalo preko male sobe do svjetiljke. Ispružio je ruku i pronašao prekidač; pritisnuo ga je; njeno je lice bilo ispred njegovog.

Zurila je u njega, a njene velike smeđe oči izgledale su kao da će prsnuti iz očne duplje u čudnoj mješavini straha i prezira, što je već vidio u prozoru malog aviona u Col des Moulinetsu. Krik koji joj se istisnuo iz grla bio je i iz središta njenog života; taj je krik bio dug i strašan — dijete u ćeliji za mučenje, žena koja se suočila s povratkom beskrajne boli. Divlje je udarala nogama, naglo se trznula i izbacila iz stiska njegovih ruku. Bacila se preko kreveta, gotovo na zid. Rukom je udarala gore-dolje, lupajući luđački; poludjela životinja ulovljena u kut, kojoj nije preostalo ništa drugo već da život završi skričući, grebući, lupajući tijelom dok se stupica neumoljivo zatvorila. U ruci je stezala oruđe koje joj je bilo jedina nada za slobodu; bila je to vilica čiji su zupci bili okrvavljeni njegovom krvlju.

— *Slušaj me!* — opet je oštro prošaptao. — To je učinjeno nama obadvoma! To je ono što sam ti došao reći, što sam ti pokušao reći u Col des Moulinetsu!

— Učinjeno je *meni!* Ti si me pokušao *ubiti...* koliko puta? Ako ću ja umrijeti, onda ćeš ti...

Bacio se i ruku joj pritisnuo na zid, a desna joj je ruka bila ispod njegove; prisilio ju je da se prestane uvijati.

— Broussacova ti je *vjerovala...* ali je onda *vjerovala; meni!* Pokušaj razumjeti. Ona zna da sam joj rekao istinu!

— Ti ne znaš istinu! *Lažljivac, lažljivac!* — Pljunula mu je u lice; udarala ga je, grčevito se izvijala, zabijajući nokte svoje zarobljene ruke u njegov vrat.

— Htjeli su me vani, a ti si im bila na putu! Ja ne znam zašto, ali znam da su ljudi ubijeni... muškarci i jedna žena, što je bilo tebi namijenjeno. Oni nas sada žele oboje ubiti, oni to *moraju!*

— *Lažljivac!*

— Oni jesu lažljiva, ali ja nisam jedan od njih!

— Jesi, *jesi!* Prodao si se *zviřati!* *Kurva²!*

— *Ne!* — Okrenuo joj je ruku, a krvava viljuška je virila iz njene sapete pesti. Trznula se od boli dok joj je zglavak povlačio dolje. Zatim je ona polako smanjila svoj protupritisak; njene su velike oči još bile uplašene, u njima je još carevala mržnja, ali ih je probadala i zbunjenost. Stavio je vilicu nasuprot svom vratu i prošaptao: — Ti znaš što trebaš učiniti — rekao joj je oprezno, jasno. — Grkljan. Probodeš li ga za mene više nema izlaska odavde... Ali to je zbog tebe. Gradi se da pristaješ na ono što ti kažu; budi pasivna, ali motri na čuvara — kao što znaš, on je sumanut. Što brže pokažeš da surađuješ, to će prije otkriti da ti radiš sa strane. Upamti, sve što želiš su tvoji papiri; oni su ti sve. Ali kad te puste, dođi nekako do telefona i telefoniraj Broussacovoj u Pariz — ti to možeš učiniti.

Pomoći će ti jer ona zna istinu. — Zašutio je i odmaknuo ruku, oslobodivši njene. — Sad to učini. Ili me ubi ili mi vjeruj.

¹ Stani!... Veseli me! (češ.); (op. prev.)

² Životinjo! Kurva! (češ.); (op. prev.)

Njen pogled mu je bio krik koji je odjekivao u najtamnijim predjelima njegove svijesti, bacajući ga u užase tisuća sjećanja. Usne su joj drhtale, i to se polako dogodilo. Strah i zbunjenost ostali su joj u očima, ali se mržnja povlačila. Onda su došle suze, koje su polako navirale; to je bio balzám koji je najavio početak ozdravljenja.

Jenna je spustila ruku a on ju je uzeo, držeći je u svojoj. Vilica je ispala iz oslobođene šake, a tijelo joj je olabavilo, dok joj je nadolazio duboki, strašni jecaj.

Držao ju je. To je bilo sve što je mogao učiniti, sve što je htio učiniti.

Jecaj se stao smirivati i minuti su prolazili u tišini. Sve što su mogli čuti bilo je njihovo disanje; sve što su osjećali bila je njihova blizina, čvrsta povezanost. Konačno je prošaptao: — Izlazimo odavle, ali neće biti lako. Jesi li se susrela s Kohoutekom?

— Jesam, strašan čovjek.

— On ide s nama, tobože da pokupi konačnu isplatu za tebe.

— Ali nema nikakve isplate — rekla je Jenna, odmaknuvši lice, proučavajući ga, upijajući ga pogledom. — Pusti me da te gledam, samo da te gledam.

— Nema vremena...

— Ššš. — Stavila je prste na njegove usne. — Mora biti vremena, jer nema ničeg drugog.

— Ja sam to isto mislio kad sam dolazio ovamo, i kad sam te gledao na krevetu. — Nasmiješio se, gladeći joj kosu i blago gladeći njeno ljupko lice. — Dobro si igrala, *prekrásně*.

— Pozlijedila sam te.

— Manja ranica i nekoliko većih ogrebotina. Ne brini zbog toga.

— Krvariš... tvoj vrat.

— I leđa, i ogrebotina viljuškom na mom trbuhu — rekao je Michael. — Možeš me liječiti kasnije i bit ću ti zahvalan, ali baš sada to odgovara slici koju imaju. Vraćam te natrag na Aeroflot.

— Nastavljam li letenjem?

— Ne, samo se drži neprijateljski. Primirila si se, znaš da ne možeš pobijediti.

— A Kohoutek?

— On kaže da ti ostaješ na stražnjem sjedištu s njim. Oboje će nas imati pod pištoljem.

— Onda ću puno pušiti. Ruka će mu pasti.

— Nešto tako. To je dugo putovanje, mnogo toga se može dogoditi. Benzinska stanica, kvar, nema svjetla. On može biti brdski bik, ali je blizu sedamdesetj. — Havelock ju je uhvatio za ramena.

— Može se odlučiti da te drogira. Ako bude tako, pokušat ću ga zaustaviti.

— Neće dati ništa opasno; on hoće svoj novac. Ja se ne brinem, ja znam da si tamo i znam što možeš učiniti.

— Hajdemo.

— *Mihail*. — Stezala mu je ruke. — Što se *dogodilo*? Meni... *tebi*? Rekli su takve grozne stvari, tako *strašno*! Nisam im mogla vjerovati, a ipak sam morala. Bilo je *tamo*!

— Sve je bilo tamo. Sve do mog gledanja kako umireš. — O, *Bože...*

— Ja sam od tada u stalnoj trci, sve do one noći u Rimu. Onda . sam stao trčati u drugom smjeru. Za tobom, za njima — za lažljivcima koji su nam učinili sve ovo.

— Kako su to učinili?

— Sada nema vremena. Poslije ću ti sve reći, a onda želim tebe čuti. Sve. Imaš imena, znaš ljude. Poslije.

Ustali su i zagrlili se, držeći se nakratko, osjećajući toplinu i nadu koju su dali jedno drugome. Michael je izvukao maramicu iz džepa na prsima i držao je na vratu. Jenna ju je uzela iz njegove ruke i sama očistila duboke ogrebotine; dotakla mu je most nosa, gdje ga je udarila koljenom, a zatim mu je poravnala kosu na sljepo-očnicama.

— Upamti, moj dragi — prošaptala je. — Postupaj prema meni strogo. Pogurni me, guraj me, a kad mi uhvatiš ruku čvrsto je stegni. Čovjek kojega je ogrebla žena, bila ona neprijatelj ili ne, to je ljutit muškarac. Osobito među muškarcima; njegova muškost više pati nego što pati od rana.

— Hvala, Sigmunde Freude. Hajdemo.

Stražar u crnoj kožnatoj jakni se nasmiješio ugledavši Havelockov okrvavljeni vrat, dok je Kubanac kimnuo; njegov je izražaj potvrdio raniji sud. Kao što je napućen, Michael je Jenninu ruku držao čvrsto kao u škripcu, gurajući je naprijed; usne su mu se stanjile, a pogled mu je bio svladavajući, ali bijesan.

— Želim se vratiti Kohouteku i otići odavde! — ljutito je rekao.

— I ne želim nikakvu raspru, je li to jasno?

— Zar je naša djevojčica pozlijedila velikog muškarca? — upita stražar, cerekajući se.

Janoš Kohoutek je bio odjeven u »mackinaw«¹ jaknu¹, a na glavi je imao kapu s rubom od krzna. I on se nasmijao ugledavši maramicu na Havelockovu vratu. — Možda je ovo vještica s Karpata — rekao je govoreći engleski, pokazujući prljave zube. — Stare žene su pričale da imaju snagu planinskih mačaka i prepredenost demona

— *Izgovorite to sa slovom k, prijatelji. Ona je kuja.* — Michael je gurnuo Jennu prema vratima. — Ja želim da pođemo; snijeg će nam produžiti putovanje.

— Nije tako strašno — rekao je Kohoutek. — Više vjetra nego ičega. — Iz džepa je izvukao namot debelog konopca i pošao prema Jenni. — Takvo vrijeme drži autoputeve i naplatišta čistim.

— Što je to? — upita Havelock, pokazavši kretnjom na konopac.

— Da joj drži ruke. Drži joj ruke — naredi Kohoutek, obraćajući se stražaru. — Vi se možda hoćete igrati s ovom mačkom, ali *ja* neću.

— Ja pušim — protestirala je Jenna. — Pustite me da pušim, vrlo sam nervozna. Što vam mogu učiniti?

— Možda biste vi radije iglu? Tada nećete misliti o pušenju.

— Moji ljudi ne prihvaćaju droge — nato će Michael s čvrstinom u glasu. — Na aerodrome se pazi, osobito na izlazima za odlazak. Nema narkotika.

¹ Uglavnom u SAD: debeli kratki kaput s dvorednim kopčanjem (*op. prev.*)

— Onda će biti vezana. Dođi, uzmi joj ruku. — Stražar u kožnatoj jakni prišao je Jenni; ona je nevoljko ispružila ruke, kao da ne želi biti dodirnutu više nego je potrebno. Kohoutek je stao. — Je li ona bila u toaletu? — oštro je upitao. — Kažite mi, ženo, jeste li bili u toaletu?

— Sa mnom je sve u redu — odgovorila je Jenna.

— I kroz nekoliko sati? Neće biti zaustavljanja, razumijete li? Ni u kojem slučaju neće biti zaustavljanja. *Rozumiš?*

— Rekla sam da je sa mnom sve u redu.

— Veži je i hajdemo. — Havelock je učinio nekoliko nestrpljivih koraka prema vratima, prošavši pored Moravca i bacivši pogled na Jennu. Oči su joj bile ledeno staklo; bila je veličanstvena. — Držim da će nas ovaj prebjeg iz *žalára*¹ voziti u kamionu.

Stražar je izgledao ljutit, dok se Kohoutek zacerekao. — Vi se mnogo ne varate, Havliček. Nekoliko puta je stavljen na stranu zbog tvornog napada. Da, on će nas povesti. — Čvrsto je stegnuo uže oko Jenninih ruku, zatim se okrenuo i viknuo: — *Axel!*

— On ima moje oružje — rekao je Michael, pokazujući kretnjom na čovjeka u kožnatom kaputu. — Htio bih ga natrag.

— Dobit ćete ga. Na uličnom uglu u New Yorku.

Drugi je stražar ušao u sobu iz hodnika, isti čovjek koji je prvi opazio da je Havelock budan na podu.

— Da, gospodine Kohoutek?

— Ti sutra vršiš poslove po rasporedu, zar ne?

— Da, sir.

— Budi u radiokontaktu s kamionima na sjeveru i neka jedan dođe po mene u Monongahelu, kad moj avion doleti sutra. Telefonirat ću s aerodroma i dati ti vrijeme leta.

— U redu.

— Mi idemo — rekao je brdski bik, uputivši se vratima. Michael je uzeo Jenninu ruku, a stražar u kožnatoj jakni je išao iza njih. Vani je vjetar bio snažniji nego prije. Snijeg je bio ljući, udarajući u krugovima i peckajući lice. Kohoutek je vodio; potrčali su stazom pored glavne kuće na farmi do teretnog vozila na cesti. Treći stražar, u bijeloj parki², stajao je pored vrata udaljenih pedesetak metara; ugledao ih je i pošao do srednjeg zasuna.

Kamion je bio ograđen; u vozilu su se suočili s drvenim klupama za prijevoz petorice ili šestorice sa svake strane; smotana užad visila su sa strana. Ugledavši pokriveni prostor bez prozora Jenna je bila vidljivo potresena, a Havelock je to shvatio. Njena zemlja — njegova zemlja rođenja — vidjela je tokom godina mnogo takvih vozila, čula je previše istinitih priča ispričanih šapatom o konvojima koji su odvozili muškarce, žene i djecu, koje više nitko nije vidio. Ovo je Mason Falls, Pennsylvania, SAD, ali vlasnici i vozači teretnjaka nisu bili drugačiji od svoje braće u Pragu i Varšavi, kasnije Moskvi — prije toga u Berlinu.

¹ Zatvor (češ.); (*op. prev.*)

² Topli kaput do koljena, često s kapuljačom, od materijala koji prkosi svakom vremenu, a prvobitno su ga nosili Eskimi (*op. prev.*)

— Ulazite, *penjite se!* — vikao je Kohoutek, koji je sada mahao velikim automatikom kalibra .45, dok je stražar držao ručku stražnjih vrata.

— Ja nisam vaš zatvorenik! — viknuo je Havelock. — Dogovorili smo se! Imamo sporazum!

— A dio tog sporazuma, *přiteli*, jest da ste vi moj gost ali i talac sve dok ne stignemo u New York. Nakon isporuke — obiju isporuka — bit ću sretan da odložim pištolj i platim vam večeru.

Brdski bik je zarikao smijehom dok su se Jenna i Michael uspinjali u kola. Sjeli su jedno pored drugog, ali se to nije dopalo Kohouteku. Rekao je: — Žena sjedi sa mnom. Vi idete preko. *Brzo!*

— Vi ste paranoidni — rekao je Havelock, prešavši na drugu stranu, potraživši sjenu.

Vrata su se zatvorila, a stražar je manipulirao zasunom i bravom. Slabašno svjetlo probijalo se kroz vjetrobran. Za nekoliko sekundi, pomisli Michael, upalit će se svjetla, a odraženi rasap će djelomično osvijetliti i unutrašnjost vozila. U mraku je navukao kaput i desnu ruku pomicao iza sebe, približavajući je nožu pričvršćenom za pojas, na dnu leđa. Ako ga sada ne izvuče, bit će mu to beskrajno teže kad bude za volanom svojih kola.

— Što je to? — viknu bik, podigavši pištolj u sjeni, uperivši ga u Havelockovu glavu. — Što to radite?

— Kuja mi je zapandžala leđa; krv mi se priljepila za košulju — rekao je Michael normalnim glasom. Onda je viknuo: — Hoćete li to vidjeti, *opipati?!*

Kohoutek se nacerio, dobacivši pogled Jenni. — Karpatska *čarodějka*¹. Vjerojatno je pun mjesec, ali ga ne možemo vidjeti. — Još se jednom nasmijao svojim sirovim brđanskim smijehom. — Držim da je Lubjanka stroga kao što je uvijek bila. Ona će vam pojesti čuvara!

Čuvši spominjanje riječi »Lubjanka«, Jenna je razjapila usta, zadrhtala i rekla: — O, Bože! O, moj Bože!

Kohoutek ju je opet pogledao, a Havelock je opet razumio — ona pokriva za njega. Brzo je izvukao nož iz futrole i smjestio ga na dlan ruke. Sve je to potrajalo manje od dvanaest sekundi.

Otvorila su se vozačeva vrata; vozač se uspeo i upalio svjetlo. Pogledao je odostraga. Stari bik mu je kimnuo i vozač je okrenuo ključ. Vozilo je imalo snažan motor i minutu kasnije, pošto su kola prošla kroz čuvana vrata, već su se uspinjali strmim brežuljkom. Teške gume su hrskale snijeg i meku zemlju, naginjući se, tresući, okrećući se u skladu s neravnim putem. Stigli su do zida stabala, odakle se pružio ravan put; bili su vjerojatno tri osnune milje od Fourforks Pikea. Stražar-vozač je pritisnuo papučicu za brzinu, a onda je odjednom pritisnuo drugu, kočeci. Na ploči s instrumentima pojavilo se isprekidano crveno svjetlo. Potražio je jedan pa drugi prekidač, te pritisnuo oba. Začu se pucketanje, a onda se kroz atmosferske smetnje javio uzbuđeni glas: — G. Kohoutek! G. Kohoutek!

— Što je to? — upita stražar i dograbi mikrofona, pritisnuvši dugme. — Ti si na kanalu za hitne slučajeve.

¹ Vještica (češ.); (op. prev.j

— Vrabac u New Yorku — on je uz telefon! Handelman je mrtav! Čuo je to preko radija! Ustrijeljen je u svom stanu, a policija traga za muškarcem...

Havelock je poletio stežući ručku noža u stisnutoj pesti, sa sječivom okrenutim dolje, dok je lijevom rukom strelovito uhvatio cijev automatika .45. Jenna se brzo odmakla; on je stezao dugački glatki čelik dok je Kohoutek ustajao, a onda je tresnuo pištoljem o drvenu klupu. Zario je nož kroz ruku brdskog bika, pa se oštrica noža — kroz meso i kosti — zabila u drvo; krvava ruka je bila pribijena o drvo.

Kohoutek je vrisnuo; stražar na prednjem sjedištu naglo se okrenuo, ali se Jenna bacila na njega; svom snagom je sručila svoje vezane ruke na čovjekov vrat i izvukla mu mikrofon iz ruke, prekinuvši vezu. Havelock je pištoljem udario u bikovu glavu; Kohoutek je zateturao, udario leđima o stijenku vozila, pa pao naprijed na pod, dok mu je ruka i dalje bila pribijena za drvenu klupu.

— *Mihail!*

Stražar je, oporavivši se od Jenninih udaraca, izvlačio »llamu« iz džepa kožnate jakne. Michael je poskočio i zabio tešku cijev automatika .45 u čovjekovu sljepoočicu; spustio je ruku preko vozačeva ramena, uperivši mu »llamu« u srce, mada je pištolj još bio u čovjekovoj ruci.

— G. Kohoutek? Jeste li *primili!* — viknuo je glas kroz radiosmetnje. — Što bi trebalo da vrabac uradi? On želi znati!

— Kaži mu da si primio — naredi mu Havelock, teško dišući, povukavši oroz. — Reci mu da vrabac ništa ne radi. Bit ćemo u kontaktu.

— Primili smo. — Stražarev je glas bio šapat. — Kažite vrapcu da ništa ne radi. Bit ćemo u kontaktu.

Michael je odgurnuo mikrofon a onda pokazao na »llamu«. — A sada mi polako uruči oružje — naredio mu je. — Upotrijebi samo dva prsta, samo *dva* prsta — nastavio je. — Na koncu, to je ipak moje, zar ne?

— Namjeravao sam vam vratiti — rekao je preplašeni stražar, kojemu su usne drhtale.

— Koliko bi godina morao vratiti ljudima koje si vozio u ovim kolima!

— To nema ništa sa mnom, kunem se! Ja samo radim za život. Radim što mi se kaže.

— Svi vi tako. — Havelock je uzeo »llamu« i pomaknuo automatik, pritisnuvši ga u bazu stražareve lubanje. — Sada nas odvezi odavde — rekao je.

Vitki sredovječni muškarac ravne tamne kose otvorio je vrata telefonske govornice na uglu 116. ulice i Riverside Drivea. Mokri gradski snijeg još se držao za stakla, zamagljujući crvena rotirajuća svjetla policijskih automobila nedaleko kabine. Utisnuo je kovanicu, birao 0, a zatim još pet brojeva; čuo je drugi ton i opet birao. Za nekoliko trenutaka zazvonio je telefon u privatnim prostorijama Bijele kuće.

— Da?

— Gospodin Predsjednik?

— Emory? Kako je prošlo?

— On je mrtav. Ustrijeljen je.

Tišinu iz Washingtona prekinuo je jedino zvuk Berquistova disanja. — Kažite mi što se dogodilo — rekao mu je Predsjednik.

— Bio je to Havelock, ali ime nije točno navedeno. Mi možemo poricati postojanje takve osobe u Stateu.

— *Havelock?* U...? O moj Bože!

— Ne znam sve pojedinosti, ali ipak dovoljno. Shuttle¹ je kasnio zbog snijega, a oko LaGuardie smo kružili gotovo jedan sat. Kad sam ja ovdje stigao, već se okupila gomila, policijska kola, nekoliko novinarskih kola i ambulanta kola.

— *Novinari?*

— Da, sir. Handelman je ovdje bio istaknut čovjek. Ne samo zato jer je bio Jevrej koji je preživio Bergen-Belsen, već i zbog svog statusa na sveučilištu. Poštivali su ga, čak više od toga.

— O, Kriste... Što ste saznali? *Kako* ste to saznali? Vaše ime neće na površinu, zar ne?

— Ne, sir. Iskoristio sam svoj položaj u Stateu i stupio u kontakt s policijskom stanicom; detektiv je bio voljan surađivati. Kako se čini, Handelman je imao ugovoreni sastanak s jednom studenticom, koja se dvaput vratila, a onda pozvonila nadgledniku. Otišli su do Handelmanova stana, vidjeli da vrata nisu zaključana, ušli su u stan i pronašli ga. Nadglednik je telefonirao policiji, a kad su došli policajci rekao im je da je pustio u kuću čovjeka koji je imao vjerodajnice State Departmenta. Rekao je da mu je prezime Havilitch; ne sjeća se i imena, ali je inzistirao da mu je ID bio u redu. Policija je još u Handelmanovu stanu, uzimaju otiske prstiju, uzorke odjeće, ugrušanu krv.

— Jesu li pojedinosti objelodanjene?

— U ovom gradu ne mogu čekati. Sve je pušteno u javnost prije dvadeset minuta. Nije bilo načina da to zaustavim, čak da sam i htio. Ali State ne mora razjašnjavati; mi možemo *poricati*.

¹ Čunak — avion koji osigurava gusti servis u oba smjera (*op. prev.*)

Predsjednik je šutio, a onda progovorio. — Kad bude pravo vrijeme. State Department će u cijelosti surađivati s vlastima. Do tada želim da se stvori fascikl — koji će cirkulirati samo na ograničenoj bazi — o Havelockovoj aktivnosti pošto se odijelio od vlade. Mora održavati vladinu uzbunjenost zbog njegova duševnog stanja, njegova očita ubilačka nagnuća — njegovu nelojalnost. Međutim, u interesu nacionalne sigurnosti, taj će dokument ostati pod ograničenom klasifikacijom. Neće biti objelodanjen.

— Nisam siguran da razumijem.

— Činjenice će biti otkrivene kad Havelock više ne bude prijetnjom interesima ove zemlje.

— Sir?

— Jedan čovjek je beznačajan — rekao je Predsjednik tiho. — Coventry, gospodine podsekretaru. Enigma... Parsifal.

— Ja prihvaćam rezoniranje, ali ne pretpostavku. Kako možemo biti sigurni da ćemo ga naći?

— On će nas naći; *vas* će naći. Ako je sve što smo saznali o Havelocku tako točno kao što vjerujemo, on ne bi ubio Jacoba Handelmana da za to nije imao izuzetan razlog. I on ga nikad ne bi ubio da nije saznao kamo je Handelman uputio Karasovu. Kad dođe do nje, znat će o vama.

Bradford je šutio nekoliko trenutaka. — Da, svakako, gospodine Predsjedniče.

— Vratite se ovamo što prije možete. Moramo biti spremni... *vi* morate biti spremni. Uredit ću da dvojica ljudi dolete s Poole's Islanda. Sastat ćete se u Nationalu; ostanite u prostorijama Sigurnosti aerodroma dok ne stignu.

— Da, sir.

— Sada, slušajte me, Emory. Moje će instrukcije biti izravne, objašnjenje jasno. Predsjednikova je naredba da vas čuvaju dvadeset četiri sata; vaš je život u njihovim rukama. Vas lovi ubojica koji je neprijatelju prodao tajne svoje vlade. To će biti riječi koje ću *ja* upotrijebiti; *vaše* će biti drugačije. Vi ćete upotrijebiti jezik Konzularnih operacija: Havelock je 'izvan spasa'. Svaki dodatni sat koji živi opasnost je za naše ljude na terenu.

— Razumijem.

— Emory? — Sir?

— Prije nego se ovo dogodilo, ja vas zapravo nisam uopće poznao — tiho će Berquist. — Kakva je vaša situacija kod kuće?

— Kuće?

— Tamo će doći po vas. Imate li djece kod kuće?

— Djece? Ne, ne, nema djece. Moj je stariji sin u koledžu, a mlađi je u školskom internatu.

— Mislio sam da sam negdje čuo da imate kćeri.

— Dvije. One su sa svojom majkom. U Wisconsinu.

— Tako. Nisam znao. Imate li drugu ženu?

— Bilo ih je. Opet, dvije. Nisu potrajale.

— Onda znači da u vašoj kući nema žena?

— Dolaze često, ali ne dogovoreno u minut. Samo nekoliko u protekla četiri mjeseca.

— Tako.

— Živim sam. Okolnosti su optimum, gospodine Predsjedniče.

— Da, držim da jesu.

Upotrijebivši smotanu užad na stijenci vozila, stražara su vezali za upravljač, a Kohouteka za klupu.

— Pronađi štogod i povezi mu ruku — rekao je Michael. — Želim ga živa. Želim da mu netko postavi par pitanja.

Jenna je našla farmerovu maramicu u odjelku za rukavice. Izvukla je nož za krljušti iz krupne ruke starog brdskog bika, prerezala maramicu u dva dijela i stručno mu povezala ranu, zaustavivši krv i na otvoru rane i na zglavku.

— Držat će tri, možda četiri sata — rekla je. — Poslije toga ne znam. Ako se probudi i ovo rastrga, mogao bi iskrvariti do smrti... Znajući što znam, ne trebaju mi molitve.

— Netko će ga naći. Ova kola. Za sat ili više bit će svjetlo, a Fourforks Pike je pokrajinski put. Sjedi jednu minutu. — Havelock je upalio motor, otpustio kvačilo i gurnuo kola u brzinu. Trzajući čovjeka naprijed-natrag za volanom, manevrirao je kolima tako da su se sada ispriječila preko puta. — Okay, izađimo.

— Ne možete me ovdje ostaviti! — zacvilio je stražar. — *Isuse!*

— Jeste li bili u toaleti?

— Što?

— Nadam se, za vaše dobro.

— Mihail?

— Radio. Mogao bi se netko pojaviti i osloboditi ga. On bi ga upotrijebio. Potrebna nam je svaka minuta.

Havelock je podigao .45 sa sjedišta i opetovano praskao debelom ravnom ručicom u brojčanike i prekidače, sve dok nije ostalo razbijeno staklo i plastika. Konačno je istrgnuo mikrofonski, prekinuvši žice; otvorio je vrata i okrenuo se Jenni. — Ostavit ćemo svjetla upaljena tako da netko ne lupi u kola — rekao je, izišao i povukao sjedište da ona može izaći. — Još jedno što moramo obaviti. Dođi.

Zbog vjetra, na Fourforks Pikeu je bilo najviše dva centimetra snijega na površini, osim isprekidanih nanosa koji su nalegli na graničnu travu. Michael je .45 predao Jenni, a u desnu ruku je uzeo »llamu«. — To izaziva previše buke — nastavio je. — Vjetar bi to mogao odnijeti do kuće na farmi. Ostani ovdje.

Obišao je kola i dvaput ispalio, razmrskavši obje stražnje gume. Potrča na drugu stranu i ispalio još dvaput u prednje gume. Teretno vozilo se drmalo naprijed-natrag dok je iz guma pištao zrak, pa se smirilo na putu. Da bi se oslobodio put, s vozilom se moglo doprijeti samo u travu, ali ne dalje od toga. Stavio je »llamu« u džep.

— Daj mi četrdeset pet — rekao je Jenni, izvukavši košulju iz hlača.

Predala mu ga je. — Što kaniš učiniti?

— Očistiti ga. Ne tvrdim da će iz toga proizići mnogo dobra, jer su naši otisci posvuda u kamionu. Možda tamo neće četkati; ovo hoće.

— Pa?

— Bacam kocku na mogućnost da će se naš vozač paklenski derati da to nije njegovo oružje, već da pripada njegovu poslodavcu, tvom domaćinu, Kohouteku.

— Balistika — kazala je Jenna, kimnuvši. — Ubojstva u arhivi.

— Možda nešto drugo. Tu će farmu rastaviti u komade, a kad to učine, možda će početi kopati po zemljištu. Moglo bi biti ubojstva koja nisu zabilježena u arhivi policije. — Automatik je držao s rubom košulje, otvorio vrata teretnjaka i preko prednjeg sjedišta bacio oružje u pokrivena kola.

— Hej, *čujte*, za ime Krista! — viknuo je vozač, izvijajući se, sapet konopcima. — Pustite me da iziđem odavde, hoćete li? Ja vam nisam ništa učinio! Vratit će me natrag na deset godina!

— Mnogo su blaži spram onih koji posvjedoče za optužbu. Razmisli o tome. — Havelock je udario vratima i brzo se vratio Jenni. — Kola su otprilike četvrt milje, na drugoj strani Kohoutekova puta. Jesi li ti u redu?

Pogledala ga je; čestice snijega uplitala su joj se u plavu kosu, lice joj je bilo sasvim mokro, ali su joj oči bile žive. — Da, moj dragi, ja sam u redu... Gdje se god nalazili u ovom trenutku, ja sam kod kuće.

Uzeo ju je za ruku, pa se zaputiše prema kolima. — Hodajmo po sredini kako bi nam otisci bili pokriveni snijegom.

Sjedila je blizu njega, dodirivala ga, s rukom u njegovoj, a glava joj se u prekidima odmarala na ramenu dok je on vozio.

Bilo je malo riječi između njih, šutnja je bila ugodna; bili su previše umorni i suviše preplašeni da govore razborito, barem ne još neko vrijeme. Već su bili tamo; znali su da će se malo mira vratiti s tišinom i činjenicom da su jedno uz drugo.

Sjećajući se Kohoutekovih riječi, Havelock je krenuo na sjever do Pennsylvania Turnpikea, a zatim istočno prema Harrisburgu. Stari Moravac je bio u pravu; niski vjetrovi su doslovce očistili velik dio ceste, a temperatura ispod ništice održavala je snijeg suhim i nestalnim. Iako je vidljivost bila loša, putovali su brzo.

— Je li ovo glavni autoput? — upita ga Jenna.

— To je državna ograda, da.

— Je li pametno biti na ovoj cesti? Ako Kohouteka pronađu prije svanuca, neće li ljudi paziti na ovu 'ogradu', kao što paze na *Bahnen* i *dráha*?¹

— Mi smo posljednji ljudi na zemlji za koje bi on htio da ih nađe policija. Mi znamo što je ta farma. On će zavlačiti, upotrijebit će priču o nekakvom upadaču, reći će da je *on* bio talac, žrtva. A stražar neće reći ništa sve dok ne bude prisiljen na to, dok ne pronađu arhivu o njemu, a tada će pregovarati. S nama je u redu.

— To je policija, dragi — rekla je Jenna, nježno mu dodirujući podlakticu. — Ali recimo da to nije policija. Ti želiš da to bude policija, tako se uvjeravaš. Ali uzmimo daje to netko drugi. Farmer ili vozač mljekarskih kola. Mislim da bi Kohoutek platio mnogo novaca da se domogne sigurnosti svoje kuće.

¹ Željeznica (njem. i češ.); (*op. prev.*)

Michael ju je gledao na prigušenom svjetlu ploče s instrumentima. Oči su joj bile umorne, s velikim podočnjacima; u sredini njenog pogleda još je bio strah. Ali usprkos iscrpljenosti i strahu, mislila je bolje od njega.

— Ti si divna — rekao je.

— Ja sam prestrašena — odgovorila je.

— Osim toga si i u pravu. Postoji dječja pjesmica koja kaže »želeći, ispunit ćeš želju«. To je laž, i samo za djecu, ali sam računao na to, nadao sam se tome. Mogućnosti da će policija pronaći Kohouteka, ili da će građanin izvijestiti policiju o onome što je našao, nisu veće od sedamdeset-trideset. Naprotiv. Skrenut ćemo na idućem izlazu i krenuti prema jugu.

— Kamo? Kamo ćemo poći?

— Prvo, gdje možemo biti sami, ne okrećući se stalno unazad. Gdje nećemo bježati.

Sjedila je na stolici pored prozora motela, a rano svjetlo se širilo preko brda Alleghenya, još u daljini. Žute su zrake pojačale zlato u dugoj plavoj kosi koja joj je padala preko ramena. Izmjenično bi gledala u njega, a onda okrenula lice i zatvorila oči; njegove riječi su joj bile suviše bolne da bi ih slušala na svjetlu.

Kad je završio, još je bio u tjeskobi koja je dolazila s priznanjem: on je bio njen krvnik. Ubio je svoju ljubav i više ljubavi nije ostalo u njemu.

Jenna je ustala sa stolice i šuteći stajala pored prozora. — Što su nam *učinili*? — prošaptala je.

Havelock je stajao na drugoj strani sobe i gledao je; nije mogao odvratiti pogled. A onda se vraćao kroz beskrajno vrijeme, kroz uskovitlane izmaglice proganjajućeg, opsesivnog sna koji ga nikad nije napuštao. Slike su bile tu. Sjećao se svih trenutaka, ali su mu bili odgurnuti iz života samo da bi opet iznikli i napali ga, paleći ga kada god bi uspomene odbile da leže zakopane. *Što je ostalo kad vam je sjećanje otišlo, g. Smith?* Ništa, dakako, a koliko je često želio zaborav, bez slika i zapamćenih trenutaka — zamjenjujući ništavnost za odsutnost boli. Ali je sada prošao kroz košmar isprekidana sna i vratio se u život, kao što su suze navrle u Jennine oči i isprale mržnju. No stvarnost je bila lomna; njene dijelove treba zalijepiti, sastaviti ih.

— Moramo ustvrditi — rekao je Michael — zašto mi je Broussacova kazala što ti se dogodilo, ali tako da je bilo rupa. Nisam mogao razumjeti.

— Ja joj nisam sve rekla — sada će Jenna, zureći u snijeg. — Ja joj nisam lagala, ali joj nisam sve rekla. Bojala sam se da mi neće pomoći.

— Što si izostavila?

— Ime čovjeka koji me potražio. On je s tvojom vladom već niz godina. Svojedobno je bio kontroverzan, ali i dalje poštovan, mislim. Barem sam to čula za njega.

— Tko je to bio?

— Čovjek koji se zove Bradford. Emory Bradford.

— Dobri *Bože*... — Havelock je bio osupnut. Bradford je ime iz prošlosti, uznemiravajuće prošlosti. Bio je jedna od političkih kometa rođenih u vrijeme Kennedya, ali je izišao na glas s Johnsonom. Kad su komete iščezle s vašingtonskog neba, usmjerene u međunarodne banke i fondacije, uvažene odvjetničke kancelarije i u sobe

direktora korporacija, Bradford je ostao — manje slavan, svakako, i manje utjecajan, zacijelo — tamo gdje su bili vođeni politički ratovi. Nikad se nije razumjelo zašto. Ostavljajući po strani mjeru osobnog bogatstva, mogao je učiniti tisuću drugih stvari, ali je izabrao da to ne učini. *Bradford*, pomisli Havelock, dok mu je to prezime odjekivalo u glavi. Sve je te godine Emory Bradford samo obilježavao vrijeme, čekajući na drugu verziju Camelota¹ da ga ponese u drugo vrijeme samoveličajuće slave? Tako mora biti. Ako je on došao do Jenne u Barceloni, on je u jezgri prevare kod Costa Brave, prevare koja je išla daleko iza njega i Jenne, dvoje ljubavnika koji su se okrenuli jedno protiv drugoga. To je povezivalo nevidljive ljude u Moskvi s moćnicima u vladi Sjedinjenih Država.

— Poznaješ li ga? — upita ga Jenna, koja je još gledala kroz prozor.

— Ne osobno. Nikad se nisam sastao s njim. Ali si ti u pravu, on je *bio* kontroverzan. Posljednje što sam čuo za njega — bio je podsekretar u Stateu, niskog profila ali prilično visoke reputacije — pokopan ali vrijedan, moglo bi se reći. Rekao ti je da je s Cons Opom u Madridu?

— Rekao je da je na specijalnom zadatku s Konzularnim operacijama, jedna hitnost koja se tiče unutrašnje sigurnosti.

— Ja?

— Da. Pokazao je kopije dokumenata pronađenih u sefu na Ramblasu. — Jenna se okrenula od prozora. — Sjećaš li se da si mi govorio kako si u više navrata morao otići do Ramblasa?

— To je bilo mjesto za poštu za Lisabon. I to sam ti rekao. Ne brini, to je bilo orkestrirano.

— Ali možeš razumjeti. Ramblas mi je ostao u sjećanju.

— Oni su to znali. Kakvi su to bili dokumenti?

— Instrukcije iz Moskve koje su mogle biti namijenjene jedino tebi. Bili su datumi, putne rute; sve je bilo suglasno onome gdje smo bili, kamo smo namjeravali ići. A bili su i kôdovi; ako oni nisu bili autentični onda ja nikad nisam vidjela rusku šifru.

— Iste su materijale dali i *meni* — rekao je Havelock, kojega je opet zahvatao bijes.

— Da. Znala sam to kad si mi rekao što su ti dali u Madridu. Ne sve, dakako, ali je bila riječ o mnogim istim dokumentima i mnogim istim informacijama. Istim stvarima su zasuli i tebe i mene. Sve do radija u hotelskoj sobi.

— Pomorska frekvencija? Pomislio sam da si bila nepažljiva.

— Nikad nismo slušali taj radio — rekla je Jenna.

— Kad sam našao ključ u tvojoj torbici, a slagao se s ključem za koji su dokazi u Madridu rekli da ga imaš — ključ za ormarić na aerodromu — nisam mogao ostati u istoj sobi s tobom.

— To je bilo to, zar ne? Konačna potvrda za nas oboje. Promijenila sam se, nisam si mogla pomoći. A kad si se vratio iz Madrida, *bio* si drugačiji. Doimao si se kao

¹ Prema legendi o kralju Arthuru, engleski grad u kojem su se nalazili palača i dvor kralja Arthura, legendarnog britanskog kralja iz 6. st. koji je vodio keltski otpor protiv Saksonaca; predstavljen kao vođa vitezova Okruglog stola u Camelotu (*op. prev.*)

da si bio silovito povučen u nekoliko smjerova, ali samo s jednom istinskom predanošću i vezanošću, ali ne za mene, ne za nas. Prodao si se Sovjetima zbog razloga koje nisam mogla razumjeti... Čak sam pokušala racionalizirati; možda si poslije trideset godina čuo vijesti o svom ocu — događale su se i čudnije stvari. Ili si išao pod duboki pokrivač bez mene; prebjeglica u postupku postajanja dvostrukim agentom. Samo sam znala da prijelaz — što god to bilo — ne uključuje mene.

— Jenna se okrenula prozoru. Nastavila je, ali jedva čujnim glasom.

— Onda je Bradford opet uspostavio vezu sa mnom; sada je bio uspaničen, gotovo se nije mogao svladavati. Rekao je da je upravo uhvaćena poruka Moskve — Moskva je naredila moje smaknuće. Ti ćeš me odvesti u stupicu, to ćeš učiniti još iste večeri.

— U Costa Bravi?

— Ne, nikad nije spomenuo Costa Bravu. Rekao je da će jedan čovjek nazvati oko šest sati, dok si ti vani, upotrebljavajući frazu ili opis koje ću prepoznati jedino kao tvoje. Reći će da nisi mogao do telefona, ali da ja uzmem kola i odvezem se obalom do Villanueve, gdje ćeš mi se ti pridružiti pored fontane na trgu. Ali se ti nećeš pojaviti, jer ja tamo nikad ne bih stigla, uzeli bi me na putu.

— Ja sam ti *rekao* da idem u Villanuevu — rekao je Michael. — Bio je to dio strategije Cons Opa. Dok sam ja navodno poslovno dvadeset milja južnije, ti bi imala vremena da odeš do obale Montebello na Costa Bravi. To bi bio konačan dokaz protiv tebe. Trebalo je da budem svjedokom — ja sam to zahtijevao, nadajući se do Krista da se nećeš pojaviti.

— To sve pristaje, *učinjeno* je da pristaje! — uzviknu Jenna. — Bradford mi je rekao da, ako dođe taj poziv, treba da bježim. Drugi će Amerikanac biti s njim u predvorju, pazeći na KGB. Oni će me odvesti u konzulat.

— Ali ti nisi otišla s njima. Žena koju sam ugledao nisi bila ti.

— Nisam mogla. Odjednom više nisam nikome vjerovala. Sjećaš li se incidenta one noći u caféu Paseo Isabel, baš prije nego si otišao u Madrid?

— Pijanac — rekao je Havelock, živo se sjećajući. — Udario je u tebe — pao je na tebe, zapravo — a onda je inzistirao da ti stegne ruku i poljubi je.

— Smijali smo se tome. Ti više od mene.

— Nisam poslije nekoliko dana. Bio sam uvjeren da je to bio trenutak kad ti je uručen ključ za ormarić na aerodromu.

— Za čije postojanje uopće nisam znala.

— A koji sam našao u tvojoj torbici, jer gaje tamo stavio Bradford kad je bio u toj hotelskoj sobi, a ja u Madridu. Pretpostavio sam da si se ispričala na trenutak-dva.

— Bila sam u šoku; bila sam bolesna. Uvjerena sam da sam bila.

— To objašnjava radio, pomorsku frekvenciju... Što je bilo s pijancem?

— Bio je jedan od Amerikanaca u predvorju hotela. Zašto je bio tamo? *Tko* je on bio? Vratila sam se što sam brže mogla.

— Nije te vidio?

— Ne. Pošla sam stepeništem. Njegovo me lice plašilo, ali ti ne znam reći zašto. Možda zbog toga što se gradio da je prije bio netko drugi, netko tako drugačiji,

ne znam. Ja samo znam da su me njegove oči uznemirile; bile su ljutite, ali nisu tumarale unaokolo. On *nije* gledao na predvorje zbog KGB-a, samo je pogledavao na sat. Tada sam već i sama bila uspaničena — smetena, povrijeđena više nego sam ikad bila u životu. *Ti* si me pustio da umrem, a odjednom nisam *njima* mogla vjerovati.

— Vratila si se natrag u sobu?

— Bože, ne, bila bih stjerana u kut. Bila sam u hodnicima, stajala na stepeništu, pokušavala dokučiti situaciju. Mislila sam da sam možda suviše histerična, suviše uplašena da bih se razborito ponašala. Zašto *nisam* vjerovala Amerikancima? Trebalo je da donesem odluku, zapravo sam već gotovo donijela odluku da siđem — kad sam čula zvukove u hodniku. Malo sam odškrinula vrata... i znala da sam dobro učinila ono što sam učinila.

— Došli su za tobom?

— Lift. Bradford je nekoliko puta pokucao na vrata, a dok je on kucao, drugi čovjek — pijanac iz cafèa — izvukao je pištolj. Kad nisu čuli odgovor, čekali su dok se nisu uvjerali da nikoga nema u hodniku. A onda, jednim udarcem noge, čovjek s pištoljem je razbio vrata i nahrupio unutra. To nije bilo ponašanje ljudi koji su došli nekoga spasiti. Pobjegla sam.

Gledajući je, Havelock je pokušavao misliti. Bilo je toliko dvosmislenosti... *dvosmislenosti*. Gdje su bili obrisi čovjeka koji je upotrijebio kôd Dvosmislenost.

— Kako si dobila svoj kofer? — upita je.

— Kao što si ga opisao, bio je to jedan moj stari kofer. Posljednje čega se sjećam jest da sam ga jednostavno ostavila u prizemlju stana koji sam unajmila u Pragu. Zapravo si ga možda ti donio dolje.

— KGB bi ga našao.

— *KGB!*

— Netko u KGB-u.

— Da, rekao si to, zar ne?... Morao je netko biti.

— Koja je to bila fraza ili opis koje ti je taj čovjek dao preko telefona? Riječi za koje bi pomislila da su od mene.

— Opet Prag. Rekao je da postoji dvorište s kaldrmom u centru grada;

— *Veřejná místnost¹* — rekao je Michael, kimnuvši. — Praška sovjetska policija. Oni bi znali o tome. U izvještaju koji sam poslao Washingtonu opisao sam kako si se izbacila iz tog mjesta, kako si bila sjajna. I kako sam bio prokleta blizu smrti dok sam te promatrao s prozora tri kata više.

— Hvala ti na pohvali.

— Skupljali smo sve naše točke zajedno, sjećaš li se? Spremali smo se da pobjegnemo iz našeg pokretnog zatvora.

— A ti si se spremao predavati.

— Historiju.

— I namjeravali smo imati djecu...

— I poslati ih na škole...

¹ Javna prostorija (češ.); (*op. prev.*)

- I voliti ih i koriti ih.
- I pohađati utakmice hokeja.
- Ti si rekao da nema takvih stvari...
- Ja te volim...
- *Mihail?*

Prvi su koraci bili oklijevajući; zatim su potrčali jedno drugom, čvrsto se stegli, odgurnuvši vrijeme, i bol, i tisuće trenutaka tjeskobe. Navrle su joj suze i isprale posljednje barikade koje su postavili lažljiva i ljudi koji služe lažljivcima. Stezali su se sve jače, a pritiskanje njihovih tijela bilo je očitovanje koje su razumjeli; usne im se susretoše, nabrekle, ispitivačke, u traženju opuštanja koje su požurivali jedno u drugome. Kao nikad prije bili su uhvaćeni u stupicu svog pokretnog zatvora — i to su znali — ali su u tim trenucima bili i slobodni.

San se u cijelosti ostvario u životu, zbilja više nije bila lomna. Bila je pored njega. Njeno lice mu je dodirivalo rame, usne su joj bile odijeljene, dah dubok, odmjereno disanje mu je grijalo kožu. Kao tako često u prošlosti, pramenovi njene kose padali su mu po prsima, na neki način podsjetnik da je i u snu bila dio njega. Oprezno se okrenuo, tako da je ne probudi, i pogledao ju. Tamne sjene ispod njenih očiju još su bile tu, ali su nestajale kako se nagovještaj boje vraćao njenoj blijedoj puti. Proći će dani, možda i tjedni, prije nego iščezne strah u njenim očima. Pa ipak, usprkos njemu, tu je bila i njena snaga; ona ju je provukla kroz nepodnosive napetosti.

Pomakla se, istegla se, a zrake sunca koje su žurile kroz prozore kupale su joj lice. Dok ju je gledao razmišljao je o svemu što je prošla, kakvu je snagu morala imati da bi sve to preživjela. Gdje je bila? Tko su ljudi koji su joj pomogli, koji su je pozlijedili? Ima toliko pitanja, toliko toga što želi saznati. Dio njega bio je nezreli adolescent, ljubomoran na slike koje si nije htio predstaviti, dok je njegov drugi dio bio *preživjeli* koji je vrlo dobro znao cijenu koju treba platiti da bi se ostalo živim u njihovom, tako često silovitom svijetu. Odgovori će doći s vremenom, otkrivat će se polako ili u erupcijama sjećanja, ili u zlovolji, ali ih on neće podstaknuti ni izazvati. Proces ozdravljenja ne može se nametnuti silom; bilo bi previše jednostavno Jenni da utone natrag i proživi strahovanja, ali bi ih samo produžila proživljavajući ih opet.

Opet se pomakla, glava se vratila njemu, dah joj je bio topao... A onda ga je pogodila apsurdnost njegovih misli. Što on misli gdje je on... gdje su *oni*? Što misli da će im biti dopušteno? Kako se mogao drznuti da razmišlja u terminima bilo kog vremena?

Jacob Handelman je mrtav, njegov ubojica gotovo sigurno identificiran — zacijelo poznat lažljivcima u Washingtonu. Lovu na čovjeka dat će se okvir časti. Mogao je zamisliti izvještaje u novinama: voljeni učenjak okrutno ubijen od poremećenog bivšeg funkcionera inozemne službe, kojeg njegova vlada traži zbog svih mogućih zločina. Da li bi netko povjerovao istini? Da je ljubazni stari Jevrej koji je propatio užase koncentracionog logora zapravo gizdavi čovjek-čudovište koji je naredio paljbu u Lidicama? *Bezumlje!*

Broussacova bi se okrenula; svi na koje bi mogao računati sad ga ne bi ni dodirnuli, *njih* ne bi dodirnuli. Nema vremena za viđanje rana, potreban im je svaki sat. Pogledao je na sat: dva i četrdeset pet, tri četvrtine dana su otišle. Treba razmotriti strategije — do lažljivaca treba stići u noći.

Ipak je *nešto* moralo biti. Za njih, samo za njih; radi olakšanja bolova, radi brisanja ostataka lomnosti. Ako toga nema, nema ničega.

Učinio je ono o čemu je sanjao, budeći se u znoju kad god bi to sanjao, znajući da to nikad neće biti. Sad bi moglo biti. Prošaptao joj je ime, pozvao ju je preko klanaca sna.

I kao da nikad nije bilo trenutaka kad su bili daleko jedno od drugoga, njena je ruka posegnula za njegovom. Probudila se, a oči su joj upijale njegovo lice; a onda, ne govoreći, podigla je pokrivače i prišla k njemu. Svoje golo tijelo pritisnula je o njegovo, rukama ga je zagrlila, usne spojila s njegovima.

Šutjeli su dok im je uzbuđenje raslo; u sobi su se čuli samo krici potrebe i tjeskobe. Potrebu su osjećali jedno spram drugoga, a tjeskobe se nije trebalo bojati.

Još su dva puta vodili ljubav, ali je treći put bio uspješniji u pokušaju nego u dovršenosti. Zrake sunca više nisu prodirale kroz prozore; umjesto njih se pojavio narančasti sjaj koji je bio odraz zalaza sunca u pokrajini. Sjedili su na krevetu; Michael joj je zapalio cigaretu, i oboje su se blago smijali svojoj krivo vođenoj energiji, svojoj privremenoj iscrpljenosti.

— Ti ćeš me odbaciti zbog vrelokrvnog pastuha iz Ankare.

— Nemaš se zbog bilo čega ispričavati, moj dragi... moj Mihail. Osim toga, ja doista ne volim njihovu kavu.

— Osjećam olakšanje.

— Ti si ljubav — rekla je, dodirnuvši mu zavoju na ramenu.

— Ja *jesam* u ljubavi. Toliko toga treba nadoknaditi.

— Oboje, ne samo ti. Ne smiješ misliti na taj način. Prihvatila sam laži baš kao i ti. Nevjerojatne laži, nevjerojatno predstavljene. A ne znamo zašto.

— Ali znamo svrhu, što nam daje dio onoga zašto. Da me se izvuče iz službe, ali i da me se drži pod prismotrom, pod mikroskopom.

— Uz *moje* odmetništvo, *moju* smrt? Postoje drugi načini okončanja čovjeka koji ti više ne treba.

— Da ga ubiješ? — upita je Havelock, kimnuvši; onda je zastao i zatresao glavom. — Na jedan način, da. Ali nema nikakva načina kontrole nad štetnim dokaznim materijalom koji je možda ostavio iza sebe. Mogućnost da je taj čovjek pohranio tu informaciju često ga održava živim.

— Ali te oni *sada* žele ubiti. Ti si 'izvan spasa'.

— Netko je promijenio mišljenje.

— Ta osoba nazvana Dvosmislenost — doda Jenna.

— Da. Što god ja znam — ili oni misle da znam — sad je zasjenjeno većom prijatnom koja im je mnogo opasnija. Opet, ja. Što sam pronašao, što sam saznao.

— Ne razumijem.

— Ti — odgovori joj Havelock. — Costa Brava. To mora biti pokopano.

— Sovjetska veza?

— Ja ne znam. Tko je bila žena na obali? Što je ona mislila da tamo radi. Zašto to nisi bila ti — hvala Kristu, nisi bila — ali *zašto* nije bilo tako. Kamo su te vodili?

— U moj grob, mislim.

— Ako je to bio slučaj, zašto tebe nisu uputili na tu plažu? Zašto te nisu tamo ubili?

— Možda su osjećali da ne bih pošla. Ja nisam s njima napustila hotel.

— To onda nisu mogli znati. Mislili su da te imaju, preplašenu, u šoku, dok tražiš zaštitu. Važno je da nisu ni spomenuli Costa Bravu, nisu te čak pokušali ni *pripremiti*.

— Ja bih se odvezla tamo one noći — trebalo je samo da me pozo veš. Došla bih. I tako bi imali to smaknuće; ti bi vidio ono što su htjeli da vidiš.

— To nema smisla. — Michael je pripalio cigaretu. — A to je osnovna nepodudarnost, jer tko god je pripremio i sastavio Costa Bravu nesumnjivo je izvrstan tehničar, stručnjak za crne operacije. Bilo je to sjajno izgrađeno, vrijeme-slijed ostvaren sve do djelića sekunde... Sve to nema smisla!

Jenna je prekinula kraću šutnju. — Mihail — rekla je mirno, nagnuvši se naprijed, zamagljenih očiju, sa žarištem negdje u daljini. — *Dvije* operacije — prošaptala je.

— Što?

— Pretpostavimo da su bile dvije operacije, ne jedna? — Okrenula se prema njemu, sada vrlo živih očiju. — Prva je stavljena u pogon u Madridu — dokazi protiv *mene* — zatim provedena u Barceloni — dokazi protiv *tebe*.

— I dalje jedan pokrivač — nato će Havelock.

— Ali koji je onda *razderan* — ustrajala je Jenna. — Postala su dva dijela.

— Kako?

— Prvobitna je operacija presretnuta — rekla je. — Od nekoga tko nije dio nje

— Onda izmijenjena — rekao je, počinjaći shvaćati. — Tkanina je ista, ali su šavovi ispreturani, pa se sve pretvorilo u nešto drugo. *Drugačiji* pokrivač.

— Pa ipak, s kojom svrhom? — upita ga.

— Kontrola — odgovori joj. — Onda si ti otišla i kontrola se izgubila. Broussacova mi je rekla da za tobom postoji šifrirani 'alert'¹ još od Costa Brave.

— Vrlo šifrirani — suglasila se Jenna, zgnječivši cigaretu. — Što bi moglo značiti da oni koji su presreli operaciju i izmijenili je možda nisu znali da sam iz Barcelone izišla živa.

— Sve dok te ja nisam vidio i učinio da *svi* znaju — svi koji su važni. Tada smo oboje morali umrijeti; jedno po knjizi crnih operacija — to sam bio ja. A drugo žrtvom strategije — a da toga nije bio svjestan nitko u sankcijama — bomba koja je raznijela automobil izvan Col des Moulinetsa. Ti. Sve pokopano.

— Opet *Dvosmislenost*?

— Nitko drugi to nije mogao učiniti. Nitko drugi osim čovjeka s kôdom sigurnosne podobnosti nije mogao infiltrirati strategiju na tom mostu.

Jenna ga je gledala, a zatim pogledala kroz prozor; narančasti je sjaj iščezavao.

¹ Uzbuna, upozorenje; nalog za neku brzu (i) skrivenu akciju; može biti različito stupnjevan, pa su poznati polujavni, šifrirani, zeleni, crveni itd. (*op. prev.*)

— Ipak još ima mnogo izostavljenoga. Previše rupa.

— Mi ćemo neke popuniti, možda i sve.

— Emory Bradford, svakako.

— I netko drugi — rekao je Havelock. — Matthias. Prije četiri dana sam mu telefonirao iz Cagnes-sur-Mera putem njegove privatne linije — vrlo malo ljudi ima taj broj, ali nije htio razgovarati sa mnom. Ja to nisam mogao shvatiti. Ti ne možeš znati kako je to bilo ludo, na neki način i nevjerovatno. Ali nije htio i ja sam mislio najgore: odrezao me čovjek koji mi je najbliži. Onda mi ti kažeš o Bradfordu i počinjem misliti da sam se varao.

— Kako to misliš?

— Recimo da Anton nije bio tamo? Pretpostavimo da su drugi zauzeli to privatno mjesto, tu vrlo privatnu telefonsku liniju?

— *Bradford!*

— Ili netko drugi od plemena. Povratak političkih kometa koje nastoje dobiti natrag svoje vatre. Prema magazinu *Time*, Matthias je na produženom odmoru, ali što ako nije? A što ako najslavljenijeg državnog sekretara u povijesti države *incommunicado*?¹ Negdje u klinici, nesposoban da bilo kome pošalje riječ.

— Ali to je nevjerovatno, Mihail. Čovjek poput njega morao bi ostati u kontaktu sa svojim uredom. Svakog dana su brifinzi, odluke...

— To se može obaviti preko drugih i trećih strana, pomoćnika poznatih osoblju Statea.

— To je sasvim protivno zdravu razumu.

— Možda nije. Kad su mi rekli da Anton ne želi razgovarati sa mnom, nisam to htio prihvatiti. Telefonirao sam još jednom — tog puta jednom starom čovjeku, Matthiasovu susjedu s kojim se viđao kad god bi otišao u svoju brvnaru na imanju u Shenandoahu. Preziva se Zelienski — umirovljeni profesor koji je prije izvjesnog broja godina doveden iz Varšave. Sjedili bi i igrali šah, razgovarajući o starim danima. Bio je tonik za Matthiasa i obojica su to znali, osobito Anton, ali kad sam razgovarao sa Zelienskim rekao mi je da je ovo vrijeme kad Anton nema vremena za njega. Nije imao vremena.

— To je sasvim moguće, Mihail.

— Ali ne neprekidno. Matthias bi *stvorio* vrijeme; on ne bi odrezao od sebe starog prijatelja bez barem neke vrsti objašnjenja, kao što ne bi ni mene. To nije slično njemu.

— Kako to misliš?

— Upamtio sam riječi Zelienskog. Rekao je da je Antonu ostavljao poruke, a onda bi ga nazivali neki ljudi izražavajući mu Matthiasovo žaljenje, govoreći da se rijetko kad doveze do svoje doline. Ali to nije točno; kad sam ja nazvao bio je u dolini. Ili *se pretpostavljalo* da jest. Želim reći: možda nije bio.

— Sada *ti* nisi konzistentan — upade mu u riječ Jenna. — Ako je ono što kažeš istina, zašto nisu jednostavno rekli da nije tamo.

¹ Engl, od španj. *incomunicado*: lišen komunikacija ili dodira s drugim ljudima, kao npr. osoba u zatvorskoj samici (*op. prev.*)

— Nisu mogli. Upotrijebio sam privatnu liniju na koju se odgovara samo ako je on tamo, i samo on diže slušalicu. Netko je podigao slušalicu zabunom i pokušao je to pokriti.

— Netko tko radi za Bradforda?

— Netko tko je dijelom urote protiv Matthiasa, u svakom slučaju, a tu ne bih isključio Bradforda. Ljudi u Washingtonu tajno vode neke poslove s onima iz Moskve. Zajednički su izgradili Costa Bravu, uvjerivši Matthiasa da si ti sovjetski agent — to mi je jasno stavila do znanja njegova kratka poruka. Mi ne znamo je li sve išlo po trasi ili nije, ali znamo da Matthias nema s time nikakve veze, ali Bradford ima. Anton nema povjerenja u Emorya Bradforda i njegovu bratiju; smatrao ih je najgorom vrstom oportunistu. Držao ih je postrance od izuzetno osjetljivih pregovora jer je smatrao da bi to oni iskoristili za svoje ciljeve. Znao je što radi; oni su to i prije učinili, puštajući zemlji da zna samo ono što su htjeli da ljudi čuju, upotrebljavajući pečat klasifikacije tako da im je on postao potpisom. — Michael je zastao dok ga je Jenna gledala. — Možda se on i sada ponaša na taj način, samo Bog zna radi kojeg cilja. Uskoro će biti mrak. Uputit ćemo se preko Marylanda, a onda u Washington.

— Do Bradforda?

Havelock je kimnuo. Jenna mu je dotakla ruku i rekla: — Oni će te povezati s Handelmanom i pretpostaviti da si uspostavio vezu sa mnom. Znat će da je prvo ime koje sam ti dala — Bradford. Čuvat će ga.

— Ja to znam — odgovori joj Michael. — Obučimo se, moramo jesti i nabaviti neke novine, one koje prenose agencijske vijesti. Razgovarat ćemo u kolima. — Uputio se prema svom koferu, a onda je odjednom stao. — Moj Bože, tvoja odjeća. Nisam ni mislio da nemaš svoju odjeću.

— Kohoutekovi ljudi su je uzeli, sve su uzeli. Rekli su da strane etikete, evropski prtljag, uspomene, razni predmeti — sve poput toga — mora biti konfiscirano radi našeg vlastitog dobra. Nije smjelo biti nikakva traga mjesta ili zemlje iz kojih dolazimo. Kasnije bi mi dali sve što mi treba.

— Uzeli su ti sve što imaš, a onda te ostavili samu u ćeliji. — *Toliko računa još treba srediti.* — Hajdemo — konačno će.

— Morali bismo se negdje zaustaviti i uzeti komplet Prve pomoći — sada će Jenna. — Taj povez na ramenu treba izmijeniti. Ja to mogu.

Toliko računa još treba srediti.

Kod restoranta na prilazima Hagerstowna, ugledali su žičanu policu za novine, koja se odražavala na svjetlu ulaza. Preostala su još dva lista, oba poslijepodnevna izdanja baltimorskog *Suna*. Uzeli su oba primjerka da vide nisu li puštene u javnost neke fotografije koje bi mogle uzbuniti nekoga unutar tog restoranta uz cestu. »Brijanje« negativnih mogućnosti bilo je instinktivno.

Sjedili su jedno nasuprot drugome u loži u kutu. Brzo su okretali stranice, a kad su ih sve prelistali lakše su disali. Nije bilo fotografija. Za trenutak će se vratiti do članka i proučiti ga; bio je rta trećoj stranici.

— Ti mora da si ogladnjela — rekao je Havelock.

— Da kažem istinu, htjela bih piće, ako ga ovdje uslužuju.

— Uslužuju. Ja ću naručiti. — Pogledao je na šank i podigao ruku.

— Nisam čak ni mislila o jelu.

— To je čudno. Kohoutek je rekao da sinoć nisi htjela jesti, da si poslužavnik bacila na Kubanca.

— Tanjur pun čvaraka sam pojela; uvijek si mi govorio da ne ostavljam hranu kad sam u lošoj situaciji. Da nikad ne znaš kad ćeš opet jesti.

— Zašto si bacila poslužavnik? Da ga držiš dalje od sebe?

— Da dobijem viljušku. Noža nije bilo.

Gojna, nakinđurena konobarica prišla je stolu; pogled joj je bio na Jenni koju je mjerkala s mješavinom sjete i zavisti. Havelock je naručio piće. Konobarica se nasmiješila i kimmula, pa brzo otišla; brzo će se vratiti.

— Vratimo se lošim vijestima — rekao je Michael i otvorio novine.

— Na trećoj su stranici.

— Znam. Jesi li pročitala?

— Samo posljednji redak gdje je rečeno, nastavlja se na stranici jedanaest! Mislila sam da su uključili i fotografiju.

— I ja. — Havelock stade čitati dok ga je Jenna promatrala. Konobarica se vratila i stavila naručeno piće na stol. — Za minutu ćemo naručiti jelo — rekao je Michael, s pogledom prikovanim na novine. Konobarica je otišla a Havelock je brzo podesio novine za čitanje. Čitajući, doživio je olakšanje, zatim zabrinutost i, konačno, uzbunu. Završio je i naslonio se na naslon, gledajući u Jennu.

— Što je? Što kažu?

— Oni to pokrivaju — rekao je tiho.

— Što?

— Oni zaštićuju mene... Zapravo zaštićuju mene.

— Nisi dobro pročitao članak.

— Bojim se da jesam. — Nagnuo se naprijed, dok je prstima pretraživao retke na stupcima novina. — Slušaj ovo. »Prema State Departmentu, nijedan pojedinac tog imena, opisa ili takvih otisaka prstiju niti je sada zaposlen niti je ikad bio u službi State Departmenta. Dalje, predstavnik Statea rekao je da bi spekulacija o sličnosti navedenog imena ubojice s bilo kojim sadašnjim ili bivšim službenikom bila veoma nepravedna i netočna. Pošto je primljen izvještaj od manhatanske policije, izvršena je temeljita kompjuterska provjera i rezultati su negativni. Međutim, izvještaj State Departmenta otkriva da je ubijeni profesor Handelman bio savjetnik Departmenta na području razmještaja evropskih izbjeglica, uz naglasak na osobe koje su preživjele nacističko razdoblje. Prema predstavniku Statea, manhatanska policija nagađa da bi ubojica mogao biti član terorističke organizacije koja je nasilno neprijateljska spram jevrejske zajednice. State Department naglašava da nije neuobičajeno da teroristi u svim zemljama uzimaju identitet vladinog osoblja.« — Havelock je prestao i pogledao u Jennu. — To je to — rekao je. — Oni su svakoga odbacili od sebe.

— Mogu li to povjerovati?

— Nije moguće. Za početak, postoji sto ljudi izvan Statea i unutar njega koji znaju da sam ja bio s Konzularnim operacijama. Oni bi stavljali imena zajedno i izišli s mojim. Drugo, mora da se moji otisci prstiju nalaze posvuda u Handelmanovom stanu; a i u arhivi su. Posljednje, Handelman nema ama baš nikakve veze s bilo kojom institucijom vlade; to mu je bila snaga. On je bio čovjek napo puta od Quai d'Orsaya, a oni ga ne bi nikad upotrijebili da su vjerovali da je pod vladinom prismotrom. To se ne radi; mi smo svi »off-limits« .

— Kako tumačiš sve to?

Michael je utonuo u naslonu, uzeo whisky i ispio. — Sve je to tako prozirno glasno — razmišljao je, držeći čašu ispred usana.

— Stupica, dakle — nato će Jenna. — Žele da dođeš, pretpostavljivo za Bradfordom, pa da te uzmu.

— Do točke, izvan spasa; da ponovim frazu. A kad sam jednom mrtav, ne mogu govoriti, ali oni mogu objasniti da su ubojicu ulovili u pripremljenu zamku. Bilo bi lako doći do Bradforda, ali izići s njim nemoguće... Ukoliko ga ne uzmognem izvući, natjerati ga da dođe k *meni*.

— Oni to ne bi nikad dopustili. Bit će okružen stražarima koji će paziti nećeš li se ti pojaviti. Ubili bi te čim te ugledaju.

Havelock je opet ispio gutljaj; na dnu svijesti ga je podsticala jedna misao, ali još ne sasvim kristalizirana. — Paziti na mene — ponovio je, spustivši čašu. — *Tražiti mene...* Ali mene ne bi nitko *tražio* osim ljudi koji su nam ovo uradili.

— Lažljivci, kako ih zoveš — rekla je Jenna.

— Da. Nama je potrebna pomoć, ali sam pretpostavio da je nećemo dobiti, da nas neće ni dotaci onaj kome bismo se obratili. Sada to više nije slučaj; oni su *opozvali* lov.

— Ne budi glup, Mihail — prekinu ga Jenna. — To je dio zamke. Naredba o budnosti izdana je zbog tebe i zbog mene, a tvoja nije šifrirana; tu nema ništa dvosmisleno. Ti si ti, a svaka agencija koja bi mogla biti od koristi ima te na popisu. U koga u svojoj vladi misliš da bi mogao imati povjerenja?

— Ni u koga — suglasio se Havelock. — Nikoga tko bi mogao preživjeti druženje sa slučajem, izvan spasa; kad bih u njega i imao povjerenje.

— Onda što želiš reći?

— Cagnes-sur-Mer — rekao je Michael, žmirkajući. — Kad sam bio u Salanneovoj kući, kad nisam mogao razgovarati telefonski s Antonom nazvao sam starog Zelienskog — rekao sam ti, sjećaš se? On je spomenuo njega. Aleksandar Veliki, nazvao ga je. Raymond Alexander. Ne samo zajednički prijatelj, već vraški dobar prijatelj — i moj i Matthiasov. On bi to mogao učiniti.

— Kako?

— Zato jer je on *izvan* vlade. Izvan, ali u priličnoj mjeri i njen dio; Washington ga treba, a njemu treba Washington. On piše za *The Potomac Review* i zna o vladi više nego itko koga sam upoznao. Ali se on oslanja na svoje kontakte; ne bi mi dopustio da mu se približim da su me identificirali u novinama, ali nisu.

— Kako bi nam on mogao pomoći?

— Nisam siguran. Možda bi mi mogao izvući Bradforda. On radi dubinske intervjuje, a biti intervjuiran od njega je plus za svakoga u vladi. On je iznad sumnje. Mogli bi Bradforda voziti u tenku, ali bi njemu dopustili da uđe u Bradfordovu kuću. Mogao bih mu nabaciti o nečemu neočekivanom, o značajnoj promjeni u State Departmentu s Bradfordom u centru. Onda predložiti intervju — ali da sam ja u kući i slušam, verificiram.

— Kući?

— On radi u kući; to je dio mistike. Poput Jamesa Restona u *Timesu*. Ako političar ili birokrat kaže da je bio u Fierya Runu, svi znaju što to znači; uslijedit će o tome članak iz pera Scottya Restona. Ako netko kaže da je bio u Fox Hollowu, isti će ljudi znati da ga je intervjuirao Raymond Alexander. Fox Hollow je u Virginiji, baš zapadno od Washingtona. Tamo bismo mogli stići za sat i po, najviše dva sata.

— Da li bi on to učinio?

— Mogao bi. Neću mu reći zašto, ali mogao bi. Prijatelji smo.

— Sveučilište?

— Ne, ali ima veze. Upoznao sam ga preko Matthiasa. Kad sam počeo u Stateu Raymond bi dolazio u Washington zbog ovoga ili onoga, gradeći svoje kontakte, šarmirajući guzice utjecajnih guzica, pa bi mi Anton često užurbano telefonirao, predlažući mi da im se obojici pridružim na večeri. Nikad nisam odbio, ne samo zbog društva, već i stoga što su ti restoranti bili one vrste koji su izvan dosega moje plaće.

— To je bilo ljubazno od tvog *přítelea*.

— A nisam bio osobito mudar za društvo tako sjajnog čovjeka, uzevši u obzir vrst moje obuke. On je bio *učitel* koji je veličao dvojicu svojih ne baš obdarenih studenata iz Prahe, a posljednje što mi je tada trebalo bilo je da me bilo tko zapazi. Tiho sam to objasnio Alexanderu. Obojica smo se smijali i, kao rezultat, tu i tamo bismo večerali kad je Anton bio sigurno natrag u svom tornju u Princetonu, njegujući svoje akademijske vrtove a ne pokušavajući saditi drveće u Washingtonu. Nemoj se zavaravati, veliki Matthias nije bio iznad gnojenja sjemena koje je posijao.

— Večerali ste u Alexanderovoj kući?

— Uvijek. Shvaćao je da ni on nije netko s kojim bih se želio vidjeti u javnosti.

— Onda vi *jest* dobri prijatelji.

— Prihvatljivo tako.

— A on je utjecajan?

— Dakako.

Jenna je ispružila ruku i dotakla njegovu. — Mihail, zašto mu ne reći *sve*?

Havelock se namrštio i stavio ruku preko njene. — Mislim da on to ne bi htio čuti. To je ono od čega bježi.

— On je novinar. U *Washingtonu*. Kako to možeš reći?

— On je analitičar, komentator. Nije istražni reporter, nije otkrivač skandala vezanih za javne ličnosti. On ne voli gaziti po prstima, samo po mišljenjima.

— Ali ono što mu ti imaš reći — to je izuzetno.

— Rekao bi mi da odem odmah i ravno u State Department, u njihov Biro za sigurnost, jer da bi me tamo pravedno saslušali. To ne bih učinio, ako ne želim metak u glavu. Alexander je šezdeset-petgodišnje čangrizalo koje je već sve to čulo — od Dallasa do Watergatea — a on misli da je sto i deset posto toga urota smeća. A kad bi pronašao što sam ja učinio — isključivši Handelmanu — on bi sam telefonirao Sigurnosti.

— Nije baš neka prijateljčina.

— Po njegovu shvaćanju, jest; samo nemoj prestupiti. — Michael je zašutio i okrenuo joj ruku. — Ali izvan mogućnosti da bi doveo Bradforda u Fox Hollow, ima nešto što bi mogao raščistiti. Moj *přítele*. Zamolit ću ga da iznađe gdje je Matthias, rekao bih mu da mu ne želim sam telefonirati, jer nemam vremena da ga posjetim, pa bi se Anton uzrujao. On bi to učinio; sa svojim vezama, on bi to *mogao* učiniti.

— Pretpostavimo da ne može?

— Onda će nam to nešto reći, zar ne? U tom slučaju bih ga prisilio da dovede Bradforda, pa makar mu morao uperiti pištolj u glavu. Ali ako uspostavi vezu s Matthiasom u njegovoj pokrajinskoj kući u Shenandoahu... znat ćemo nešto drugo, a to me paklenski plaši. To će značiti da državni sekretar ima moskovsku vezu u KGB-u.

Selo Fox Hollow bilo je malo. Ulice su bile osvjetljene plinskim svjetiljkama a arhitektura je bila kolonijalna u mjeni gradića ili naselja; dućane su nazivali trgovinama a njihova je klijentela bila među najbogatijom u Washingtonu — njujorška putanja. Šarm tog sela nije bio samo očit, već je bio i objelodanjen, ali to nije bilo u korist autsajdera — turiste su obeshrabrivali, ako ih nisu i ometali i zanovijetali im. Minimalna policijska sila imala je maksimum oružja i komunikacijski sistem koji je srazmjerno bio u mjeri onoga u Pentagonu, gdje je vjerojatno i smišljen. Fox Hollow je bio otok na kopnom okruženom dijelu Virginije, isto kao da mu je kvadratna miljaža bila okružena nepremostivim morem.

Rijeka Potomac je zagrijavala zrak, a snijeg se povlačio na prilazima Harpers Ferrya. Kod Leesburga se pretvorio u ledenu kišicu, a do tada je Havelock pripremio svoj scenarij za Raymonda Alexandra. Birokratska prihvatljivost scenarija posudila mu je uvjerljivost, prihvatljivost zasnovanu na iskrenoj zabrinutosti gdje je to bilo u vezi sa sadašnjim ili bivšim pokrivenim operacijama. U New Yorku se dogodilo

ubojstvo — ako to Alexander još nije čuo, čut će do jutra — a ubojica je odigrao predstavu lažnog predstavljanja, uključujući ID i izgled koji je neugodno blizu Michaelovu. State Department ga je vojnim avionom doveo iz Londona; svaka pomoć koju bi umirovljeni funkcioner inozemne službe mogao pružiti Konzularnim operacijama bit će primljena sa zahvalnošću; osim toga. on je bio u Londonu, zar ne?

Bradfordov će mamac biti redefiniran kako razgovor bude napredovao, ali će osnovni pritisak biti usmjeren na činjenicu da je nekad kontroverzni podsekretar u Stateu na putu rehabilitacije, da bi ga opet osvijetlila svjetla pozornice. U Londonu je, Havelock će reći, dobio podroban izvještaj o Bradfordovim ekstenzivnim ali tajnim pregovorima o osjetljivoj materiji rasporeda raketa NATO-a; riječ je o većem pomaku u politici. Osim toga, to je sve toliko bombastično da će Alexanderovi sokovi eksplodirati. To će biti neka vrst unaprijednog curenja¹ u kojemu Alexander buja, koje će mu dati vremena za iscrpnu analizu svih za i svih protiv. Ali ako staro ratno kljuse želi intervjuirati Emorva Bradforda — uz nevidljivu ali in situ verifikaciju, možda i sučeljenje — on mora podsekretara uvjeriti da ujutru dođe u Fox Hollow. Havelock ima rezervaciju za poslijepodnevni let u London — i, dakako, dopuste li mu vrijeme i raspored, rado bi skoknuo do svog starog mentora Anthony a Matthiasa, pa makar samo na nekoliko minuta. Ako Alexander zna gdje bi ga mogao pronaći.

Što se tiče Bradforda, nije imao izbora. Ako ga pozove novinar koji izaziva strahopoštovanje, pristat će. Druge stvari — kao Costa Brava — mogu biti najvažnije, ali on pod svaku cijenu mora još održavati nizak profil, a jedan od načina da ga izgubi bilo bi odbijanje razgovora s Raymondom Alexanderom. A kad dođe u kuću u Fox Hollowu, dok će mu čuvari ostati izvan kuće u limuzini, Michael će ga zgrabiti. Njegov će nestanak zbuniti lažljivce i čuvare koje su unajmili lažljivci. Novinarova velika, razvučena kuća, bila je okružena miljama guste šume, pre nabujalih polja i oštih klanaca. Nitko ne poznaje šume onako kako ih Mihail Havliček poznaje; on će provesti Bradforda kroz njih sve dok ne stignu negdje do udaljenog pokrajinskog puta, i do kola, i do žene koju je Bradford upotrijebio u Barceloni. Nakon svog sastanka s Alexanderom, imat će cijelu noć na raspolaganju radi proučavanja karte i vožnje putovima, pazeći na policiju Fox Holiowa, imajući spremna objašnjenja ako ih zaustave. Oni mogu uspjeti. Oni *moraju* uspjeti.

— Kako je to lijepo! — uzviknu Jenna, očarana uličnim plinskim svjetiljkama i malim alabasterskim stupovima pred trgovinama.

— To je ožičeno — rekao je Michael, opazivši bijelo-modra patrolna kola parkirana uz nogostup, na sredini bloka.

— Spusti se! — naredio joj je. — Smjesti se da te ne vide. — Što?

— *Molim te.*

Jenna je učinila kako joj je rečeno, pa se sklupčala na podu.

On je usporio, vozio se uz policijska kola; ugledao je policajca u prozoru, pa je skrenuo nadesno i parkirao se ravno ispred policijskih kola.

— Što to radiš? — prošaptala je Jenna, zbunjena.

— Pokazujem svoje vjerodajnice prije nego netko upita za njih.

— To je vrlo dobro, Mihail.

¹ Prijevod engl. izraza »curenje (informacija)«, prihvaćen u svim jezicima, a prvi put se pojavio 1950. godine (*op. prev.*)

Havelock je izišao iz coupea i vratio se do patrolnih kola. Policajac je spustio prozor, ali je prije toga osmotrio registraciju na Michaelovim unajmljenim kolima. Bilo je to baš ono što je Michael htio da policajac vidi; to bi moglo biti od vrijednosti kasnije te noći ako bude raportirano o »sumnjivom vozilu«.

— Policajce, da li biste mi mogli reći gdje ovdje ima javni telefon? Mislio sam da ima jedan na uglu, ali ovdje već nisam bio nekoliko godina.

— Prije ste bili ovdje? — upita ga policajac; glas mu je bio prijateljski, oči ne.

— O, dakako. Ovdje sam često provodio vikende.

— Imate posla u Fox Hollowu, sir?

— Dakle... — Havelock je zastao kao da to pitanje graniči s nepristojnošću. Onda je stresao ramenima, kao da želi reći »na koncu konca, policija ima svoj posao«. Progovorio je malo nižim tonom: — U redu, razumijem. Moj posao je s mojim starim prijateljem Raymondom Alexanderom. Želim mu telefonirati i reći mu da sam ovdje... Tek onako u slučaju daje netko navratio kod njega, a on bi radije da ga ne susretnem. To je uobičajeno postupanje kad je u pitanju g. Alexander, policajce, ali vi to vjerovatno znate. Možda ću se malo vozikati. Kasnije ću to vjerovatno ionako morati.

Policajčevo držanje se vidljivo popravilo kad je čuo Alexanderovo ime. Limuzine i automobili vojnog osoblja bili su uobičajen prizor na putu prema utočištu poštovanog političkog komentatora. Takvog vozila sada nije bilo ispred njegove kuće, ali su operativne fraze bile utisnute u policajčevim očima: »stari prijatelj«, »često provodio vikende«...

— Da, sir. Svakako, sir. Pet blokova dalje je restaurant s telefonom u predvorju

— »The Lamplighter«? — upita Havelock, sjetivši se.

— To je to.

— Ne mislim da je to najbolje, gospodine. Moglo bi biti večernje gužve. Zar nema kabine na ulici.

— Ima jedna na Acaciji.

— Kad biste mi rekli kako da dođem tamo, i R.A. i ja bismo vam bili zahvalni.

— Možete me slijediti, sir.

— Mnogo vam hvala. — Michael se zaputio svojim kolima, ali se zaustavio i vratio do prozora. — Ja znam da ovo zvuči smiješno, ali obično bi me dovezli ovamo. Mislim da znam put do njegove kuće. Krećem lijevo na Webster do Underhill Rooda, zatim ravno dvije ili tri milje, je li tako?

— Bit će prije šest milja, sir.

— O? Hvala.

— Pošto telefonirate, mogao bih vas voditi, sir. Večeras je mirno u mjestu.

— To je *vrlo* ljubazno. Ali doista, to vas ne bih mogao zamoliti.

— Nema problema. Zato smo ovdje.

— Dobro, opet hvala. To vrlo cijenim.

Telefonski poziv Raymond Alexanderu donio je odgovor koji je Havelock očekivao. Ne želi čuti ništa drugo već da će ga Havelock posjetiti, pa makar samo na

jedno piće. Michael je rekao da je sretan što je Raymond slobodan, ne samo radi obnove starog prijateljstva već i stoga što je u Londonu nešto saznao o čemu bi Alexander možda htio čuti. To bi čak moglo djelomično isplatiti mnoge skupe večere u kojima je Havelock uživao na Raymondov račun.

Vraćajući se svojim kolima iz govornice, Michael se zaustavio pored policajčeva prozora. — G. Alexander je htio da mu kažem vaše ime. Vrlo vam je zahvalan.

— To nije ništa, sir. Moje je ime Lewis. Policajac Lewis; samo je jedan.

Lewis, mislio je. Harry Lewis, profesor političkih nauka, Concord University. Sada nije mogao misliti o Harryju, ali će uskoro morati razmisliti o njemu. Lewis je itekako uvjeren da je Havelock napustio civilizaciju. Tako i jest, ali da bi joj se vratio mora pronaći i razotkriti lažljivce.

— Nešto nije u redu, sir?

— Ne, baš ništa. Poznajem čovjeka koji se zove Lewis. Sjetio sam se da mu moram telefonirati. Opet vam mnogo hvala. Slijedit ću vas.

Havelock se uspeo u unajmljena kola i pogledao na Jennu. — Kako si ti?

— Neudobno i preplašena do besvijesti. Recimo da je taj čovjek došao ovamo?

— Zaustavio bih ga, pozvao bih ga iz govornice, ali ne mislim da je to bilo blizu. Policija u Fox Hollowu ostaje uvijek blizu svog radija. Jednostavno ne želim da te vide, ako to ikako možemo izbjeći. Ne ovdje, ne sa mnom.

Vožnja do Alexanderove kuće potrajala je manje od dvanaest minuta Bijela ograda od stupica i rešetki, koja je označavala novinarevo vlasništvo, sjala je na svjetlu obaju automobila. Sama je kuća bila povučena od ceste. Bila je to ukusna kombinacija kamena i drveta, s jakim svjetlima koja su osvjetljavala zavijeni pristupni put ispred širokih škripljčevih stepenica, što su vodile do teških hrastovih ulaznih vrata. Ispred kuće i sa strana teren je bio čist; debela, visoka stabla rasla su razbacano na nisko striženom travnjaku. Ali gdje je tratina završavala, na obje strane je odjednom počinjala gusta šuma. Michael je po sjećanju doživljavao stražnji dio kuće; drveće nije bilo dalje od velikog stražnjeg pokrivenog dvorišta nego što je bilo udaljeno od strana kuće. On će upotrijebiti tu šumu, a Bradford će ući u nju zajedno s njim.

— Kad čuješ da su policijska kola otišla — rekao je Jenni — ustani, ispruži se, ali ne izlazi. Ja ne znam koju vrstu sistema uzbune ima Alexander.

— Mora da je to bio čudan uvod u ovu tvoju slobodnu zemlju, Mihail.

— Osim toga, ne puši.

— *Děkuji.*¹

— Sve najbolje.

Izlazeći iz kola, Havelock je namjerno dodirnuo rub sirene; zvuk je bio kratak i nagao, lako objašnjiv. Nije bilo pasa. Otišao je prema patrolnim kolima ispred sebe, nadajući se poslužiti svojoj svrsi prije nego dođe do prozora. Tako je bilo prednja vrata su se otvorila i uniformirana kućna pomoćnica stajala je u vratnicama, gledajući vani

— Zdravo, Margaret! — viknuo je Havelock preko kućišta motora policijskih kola. — Evo me odmah. — Pogledao je u policajca, koji je bacio pogled na vrata; nije

¹ Hvala (češ.); (op. prev.)

propustio taj prizor. — Još vam jednom hvala, oficiru Lewis — rekao je, vadeći novčanicu iz džepa. — Htio bih...

— O, ne, sir, hvala na isti način. Provedite dobru večer, sir. — Policajac je kimnuo s osmijehom, stavio motor u brzinu i odvezao se.

Havelock je mahnuo; nikakve policije, nikakvih pasa, samo nevidljivi alarmi. Dok god Jenna bude ostala u kolima bit će sigurna. Uspinjao se stepenicama od škriļjevca prema vratima i kućnoj pomoćnici.

— Dobra večer, sir — rekla je žena izrazitim irskim blagozvučnim akcentom. — Zovem se Enid, ne Margaret.

— Strašno mi je žal.

— G. Alexander vas čeka. Nisam nikad čula za Margaret. Djevojka prije mene bila je Gretchen. Radila je četiri godine, neka se Bog smiluje njenoj duši.

Raymond Alexander je ustao sa svoje mekane, lagane stolice u biblioteci drvom opločeni zidova, sa svih strana oivičenoj knjigama, pa krenuo ispruženih ruku prema Michaelu. Korak mu je bio življi nego bi čovjek očekivao od njegove krupne figure. Iznad kerubinskog lica s jasnim zelenim očima bila je masa neuredne kose, koja je uspijevala ostati tamnijom nego bi joj godine inače dopuštale. U skladu sa svojim anahronističkim životnim stilom, na sebi je imao jarkocrvenu smoking jaknu od crvenog baršuna, nešto što Havelock nije vidio od svojih adolescentnih dana u Greenwichu, Connecticut.

— Michael, *kako* si ti? Moj Bože, prošle su četiri, pet godina! — viknuo je novinar svojim odsječnim visokim glasom.

— Te su ti godine dobro poslužile, Raymonde. Izgledaš odlično.

— Ti ne! Oprosti mi, mladi čovječe, ali ti izgledaš kao nešto što bi jedna od mojih mačaka ostavila vani. Ne mislim da ti penzioniranje pogoduje. — Alexander je pustio Havelockovu ruku i brzo podignuo obje svoje. — Da, ja znam sve o tome. Ja vodim računa kad prijatelji odgovaraju na pitanja. Natoči si piće; ti znaš pravila u ovoj kući, a izgledaš kao da ti je potrebno piće.

— Hoću, hvala — rekao je Michael, uputivši se prema poznatom bakrenom suhom baru pored zida.

— Mislim da bi bolje izgledao kad bi malo odspavao...

To je bilo pogodno otvaranje. Havelock je sjeo nasuprot novinaru i ispričao mu o ubojstvu u New Yorku i kako ga je State doletio iz Londona u 4 sata ujutru, po britanskom vremenu.

— Jutros sam čitao o tome — rekao je Alexander, tresući glavom. — Prirodno je da sam se sjetio tebe — ime, dakako — ali sam odmah znao da je to smiješno. Ti, od svih ljudi, s *tvojom* prošlošću? Je li netko ukrao neku tvoju staru legitimaciju?

— Ne, bila je lažna, tako mi mislimo. U svakom slučaju, to su bila duga dva dana. Jedno sam vrijeme mislio da sam zatvorenik.

— Dakle, oni te nikad ne bi doveli ovamo na taj način da je to Anton znao, to ti mogu reći.

Matthiasa su samo njegovi najbližiji prijatelji zvali češkim imenom. Sada je bilo potrebno izmijeniti slijed koji je Havelock pripremio, ali bi bilo neprirodno da ga ne upita. Mamac s Bradfordom doći će na red posljednji; sada Matthias.

— Pitao sam se o tome — započe Havelock, okrećući čašu u ruci, govoreći neusiljenim glasom. — Jednostavno sam zaključio da je proketo zauzet. Zapravo sam te htio upitati je h on u Washingtonu. Htio sam navratiti i posjetiti ga, ali mi je vrijeme ograničeno. Moram se vratiti u London, a kad bih ga mogao sam nazvati... dakle, ti znaš Antona. Inzistirao bih da provedem nekoliko dana.

Alexander se nagnuo naprijed u debelo tapeciranoj stolici, a njegovo je pametno lice izražavalo zabrinutost. — Znači da ti ne znaš?

— Ne znam što?

— Prokletstvo, kad paranoja vlade ode predaleko! On ti je najbliže ocu, a ti si mu najbliže sinu! Ti koji si čuvao tajne hiljade operacija — a tebi nisu rekli.

— Što mi nisu rekli?

— Anton je bolestan. Žao mi je što to moraš čuti od mene, Michael.

— Koliko bolestan?

— Govorkanja obuhvaćaju od teško bolestan do kobno bolestan. On je očito svjestan svog stanja, bolesti od koje boluje, pa, vjeran običaju, posljednji misli o sebi. Kad je State saznao da sam ja to iščakao, on mi je poslao osobnu poruku zaklinjući me na tajnu.

— Kako si saznao o tome?

— Jedna od onih čudnih stvari o kojima zapravo ne misliš... dok ne misliš. Prije nekoliko tjedana su me namamili u Arlington na party¹. Ti znaš koliko ja mrzim te iscrpljujuće vježbe verbalne izdržljivosti, ali je domaćica bila bliska prijateljica moje pokojne žene.

— Žao mi je — prekinu ga Havelock, koji se samo maglovito sjećao novinareve žene, vitkog stvora koji se opredijelio za vrtove i cvjetne aranžmane. — Nisam znao.

— Sve je u redu. Prošlo je više od dvije godine.

— Party u Arlingtonu?

— Da, dakle osjećao sam se jako zbunjeno jer me je jedna žena mlađeg izgleda, koja je bila prilično pijana, doslovce napadala. E sada, da je ona bila ženska grabljivica koja je htjela seksualno spajanje, mogao bih je shvatiti što ju je tako privlačio najpoželjniji muškarac na mjestu događaja, ali se bojim da to nije bio slučaj. Činilo se da ima bračne poremećaje najčudnije prirode. Njen je muž bio oficir ali odsutan iz domaćinstva — čitaj bračnog kreveta — gotovo tri mjeseca, a nitko joj u Pentagonu nije htio reći gdje je on. Ona je glumila bolest, za što joj je, kako mi se čini, trebalo mnogo samouvjeravanja, pa su ga vratili na hitno odsustvo. Kad ga je dobila u svoju mrežu, zahtijevala je da zna gdje je on bio, što je radio — čitaj: druga žena. Odbio je da joj kaže, pa kad je vojnik-dječak zaspao, ona mu je pretražila odjeću i pronašla sigurnosnu ulaznicu za mjesto o kojem nikad nije čula, nisam ni ja, istini za volju. Držim da ga je zdrmala i probudila, a sada je on u samoobrani izbrbljao da je to klasifikacija najvišeg prioriteta. To je bilo mjesto gdje se vrlo važan čovjek liječi i nije joj mogao više reći.

— Anton? — javio se Michael.

¹ Uglavnom — večernja zabava, ležerno primanje, domjenak, zabavno druženje uz lagani buffet i piće, i slično (*op. prev.*)

— Ja to nisam sastavio do idućeg jutra. Posljednje što mi je rekla — prije nego ju je neki dobrotivi ili preseksirani gost odvezao njenoj kući — bilo je da bi zemlji trebalo reći o takvim stvarima, i da se vlada ponaša kao Majka Rusija. Tog jutra mi je telefonirala, sasvim trijezna i ozbiljno uspaničena. Ispričala se zbog svog, kako ga je opisala, stravičnog ponašanja i molila me da zaboravim sve što mi je rekla. Ponašao sam se veoma sačuvstveno, ali sam dodao da su joj možda njeni instinkti bili pravi, premda ja nisam osoba na koju treba apelirati u vezi s tim; postoje drugi koji će je bolje uslužiti. Odgovorila je da bi joj muž mogao biti uništen, a njegova sjajna vojnička karijera — od nje ne bi ostalo ni traga. I tako je to bilo.

— To je bilo *što*? Kako si ustanovio da je to bio Matthias?

— Zato jer sam istog jutra pročitao u *Washington Postu* da Anton produžuje kratki odmor i neće se pojaviti pred Senatskim odborom za vanjske poslove. Stalno sam mislio o toj ženi i o onome što mi je rekla... i činjenici da se Anton rijetko kad odrekao prilike da se pojavi pred kamerama u Senatu. A onda sam pomislio — zašto ne? Poput tebe, i ja znam gdje on provodi svaki slobodan trenutak koji ima...

— Imanje u Shenandoahu — prekinu ga Havelock, imajući osjećaj *déjà vu*.

— Točno. Smatrao sam da bismo mogli sakupiti nekoliko dana za ribolov u dolini ili za njegov ljubljani šah, ako je istina da on uzima još nekoliko slobodnih dana. I opet poput tebe, i ja imam njegov telefonski broj, pa sam mu telefonirao.

— Nije bio tamo — rekao je Michael.

— Oni to nisu rekli — ispravio ga je novinar. — Rekli su da ne može do telefona.

— *Tog telefona*?

— Da... *tog telefona*. Bila je to privatna linija.

— Ona na koju se ne odgovara ako on nije tamo.

— Da. — Alexander je podigao čašu i ispio.

Havelock je bio blizu da vrisne. Htio je potrčati do zdepastog komentatora i prodrmati ga: *Nastavi! Nastavi, reci mi!* Umjesto toga je tiho rekao: — To mora da je bio šok.

— Zar tebi ne bi bio?

— Zacijelo. — *Bio je. Zar mi to ne vidiš u očima?* — Sto si učinio.

— Kao prvo, telefonirao sam Zelienskom. Sjećaš se starog Leona, zar ne? Kad god bi se Matthias dovezao ili bi doletio do svoje kuće bilo je uobičajeno da Zelienskog pozove na večeru — to je bilo standardno ponašanje već godinama.

— Jesi li mu uspio telefonirati?

— Jesam, i on mi je rekao nešto. Rekao mi je da Antona nije vidio mjesecima, da Matthias više ne odgovara na telefonske pozive — ne osobno — te da on misli da u ovim danima naš veliki čovjek nema vremena za dolinu.

Déjà vu je bio potpun za Michaela. Onda se dosjetio. — Ti si prijatelj Zelienskog, zar ne?

— Preko Antona, uglavnom. Pa se veza učvrstila. On tu i tamo dođe na ručak ili na šah. Međutim, nikad na večeru; neće da vozi noću. Ali je najvažnija činjenica da

Matthiasa nema na jedinom mjestu gdje bi se imao nalaziti na odmoru. Ja doista ne mogu zamisliti da ne viđa starog Leona. Što ti kažeš? Na koncu konca, Zelienski mu pušta da pobijedi.

— A ja ne mogu zamisliti da si pustio da sve to tako legne.

— U pravu si, ništa nije leglo. Telefonirao sam u Antonov ured i zatražio da govorim s prvim pomoćnikom. Naglasio sam da očekujem nekoga tko predstavlja državnog sekretara u njegovoj odsutnosti, te da svoj poziv smatram u tolikoj mjeri važnim. Od *svih* ljudi, zamisli s kime su me spojili.

— Skim?

— Emory Bradfordom. Sjećaš li ga se? Bradford bumerang, bič gospodara rata kojima je ranije bio govornikom. Bio sam očaran jer mu se doista divim što je imao hrabrosti da se okrene, ali sam uvijek mislio da je Matthias mrzio to cijelo jato. Ako ništa drugo, iskazivao je više simpatija spram onih koji su se srušili u plamenu jer oni *nisu* mijenjali svoje mišljenje.

— Što ti je Bradford rekao? — Michael je stezao čašu u ruci, odjednom prestrašen da bi je mogao razbiti.

— Hoćeš reći što mi je rekao pošto sam ja njemu kazao što mislim da se dogodilo? Naravno, onu ženu nisam ni spomenuo a, Bogu je to poznato, nije bilo ni potrebno. Bradford je bio u šoku. Molio me da ne kažem ništa i ne pišem ništa, te da će Matthias biti u kontaktu sa mnom. Pristao sam i sredinom poslijepodneva mi je glasnik donio Antonovo pismo. Poštovao sam njegov zahtjev — sve do sada, jer ni na trenutak ne mogu pomisliti da bi on tebe isključio.

— Ne znam što da kažem. — Havelock je oslabio pritisak na čašu, duboku dišući; momenat je trebalo tumačiti onako kako je novinar želio. Ali je to Michaelu bio preludij za najvažnije pitanje koje je možda ikad postavio u životu — Sjećaš li se imena mjesta gdje je bio stacioniran muž one žene? Mjesta za koje nikad ranije nisi čuo?

— Da — rekao je Alexander, proučavajući Havelocka. — Ali nitko ne zna da ja znam. Ili moj izvor.

— Hoćeš li mi reći? Nitko i nikad neće znati *moj* izvor, imaš moju riječ za to.

— Zbog koje svrhe, Michael?

Havelock je zastao, a onda se nasmiješio. — Vjerojatno bih poslao košaricu s voćem. Pismo, dakako.

Novinar je kimnuo, nasmiješio se i odgovorio. — To je mjesto koje se zove Poole's Island, negdje nedaleko obale Georgije.

— Hvala ti.

Alexander mu je opazio praznu čašu. — Hajde, obojica smo slobodni. Osvježi svoju a napuni i moju, kad si kod toga. I to je dio pravila, sjećaš li se?

Michael je ustao i zatresao glavom, smješkajući se usprkos napetosti koju je osjećao. — Sa srećom napuni svoju, ali ja zaista moram ići. — Uzeo je novinarevu čašu. — Očekivali su me u McLeanu prije jedan sat.

— Ti *odlaziš*? — uzviknu komentator. Podigao je obrve, okrenuvši se na stolici. — A što je s tom informacijom iz Londona za koju si tvrdio da će isplatiti neke od najboljih večera u tvom životu, mladiću?

Havelock je stajao pored bakrenog suhog bara i točio brandy.

— Mislio sam o tome dok sam se vozio ovamo — rekao je zamišljeno.

— Možda sam se prenaglio.

— Kvariš igru — nato će Alexander, cerekajući se.

— Dakle, na tebi je. To se tiče vrlo zamršene obavještajne operacije s debelim pokrivačem, koja nas po mom sudu neće nikamo odvesti. Želiš li to čuti?

— Stani tu, dragi dječaće! Dobio si krivog drljara, ja to ne bih ni dotakao. Potpisujem Antonovu maksimu. Osamdeset posto obavještajne aktivnosti je šah koji igraju idioti za dobro paranoidnih slaboumnika!

Michael se uspeo u kola; osjećao se slab vonj cigareta. — Pušila si — rekao joj je.

— Osjećajući se kao dječaćić na groblju — odgovorila je Jenna, savijena na podu. — Što je s Bradfordom? Hoće li ga tvoj prijatelj domamiti ovamo?

Havelock je upalio motor, stavio u brzinu i brzo krenuo zavojitim prilazom prema izlazu. — Sad možeš ustati.

— Što je s *Bradfordom*?

— Pustit ćemo ga neko vrijeme da se malo znoji, razvući ćemo ga. Jenna se uspela na sjedište, buljeći u njega. — Što ti govoriš,

Mihail?

— Vozit ćemo se cijelu noć, ujutru ćemo se malo odmoriti, a onda nastaviti. Želim tamo stići do sutrašnjeg poslijepodneva.

— Moj Bože, *kamo*?

— Mjesto se zove Poole's Island, gdje god to bilo.

Otok je bio nedaleko od obale, istočno od Savannaha; prije pet godina to je bio rijetko naseljen otok, prije nego ga je preuzela vlada za oceanska istraživanja. Nekoliko puta tjedno, kažu ribari, helikopteri iz zrakoplovne baze Hunter letjeli bi iznad vode prema nevidljivu sletištu negdje iza visokih borova na rubu stjenovite obale.

U Savannah su stigli u tri i trideset poslije podne, a u četiri su našli motel u teško opisivu stanju, uz oceanski put. U četiri i dvadeset su došli na molo komercijalne marine baš na vrijeme da vide dolazak tucet ili više ribarskih brodova opterećenih dnevnim ulovom. Do četiri i petnaest razgovarali su s raznim ribarima, a u pet i trideset je Havelock na miru razgovarao s upraviteljem marine. U deset do šest 200\$ je promijenilo ruke, pa mu je stavljen na raspolaganje pet metara dugi skif, brodica s vanjskim motorom od dvanaest konja. Može ga koristiti po svojoj volji, a noćni je stražar informiran o iznajmljivanju tog skifa.

Vraćali su se natrag autoputom do trgovačkog centra u Fortu Pulaski, gdje je Michael našao trgovinu sportskim potrepštinama i kupio što mu je trebalo. Među kupljenim stvarima bile su vunena pletena kapa, uski džemper, jaka pamučna tkanina i polučižme debelih gumenih potplata — sve u crnoj boji. Osim odjeće, kupio je i slijedeće: nepromočivu baterijsku svjetiljku i kutiju od voštanog materijala, lovački nož, i pet pakovanja vezanki od sirove kože, svaka dužine sto osamdeset centimetara.

— Džemper, kapa, baterija, nož — brzo će Jenna, s ljutnjom u glasu. — Kupuješ jedno od svačega. Kupi dvostruko. Ja idem s tobom.

— Ne, ne ideš.

— Jesi li zaboravio Prag i Varšavu? Trst ili Balkan?

— Ne ja već ti. Na svakom mjestu — kamogod pošli — uvijek je bio sekundarac kod koga smo mogli navratiti, ako ništa a ono da kupimo vrijeme. Netko u ambasadi ili u konzulatu, kojemu su rekli riječi koje su značile protuprijetnju.

— Nikad se nismo poslužili takvim ljudima.

— Nikad nas nisu ulovili.

Gledala ga je, a oči su joj oklijevajući prihvaćale njegovu logiku. — Koje riječi *ja* imam?

— Napisat ću ti ih. U blizini je papirnica. Želim kupiti žuti sudski blok i karbon kopije. Hajdemo.

Jenna je sjedila u naslonjaču uz stol u motelu, za kojim je Havelock pisao. Uzimala je karbonske kopije kako ih je on skidao sa žutog papira, pa je provjeravala čitljivost plavih otisaka. Ispunio je devet stranica, svaki redak velikim preciznim slovima, sve pod brojevima, svaka podrobnost specificirana, svako ime točno. To je bio kompendij odabranih obavještajnih operacija s oznakom »vrhunska tajna«, akcija i prodora vlade Sjedinjenih Država diljem Evrope u posljednjih osamnaest mjeseci. Uključio je izvore, doušnike, dvostruke agente i one pod debelim pokrivačem, kao i

popis diplomata i atašea u trima ambasadama, koji su, zapravo, bili nadzornici za Centralnu obavještajnu agenciju. Na desetoj stranici je opisao Costa Bravu, imenujući Emorya Bradforda i ljude s kojima je razgovarao, koji su potvrdili dokazni materijal koji se mogao dobiti jedino uz suradnju KGB-a i oficira VKR-a u Parizu koji je priznao da su Sovjeti znali za varku. Na jedanaestoj je stranici opisao fatalni susret na Palatinu i američkog obavještajnog funkcionera koji je umro spašavajući njegov život, i koji je, nekoliko trenutaka prije smrti, uzviknuo da su to bile laži koje govore moćne ličnosti u Washingtonu. Na dvanaestoj je kratko opisao događaje kod Col des Moulinetsa i naredbu za njegovo smaknuće koja je izdana pod kodnim nazivom Dvosmislenost. Na trinaestoj i posljednjoj stranici rekao je istinu o ubojici iz Lidica koji je sebi dao ime i prezime Jacob Handelman, te o svrsi postojanja farme u Mason Fallsu, Pennsylvania, koja je prodavala usluge robova jednako efikasno kao bilo koji logor koji je osiguravao radnu snagu za Alberta Speera.¹ Posljednji je redak bio koncizan: *Državnog sekretara Anthonya Matthiasa drže protiv njegove volje na vladinom imanju koje se zove Poole's Island, u Georgiji.*

— To su tvoje riječi — rekao je i uručio Jenni posljednju stranicu. Ustao je i protegnuo se. Boljelo ga je tijelo; gotovo dva sata je bjesomučno pisao. Dok je Jenna čitala on je zapalio cigaretu i stajao pored prozora s koga se vidio autoput i ocean iza puta. Bio je mrak; mjesečina je isprekidano sjala na noćnom nebu išaranom oblacima. Vrijeme je bilo ugodno, more mirno; nadao se da će i jedno i drugo tako ostati.

— Ovo su jake riječi, Mihail — rekla je Jenna i stavila posljednji otisak na stol.

— To je istina.

— Oprosti mi što ne odobravam. S ovim bi ti mogao koštati života mnogih ljudi, mnogih prijatelja.

— Ne na posljednje četiri stranice. Tamo nema prijatelja... osim Apaša, a on je otišao.

— Onda upotrijebi samo četiri posljednje stranice — uporno nastavi Jenna.

Havelock se okrenuo od prozora. — Ne, moram ići cijelim putem ili uopće ne ići. Više nema sredine; oni moraju vjerovati da ću to učiniti. Što je još važnije, moraju vjerovati da ćeš to *ti* učiniti. Ako bude postojala i najmanja sumnja ja sam mrtav, a tako bi moglo biti i s tobom. Prijetnja mora biti zbiljska, ne šuplja.

— Ti pretpostavljaš da će te uhvatiti.

— Ako pronađem ono što mislim da ću pronaći, ja namjeravam biti uhvaćen.

— To je umobolno! — uzviknu Jenna, ustávši brzo.

— Ne, nije. Ti obično nisi u krivu, ali sada jesi. Taj je otok prečac koji smo tražili. — Pošao je do stolice na kojoj su bile stvari koje je kupio u trgovini sportskim potrepštinama. — Obući ću se pa ćemo razraditi telefonski relej.

— Misliš na ovo, zar ne?

— Na to mislim.

— Kabine, onda — rekla je oklijevajući. — Nijedan poziv duži od dvanaest sekundi.

— Ali samo jedan broj. — Michael je prišao stolu. Uzeo je olovku, napisao na bloku, istrkao stranicu i dao je Jenni. — Evo ga; to je recepcija Cons Opa za hitne slučajeve. Nazovi direktno — reći ću ti kako — a u novčarki imaj mnogo sitniša.

— Nemam novčarke.

— Ni novaca, ni odjeće — dodao je Havelock. Uzeo ju je za ramena i privukao sebi. — Popravi to, hoćeš li? Tako ćeš neko vrijeme skrenuti misli na drugo. Kreni u kupovanje.

— Ti si lud.

— Ne, ja to mislim. Nećeš imati mnogo vremena, ali većina trgovina u tom trgovačkom centru ostaje otvorena do deset i trideset. Tamo je kuglana, nekoliko restauranata i supermarket koji radi cijelu noć.

— Ja ti ne *vjerujem* — uzvignula je; odmakla je glavu i gledala ga.

— Vjeruj — rekao je. — To je sigurnije nego telefonske govornice na autoputu. — Pogledao je na sat. — Sada je osam i deset, a Poole's Island je samo milju i po od obale. Neće mi trebati više od dvadeset minuta da dođem do njega — recimo do deset. Želim da u jedanaest staneš nazivati taj broj izgovarajući riječi biljar ili pool¹. Shvatila?

— Zacijelo. Biljar ili pool.

— Dobro. Ako ne dobiješ neposredan odgovor, spusti slušalicu i odi do drugog telefona. Zovi svakih petnaest minuta.

— Rekao si odgovor. Koji će odgovor biti? Havelock se namrštio. — Mi smo radije za pool;

— Mi smo radije za pool. Onda što?

— Posljednji poziv, opet poslije petnaest minuta. Netko drugi osim operatora bit će ubačen u liniju za hitnost. On neće upotrijebiti ime ali će dati odgovor. Sekundu pošto to učini, pročitaj mu prva dva retka na prvoj stranici. Uzet ću kopije sa sobom tako da se riječi slažu. Učini to brzo i spusti slušalicu.

— A onda počinje čekanje — rekla je Jenna, držeći ga, s obrazom uz njegov. — Sada naš nepokretni zatvor.

— Vrlo nepokretan — stacionaran, zapravo. Uzmi hranu u supermarketu i ostani ovdje. Ne izlazi. Ja ću ti doći.

— Koliko će to potrajati, što misliš?

Havelock je blago udaljio svoje lice od njenog i pogledao je. — Moglo bi potrajati dan, dva dana. Nadam se da neće, ali moglo bi.

— A ako... — Jenna nije mogla završiti rečenicu; suze su joj navrle, lice joj se izdužilo.

— Nakon tri dana pozovi Alexandera u Fox Hollow i reci mu da sam ubijen ili su me uzeli, te da Antona Matthiasa drže kao zatvorenika. Kaži mu da imaš dokaze pisane mojim rukopisom, plus moj glas na traci koju sam snimio u Salanneovoj kući na Cagnes-sur-Me-ru. U ovim okolnostima, on se ne može distancirati od tebe. Neće. Njegovu voljenu republiku truju. — Michael je zastao — Samo posljednje četiri stranice — rekao je tiho. — Spali prvih devet. U pravu si, oni ne zaslužuju da umru.

Jenna je zatvorila oči. — To ti ne mogu obećati — rekla je. — Ako te izgubim, nitko od njih više nije važan. Nijedan.

¹ Američki biljar (*op. prev.*)

Voda je bila uzburkana, kao što je često kad su obalne struje naglo prekinute zemaljskim masama izvan obale. Bio je otprilike četvrt milje od stjenovite obale otoka, približavajući mu se sa strane zavjetrine, dok je vjetar slabašni zvuk motora odnosio na more. Ubrzo će ga ugastiti i poslužiti se veslima, veslajući prema najtamnijem dijelu visokih borova, vođen slabašnim sjajem svjetla iznad stabala.

On je sklopio odvojena utanačenja s noćnim čuvarom marine, suptilna utanačenja dostojna svakog iskusnog terenca koji bi unajmio čamac uz mogućnost da ga napusti. Čovjek se nikad ne odriče sredstava bijega ukoliko to nije apsolutno potrebno, ali će sakriti ta sredstva što najbolje bude mogao, ako zbog čega a ono da kupi vrijeme; pet minuta pometnije često je razlika između hvatanja i bijega. Dosad je, međutim, sve proteklo mirno. Doveslat će do najmračnije uvalice i izvući ga, ili usidriti.

Sad je bio trenutak. Ugurao je upušni priklopac; motor je tiho zakašljao i umirio se. Skočio je do srednjeg sjedišta, nagnuo se naprijed i postavio vesla u záporu. Struja prema njemu bila je jača nego je očekivao. Stade veslati nadajući se da će se strujanje izmijeniti ili skrenuti prije nego mu oslabe ruke i ramena. Stao je osjećati bolove u rani s Col des Moulinetsa; mora biti oprezan i upotrijebiti težinu tijela...

Zvuk. Ne njegov, već struganje, strugava škripa zápora za vesla ili prelijevanje valova preko pramca. Prigušeni zvuk... motor.

Svjetlo, reflektor koji je pretraživao površinu oko pola milje s njegove desne strane. Bio je to patrolni čamac koji je zakrenuo oko udaljenog kraja otoka i uputio se pramcem pravo prema njemu. Da li sigurnosni sistem otoka uključuje i sonar? Sonični snopovi upućeni preko vode, dižu se i padaju s plimom i osekom, a mogu uhvatiti i malo plovilo koje se približuje obali? Ili je to bio čamac u rutinskoj patroli? To nije bio trenutak za spekuliranje. Savijena tijela, Havelock je brzo izvukao vesla iz njihovih zápora, pa ih je oba ugurao ispod rebrastih sjedala, tako da su bila na dnu čamca. Uzeo je konopac za sidrenje i bacio ga preko pramca, a onda kliznuo u vodu, duboko dišući i natežući mišiće da bi odagnao hladnoću. Uhvatio se za osovinu propelera, prskajući vodom vanjski motor, hladeći mu površinu. Putovao je vrlo sporo; za nekoliko bi minuta samo osjetljiva ruka mogla odrediti je li motor bio u pogonu — ako tko pomisli da to provjeri.

Reflektor ga je odjednom zaslijepio; opazili su skif. Daleki motor je zagrmio kroz vjetar, a pridružilo mu se zavijanje sirene. Patrolni je čamac ubrzao, jureći ravno na njega. Zaronio je i isplivao dalje, dalje od otoka, u čemu mu je pomagala struja. Skif je još bio udaljen gotovo četvrt milje od obale, predaleko od plivača a da bi mu to bilo ugodno u tim vodama; to je činjenica koja bi mogla prevagnuti u njegovu korist kad bude pronađen čamac.

Kad se veliki patrolni čamac našao usporedo sa skifom, ugastivši motore, Michael je bio dvadeset metara iza njegove krme, izlazeći na površinu, zaranjajući, navlačeći mokru crnu pletenu kapu što je niže mogao. Reflektor je posvuda križao iznad vode; dočekao bi ga ispod vode, a izranjao bi kad bi snop prešao na drugu stranu. Reflektor je nastavio pretraživati površinu, ali više ne odostraga. Dvojica ljudi s motkama i kukama na vrhu uhvatili su skif i vukli ga; onaj na pramcu je vikao.

— Leova marina, poručnice! Iz Savannaha! Oznaka GA nula-osam-dva!

— Kaži bazi da stupi u vezu s Leovom marinom u Savannahu i ubaci nas unutra! — vikao je oficir nevidljivom radisti u otvorenoj kabini. — Broj je GA nula-osam-dva! Zatraži očitovanje!

— Da, sir! — čuo se odgovor.

— I obavijesti bazu o našoj lokaciji. Neka provjere sigurnosno stanje na sektoru IV.

— Ovo nije moglo doći ovamo, poručnice — rekao je čovjek s motkom na krmu. — Uхватило bi se u ravne mreže. Gdje god nema stijena imamo ravne mreže.

— Što, dovraga, onda radi tu? Ima li kakve odjeće? Opreme? Bilo čega?

— Ništa, sir! — zavikao je prvi čovjek, koji je sišao u skif. — Smrdi po ribi, to je sve.

Tiho plivajući i ljuđajući se na vodi, Havelock ih je gledao, iznenadivši se jednom čudnom činjenicom: ljudi u patrolnom čamcu su bili u terenskoj odjeći khaki boje, a oficir u terenskoj jakni. Bili su kopnena vojska, ne mornarica. A ipak, čamac je imao mornaričku registraciju.

— Poručnice! — Glas se čuo iz kabine, dok se lice sa slušalicama koje su ga uokviravale pojavilo na otvorenim vratima. — Čuvar kod Lea kaže da su dvojica pijanih unajmila taj čamac i vratili ga kasno. On drži da ga nisu propisno vezali, pa je čamac otišao s valovima. Veoma bi cijenio ako mu ga mi dovučemo. Čamac je govno, ali je motor vrijedan novaca.

— Meni se to ne sviđa — rekao je oficir.

— Hej, zaboga, sir. Tko će plivati pola milje u ovim vodama? Ribari su ovdje viđali morske pse.

— Uzmimo da je *bio* na otoku?

— Usprkos ravnim mrežama? — upita ga čovjek s kukom na krmu. — Nema mjesta za parkiranje, poručnice.

— Odjebi to! Baci konopac i zaobiđimo oko najbližih mreža i stijena. Ovo nam Leo duguje.

A Havelock je znao da noćnom čuvaru duguje znatno više od sto dolara koliko mu je dao. Kad se prvi čovjek vratio u čamac, zagrmjeli su motori. Skif su vezali konopcem iza krme. Za nekoliko sekundi se površinsko vrebalo usmjerilo prema obali, često mijenjajući smjer da bi izbjegli poznatim podvodnim hridima, dok je snažni reflektor i dalje pretraživao mrak.

! *Ravne mreže.* Polja laganog tkanja na širokim površinama, a postavljena su netom ispod površine gdje ih održavaju plutače od pluta ili stiropora, povezane klavirskom žicom. Riba nije mogla prekinuti žice, ali propeleri mogu, a ako se to dogodi uključit će se alarmi. *Hridine.* Dijelovi otočne obale, podvodne stijene ali i nadvodne, koje sprečavaju pristup bilo kakvom plovilu, brodici bilo koje veličine. Morao je patrolni čamac držati na oku; približavao se stijenama.

Morski psi. Nije htio misliti o njima; od toga jednostavno nije bilo koristi.

Morao se usredotočiti samo najedno: kako stići do obale. Struja je bila gotovo nesnosna, ali plivajući prsno između valova, polako je napredovao s onim što je vukao za sobom, a kad je ugledao svjetla tuceta baterijskih svjetiljki kako prodiru kroz borove, znao je da se približuje. Otkucavanje vremena nije bilo važno; njegovo se prolaženje odražavalo jedino u bolovima koje je osjećao u rukama i nogama, ali mu je koncentracija bila potpuna. Mora se dospjeti do mreže ili stijenke, ili neke druge podvodne prepreke na kojoj bi mogao stajati.

Najprije je došla mreža. Plivao je oprezno nadesno, rukom preko ruke, doskliznuvši do debele najlonske mreže, sve dok nije napipao veliku ploveću bačvu od stiropora, oblikovanu poput oceanske plutače. Zaokružio je to i povukao se na rub konopca, sve dok mu koljena nisu udarila u dva oštra predmeta, što je značilo da je dopro do stijena. Držao se za mrežu, dok mu se tijelom poigrao nadolazeći val; čekao je, hvatao zrak. Baterijske svjetiljke su nestajale u borovima; provjera sigurnosti na sektoru četiri nije dala rezultata. Kad je posljednji rasap svjetla iščezao između borova, on se stao polako približavati obali, držeći se svom snagom ozicene mreže, dok se sada niz valova razbijao nad njim. Mora biti što dalje od stijena! Sada su se uzdizale nad njim — bijele, narovašeni vršci kamena, kamenje koje je postalo oštro poput brijača nakon milenija nesmiljenog udaranja vode. Jedan ogromni val i bio bi nabijen na stijenu.

Zamahnuo je ulijevo, raširivši se iznad mreže, koja je odjednom nestala. Više je nije bilo! Mogao je osjetiti pijesak ispod sebe. Prešao je ogradu i našao se na zemlji.

Uspuzao je iz vode, jedva kadar podići ruke, pokrenuti noge. Mjesečina se opet pojavila, osvijetljujući dunu s visokom travom dvadeset metara naprijed; puzao je, a svaki ga je korak približavao odmorištu. Stigao je do dune i uspeo se na njen suhi pijesak; preokrenuo se na leđa i zagledao u tamno nebo.

Ostao je nepokretan gotovo pola sata, sve dok nije osjetio kako mu krv opet puni ruke, kako mu se težina vraća u noge. Prije deset godina, čak prije pet, razmišljao je, muka kroz koju je prošao uzela bi mu najviše petnaest minuta da povрати snagu. Sada je osjećao potrebu za višesatnim ako ne i cjelonoćnim odmorom.

Podigao je ruku i pogledao u brojčanik sata. Deset sati i četrdeset tri minute. Za sedamnaest minuta će Jenna prvi put nazvati recepciju za hitne slučajeve Cons Opa. Htio je da ima jedan sat na raspolaganju — da istražuje, da donosi odluke — prije prvog poziva, ali tako neće biti. Bio je četrdeset tri minute iza rasporeda. S druge strane, ne bi bilo nikakva rasporeda kojeg bi se trebalo držati da on nije uspio savladati prepreke.

Ustao je, protegnuo se, provjerio noge; tresao je rukama i krivio torzo naprijed-natrag, jedva opažajući neugodnost od mokre odjeće i struganja od pijeska koje je osjećao po cijelom tijelu. Bilo je dovoljno da može funkcionirati. Može se kretati — brzo ako mora — a mozak mu je čist; ništa drugo mu ne treba.

Provjerio je svoju opremu. Nepropusna baterijska svjetiljka bila je obješena za pojas, odmah uz voštani paket na lijevoj strani; lovački nož u koricama bio je s desne strane. Skinuo je paket, otklonio nepropusno krilce s patentnim zatvaračem i propipao sadržaj. Trinaest presavijenih stranica bile su suhe. Isto tako i mali španjolski automatik. Izvadio je oružje, stavio ga za pojas i opet ovjesio paket na staro mjesto. Zatim je provjerio džepove hlača; vezanke od sirove kože bile su mokre ali nedirnute — svaka vezanka odijeljena, smotana u klupko, pet u desnom a pet u lijevom džepu. Bude li mu ih trebalo više od deset, onda mu nijedna neće trebati. Sve bi bile bezvrijedne. Bio je spreman.

Koraci... Odakle koraci? Ako je tako, zvuk se nije slagao s pijeskom i mekanom zemljom što su bili ispod oceanskih borova. Bilo je to polagano bubnjanje — kožnate pete udaraju u tvrdu površinu. Havelock se sagnuo, pa potrčao do utočišta od visokih stabala. Virkao je dijagonalno sebi zdesna u smjeru zvuka.

Drugo bubnjanje, sada njemu s lijeve strane, udaljenije, ali se približavalo. Bilo je slično prvome — polako, smotreno. Uvukao se dublje ispod borova, zaustavivši se metar i po ili manje od ruba, gdje je spremno kliznuo na tlo. Odmah je podigao glavu da vidi što će neočekivano novo svjetlo otkriti. Ono što je vidio objasnilo je zvukove koraka, ali ništa drugo. Ravno ispred bila je široka betonska cesta glatke površine, a odmah iza nje bila je ograda visoka najmanje četiri metra, koja se u oba smjera širila daleko koliko je oko moglo zahvatiti. Svjetlo je došlo iza ograde. Bio je to sjaj koji je vidi s mora, sada mnogo blistaviji, ali i dalje čudno blag, bez intenziteta.

S desne strane se pojavio prvi vojnik, hodajući polako. Poput posade patrolnog čamca i on je imao terensku odjeću kopnene vojske, ali mu je za pašom bio državni colt .45 automatik. Bio je mladi pješak na stražarskoj dužnosti, a dosada na licu mu je odražavala osjećaj gubljenja vremena. Njegov istovrsnik se pojavio iz sjene na lijevoj strani, možda pedeset metara dalje; njegov je hod, ako ništa drugo, bio sporiji nego njegovog druga. Približili su se jedan drugome poput dva robota, sastavši se ne više od deset metara od Havelocka.

— Je li ti netko rekao? — upita ga vojnik s desne strane.

— Daa, neki čamac na vesla s motorom doplovio iz Savannaha s plimom, to je sve. Nitko u njemu.

— Je li netko provjerio motor?

— Što misliš?

— Ulje. Ulje ostaje toplo, ako je motor radio. Kao u svakom motoru.

— Hej, ne pričaj. U svakom slučaju, tko bi dovraga mogao doći ovamo?

— Nisam rekao da bi mogli. Samo sam rekao da je to jedan od načina da se provjeri.

— Zaboravi to. Još su zauzeti pretraživanjem tri-šezdeset.¹ U slučaju da je netko dobio krila, pretpostavljam. Svi ovdašnji bičevi su udareni u glavu.

— Zar ti ne bi bio?

Stražar slijeva pogledao je na sat. — U nečemu imaš pravo. Vidimo se unutra.

— Ako se Jackson pojavi, bit ćeš unutra. Sinoć je kasnio pola sata. Možeš li povjerovati? Rekao je da je morao vidjeti kraj ušljivog televizijskog filma.

— On se dosta zeza. Jedne večeri mu je Wills rekao da će jednog dana netko jednostavno otići i reći mu da je preuzeo dužnost. A on neka visi.

— On bi se slatkorječivošću izvukao.

I jedan i drugi su se okrenuli i stali trupkati natrag. Michael je shvatio bit njihova razgovora. Grupa ljudi pretražuje otok, a stražaranje dvojice stražara bližilo se kraju; stražarenje očito nije baš najstrože ako je ponoćna smjena mogla zakasniti pola sata. To je bila nepodudarnost; otok je bio sigurnosna tvrđava, ali se na stražarsku dužnost gledalo kao da je to jalova, mada potrebna predstava. Zašto?

Odgovor bi se, pretpostavljao je, mogao naći u jednom starom opažanju. Osoblje u vojničkim nastambama i barakama, i pretpostavljeni nižeg ranga, bili su prvi koji bi shvatili nepotrebnu dužnost. Što bi opet moglo značiti da su obalni alarmi

¹ 360 stupnjeva; manevar u daskanju na vodi pri kojem vozač opiše puni krug (*op. prev.*)

bili sukladni unutrašnjim senzorima. Michael je proučavao visoku ogradu sa stupovima. Bila je nova, drvo blijedog tona, a trebalo je malo mašte pa da se zamisle ozicene stupice iza njih — dvostruki snopovi koje izaziva masa, težina i toplota tijela. Ograda ispod koje je nemoguće proći, koju nije moguće preskočiti, kroz koju se ne može prodrijeti. A onda je ugledao ono na što se nije usredotočio: ograda je bila zavojita — kao što je i betonska cesta zavijala — na obim stranama. Vrata mora da su iza linije vida, a na ulazima, jedinim točkama ulaska, bili su stražari. Ni najmanje neozbiljna zaštita.

Pretraživanje tri — šezdeset.

Vojnici sa snažnim baterijama promiču između borova i preko obale, tražeći moguće eventualnosti. Počeli su ravno iza njega, na dijelu obale koji nazivaju sektor IV pa se kretali brzo — možda tucet ljudi, možda vod od trinaestorice. Odakle god su došli, nesumnjivo će se vratiti na isto mjesto kad dovrše krug... a noć je bila tamna, mjesečina sve neredovitija. Upotrijebiti grupu pretraživača kao dio strategije bila je vanjska mogućnost — jedina koje se mogao sjetiti — ali da bi mu taktika djelovala morao se pokrenuti. *Sada.*

Vojnik zdesna nije bio samo najbliži, već je bio i najlogičniji za njegovu prvu akciju. Bio je gotovo izvan vidokruga, iščezavao je iza ugla ograde. Havelock je ustao i pretrčao preko puta, a zatim je nastavio trčati pješčanom nadvisicom, bijesan zbog zvuka visokih cipela punih vode. Došao je do zaokreta; ispred su bila svjetla vrata, možda udaljena dvjesta metara. Trčao je još brže, svladavajući jaz između sebe i sporog vojnika, nadajući se da će šum vjetra kroz drveće prigušiti spužvasto krckanje ispod njega.

Bio je udaljen četiri metra kad se čovjek zaustavio, uzburan, nagnute glave na stranu odakle je dolazio zvuk. Havelock je odskočio, prolektivši posljednja dva metra u zraku; desnom je rukom vojnika zgrabio za usta, a lijevom za bazu lubanje, pazeći kako će oboje pasti na zemlju. Čvrsto je držao vojnika; koljeno mu je upro u leđa, pa mu tijelo podigao gore.

— Nemoj pokušavati vikati! — prošaptao je. — Ovo je samo sigurnosna vježba — poput ratnih igara, razumiješ li? Pola ovdašnjeg garnizona zna za to, polovina ne zna. Sada ću te povesti preko puta, vezat ću te i zapušiti usta, ali ništa neće biti suviše pritegnuto. Ti si jednostavno izvan manevra, Okay?

Mladi je stražar bio previše u šoku da bi odgovorio na drugi način osim opetovanog treptanja velikim, preplašenim očima. Michael mu nije mogao vjerovati — točnije, nije mu mogao vjerovati da se neće uspaničiti. Podigao je i kapu i njega, s rukom još na vojnikovim ustima; obojica su pretrčala preko ceste, skrenuvši nadesno, pa prema borovima. Kad su bili u mraku ispod grana, Havelock se zaustavio i vojnika oborio na zemlju; bili su prilično duboko na sektoru IV.

— Dakle, sada ću odmaknuti ruku — rekao je Michael, klečeći — ali ako učiniš neki zvuk morat ću te onesvijestiti, shvaćaš? Kad to ne bih učinio, izgubio bih poene. Okay?

Mladić je kimnuo i Havelock je polako skinuo ruku s vojnikovih usta, spreman da je zatjera natrag ako začuje prvi glasni zvuk. Stražar je protrljao obraze i tiho rekao: — Preplašili ste i govno u meni. Što se, dovraga, dešava?

— Točno ono što sam ti rekao — odgovorio mu je Michael. Skinuo je vojnikov opasač s oružjem. — To je sigurnosna vježba — dodao je, posegnuvši u džep za

vezankom od sirove kože. Stražareve je ruke povukao na leđa. — Mi ćemo ući unutra. — Vezao je vojnikeve zglavke i podlaktice, pletući vezankama sve do lakata.

— U kompleks?

— Tako je.

— Nikako, čovječe. Gubiš!

— Alarmni sistem?

— To je sedam puteva do Memphisa¹ i natrag. Neku večer je pelikan izgorio na žici; cvrljio je prokletih pola sata. Bio kurvin sin ako sutradan nismo imali pečenu pticu.

— Što je unutra?

— O čemu govoriš?

— Ima li unutra još alarmnih uređaja?

— Samo u Georgetownu.

— Što? Što je Georgetown?

— Hej, ja znam pravila. Imam dati samo ime, čin i serijski broj.

— Vrata — rekao je Havelock prijeteći. — Tko je na vratima?

— Vod za čuvanje vrata, tko drugi? Što izlazi vani, ulazi unutra.

— Sada, ti mi *reci*...

Slabašni sjaj svjetla ušao je u Michaelovo oko. Grupa za pretraživanje zaokružuje otok. Više nije bilo vremena za razgovor. Isparao je dio vojnikeve košulje, zamotao je i ugurao u usta koja su prosvjedovala. Zatim je još jednom vezankom vezao mladićevu glavu, tako da je vezica držala isparanu košulju u ustima. Trećom vezankom vezao mu je zglavke na nogama.

Havelock je stavio na sebe njegovu terensku jaknu, a pojas s oružjem vezao oko pása. Skinuo je pletenu vunenu kapu i stavio je u džep. Stavio je vojničku kapu nabivši je što je niže mogao, a onda je posegao ispod svog mokrog džempera i oslobodio nepromočivu baterijsku svjetiljku. Ocijenio je uglove prolaza kroz stabla, udaljenost od svjetala svjetiljaka, pa stao trčati dijagonalno, desno kroz borove — prema rubu stijene ili obali, nije znao kamo.

Držao se za stijenu, dok je ispod njega udaralo more zapjenušanim valovima; vjetar je bio jak. Čekao je dok gore nije prošao i posljednji vojnik. Čim je prošao, Michael je ustao i potrčao prema liku koji je nestajao; s iskustvom rođenim u stotinama takvih susreta, zgrabio je čovjeka za vrat, prigušio mu svaki zvuk i bacio ga na zemlju. Poslije trideset sekundi, onesviješteni je vojnik bio vezan — ruke, noge i usta, sasvim onesposobljen i izbačen iz akcije.

— U redu, frajeri! — viknuo je autoritativan glas. — Zajebano vrijeme je prošlo! Vratite se u svoje štenare!

— Govno, kapetane — sad je viknuo neki vojnik hineći nezadovoljstvo cijele grupe vojnika. — Mi smo mislili da nam dovodite brod pun kurvi, a ovo je bio lov na blago!

¹ Više puteva, ali nijedan prolazan (*op. prev.*)

— Nazovi to probom, *gumba*.¹ Možda idući put pogodiš.

— On čak ne može pogoditi na pinballu!² — viknuo je drugi. — Što bi on učinio s kurvom?

Havelock je slijedio snopove svjetla kroz borove. Pojavila se cesta — glatka betonska cesta svijetle boje koja je odražavala oštro svjetlo svjetiljki kod ulaza. Vod je prešao preko ceste bez formiranog reda. Michael se progurao naprijed, tako da bude vojnika iza njega. Nitko ga nije opazio, nitko nije primijetio njegov manevar. Ljudi su koračali šutljivo, kao nakon obavljena posla. Prošli su kroz čeličnu strukturu, a stražar je izvikivao brojeve kad bi svaki čovjek prošao pored njega.

— *Jedan, dva, tri, četiri...*

On je bio broj osam. Prolazeći, spustio je glavu i trljao oči.

— *Sedam, osam, devet...*

Bio je unutra. Ruke je udaljio od očiju i krenuo s vodom vojnika preko čudno glatke površine.

Disanje mu je prestalo, a noge mu se ukočiše kad je podigao pogled. Jedva je mogao krenuti naprijed, jer je odjednom bio u drugom vremenu, na drugom mjestu. Ono što je vidio ispred sebe i oko sebe bilo je nestvarno, nadrealno. Apstraktne slike, izolirani fragmenti nezemaljskog prizora.

On nije bio u kompleksu na maloj kopnenoj masi otoka nedaleko obale Georgije, nazvanog Poole's Island. Bio je u Washingtonu, D.C.

¹ Prijan; tip; budala (kreolski); (*op. prev.*)

² Automat za igru, u kojoj igrač puca lopticom i svladava razne prepreke na stolu, što izaziva razne električne efekte (*op. prev.*)

Bilo je to nešto iz jezovitog sna, iskrivljena stvarnost, apstraktna, deformirana da bi ispunila demonsku fantaziju. Smanjeni modeli poznatih prizora bili su uzduž dva metra visokih mjesta koje je itekako poznao. To su bile male, uske, drvećem oivičene ulice koje su naglo počinjale i odjednom završavale, gubeći se na zemlji, ulični znakovi i ulične svjetiljke — sve u minijaturi. Blagi sjaj svjetla prelijevao se preko masivnih vrata i ulaza normalne veličine, i preko zgrada, ali to nisu bile zgrade već samo njihove fasade.

Tu su bila staklena vrata State Departmenta; pored njih kameni ulaz nove zgrade FBI-a, a preko puta sićušni park s malim bijelim klupama i smeđe stepenice koje vode do glavnih vrata Pentagona. Daleko s lijeve strane vidio je visoku crnu ogradu od kovanog željeza s otvorom u sredini za pristupni put, a sa strane dvije sićušne staklene stražarske kućice. Bio je to South Portico¹ ulaz u Bijelu kuću.

Nevjerojatno!

Blistali su automobili normalne veličine. Taksi, dvojica kola vojnog štaba, dvije ogromne limuzine, svi parkirani odvojeno; stacionarni simboli drugog mjesta. A u daljini s njegove desne strane mogli su se vidjeti nepogrešivi simboli iza minijaturnog parka: mali alabasterski modeli — ne viši od metra i po — Jeffersonovog memorijala, Vašingtonskog spomenika, i malih kompaktnih duplikata Reflecting Poola na Mallu² ... Sve okupano u svjetlosti, savršena predočavanja iz daljine, nepogrešivi međaši.

Sve je bilo tu, sve *umobolno!* Prizor za snimanje filma, ispunjen ogromnim zrnastim fotografijama, minijaturiziranim modelima, djelomičnim strukturama. Cijela je scena mogla biti proizvod lude mašte, djelo stvaraoca filma koji želi rekonstruirati taj košmar okupan bijelim svjetlom koji je bio njegova iskrivljena verzija Washingtona, D.C.

Strašno.

Bizarni, lažni svijet koji je stvoren da bi predstavljao lažnu verziju svijeta zbilje udaljenog sto milja!

Bilo je to više nego je Havelock mogao upiti. Mora pobjeći i naći nove trenutke duševnog zdravlja, mora pokušati sastaviti značenje jezivog spektakla. Mora pronaći Antona Matthiasa.

Vod se stao dijeliti; nekolicina krenu lijevo, ostali desno. Iza lažne fasade Statea blago se spuštao travnjak, pa nisko ovješene vrbe, onda mrak. Odjednom, odostraga, začu se produženi izljev psovki. Netko je psovao pored ulaznih vrata. Michael se ukoči.

— Prokleti kurvin jebeni sin, gdje je *on*?

— Tko, narednice?

¹ Južni ulaz kroz vrt u Bijelu kuću u Washingtonu (*op. prev.j*)

² Zrcaleći bazen u trgovačkom dijelu Washingtona (*op. prev.*)

— Jackson, poručnik! Opet kasni.

— On ide na raport, narednice. Njegovo ponašanje na dužnosti je prilično popustilo. Ja želim da ga se stegne.

Čulo se šaljivo mrmljanje u redovima pretraživačkog voda; nekoliko je vojnika gledalo otraga, tiho se smijući. Havelock je iskoristio taj trenutak pa je kliznuo ulicom, a onda je iza ugla nestao u sjeni tratine.

Naslonio se na zid od blokova troske; bio je čvrst. On je nešto zatvarao i nije bio dio lažnog fronta. Kleknuo je u mraku nastojeći misliti, pokušavajući razumjeti. A to je bio problem: to je sve bilo izvan njegova razumijevanja. Znao je, dakako, o sovjetskom centru obuke u Novgorodu nazvanom Američki kompleks, velikom kompleksu gdje je sve bilo »amerikanizirano«, gdje su bile trgovine, supermarketi, moteli, benzinske stanice, gdje su svi upotrebljavali američki novac i govorili američkim engleskim slangom i raznim dijalektima.¹ A čuo je i o drugim sovjetskim eksperimentima na Uralu, gdje su podignuti čitavi američki vojni kampovi, gdje su s izuzetnom točnošću bili poštovani američki vojni običaji i propisi, gdje se govori samo američkim engleskim, gdje se potiče razgovor karakterističan za vojne barake i garnizone, gdje je sve autentično do najsitnije pojedinosti. A onda, dakako, postojali su *paminjatčiki*— takozvani putnici — operacija pod debelim pokrivačem, koju je Rostov u Ateni ismijao kao paranoidnu fantaziju, ali je još živa, još funkcioniра. To su muškarci i žene koji su dovedeni kao dječica i stavljeni u kuće kao sinovi i kćeri, da bi rasli i odrasli potpuno u okviru američkog iskustva, ali čija je misija kao odraslih bila da služe Sovjetskom Savezu. Rečeno je — a Rostov je potvrdio — da je aparat *paminjatčika* preuzela i apsorbirala Voennaja, taj manijakalno tajnoviti kult fanatika koji čak i KGB teško može nadzirati. Još se govorkalo da su neki od tih fanatika zauzeli položaje moći i utjecaja. Gdje prestaju govorkanja, a počinje zbilja? Kakva je ovdje zbilja?

Je li to moguće? Je li uopće zamislivo da je Poole's Island napučen završenim učenicima Novgoroda i Urala, da su im niži rangovi ispunjeni *paminjatčikima* koji su postali punoljetni, a najviše rangove zauzimaju drugi *paminjatčiki* koji su se uzdigli do pozicija moći u Stateu, koji su kadri oteti Antona Matthiasa? Emory Bradford... je li on...?

Možda je to bilo samo govorkanje i ništa drugo. Ljudi u Washingtonu rade s ljudima u Moskvi; dovoljno je luđaštva u toj priznatoj vezi.

Ništa neće saznati bude li i dalje čučao u sjeni zida od troske; mora se pokrenuti, istraživati — iznad svega, ne biti uhvaćen. Polako se približio uglu zgrade i virnuo oko njega na osvjetljenu ulicu oivičenu stablima, na slične strukture koje su ih okruživale. Iza stražara kod vrata, trojica oficira su hodala kroz minijturni park u smjeru alabasterskih spomenika u daljini, a četvorica vojnika su žurila prema velikoj »quonset« baraci i travnjaku između dviju nepoznatih građevina od cigle, koje su izgledale poput prvih katova nekog ukusnog apartmanskog kompleksa. A onda, na Havelockovo iznenađenje, na vratima kuće od cigle s lijeve strane pojavio se civil, iza kojeg je slijedio drugi u bijelom laboratorijskom ogrtaču, govoreći, kako se činilo, tiho ali naglašeno. Michael se nakratko zapitao ne govore li ruski. Dvojica su krenula stazom, pa skrenula desno do kulisa »raskršća«, čija simulirana prometna svjetla nisu radila. Opet su skrenuli na desnu stranu, nastavljajući razgovor; prvi civil je sada nešto predbacivao svom kompanjonu u bijelom ogrtaču, ali ne bučno. Ništa nije bilo glasno; prizor je bio miran, dok je samo prodorna kakofonija zrikavaca narušavala mir.

¹ Sličnu praktičnu školu ima i Vojska SAD, gdje pripadnici oružanih snaga uče ruski, proučavaju »ruski mentalitet«, te se uče gađati iz dostupnog sovjetskog oružja i suprotstavljati mu se (*op. prev.*)

Dok su dvojica civila hodala niz aleju i nestala s vidika, Havelock je opazio metalni znak pričvršćen na stupu s druge strane ulice. Je li ga prije vidio? Dakako, vidio ga je! Svaki put kad bi se odvezao ili uzeo taksi do Matthiasove kuće u Georgetownu. Plava je strelica prethodila riječima CHESAPEAKE I OHIO CANAL. Bio je to slikoviti vodeni put koji je dijelio kreštavost Washingtona od mira rezidencijalnih enklava u Georgetownu, u čijim su mirnim ulicama stanovali najbogatiji i najmoćniji ljudi u glavnom gradu države.

Georgetown.

Ima li alarma unutra?

Samo u Georgetownu.

Anton Matthias je negdje niz tu ulicu, negdje preko mosta, s vodom ili bez nje, u kući koja je laž. Moj *Bože!* Jesu li simulirali njegovu kuću kako bi uvježbali njegovu otmicu? To je sasvim moguće; Antonova je rezidencija zaštićena po Predsjednikovoj naredbi, stražari su na dužnosti dvadeset četiri sata radi zaštite najvrijednijeg živog dobra nacije. To nije bilo samo moguće, to je bio jedini način kako se moglo učiniti. Matthiasa su *zasigurno* uzeli u njegovoj kući; alarmi su zaobideni, straže povučene i zamijenjene po naređenju State Departmenta — naređenju koje su izdali lažljiva. Najprije je bila proba tog zadatka, a onda je slijedilo izvršenje.

Krenuo je niz ulicu, hodao je neusiljeno — vojnik koji uzima malo zraka ili je nakratko zaželio biti sam, bez društva drugih vojnika. Došao je do zgrade od cigle na lijevoj strani, pa prošao preko travnjaka do druge staze; ulica koja se povlačila bila je mračna, nikakve svjetiljke nisu blještale iznad linije kratkog drveća. Hodao je brže, osjećajući se ugodnije u sjeni, pa je opazio staze koje skreću nadesno, vodeći do niza od tri »quonseta« — bilo je svjetlo u nekoliko prozora i sjaj nekoliko televizora. Pretpostavio je da su to stanovi oficira i njihovih civilnih istovrsnika. Sa svjedodžbama iz Novgoroda i Urala?

Odjednom je civilizacija prestala. Ulica i nogostup su završili i naprijed nije bilo ničega osim puta s površinom od zemlje koji je graničio s visokim raslinstvom i mrakom. Ali je to bio put; nekamo je vodio. Havelock je sada krenuo sporim dugim koracima; sporo trčanje, jogging, bilo bi mu isprika ako ga zaustave — prije nego uzme ispitivača. Mislio je o Jenni, o tome kako ide od jedne do druge telefonske govornice na kopnu, u rasponu od pet milja, kako telefonira zbunjenom operateru Cons Opa, čovjeku za hitne pozive, i kako izgovara riječi koje neće izazvati odgovor; možda uopće ne bude odgovora. Michael je to razumio, i, čudno, to ga je samo razbjesnilo. Čovjek prihvaća rizike u ovoj profesiji i postupa s njima s respektom, jer izazivaju strah i oprez, ali ne možeš prihvatiti izdaju svojih ljudi. Bio je to konačni krug jalovosti, dokaz konačne prevare — ludo utrošenog života.

Sjaj svjetla. Daleko niz put, slijeva. Stade trčati, a kad se približio znao je što je to: obrisi kuće, dio kuće, kuće koja je završavala drugim katom — ali su prva dva kata bila nepogrešivo prepoznatljiva. Bila je to fasada Antonové kuće u Georgetownu, dio ulice točan u svakoj pojedinosti. Približio se kraju ulice s površinom od zemje i stao gdje je, slijeva, počinjala asfaltna površina. Gledao je u nevjerici.

Stepenište od cigle bilo je ono isto koje je vodilo do trijema sa stupovima pa do bijelih vrata i kosih svjetiljaka, te dijelova i ukrasa od mesinga. Sve je bilo istovjetno s originalom udaljenim stotine milja, čak i čipkaste zavjese u prozorima; mogao je zamisliti sobe u kući i znao je da su i one iste. Lekcije Novgoroda su dobro

naučene, njihovi plodovi presađeni na mali otok nekoliko minuta udaljen od obale Sjedinjenih Država, *sekundi* zrakom. *Moj Bože, što se dogodilo?*

— Stoj gdje jesi, vojnice! — Komanda je došla odostraga. — Što, *dodavola*, misliš da radiš ovdje!

Havelock se okrenuo, pokrivši .45 kako je najbolje mogao. Stražar je istupio iz lišća, s pištoljem u ruci, ali nije bio vojnik; bio je odjeven u građansku odjeću. — Što ti nije pravo? Čovjek se ne može prošetati? — upita Havelock.

— Ti nisi hodao, ti si trčao.

— Jogging, prijatelju. Ikad čuo za to?

— Svakog jutra, *prijatelju*, kad ne izvučem ovo noćno sranje. Ali na otočnoj cesti s ostalima, ne ovdje. Ti znaš propise. Nitko ne prelazi sektor VI. Nitko ne silazi s makadama.

— Hej, pusti, čovječe — rekao je Havelock. — Ne budi tako krut... Odjednom je iz kuće prsnula glazba, ispunjavajući zrak i zaglušujući zrikavce. Michael ju je dobro znao; bila je to jedna od kompozicija koju je Matthias najviše volio. Handelova *Water Music*. Njegov *priatelj* je tamo!

— Svake noći, prokleti koncert — rekao je civil.

— Kako to?

— Kako, dovraga, da ja znam? Ide u vrt i svira tu stvar cijeli sat ili duže.

Muzika je za misli, Mihail. Što je bolja muzika, bolje je mišljenje. Postoji kauzalni odnos, znaš.

— Lijepo od vas što mu to dopuštate.

— Zašto ne? Što drugo ima i kamo će otići? Ali *ti* ćeš otići k vragu, tvoje će GI¹ dupe loše završiti ako ne nestaneš odavde. — Stražar je stavio pištolj u futrolu unutar jakne. — Sretan si što ja — hej, čekaj malo! Ti imaš oružje!

Havelock se bacio, zgrabio ga za vrat i preko lijeve noge srušio na zemlju. Pao je na stražara i koljenom mu pritisnuo grudi, dok je istodobno otvorio terensku jaknu i izvukao lovački nož. — Ti nisi ni najmanje sretan — prošaptao je. — Odakle si ti, *skotina*²? Novgorod? Ural? *Paminjatčik!* — Michael je držak vršak sječiva noža između stražarevih nosnica i usana. — Izrezat ću ti lice ako mi ne budeš rekao ono što želim znati. Prvo, koliko ljudi ima tamo? *Polako!* — Smanjio je pritisak na čovjekovu vratu; stražar je kašljao.

— Ti nećeš... nikud odavde — gušio se.

Havelock ga zareže; spori potočić prekrpio je čovjekove usne. — Ne guraj me dalje, krvniče! Imam mnogo uspomena, *ponimayu*³. Koliko ljudi?

— Jedan.

— *Lažljivac!*

— Ne, *jedan!* Dvojica smo do četiri. Jedan vani, jedan unutra.

— Alarmi. Gdje su? *Što* su.

¹ Akr. od engl. G(eneral) I(ssue), opća namjena; običan vojnik, redov (*op. prev.*)

² Skot (rus.); (*op. prev.*)

³ Razumiješ (rus.); (*op. prev.*)

— Križni snopovi, od ramena do koljena. U vratima.

— To je *sve*?

— To je sve što je uključeno. Da bi ga se držalo unutra. — Vrt?

— Zid. Previsok. Za Kristovo ime, kamo će otići? *Kamo* ćete vi otići?

— Vidjet ćemo. — Michael je stražara povukao za kosu, onda je odbacio nož i udario ga; oštar, tvrd udarac iza desnog uha. Čovjek se onesvijesti. Havelock je izvukao dugu vezanku od sirove kože, razrezao je nožem na dva dijela, pa stražaru vezao ruke i noge. Konačno mu je zapušio usta svojom maramicom; s jednom od tri preostale vezanke vezao mu je zapušač u ustima, da ga ne može izbaciti. Odvukao je onesviješteno tijelo u raslinje i zaputio se prema »kući«.

Water Music se uznosila svojim tematskim maršem, rogovi i gudači su se miješali, odjekujući iznad i iza polukuće. Havelock se uspeo kratkim brežuljkom koji je graničio sa stepenicama od cigle, sve dok se nije našao nešto više od tri metra od prvog prozora s čipkastim zavjesama. Sagnuo se i prišao s glavom ispod prozora; zakoraknuo je na stranu i ustao. Soba je bila točno onakva kakve se sjećao iz drugog vremena i prostora. Upotrebljavani, fini orijentalni tepisi, teški, ugodni naslonjači, mjedene svjetiljke; to je bila Matthiasova soba za dnevni boravak — njegov salon, kako ga je nazivao — prostorija u kojoj je dočekivao posjetitelje. Michael je proveo mnoge ugodne sate u toj sobi, ali to ipak nije bila ta soba.

Opet se sagnuo i približio rubu čudne građevine, zaobišao ugao, pa se uputio prema stražnjem dijelu, prema zidu. Trebalo je proći pored tri prozora, sagnut; drugi mu je prozor rekao što je htio znati. Unutra je krupni muškarac sjedio na kauču; pušio je s nogama podignutim na stolić za kavu, gledajući u uključeni televizor. Zvuk je bio jak i imao je očiti zadatak da se suprotstavi stereofonskom zvuku muzike.

Havelock je potrčao do zida i skočio; objema rukama se uhvatio vrha, a onda se, uz bolove u prsima i osjećaj da će mu se rana opet otvoriti, povukao gore. Ležao je potrbuške, hvatajući dah, čekajući da se bol stiša.

Dolje je avetinjski osvjetljeni vrt bio onakav kakvog se sjećao. Blago svjetlo dolazilo je iz kuće, a jedna je svjetiljka bila na toliko važnom stolu za šah između dviju smeđih pletenih stolica; drugi bijeli pleteni namještaj također je bio u vrtu kojim je išla škriljčeva staza zaobilazeći lijehe i kružno zasađeno cvijeće.

Bio je tu, njegov ljubljani *přítel*. Sjedio je na stolici na kraju vrta, zatvorenih očiju, gledajući slike koje mu je glazba evocirala u svijesti. Naočari od kornjačevine još su bile na mjestu; srebrna kosa zatalasana unatrag preko snažne glave.

Havelock je tiho prebacio noge preko strane, pa se spustio na zemlju. Nekoliko je trenutaka stajao u sjeni; muzika se spustila do pianissima, pa se zvuk televizije mogao jasno čuti. Stražar će ostati unutra — što će reći da će ostati unutra dok ga Michael ne bude trebao. A kad bude uzeo iznajmljeni pištolj lažljivaca, upotrijebit će ga ili ubiti.

Havelock se počeo polako udaljavati od zida, pazeći na cvijeće. Zavojitom stazom stao se približavati Matthiasu.

Zbog nekog razloga, državnik je odjednom otvorio oči. Sada je Michael pojurio podignutih ruku; ta je kretnja bila naredba za šutnju — ali je bila zanemarena. Matthias je progovorio, dok mu se duboki glas dizao s muzikom. — *To je dobré*

*srovnáni*¹, Mihail. Tako lijepo što si došao. Razmišljao sam o tebi neki dan, o papiru koji si napisao prije nekoliko tjedana. Što je to bilo? »Učinci Hegelova revizionizma« ili neki takav neskroman i neprimjeren naslov. Na kraju, moj *darebák akademik*², Hegel je svoj najbolji revizionist, ne? *Revizionist maximus!* Kako ti se to sviđa?

— Antone...?

I opet neočekivano, bez upozorenja, Matthias je ustao sa stolice. Promjena je bila strašna, gotovo nepodnosiva; bio je to sasvim drugi čovjek. Oči mu se razrogačiše na sasvim iskrivljenom licu. Stade se polako i nesigurno udaljavati, ali ne okrenuvši mu leđa. Ruke je ukrstio ispred prsiju, a glas mu je sada bio strašan šapat: — *Ne! Ti ne možeš... ti ne smiješ... meni prići! Ti ne razumiješ, ti nikad nećeš razumjeti! Nestani od mene!*

Havelock je zurio; udarac je bio nepodnosiv kao i istina.

Anthony Matthias nije bio pri sebi.

¹ To je dobra usporedba (češ.); (*op. prev.*)

² Moj nevaljali akademče (češ.); (*op. prev.*)